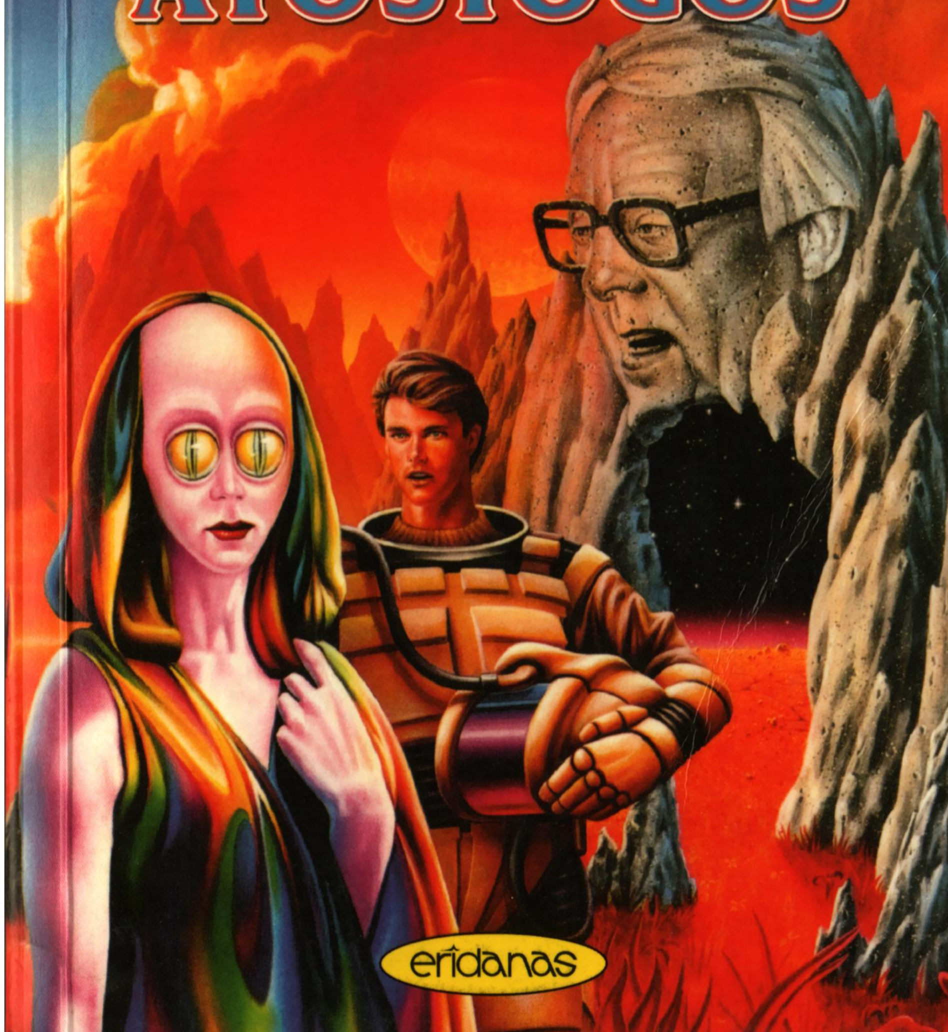
SF Pasaulinės fantastikos Aukso fondas 78

Ray Bradbury

AMŽINOS ATOSTOGOS

eridanas

PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

78

Ray Bradbury

AMŽINOS ATOSTOGOS

Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas", 78 tomas
Serija įkurta 1990 m.

Ray Bradbury
OMNIBUS FOR TOMORROW
New York, Phantasia Press, 1993

ISBN 9986-36-031-5

AMŽINOS ATOSTOGOS

Diena buvo tokia gaivi, kokia tik gali būti gaivi žolė, tįstanti aukštyn, debesys, plaukiantys padange, ir drugiai, plasnojantys po pievą. Diena buvo nuausta iš tyla - bičių tylos, gėlių tylos, vandenyno ir žemės tylos; ir tai visai nebuvo tylos, tai buvo judesiai, virpesiai, plazdenimai, kilimai, kritimai, kiekvienas savo laiku, savo nepakartojamu ritmu. Žemė buvo nejudri, bet visgi judėjo. Jūra bangavo, bet visgi buvo rami. Paradoksas plaukė iš paradokso, ramybė maišėsi su ramybe, garsas su garsu. Gėlės vibravo, bitės krito į dobilieną - po vieną ir mažyčiais auksinio lietaus lašeliais. Kalvų vilnis ir vandenyno vilnis, dvi skirtingas judėjimo rūšis, skyrė geležinkelis, tuščias geležinkelis, sudėtas iš rūdžių ir plieninių šerdžių, geležinkelis, kuriuo - tai buvo aišku iš pirmo žvilgsnio - jau daug metų nevažinėjo traukiniai. Jis tęsėsi trisdešimt mylių į šiaurę, galiausiai pradingdamas ūkanotuose toliuose, ir trisdešimt mylių į pietus, skrosdamas debesų salas, kurios bežiūrint keitė kontūrus tolimų kalnų pašlaitėse.

Tik staiga bėgiai ėmė virpėti.

Juodasis strazdas, tupėjęs ant bėgio, pajuto, kaip kažkur, už kelių mylių, sudundėjo dar vos juntamas, bet pamažu garsėjantis ritmas - lyg plaktų širdis.

Juodasis strazdas pakilo virš jūros.

Bėgiai vis virpėjo, ir pagaliau iš už posūkio pasirodė nedidelė drezina. Ji dardėjo keliu išilgai pakrantės, o dviejų cilindrų variklis pupsėjo ir tratėjo didingoje tyloje.

Keturratėje drezinoje buvo įtaisytas dvigubas suolas, nukreiptas į abi puses, o virš suolo kabėjo nedidelė stoginė. Jos šešėlyje sėdėjo vyras, jo žmona ir judviejų septynmetis sūnus. Drezina dardėjo per tuščius laukus ir pievas, vėjas tvoskė jos keleiviams į akis ir taršė plaukus, bet trijulė nežiūrėjo atgal, tik pirmyn. Kartais, posūkiui baigiantis, jų akys užsidegdavo smalsumu, kartais būdavo be galo liūdnos, bet visada budrios - ką pamatys priešakyje?

Drezinai išsukus į tiesų kelią, variklis staiga užsikosėjo ir nutilo. Slegiančioje tyloje atrodė, kad tai žemės, dangaus ir jūros ramybė privertė mašiną sustoti.

- Baigėsi degalai.

Vyras atsidusęs ištraukė iš siauros bagažinės atsarginį kanistrą ir ėmė pilti degalus į baką.

Jo žmona ir sūnus tuo tarpu ramiai sėdėjo, žiūrėdami į jūrą, klausydamiesi, kaip dusliai griaudėja ir šnabžda bangos, kaip šnara atitraukiami smėlio, žvirgždo, dumblių ir putos gobelenai.

- Argi jūra nenuostabi? - paklausė moteris.

- Man patinka, - atsiliepė berniukas.

- Tai gal čia ir pavalgykime, jeigu jau sustojome?

Vyras nukreipė žiūronus į žalią pusiasalį priekyje.

- Kodėl gi ne? Bėgiai smarkiai prarūdiję. Priekyje vienoje vietoje kelias visai suiręs. Vis tiek teks palaukti, kol pataisysiu.

- Kuo daugiau bus suirusių bėgių, tuo dažniau užkandžiausime! - pareiškė berniukas.

Moteris pamėgino šyptelėti iš sūnaus žodžių, paskui vėl surimtėjusi atsisuko į vyrą.

- Kiek mums šiandien dar liko važiuoti?

- Beveik devyniasdešimt mylių. - Vyras vis dar įdėmiai tyrinėjo kelią pro žiūronus. - Daugiau, manyčiau, ir neverta keliauti per vieną dieną. Kai skubi, nieko aplinkui nematai. Poryt būsime Monterėjuje, dar po dienos, jei nori, Palo Alte.

Moteris atsirišo geltonus kaspinus pasmakrėje, nusiėmė nuo auksinių plaukų plačiabrylę šiaudinę skrybėlę, nuėjo toliau nuo mašinos ir ten sustojo. Jos oda buvo išrasojusi prakaito lašeliais. Jie taip ilgai važiavo nesustodami drebančia drezina, kad visas kūnas prisigėrė ritmingo virpėjimo. Dabar, sustojus, apėmė toks keistas jausmas, tarsi juos pagaliau iškinkė.

- Eime valgyti!

Berniukas bėgte nunešė kraitę su maisto atsargomis ant jūros kranto...

Berniukas ir moteris jau sėdėjo prie staltiesės, patiestos ant smėlio, kai vyras pagaliau atsekė paskui juos. Jis vilkėjo dalykinį kostiumą su liemene, buvo pasirišęs kaklaraištį ir užsidėjęs skrybėlę - sakytum, tikėjosi čia kažką sutikti. Tačiau dalindamas sumuštinius ir traukdamas iš vėsių žalių stiklainių marinuotas daržoves, jis pamažu atleido kaklaraištį ir prasisagstė liemenę, vis žvilgčiodamas per petį, tarsi pasiruošęs bet kurią akimirką vėl užsisagstyti visas sagas.

- Mes vieni, tėveli? - kramtydamas paklausė berniukas.

- Taip.

- Ir daugiau nieko nėra, niekur?

- Niekur nieko.

- O anksčiau ar buvo žmonės?

- Kodėl vis klausinėji to paties? Juk tai buvo ne taip jau seniai. Prieš porą mėnesių. Tu ir pats prisimeni.

- Nelabai. O jei labai stengiuosi prisiminti, tada išvis nieko neprisimenu. - Berniukas pasisėmė saują smėlio ir leido jam ištekėti pro pirštus. - Žmonių buvo tiek, kiek yra smėlio šitoje pakrantėje, taip? Ir kas gi jiems *nutiko?*

- Nežinau, - atsakė tėvas, ir tai buvo tiesa.

Vieną rytą pabudę jie pamatė, kad pasaulis tuščias. Ant kaimynų skalbinių virvės vėjas tebeplaikstė baltutėlius baltinius, priešais aplinkinius kotedžus žvilgėjo automobiliai, bet nesigirdėjo įpras-

tų rytinių “Iki pasimatymo!”, mieste neūžė galingos transporto arterijos, nečirškė telefonai, krūpčiodami nuo savo čirškesio, vaikai nerėkavo saulėgrąžų tankynėje.

O išvakarėse vyras su žmona sėdėjo priekinėje verandoje, kai laiškininkas atnešė vakarinį laikraštį, ir vyras, net nežvilgtelėjęs į antraštes, pasakė:

- Kažin kada mes Jam tiek atsibosime, kad Jis nušluos mus visus nuo žemės paviršiaus?

- Taip, tikrai, - atsiliepė moteris. - Jau tikrai per toli nuėjome. Ir vis dar einame. Argi mes ne kvailiai, ką?

- O kaip būtų puiku... - vyras prisidegė pypkę ir išpūtė pirmąjį dūmą... - jei rytoj pabustume, o visame pasaulyje daugiau nė gyvos dvasios, nors imk ir pradėk viską iš pradžių! - Jis sėdėjo papsėdamas pypkę, susuktą laikraštį laikydamas rankoje, galvą atlošęs į krėslo atkaltę.

- Jei dabar galima būtų paspausti tokį mygtuką, ar paspaustum? - paklausė žmona.

- Manau, kad taip, - atsakė vyras. - Be jokio smurto. Tik kad visi išnyktų nuo žemės paviršiaus. Kad liktų tik žemė, jūros ir augalai - gėlės, žolė, vaismedžiai. Gyvūnai, be abejo, taip pat tegu lieka. Visi, išskyrus žmogų, kuris medžioja, kai nėra alkanas, valgo, kai jaučiasi sotus, ir kenkia visiems, nors niekas nedaro jam nieko blogo.

- Mes, be abejo, taip pat turėtume likti. - Moteris šyptelėjo.

- Neblogai būtų. - Vyras susimąstė. - Turėtume marias laiko priešakyje. Ilgiausias vasaros atostogas per visą pasaulio istoriją. Galėtume pasiimti pilną krepšį maisto atsargų ir leistis į iškylą, ilgiausią iškylą iš visų, kokios tik kada yra buvę. Tik tu, aš ir Džimas. Nereikėtų jokių bilietų. Nereikėtų derintis su Džonesais. Netgi mašinos nereikėtų. Norėčiau pakeliauti kokiu nors įdomesniu būdu, senovišku būdu. Pasiimtume kraitelę sumuštinių, tris butelius gazuoto gėrimo, atsargas vis papildytume tuščiose maisto parduotuvėse, ir pirmyn, į nesibaigiančią vasarą...

Jie ilgai sėdėjo terasoje, nesikalbėdami tarpusavyje, sulankstytas laikraštis gulėjo tarp jų.

Pirmoji tylą sutrikdė moteris.

- Tik ar mes nesijaustume *vieniši?* - paklausė ji.

Tai štai koks buvo kitos dienos rytas. Pabudę jie išgirdo tylius žemės garsus: visa žemė dabar buvo vientisa pieva, ir pasaulio miestai skendėjo žolės, medetkų, saulučių ir kitokių gėlių jūroje. Iš pradžių jie priėmė šį faktą stebėtinai ramiai, galbūt dėl to, kad jau seniai nemėgo miesto, kur turėjo begalę draugų, kurie iš tiesų nebuvo draugai, kad jau seniai gyveno užsidarę ir vieniši savo mechaniškame avilyje.

Vyras atsikėlė iš lovos, žvilgtelėjo pro langą ir ramiai, tarsi kalbėtų apie orą, pranešė:

- Visi dingo.

Jis suprato tai iš garsų, kurių nebeskleidė miestas.

Jiedu papusryčiavo neskubėdami, nes berniukas vis dar miegojo. Baigęs valgyti, vyras atsilošė kėdėje ir tarė:

- Dabar turiu pagalvoti, ką toliau veiksime.

- Ką veiksime? - nustebo žmona. - Tu, be abejo, važiuosi į darbą.

- Tu vis dar netiki, ar ne? - Jis nusijuokė. - Netiki, kad aš nelėksiu iš namų kas rytą dešimt po aštuonių, kad Džimui nebereikės kasdien skubėti į mokyklą. Viskas, mieloji, pamokos baigėsi - visiems mums! Daugiau jokių rašiklių, jokių knygų, jokių tūžmingų boso žvilgsnių! Mus išleido atostogų, brangioji, ir mums jau niekada nebereikės grįžti prie tos prakeiktos kvailos rutinos. Eime!

Jis išsivedė žmoną į tuščias ir tylias miesto gatves.

- Jie nenumirė, - tarė jis. - Tiesiog... išėjo.

- O kituose miestuose?

Vyras įžengė į telefono būdelę, susuko Čikagos, paskui Niujorko, paskui San Francisko numerius.

Tyla. Tyla. Tyla.

- Štai taip, - tarė jis, kabindamas ragelį.

- Aš jaučiuosi kalta, - prisipažino žmona. - Jų nėra, o mes esame. Ir... kažkodėl jaučiuosi laiminga. Kodėl? Juk turėčiau liūdėti.

- Liūdėti? O ko liūdėti? Anokia čia tragedija. Juk jų niekas nenukankino, nesudegino, nesusprogdino. Jie tiesiog išėjo, patys to nesuvokdami. Mudu su tavimi niekam nieko neskolingi. Dabar mūsų vienintelė pareiga - būti laimingais. Trisdešimt metų laimės - argi ne nuostabu?

- Bet... tada mums reikia pagimdyti daugiau vaikų!

- Iš naujo apgyvendinti pasaulį? - Vyras lėtai, užtikrintai papurtė galvą. - Ne. Tegu Džimas būna paskutinis. Tegu po jo mirties pasaulis vėl priklausys arkliams, karvėms, voverėms ir vorams. Jie be mūsų nepražus. Kada nors kokia nors kita rūšis, mokanti suderinti įgimtą sėkmę su įgimtu smalsumu, pastatys miestus, kurie nė iš tolo nebus panašūs į mūsiškius, ir gyvens toliau. O dabar eime, susikrausime krepšį, pažadinsime Džimą ir pradėsime atostogauti - trisdešimt metų iš eilės. Nagi, kuris pirmas nubėgs iki namų!

Vyras paėmė iš drezinos kūjį ir nuėjo taisyti surūdijusių bėgių. Per tą pusvalandį, kol jis dirbo, moteris su berniuku pabėgiojo pakrante, grįžo, nešini dailiais rausvais akmenėliais ir varvančiomis kriauklelėmis, visu tuzinu ar dar daugiau, susėdo ant smėlio,

ir motina ėmė mokyti sūnų; vaikas rašė į bloknotą namų darbus, kai vidurdienį nuo sankasos nusileido tėvas, jau be švarko, su persisukusiu kaklaraiščiu, ir jie trise gėrė putojantį apelsinų gėrimą stebėdami, kaip buteliuose grūdasi burbuliukai, verždamiesi į viršų. Buvo tylu. Jie klausėsi, kaip saulė derina senus plieninius bėgius. Sūrus vėjas nešiojo karštos dervos kvapą, o vyras lengvai baksnojo pirštu į atlasą.

- Kitą mėnesį, gegužę, suksime link Sakramento, paskui trauksime į Sietlą. Turėtume nusigauti tenai iki liepos pirmos, liepą labai smagu Vašingtone. O kai orai atvės, keliausime atgal link Jeloustouno, po kelias mylias per dieną, pamedžiosime, pažuvausime...

Berniukui nusibodo klausytis ir jis nuėjo į pakrantę, kur ėmė mėtyti į jūrą pagalius, o paskui lyg šunelis pats bėgdavo jų atnešti.

Vyras kalbėjo toliau:

- Žiemosime Taksone, žiemos pabaigoje važiuosime į Floridą, pavasarį - pakrante aukštyn, ir galbūt iki birželio pasieksime Niujorką. O dar kitą vasarą, už dvejų metų, apsistosime Čikagoje. Po trejų metų... ar norėtumėte žiemą praleisti Mechike? Bet kur, kur nuves geležinkelio bėgiai, bet kur, o jeigu aptiksime seną atšaką, visiškai nežinomą, velniai rautų, važiuosime ja, važiuosime iki pat galo ir pažiūrėsime, kurgi ji veda. O kuriais nors metais, dievaži, leisimės valtimi žemyn Misisipe, seniai apie tai svajojau. To maršruto užtektų visam gyvenimui. Kaip seniai aš svajojau štai šitaip pakeliauti...

Vyras nutilo. Jis jau norėjo užversti atlasą, kai netikėtai kažkas skaidrus šmėkštelėjo ore ir nukrito ant popieriaus. O nuo ten nusirito ant smėlio, kur liko šlapias gurvuolėlis.

Žmona dirstelėjo į šlapią dėmelę smėlyje ir greitai pakėlė akis į vyro veidą. Jo liūdnos akys pernelyg blizgėjo. O vienu skruostu tįso šlapias takelis.

Moteris aiktelėjo. Paėmė vyrą už rankos ir tvirtai ją suspaudė.

Vyras stipriai sugniaužė jos pirštus, užsimerkė ir lėtai, užsikirsdamas pratarė:

- Kaip būtų puiku, tiesa, jei šįvakar atsigultume miegoti, o per naktį viskas kažkokiu būdu sugrįžtų? Visos tos nesąmonės, triukšmas, neapykanta, visi tie siaubingi dalykai, tie košmarai, tie tūžmingi žmonės ir kvaili vaikai, visa ta painiava, tuštybė, menkybė, visos viltys, poreikiai, meilė. Kaip būtų puiku...

Moteris pagalvojo ir linktelėjo.

Staiga jie abu krūptelėjo.

Nes tarp jų, jau neaišku, kiek laiko, stovėjo judviejų sūnus, rankoje laikydamas tuščią gazuoto vandens butelį.

Berniukas buvo labai išblyškęs. Jis ištiesė laisvąją ranką ir palytėjo tėvo skruostą, kur paliko pėdsaką viena vienintelė ašara.

- Tu... - pratarė vaikas. - Tu, tėveli. Tu *taip pat* neturi su kuo žaisti.

Moteris prasižiojo, norėdama kažką pasakyti.

Vyras siektelėjo sūnaus rankos.

Tačiau berniukas staiga atšlijo.

- Kvailiai! Kvailiai! Mulkiai! Kvaišos jūs, kvaišos! - Jis apsisuko, nubėgo prie jūros ir ten sustojo, garsiai raudodamas.

Žmona pašoko, ketindama pulti iš paskos, bet vyras ją sulaikė.

- Nereikia. Palik jį ramybėje.

Staiga jiedu nutilo ir sustingo. Mat berniukas apačioje, pakrantėje, vis dar tebekukčiodamas, ėmė kažką rašyti ant bloknoto lapelio, paskui sukišo tą lapelį į tuščią gazuoto vandens butelį, užsuko kamštelį, užsimojo - ir butelis žibančiu, tviskančiu lanku pakilo aukštai į orą ir nukrito toli į jūrą.

Ką, galvojo moteris, ką gi jis parašė tame lapelyje? Kas ten, butelyje?

Bangos nešėsi butelį tolyn.

Berniukas nustojo verkęs.

Po kurio laiko jis vėl užlipo į pakriūtę ir atsistojo priešais tėvus, žiūrėdamas į juos. Vaiko veidas nebuvo nei rūškanas, nei linksmas, nei gyvas, nei sustingęs, nei ryžtingas, nei abejingas; jame atsispindėjo tik kažkoks nenatūralus tų visų jausmų mišinys, kažkoks susitaikymas su laiku, su stichijomis, su kitais dviem žmonėmis. Tėvai žvelgė į savo vaiką, žvelgė įlankon už jo nugaros, kur ant bangų keterų žaižaravo butelis, greitai toldamas nuo kranto.

Gal jis užrašė *mūsų* norą, galvojo moteris, gal jis užrašė tai, apie ką mes dabar kalbėjome, apie ką svajojome?

O gal jis parašė tik savo norą, spėliojo ji, pavyzdžiui, kad rytoj pabustų, ir pasaulis būtų tuščias - nė vieno žmogaus visoje Žemėje, nei vyro, nei moters, nei tėvo, nei motinos, jokių kvailų suaugusiųjų su jų kvailais norais, kad jis galėtų vienas sau dardėti geležinkeliais, pats vairuoti mašiną, vienišas berniukas, klajojantis per žemyno platybes - amžinos kelionės, amžinos iškylos?

Gal toks buvo jo noras?

Ką gi jis užrašė?

Moteris pažvelgė į bespalves sūnaus akis, bet atsakymo jose neįskaitė, o klausti nedrįso.

Žuvėdros šešėlis prasklendė virš trijulės, akimirkai pridengdamas jų veidus netikėta vėsa.

- Metas judėti, - pratarė kažkuris.

Jie nunešė krepšį su maisto atsargomis atgal į dreziną, pastatė ant mašinos grindų berniuko kibirėlį su kriauklelėmis, moteris rūpestingai užsirišo pasmakrėje geltonus skrybėlės kaspinus, vyras pasirišo kaklaraištį, užsivilko liemenę, švarką, užsimaukšlino skrybėlę, ir visi trys susėdo mašinoje ant suolo, žiūrėdami į jūrą, kur tolumoje, ties horizontu, blykčiojo butelis su rašteliu.

- Ar užtenka vien panorėti? - paklausė berniukas. - Ar gana vien noro?

- Kartais... net *per daug*.

- Priklausomai nuo to, ko prašai.

Berniukas linktelėjo, tebežiūrėdamas į tolį.

Jie pažvelgė atgal, ton pusėn, iš kur atvažiavo, paskui į priekį, kur ketino važiuoti.

- Sudie, krante, - tarė berniukas ir pamojavo rankele.

Mašina nudardėjo surūdijusiais bėgiais. Palaipsniui dardesys tolo, slopo. Kartu su juo tolo ir vyras, moteris bei berniukas, kol ištirpo tolumoje, tarp kalvų.

Jiems nuvažiavus, bėgiai dar porą minučių virpėjo, paskui sustingo. Nukrito žemėn rūdžių trupinėlis. Linktelėjo gėlė.

Jūra ošė labai garsiai.

Vertė
Živilė SAMĖNAITĖ

TREMTINIAI

Jos kvėpavo liepsnomis ir svaidėsi ugningais žvilgsniais. Trys raganos kišdamos taukuotą lazdą ir kaulėtus pirštus ėmė tikrinti katilo turinį.

Kada sueisim vėl audroj,
Lietuj ir darganoj piktoj?

Raganos tarsi girtos šoko ant išdžiūvusios jūros kranto ir viską degindamos pikta linkinčiais žvilgsniais kalbėjo užkeikimus.

Šokim, seserys, ratu!
Pilkit katilan nuodų!
Pamatine! Tu po siena
Trisdešimt ir vieną dieną
Snaudei gliaumą kaupdama:
Lėk į katilą pirma!

Netrukus jos nutilo ir apsižvalgė aplink.
- Kur kristalas? Kur adatos?
- Štai čia!
- Puiku!
- Ar geltonasis vaškas sutirštėjo?
- Taip!
- Pilkite į geležinę formą!
- Ar vaškinė figūra jau paruošta? - Vaškui varvant ant žalių raganų rankų, figūrėlė įgavo savo formas.
- Smeik adatą tiesiai per širdį!
- Kristalas, kristalas; paimkit jį iš krepšio. Nuvalykite dulkes ir pažvelkime, ką jis rodo!
Raganos pabalusiais veidais palinko virš kristalo.

Žvelk, žvelk akylai...

Kosminis laivas iš Žemės skriejo Marso link. Jame vienas po kito krito ir mirė žmonės.
Pavargęs kapitonas pakėlė galvą.
- Mes privalėsime panaudoti morfijų.
- Bet kapitone...
- Juk pats matai, kokia šio žmogaus būklė. - Kapitonas pakėlė vilnonę antklodę, po kuria gulėjęs surištas žmogus sujudėjo ir suvaitojo. Ore tvyrojo sieros kvapas.

- Aš mačiau... mačiau tai. - Vyras atmerkė akis ir pažvelgė į liuką, kuriame matėsi Visatos platybės, mirgančios žvaigždės, tolstanti Žemė ir artėjanti raudona Marso planeta. - Aš mačiau tai... šikšnosparnis, milžiniškas šikšnosparnis žmogaus veidu. Jis žvelgė pro liuką ir plasnojo, plasnojo, plazdėjo ir plasnojo.

- Pulsas? - paklausė kapitonas.

Sanitaras patikrino vyro pulsą.

- Šimtas trisdešimt.

- Jis ilgai netvers. Suleiskite morfijaus. Eime, Smitai, - tarė kapitonas.

Jie nuėjo toliau. Staiga grindis nuklojo kaulai ir spiegiančios kaukolės. Kapitonas neišdrįso pažvelgti žemyn.

- Ar čia yra Persas? - perrėkdamas spiegimą paklausė kapitonas ir pasuko kito liuko link.

Baltą chalatą dėvintis gydytojas atsitraukė nuo kūno.

- Nieko negaliu suprasti.

- Kaip mirė Persas?

- Nežinome, kapitone. Jo nekamavo širdies ar smegenų ligos, jis nepatyrė jokio šoko, o paprasčiausiai numirė.

Kapitonas pajuto, kaip gydytojo ranka pavirto šnypščiančia gyvate ir įgėlė jam. Kapitonas net nekrūptelėjo.

- Pasirūpink savimi. Manau, kad tavo pulsas taip pat padidėjęs.

Gydytojas linktelėjo.

- Persas skundėsi skausmais rankose ir kojose, sakė, kad jį kažkas bado adatomis. Taip pat sakė, kad jaučiasi kaip tirpstantis vaškas. Persas nuvirto ant grindų, o aš padėjau jam atsikelti. Jis pasakė, kad jaučia sidabrinę adatą savo širdyje, ir, suklykęs tarsi vaikas, numirė. Štai ir jis. Mes dar kartą galime atlikti skrodimą ir parodyti jums, kad jo organai visiškai nepažeisti.

- Tai neįmanoma! Turi būti kokia nors jo mirties priežastis!

Kapitonas priėjo prie liuko. Tvarkingos ir išpuoselėtos jo rankos kvepėjo mentolu, jodu ir muilu; dantys buvo nušveisti iki akinančio baltumo, o ausys ir skruostai nuo prausimosi - truputį paraudę. Kapitonas dėvėjo baltą uniformą ir juodus batus, kurie blizgėjo lyg veidrodžiai. Garbanoti, trumpai kirpti plaukai skleidė stiprų spirito kvapą. Net kapitono kvapas buvo aštrus, šviežias ir švarus. Ant jo nesimatė nė vienos dėmelės. Kapitonas panėšėjo į aštriai išgaląstą chirurgo skalpelį, kuris buvo ką tik išimtas iš dezinfekcijos kameros.

Likę gyvi buvo tokie patys, kaip ir kapitonas. Kai kas tikėjosi, kad netrukus iš jų nugarų ims lįsti įvairios varinės detalės; bet tai buvo brangūs, talentingi, paklusnūs, staigios reakcijos ir gerai sutepti žaisliukai.

- Dar po valandėlės leisimės toje prakeiktoje planetoje. Smitai, ar matei ką nors panašaus į šikšnosparnį, o gal sapnavai kitokį košmarą?

- Taip, sere. Sapnavau dar prieš mėnesį, kai mūsų laivas startavo iš Niujorko. Man sapnavosi baltos žiurkės, kurios kandžiojo

man kaklą ir gėrė kraują. Niekam to nepasakojau, nes bijojau, kad neleisite man vykti į šią kelionę.

- Tiek jau to, - atsiduso kapitonas. - Aš taip pat sapnavau košmarus. Per visus penkiasdešimt savo tarnybos metų nebuvau nieko sapnavęs, bet likus savaitei iki skrydžio ėmiau sapnuoti kasnakt. Kiekvieną naktį sapnuodavau, kad esu baltas vilkas, kurį pagavo ir peršovė sidabrine kulka, o paskui, persmeigę kuolu, palaidojo. - Kapitonas linktelėjo galva Marso link. - Kaip manai, Smitai, ar jie žino, kad mes atskrendame?

- Sere, bet mes nežinome, ar Marse egzistuoja gyvybė?

- Negi? Jie pradėjo mus gąsdinti jau prieš aštuonias savaites. Dabar jie jau nužudė Persą ir Reinoldsą. Vakar apako Grenvilis. Kaip apako? Nežinau. Šikšnosparniai, adatos, sapnai ir be jokios priežasties mirštantys žmonės. Smitai, jei dabar nebūtų 2120 metai, visa tai pavadinčiau raganavimu. Mes esame protingi žmonės ir žinome, kad to negali būti. Bet yra! Kad ir kas jie tokie būtų, naudodami adatas ir šikšnosparnius visomis išgalėmis stengsis mus visus pribaigti. - Kapitonas apsisuko aplink. - Smitai, paimk visas knygas iš mano bylos. Nusileidus į planetą, norėčiau turėti jas su savimi.

Ant kosminio laivo grindų buvo sudėta apie du šimtus knygų.

- Ačiū, Smitai. Ar matei, kokios tai knygos? Manai, kad išprotėjau? Galbūt. Mane apėmė kvaila nuojauta. Ir prieš pat išskrendant paprašiau, kad šias knygas atvežtų iš Istorijos muziejaus. Mane paveikė sapnai. Dvidešimt naktų buvau badomas, skerdžiamas; sapnavau spiegiantį šikšnosparnį, prismeigtą prie chirurgo stalo, keistą daiktą, besisukantį dėžėje, po žeme; tai prasti, nieko gero nelinkintys sapnai. Visa mūsų įgula sapnavo visokius nebūtus dalykus: raganas, vampyrus ir šmėklas, dalykus, apie kuriuos jie nieko nežinojo. Kodėl nežinojo? Todėl, kad visos knygos, kuriose aprašyti panašūs dalykai, buvo sunaikintos prieš šimtą metų. Įstatymas draudė turėti bet kokią knygą apie bet kokius baisumus. Šios knygos, kurias matai, yra paskutinės. Jos buvo užrakintos Istorijos muziejaus rūsiuose.

Smitas pasilenkė ir ėmė skaityti apdulkėjusius pavadinimus:

- Edgaro Alano Po “Fantazijų ir paslapčių pasakos”, Bremo Stoukerio “Drakula”, Merės Šeli “Frankenšteinas”, Henrio Džeimso “Varžto pasisukimas”, Vašingtono Irvingo “Miegančiojo Slėnio legendą”, Natanielo Havthorno “Rapačinio duktė”, Ambroso Bierso “Atsitikimas ant Pelėdos Užutekio tilto”, Luiso Kerolo “Alisa stebuklų šalyje”, Algernono Blakvudo “Gluosniai”, L. Franko Baumo “Ozo miesto burtininkas”, H.P. Lavkrafto “Lemties šešėlis virš Insmaufo” ir dar daug kitų knygų, kurias parašė Valteris de la Mare, Veikfyldas, Harvėjus, Velsas, Askvitas, Hakslėjus. Visi jie buvo uždrausti autoriai. Jų knygas sudegino tais pačiais metais, kai išėjo įstatymas, draudžiantis švęsti Vėlines ir Kalėdas! Bet, sere, kodėl jos reikalingos čia, mūsų laive?

- Dar nežinau, - atsiduso kapitonas.

Trys raganiūkštės iškėlė kristalą, kuriame sušmėžavo kapitono veidas ir iš stiklinio rutulio pasigirdo silpnas balsas:

- Dar nežinau, - atsiduso kapitonas.

Trys raganos kruvinais žvilgsniais pažvelgė viena į kitą.

- Neturime labai daug laiko, - tarė viena ragana.

- Turime perspėti Juos, laukiančius Mieste.

- Jie norės viską žinoti apie tas knygas. Negerai. Tai kvailys, tas kapitonas.

- Raketa nusileis po valandos.

Raganos krūptelėjo ir sumirksėjo. Jos žvelgė į Smaragdo miestą, stovintį prie išdžiūvusios Marso jūros. Pačiame aukščiausiame lange matėsi nedidukas žmogelis, laikantis ryškiai raudonas užuolaidas. Jis žvelgė į dykynę, kur trys raganos kaitino katilą ir formavo vaškines figūrėles. Kiek toliau raganų degė dar dešimt tūkstančių laužų, rūko lauro lapų smilkalai ir juodi tabako dūmai. Cinamono ir kaulų dulkės tarsi lengvi drugeliai palengva kilo į tamsų Marso dangų. Žmogus skaičiavo visus magiškus ir pikta linkinčius laužus. Raganoms pažvelgus į jį, žmogelis nusisuko. Raudonos užuolaidos vėl nusileido ant lango. Atrodė, kad namas mirktelėjo didžiule savo akimi.

Edgaras Alanas Po stovėjo prie bokšto lango.

- Hekatės draugai šiandien labai užsiėmę, - stebėdamas raganas tarė jis.

Balsas už jo tarė:

- Kiek anksčiau pakrantėje mačiau Šekspyrą, kuris ragino juos greičiau dirbti. Per visą jūrą nusidriekė Šekspyro armija. Šiąnakt jų tūkstančiai: trys Oberono raganos, Hamleto tėvas, Pukas... visi... tūkstančiai! Ach, tai tikra žmonių jūra.

- Ach tas Viljamas. - Po atsisuko ir paleido raudoną užuolaidą. Akimirkai jis sustingo ir nužvelgė kambario sienas, išmūrytas iš neapdirbtų akmenų, juodą stalą, žvakės liepsną ir kitą vyrą, Ambrosą Biersą, kuris tingiai uždegdavo degtuką ir stebėdavo, kaip šis visas sudega. Biersas tyliai švilpčiojo ir retkarčiais nusijuokdavo pats iš savęs.

- Mes privalome pasakyti tai Dikensui, - tarė Po. - Jau ir taip ilgai atidėliojome, o dabar teturime tik keletą valandų. Biersai, ar eisi kartu su manimi iki jo namų?

Biersas linksmai pažvelgė į Po.

- Aš kaip tik galvojau, kas bus su mumis?

- Jei nesunaikinsime kosminio laivo įgulos, nenubaidysime jų šalin, tada turėsime apleisti šią planetą. Mes vyksime į Jupiterį, o kai jie pasieks ir Jupiterį, vyksime į Saturną, o kai jie atskris į Saturną, keliausime į Uraną ar Neptūną, o dar vėliau ir į Plutoną...

- O kur paskui?

Po veidas atrodė išvargęs; akys panėšėjo į gęstančias žarijas, o kalbėjo liūdnai, bet vis dar audringai. Jo rankos buvo pavargusios, išretėję plaukai keistai krito ant ryškiai baltų antakių. Po panėšėjo į šėtoną, praradusį tamsos prieglobstį, į generolą, grįžusį iš nenusisekusio puolimo. Šilkiniai, švelnūs ir juodi jo ūsai buvo nutrinti svajingų lūpų. Po buvo toks mažas, kad tamsiame kambaryje matėsi tik didžiulė ir šviečianti jo kakta.

- Mes esame pranašesni už juos, nes turime geresnes keliavimo priemones, - tarė jis. - Taip pat galime tikėtis jų atominių karų, tamsiųjų amžių sugrįžimo, susiskaidymo. Gal jie vėl ims tikėti prietarais. Tada, vieną naktį, mes visi galėtumėm grįžti į Žemę.
- Po juodos akys, spindinčios iš po šviesių antakių, susimąstė. Jis pažvelgė į lubas. - Taigi jie atvyksta čionai, kad galėtų nuniokoti ir šį pasaulį. Jie nepaliks nė vieno švaraus planetos lopinėlio, ar ne?

- Ar vilkų gauja sustoja persekioti savo auką, jei negali jos pasivyti ir suėsti visko iki paskutinio kaulelio? Tai labai panašu į karo pradžią. Aš sėdėsiu tarp jūsų ir skaičiuosiu kovų rezultatus. Kiek žemiečių, išvirtų alyvoje, kiek sudegintų Rankraščių, kurie buvo rasti buteliuose, kiek žemiečių, nužudytų adatomis, kiek Raudonųjų Mirčių, priverstų bėgti baterijos, ginkluotos poodinių injekcijų švirkštais... chah!

Truputį apsvaigęs nuo vyno, Po piktai susvyravo.

- Ką mes padarėme? Dėl Dievo meilės, Biersai, lik su mumis! Negi mes privalėsime stoti prieš garbingą literatūros kritikų teismą? Ne! Mūsų knygos buvo sunaikintos švariomis, sterilioms chirurgo replėmis ir sumestos į cisternas, kur jas išvirė ir sunaikino savo bakterijomis. Tebūnie jie prakeikti!

- Manau, kad patekome į juokingą situaciją, - tarė Biersas.

Netrukus dviejų vyrų pokalbį pertraukė isteriškas klyksmas, atsklidęs nuo bokšto laiptų.

- Po! Biersai!

- Taip, taip, mes skubame! - Po ir Biersas nusileido laiptais ir rado sunkiai kvėpuojantį vyrą, atsirėmusį į akmeninę sieną.

- Ar girdėjote naujienas? - nieko nelaukęs sušuko vyras ir įsikibo į atbėgusius kaip žmogus, bijantis nukristi nuo aukštos uolos. - Jie leisis po valandos! Raganos sakė, kad jie turi knygas... senas knygas! Ką tokią akimirką jūs veikiate čia, bokšte? Kodėl sėdite sudėję rankas ir nieko nedarote?

- Blakvudai, mes darome, ką tik galime, - tarė Po. - Mes jau seniai viską žinome. Eime kartu su mumis pas Čarlzą Dikensą...

- ... eime, apmąstysime savo lemtį, savo niūrią lemtį, - tarė Biersas ir mirktelėjo.

Jie pasuko į siaurus pilies praėjimus ir aukštas po aukšto leidosi į pelėsių, puvėsių ir voratinklių pasaulį.

- Nesijaudink, - tarė Po. Jo kakta, tarsi didžiulė balta lempa, šmėkščiojo priešakyje. - Visą vakarą kviečiau visus į išdžiūvusią jū-

rą. Ten yra mano ir jūsų draugai. Jie visi ten. Gyvuliai, senos moterys ir aukšti vyrai baltais ir aštriais dantimis. Spąstai, duobės ir švytuoklės jau paruošti. Raudonoji Mirtis. - Po tyliai nusijuokė. - Taip, net ir Raudonoji Mirtis. Niekada negalvojau, ne, niekada nemaniau, kad ateis laikai, kai mums prireiks Raudonosios Mirties. Bet jie gaus tai, ko prašė!

- Bet ar mes esame pakankamai stiprūs? - paklausė Blakvudas.

- Stiprumas nelygus stiprumui. Manau, kad jie nelaukia tokio pasipriešinimo, nes neturi jokios vaizduotės. Tie jauni ir švarūs astronautai, dėvintys siauras, antiseptines moteriškas kelnes ir metalinius šalmus, neša naują religiją. Ant auksinių grandinių jie turi pasikabinę skalpelius, o ant galvos nešioja mikroskopų diademas. Šventos jų rankos laiko garuojančias smilkymo urnas, kurios tėra paprasčiausios bakteriologinės krosnelės prietarams naikinti. Po, Bierso, Havthorno ir Blakvudo vardai jiems jau piktžodžiavimas.

Išėję iš pilies jie praėjo pro vandeningą vietą, nedidelį kalnų ežeriuką, kuris nebuvo tikras ežeriukas. Ši vieta buvo labai miglota ir labai panėšėjo į nakties košmarus. Ore tvyrojo sparnų mostų, dūzgimo, vėjo ir tamsos šiurenimo garsai. Laužų šviesoje lingavo figūros ir buvo girdėti įvairūs balsai. Po stebėjo adatas, kurios mezgė, mezgė ir mezgė; jos mezgė skausmą, nelaimes, nuodėmes ir smigo į vaškines marionetes bei molines figūrėles. Iš šnypščiančio katilo kylantys česnako, kroko ir raudonojo pipiro kvapai užliejo naktį blogį nešančiu aitrumu.

- Ruoškitės! - tarė Po. - Aš grįšiu!

Kiek tik akys matė, palei išdžiūvusią jūrą juodos figūros sukosi, mažėjo, vėl didėjo ir pakildavo į dangų juodais dūmais. Kalnų bokštuose nuskambėjo varpai, o kartu su bronziniais dūžiais pasipylę varnai, besisukdami ore, virto pelenais.

Po ir Biersas skubiai žingsniavo per viržiais apaugusią dykynę, nedidelio slėnio link. Netrukus jie atsidūrė ant akmenimis grįstos gatvelės, kur nepaliaujamai kandžiojosi šaltas ir žvarbus vėjelis. Kiemuose žmonės vaikštinėjo pirmyn atgal, kad galėtų bent kiek sušildyti savo kojas. Žvakių šviesa blykčiojo namų languose ir parduotuvių vitrinose, kur kabėjo kalėdiniai kalakutai. Kiek tolėliau stovėjo būrelis berniukų, kurie kvėpuodami šaltu oru treliavo.

- Telaimina Jus Dievas, džentelmenai, - girdėjosi jų balsai, kai tuo pat metu skardūs, didžiulio laikrodžio dūžiai ėmė skelbti vidurnaktį. Iš kepėjo parduotuvės išbėgo murzini vaikai. Jie ant padėklų, po sidabriniais dangčiais, nešėsi karštas, garuojančias vakarienes.

Po ir Biersas sustojo prie ženklo, kuris skelbė SKRUDŽAS, MARLIS IR DIKENSAS, ir pastukseno plaktuką, kuris panėšėjo į Marlio veidą. Durims prasivėrus vos per keletą colių, netikėta mu-

zikos banga užliejo atėjusius. Už duris atidariusio vyro pečių, kuris dabar stovėjo atkišęs smailią savo barzdelę ir ūsus, rankomis plojo Fezvigas su jo žmona. Jie plačiai šypsojosi ir šokdami stumdėsi su kitais besilinksminančiais. Girdėjosi čirpinamas smuikas ir skambantis juokas, kuris panėšėjo į vėjo sujudintą krištolinį sietyną. Didžiulis stalas buvo apkrautas kumpiais, kalakutais ir žąsimis; čia buvo maltos mėsos paštetai, kepti paršeliai, dešrų girliandos, obuolių ir apelsinų kalnai; linksmybėse dalyvavo Bobas Kratšitas, Mažoji Dorotė, Mažylis Timas ir net Faginas. Matėsi kažkoks vyras, kuriam galbūt atrodė, kad jis niekada nesuvirškins gabalo jautienos, truputėlio garstyčių, gabalėlio sūrio ir keleto neišvirtų bulvių - tai buvo pats Marlis. Jis visiškai nenorėjo pažvelgti ton pusėn, kur vynas liejosi per kraštus ir garavo parudę kalakutai!

- Ko norite? - paklausė Čarlzas Dikensas.

- Čarlzai, mes vėl atėjome prašyti tavo pagalbos; mums reikia tavęs, - tarė Po.

- Jums reikia manęs? Negi manote, kad aš padėsiu jums kovoti su tais geraisiais žmonėmis, atskrendančiais čionai raketa? Šiaip ar taip, aš nepriklausau jūsų kompanijai. Mano knygos buvo sudegintos per klaidą. Nesu supernatūralistas nei siaubo knygų rašytojas taip kaip tu, Po, ar tu, Biersai. Aš su tokiais baisiais žmonėmis, kaip jūs, neturiu nieko bendro!

- Tu moki įtikinti, - tarė Po. - Galėtum susitikti su atskridusiais, užliūliuoti juos, užliūliuoti jų įtarumą ir tada... tada jais pasirūpintumėm mes.

Dikensas nužvelgė juodo apsiausto klostes, kur Po slėpė savo rankas. Po nusišypsojo ir ištraukė juodą katiną.

- Tai vienam iš mūsų lankytojų.

- O kitiems?

Po nusišypsojo dar kartą.

- Jiems... galbūt Priešlaikinis Palaidojimas?

- Po, esi labai negailestingas žmogus.

- Esu išgąsdintas ir labai piktas. Esu dievas, Dikensai, toks pat dievas, kaip ir tu, kaip ir visi kiti. Mūsų kūriniai - mūsų žmonės - buvo ne tik išgąsdinti, bet ir ištremti, sudeginti, suplėšyti, cenzūruoti, sunaikinti ir pašalinti. Pasauliai, kuriuos mes sukūrėme, griūva. Net patys dievai privalo kovoti!

- Na ir? - Dikensas kilstelėjo galvą. Jis nekantravo grįžti prie maisto, muzikos ir linksmybių. - Tikriausiai gali paaiškinti, kodėl mes čia? Kaip mes čia atsidūrėme?

- Karas veja karą, sunaikinimas - sunaikinimą. Žemėje, prieš šimtą metų, 2020 metais, jie uždraudė skaityti mūsų knygas. Kaip baisu, kad mūsų literatūrinius kūrinius sunaikino tokiu būdu! Iš kur mus sukvietė? Iš mirties? Iš anapus? Man nepatinka abstraktūs dalykai. Nežinau. Žinau tik tai, jog mūsų pasauliai ir mūsų tvariniai iškvietė mus pagalbon, kad mes juos išgelbėtumėm. Mes tūnojome Marse visą šimtmetį, laukėme ir tikėjomės, kad galbūt Žemė išsivalys nuo mokslininkų ir jų abejonių; bet jie atvyksta čio-

nai norėdami išvaryti mus iš šios vietos. Jie nori atsikratyti mumis ir visais mūsų tamsiais dalykais: alchemikais, raganomis ir vampyrais, kurie vienas po kito pasitraukė iš Žemės, kai mokslas ėmė skverbtis į kiekvieną gyvenimo sritį ir nepaliko jiems jokios alternatyvos, išskyrus masinį atsitraukimą. Privalai mums padėti. Tu moki kalbėti. Mums reikia tavęs.

- Dar kartą kartoju, nesu vienas iš jūsų. Nepateisinu to, ką darai tu ir kiti, - piktai sušuko Dikensas. - Niekada nesiterliojau su raganomis, vampyrais ir kitais baisūnais.

- O kaip dėl "Kalėdų Giesmės"?

- Tai absurdiška! Vienintelis pasakojimas. Ach, tiesa, parašiau ir keletą kitų, tikriausiai apie vaiduoklius. Bet kas iš to? Pagrindiniuose mano darbuose nėra nieko panašaus į jūsų nesąmones!

- Per klaidą ar ne, bet žemiečiai tave priskyrė prie mūsų. Jie sunaikino tavo knygas, o kartu ir tavo pasaulius. Dikensai, privalai jų nekęsti!

- Pripažįstu, kad jie kvaili ir primityvūs, bet tai viskas, ką apie juos galvoju. Viso geriausio!

- Leisk eiti bent Marliui!

- Ne!

Durys užsitrenkė. Po nusisukus ir nuėjus tolyn sušalusia gatve, pasirodė didžiulis vežimas. Vežikas linksmai pūtė trimitą, o didelis būrys besijuokiančių, bedainuojančių ir linksmų pikvikiečių ėmė belsti į duris ir garsiai linkėti linksmų Šventų Kalėdų. Dikenso duris netrukus atidarė storas berniukas.

Po nuskubėjo išilgai naktinio, išdžiūvusio jūros kranto. Jis, norėdamas išrėkti įsakymus, patikrinti verdančius katilus, nuodus ir kreida nuteptas penkiakampes žvaigždes, sustojo prie laužų ir ėmė dvejoti.

- Puiku! - tarė jis ir pasileido bėgti. - Nuostabu! - sušuko jis ir ėmė bėgti dar greičiau. Žmonės prisijungė prie Po ir ėmė bėgti kartu su juo. Dabar su juo bėgo Kopardas ir Meikenas. Bėgo nekenčiami velniai, pikti demonai, ugningi, bronziniai drakonai, besispjaudančios gyvatės ir drebančios raganos tarsi dygliai, adatos, spygliai ir kitokios bjaurios ir nereikalingos atliekos, plūduriuojančios ant vaizduotės jūros bangų. Visi jie buvo palikti ant liūdno kranto ir dabar inkštė, spjaudėsi ir putojo.

Meikenas sustojo ir tarsi mažas vaikas atsisėdo ant šalto smėlio. Jis ėmė kūkčioti. Kiti bandė nuraminti Meikeną, bet jis nesiklausė.

- Aš tik pagalvojau, - tarė jis. - Kas mums atsitiks, kai bus sunaikintos paskutinės mūsų knygos?

Oras suvirpėjo.

- Nekalbėk taip!

- Mes privalome apie tai kalbėti, - sudejavo Meikenas. - Dabar, dabar, kai leidžiasi raketa, tu Po; tu Kopardai; tu Biersai - visi jūs silpstate. Nykstate tarsi vėjo blaškomi dūmai. Jūsų veidai tirpsta...

- Mirtis! Mūsų laukia mirtis.

- Mes egzistuojame tik Žemės nuolaidžiavimo dėka. Jei jie šįvakar sunaikintų paskutiniuosius mūsų kūrinius, mes taptumėm panašūs į užgesintas lempas.

Kopardas ėmė tyliai mąstyti.

- Stebiuosi, kas toks esu. Įdomu, kokioje žemiečio galvoje vis dar egzistuoju šįvakar? Galbūt esu minimas kokioje nors Afrikos lūšnelėje? Tikriausiai mano kūrinius skaito koks nors atsiskyrėlis. Ar jis panėšėja į vienišą žvakę laiko ir mokslo vėjuose? Ar tik jo mirkčiojanti akis vis dar palaiko mane šioje maištingoje tremtyje? Ar tik jis palaiko mane? O gal tai koks berniukas apleistoje mansardoje, pačiu laiku pradedantis skaityti mano knygas! Ach, vakar vakare pasijutau esąs ligotas, ligotas iki pat kaulų. Siela turi savo kūną ir vakar vakare pasijutau esąs tarsi plazdanti žvakė, jutau, kaip gėlė visas sielos kūno dalis. Ir tada pašokau, nes mane užplūdo nauja šviesa! Kažkur Žemėje, geltonoje palėpėje, nuo dulkių čiaudintis vaikas rado nusidėvėjusią mano knygą! Taigi aš vėl galiu trumpam atsikvėpti!

Dideliu garsu atsidarė lūšnelės, stovinčios ant kranto, durys. Pasirodė mažytis ir smulkutis vyras. Jo oda buvo beveik pridžiūvusi prie kaulų. Nekreipdamas dėmesio į kitus, jis žengė laukan, atsisėdo ant žemės ir pažvelgė į stipriai sugniaužtus kumščius.

- Man labai gaila šio žmogaus, - sušnabždėjo Blakvudas. - Tik pažvelkit, kaip jis nyksta, o buvo lygiai toks pat, kaip ir mes. Žmonės amžių amžiais rengdavo jį raudonais drabužiais, pakabindavo baltą barzdą, apaudavo juodais batais, pakinkydavo šiaurinius elnius ir papuošdavo juos blizgučiais. Bet po daugelio metų žmonės juo atsikratė.

Visi nutilo.

- Kaip turėtų atrodyti Žemė? - paklausė Po. - Be Kalėdų? Nebėra karštų kaštonų, eglučių, jokių žaisliukų ar žvakių... nieko; nieko, išskyrus sniegą, vėją ir vienišus, praktiškus žmones...

Visi sužiuro į mažutį senuką su nutriušusia barzdele ir nunešiotu raudonu kostiumu.

- Ar jūs girdėjote šią istoriją?

- Galiu įsivaizduoti. Psichiatras spindinčiomis akimis, protingas sociologas ir tuščiakalbis mokytojas, antiseptiniai tėvai...

- Kalėdinių kalakutų pardavėjams tai apgailėtina situacija, - šypsodamasis tarė Biersas. - Kiek pamenu, jie jau prieš Vėlines buvo pradėję giedoti Kalėdines giesmes. O jei jiems šiais metais būtų nepasisekę, giedoti būtų pradėję tik Darbo Dieną!

Biersas nutilo ir atsidusęs parkrito ant žemės. Gulėdamas jis dar spėjo pasakyti:

- Kaip įdomu.

Netrukus, visiems su siaubu stebint, Bierso kūnas suliepsnojo ir virto mėlynomis dulkėmis bei sudegusiais kaulais, kurių pelenai tarsi juodi skuteliai pakilo į orą.

- Biersai! Biersai!

- Viskas!

- Sunaikinta paskutinė jo knyga, kurią kažkas sudegino Žemėje.

- Telaimina jį Dievas. Bierso neliko. Mes gyvename savo knygų dėka, o kai jos dings, dings viskas.

Dangų užliejo kurtinantis garsas.

Visi išsigandę sušuko ir pažvelgė aukštyn. Danguje, leisdama akinančius ugnies debesis, šnypštė raketa! Aplink žmones, stovėjusius ant kranto, sumirgėjo degę žibintai; pasigirdo spiegimai, burbuliavimai ir sakomi burtažodžiai. Į šaltą nakties orą pakilo moliūgai, kurių išpjautos akys degė ugnimi. Ragana sugniaužė plonus savo pirštus į kumščius ir sušuko:

Laive, dužk ir krisk!
Laive, laive, dek!
Skilk, virsk, lūžk, tirpk!
Niekada jau nepakilk!

- Laikas vykti, - sumurmėjo Blakvudas. - Į Jupiterį, į Saturną ar Plutoną.

- Pabėgti? - sušuko Po. - Niekada!

- Esu senas ir pavargęs žmogus!

Po pažvelgė į senuko veidą ir patikėjo jo žodžiais. Jis užsilipo ant didžiulės uolos nuolaužos ir atsisuko į tūkstantinę pilkų šešėlių minią, stovinčią švilpiančiame vėjyje, ir į žalias šviesas bei geltonas akis.

- Miltelius! - sušuko jis.

Pakilo tirštas, karštas ir aitrus migdolų ir kitokių prieskonių kvapas.

Raketa ramiai nusileido žemyn. Tebūnie prakeiktos visos gerosios dvasios! Po įniršo! Jis stipriai sugniaužė kumščius, pakėlė juos aukštyn. Atsiliepė karščio, kvapų ir neapykantos orkestras! Šikšnosparniai tarsi apnuoginti medžiai šovė aukštyn, į viršų! Degančios širdys, vėliau virstančios kruvinais fejerverkais, buvo svaidomos tarsi sviediniai. Raketa tarsi didžiulė švytuoklė nepaliaujamai leidosi žemyn ir žemyn. Po pasiutusiai sustaugė ir sulig kiekvienu raketos mostu ėmė trauktis atgal! Visa išdžiūvusi jūra atrodė it duobė, kurioje įkalintieji laukė baisios mašinos, panašios į blizgantį kirvį, nusileidimo. Jie buvo panašūs į žmones, laukiančius užgriūnančios lavinos!

- Gyvatės! - suklykė Po.

Šviečiantys, žalios spalvos ropliai leidosi raketos link. Bet ji leidosi žemyn: mostas, ugnis, judesys, ir išsekusi raketa, iškvėpusi raudonų žiežirbų debesį, nutūpė ant smėlio, už vienos mylios.

- Pirmyn! - suklykė Po. - Planas pasikeitė! Turime vienintelį šansą! Bėkime! Prie raketos! Prie jos! Paskandinkime juos savo kūnais! Žudykime juos!

Ir tarsi jam liepus įtūžusiai jūrai pakeisti savo bangų kryptį, pasitraukti iš pirmykštės vagos, ugnies sūkuriai tarsi vėjas, lietus ir žaibai pasklido po visą jūros dugną ir ištuštėjusias upių vagas. Šmėžuodami ir šaukdami, švilpdami, sukdamiesi, šnypšdami ir staugdami jie metėsi raketos link, kuri panėšėjo į užgesusį švaraus metalo žibintuvėlį. Šurmuliuojantys žmonės, įpykę gyvuliai tarsi karšta lava, išpilta iš didžiulio apdegusio katilo, ėmė trypti išdžiūvusios jūros dugną.

- Žudykime juos! - bėgdamas sušuko Po.

Kosmonautai, paruošę ginklus, iššoko iš laivo. Jie vogčiomis slampinėjo aplink ir tarsi šunys uodė orą. Nieko nepamatę, jie atsipalaidavo.

Paskutinis iš laivo išėjo kapitonas. Jis sušuko keletą šiurkščių komandų. Buvo surinkta keletas pagalių, kuriuos netrukus padegė. Kapitonas sustatė savo žmones į pusratį.

- Naujas pasaulis, - nuolat žvilgčiodamas per petį į išdžiūvusią jūrą, bet prisiversdamas kalbėti lėtai, tarė kapitonas. - Senojo pasaulio nebeliko. Laukia nauja pradžia. Tai daugiau simboliška pradžia ir mes atiduosime visas savo jėgas mokslui ir progresui. - Jis lengvai linktelėjo leitenantui. - Knygas.

Laužo šviesa apšvietė išblukusius paauksuotus knygų pavadinimus: "Gluosniai", "Pašalietis", "Svajotojas", Daktaras Džekilas ir misteris Haidas", "Ozo šalis", "Permatomasis", "Laiko užmirštoji žemė", "Vasarvidžio nakties sapnas", taip pat ir milžiniškas autorių antraštes: Meikenas, Edgaras Alanas Po, Kebelas, Dansani, Blakvudas, Luisas Kerolas. Tai buvo vardai; seni ir blogi vardai...

- Naujas pasaulis. Tai patvirtindami mes sudeginsime senojo pasaulio liekanas.

Kapitonas plėšė lapus iš knygų ir vieną po kito metė į laužą.

Riksmas!

Atšokę nuo laužo, vyrai pažvelgė tuščios jūros link.

Dar vienas riksmas! Tai panėšėjo į didžiulės būtybės dejonę, kuri vaitojo tarsi mirštantis drakonas ar bronzinis banginis, kai jūros vanduo nusenka iki dugno ir išgaruoja.

Tai buvo garsas, panašus į oro veržimąsi į vakuumą, kuriame prieš keletą akimirkų dar kažkas buvo!

Kapitonas, atsikratydamas paskutiniosios knygos, atsargiai įmetė ją į laužą.

Oras nustojo virpėti.

Tyla!

Kosmonautai palinko ir ėmė klausytis.

- Kapitone, ar girdite?

- Ne.

- Tai tarsi banga. Ant jūros dugno! Manau, kad kažką pastebėjau. Štai ten. Juoda banga. Didžiulė. Ji lekia į mus.

- Tu apsirikai.

- Sere, ten!

- Kas?

- Ar matote? Ten! Miestas! Truputį aukščiau! Žaliasis miestas prie ežero! Jis skyla pusiau ir griūva!

Vyrai sumirksėjo ir paėjėjo priekin.

Tarp jų stovėjo drebantis Smitas. Jis pliaukštelėjo ranka į kaktą, tarsi būtų kažką prisiminęs.

- Prisimenu. Taip, dabar prisimenu. Labai seniai, kai buvau dar vaikas, skaičiau knygą. Tai buvo pasakojimas apie Ozą, manau, kad Ozą. "Smaragdinis Ozo miestas"...

- Ozas? Niekada apie jį negirdėjau.

- Taip, tai buvo Ozas. Mačiau jį dabar, kaip tame pasakojime. Jis sugriuvo.

- Smitai!

- Klausau, sere?

- Rytoj nueik pas psichoanalitiką.

- Klausau sere, - tarė Smitas ir atidavė pagarbą.

- Būk atsargus.

Paskui astronautai, vis dar paruoštais ginklais, ant pirštų galiukų nutipeno už raketos skleidžiamos šviesos rato ir geriau pasižiūrėjo į tuščią jūrą bei žemas kalvas.

- Kodėl? - nusivylęs sušnabždėjo Smitas, - čia juk nieko nėra, ar ne? Čia nieko nėra.

Per Smito batus stūgaujantis vėjas ginė smėlį.

Vertė
Živilė SAMĖNAITĖ

ŽUDIKAS

Muzika judėjo drauge su juo baltais koridoriais. Jis praėjo pro kabineto duris: "Linksmosios našlės valsas". Dar vienerios durys: "Fauno popietė". Trečios: "Pabučiuok mane dar sykį". Jis pasuko į šoninį koridorių: "Šokis su kardais" užgriuvo jį cimbolais, būgnais, puodais, keptuvėmis, peiliais, šakutėmis, žaibais ir griaustiniais. Bet prieškambaryje visa tai nuplaukė sau. Sekretorė sėdėjo, panirusi į Bethoveno "Penktąją". Jis pastypsojo, pasisukinėjo prieš moters akis; sekretorė jo nematė.

Suzvimbė rankinis radiotelefonas.

- Klausau?

- Čia aš, tėti, Li. Neužmiršk palikti man arbatpinigių.

- Gerai, sūnau, gerai. Aš užsiėmęs.

- Norėjau tik priminti, tėti, - atsakė aparatas ant riešo. Čaikovskio "Romeo ir Džiuljeta" prarijo jo balsą ir nusinešė ilgais koridoriais.

Psichiatras žingsniavo per kabinetų avilį, kur kryžminosi muzikinės temos, Stravinskis poravosi su Bachu, Haidnas nesėkmingai mėgino atremti Rachmaninovą, Šubertas pasidavė Djukui Elingtonui. Jis linkčiojo niūniuojančioms sekretorėms ir švilpaujantiems gydytojams, kurie žvaliai skubėjo prie ryto darbų. Savo kabinete sutikrino kelis popierius su stenografiste, kuri tyliai dainavo panosėje, paskui paskambino policijos kapitonui, kurio kabinetas buvo aukštu aukščiau. O po kelių minučių sumirkčiojo raudona lemputė, ir balsas iš lubų pranešė:

- Kalinys pristatytas į devintąją apklausos kamerą.

Jis atrakino kameros duris, įžengė vidun, išgirdo, kaip klanktelėjo durų užraktas už jo nugaros.

- Dink iš čia, - šypsodamasis pareiškė belaisvis.

Psichiatrą pribloškė jo šypsena. Tokia saulėta, maloni, šilta - nušviečianti visą kambarį. Aušra virš tamsių kalvų. Vidudienis vidury nakties. O virš tos viliojančios dantisto vitrinos žaižaravo giedros mėlynos akys.

- Aš noriu jums padėti, - tarė psichiatras, raukydamas kaktą. Kažkas čia, šiame kambaryje, buvo negerai. Jis pajuto tai, vos įžengęs. Psichiatras neramiai apsižvalgė aplinkui.

Belaisvis nusijuokė.

- Jei stebitės, kodėl čia taip tylu, galiu paaiškinti: aš ką tik mirtinai užspardžiau radiją.

Linkęs į smurtą, pagalvojo gydytojas.

Tarsi perskaitęs jo mintį, belaisvis nusišypsojo ir ištiesė švelnią ranką.

- Ne, taip aš elgiuosi tik su plepiomis mašinomis.

Ant pilkos grindų dangos mėtėsi sieninio radijo aparato vamzdeliai bei vielelės. Nekreipdamas į juos dėmesio, psichiatras atsi-

sėdo priešais pacientą neįprastoje tyloje, kuri buvo panaši į tylą prieš audrą. Paciento šypsena kaitino lyg šildymo lempa.

- Jūs esate misteris Albertas Brokas, vadinantis save Žudiku?

Brokas patenkintas linktelėjo.

- Gal prieš pradėdami... - Jis tyliai, vikriai prišoko prie gydytojo ir nusegė rankinį radiotelefoną jam nuo riešo. Tada įsikišo aparačiuką į burną lyg kokį riešutą, porą kartų sugriežė dantimis, kol burnoje sutraškėjo, ir grąžino sulaužytą daiktą apstulbusiam savininkui - su tokia mina, lyg būtų ir jam, ir sau padaręs didžiulę paslaugą. - Dabar kas kita.

Psichiatras įsistebeilijo į sumaitotą aparatą.

- Jūs tik didinate sąskaitą už padarytą žalą.

- Man nesvarbu, - šyptelėjo pacientas. - Kaip toje senoje dainoje: "Man nesvarbu, kas manęs laukia". - Jis tyliai paniūniavo melodiją.

- Gal pradėkime? - pasiūlė psichiatras.

- Gerai. Pirmoji mano auka, ar viena iš pirmųjų, buvo mano telefonas. Pati žiauriausia egzekucija. Įkišau jį į virtuvės atliekų deginimo aparatą! Sustabdžiau įrenginį, vos jam pradėjus veikti, ir vargšas telefonas tiesiog uždusο. O po to nušoviau savo televizorių!

- Mmm, - numykė psichiatras.

- Suvariau šešias kulkas tiesiai į katodą. Gražiai žvangėjo - lyg sietynas nukristų nuo lubų.

- Vaizdingas palyginimas.

- Ačiū, visada svajojau tapti rašytoju, - prisipažino pacientas.

- Gal papasakotumėte man, nuo kada pradėjote neapkęsti telefono.

- Bijojau jo nuo vaikystės. Mano dėdė vadindavo telefoną Vaiduoklių Mašina. Balsai be kūnų. Gerokai įvarė man baimės. Ir vėliau, jau suaugęs, niekada nesijaučiau saugus šalia telefono. Man tai buvo lyg ir koks beasmenis instrumentas. *Panorėjęs* jis gali perleisti tavo asmenybę per laidus. Bet jei *nenori,* jis išsklaidys, paleis vėjais tikrąją tavo individualybę, ir tai, kas išslys kitame laido gale, tebus tik kažkokia šalta žuvis, plieno, vario, plastiko balsas, be šilumos, be tikrumo. Žinote, kokią žalą daro telefonas? Jis pakeičia žmogaus nuomonę apie save. Visų pirma supranti, kad įsigijai priešą. Be to, žinoma, telefonas yra labai *pravartus* daiktas: tupi sau kur nors ir *reikalauja,* kad tu kam nors paskambintum, kam nors, kas visai nenori, kad jam skambintų. Draugai nuolatos man skambindavo, skambindavo ir skambindavo. Velniai rautų, man visai nebelikdavo laisvo laiko. Jeigu ne telefonas, tai televizorius, radijas, magnetofonas. Jei ne televizorius, radijas ar magnetofonas, tai judantys paveikslai kampiniame kino teatre, judantys paveikslai ant sienų, su reklamomis ant žemų kamuolinių debesų. Mūsų laikais jau nebelyja lietumi, lyja pamuilėmis. Jeigu ne skelbimai padebesiuose, tai kokio nors Mozeko muzika kiekviename restorane; muzika ir reklamos autobusuose, kuriais važinėjau

į darbą. Jeigu ne muzika, tai vietinis radijo ryšys arba manasis siaubo kambarys - rankinis radiotelefonas, kuriuo draugai ir žmona skambindavo man kas penkios minutės. Kažin, kas daro visus tuos "patogumus" taip *viliojančiai* patogius? Vidutinis pilietis galvoja: "Štai aš sau sėdžiu, turiu minutėlę laisvo laiko, o štai mano rankinis radiotelefonas, tai kodėl man neskimbtelėjus bičiuliui Džo? Alio, alio!" Aš myliu savo draugus, savo žmoną, myliu žmoniją - labai myliu. Bet kai vieną minutę žmona man paskambina vien tam, kad paklaustų: "Kur tu dabar, brangusis?" - o kitą minutę skambina draugelis ir sako: "Klausyk, nori, papasakosiu nešvankų anekdotą? Iš koto išvirsi. Taigi vienas žmogelis..." O dar po minutėlės skambina kažkoks nepažįstamasis ir šaukia: "Tai Fing-Fax Statistinės apklausos centras. Kokią gumą jūs kramtote būtent *šią* akimirką!" Taigi!

- Kaip jūs jautėtės tą savaitę?

- Kaip ant minos. Ant bedugnės krašto. Tą pačią popietę aš padariau darbe tai, ką padariau.

- Ką būtent?

- Įsipyliau vandens į vienkartinį puodelį ir šliūkštelėjau į vietinio ryšio sistemą.

Psichiatras užsirašė į savo bloknotą.

- Užtrumpino?

- Ir dar kaip! Liepos Ketvirtoji ant ratų! Dieve mano, stenografistės blaškėsi aplinkui, visai pametusios galvas! Koks buvo triukšmas!

- Po to laikinai jautėtės geriau, ar ne?

- Kaip ant sparnų! Paskui man šovė mintis sutraiškyti savo rankinį radiotelefoną kulnu į šaligatvį. Tuo metu šaižus balsas kaip tik klykė iš jo: "Devintasis visuomenės apklausos centras. Ką jūs valgėte priešpiečiams?" - tai aš ėmiau ir padariau jam galą.

- Po to pasijutote *dar* geriau, a?

- Mane tiesiog pagavo entuziazmas! - Brokas pasitrynė delnus. - Pagalvojau, kodėl man nepradėjus revoliucijos, kodėl neapsaugojus žmonijos nuo visų tų "patogumų". "Patogu kam?" - šaukiau. Patogu draugams: "Sveikas, Alai! Pamaniau, paskambinsiu tau iš rūbinės. Aš dabar Grin Hilse. Ką tik įmušiau lemiamą smūgį! Lemiamą, Alai! *Nuostabi* dienelė. Dabar išlenksiu stikliuką viskio. Pamaniau, norėsi žinoti, Alai!" Patogu darbe, kad visada galima būtų su manimi susisiekti, kai būnu išvykose. *Susisiekti!* Ką jau čia susisiekti! Veikiau *sugriebti!* Prispausti ir užtvatinti, užbombarduoti FM balsais. Negali net išlipti iš mašinos neatraportavęs: "Stabtelėsiu degalinėje, užsuksiu į tualetą". "Gerai, Brokai, eik!" "Brokai, kur taip ilgai *užtrukai?*" "Atleiskite, sere". "Kitą kartą sukis vikriau, Brokai". *"Klausau, sere!"* Taigi žinote, ką aš padariau, daktare? Nusipirkau kvortą prancūziškų šokoladinių ledų ir šaukšteliu sumaitinau automobilio radijo siųstuvui.

- Ar buvo kokia nors *ypatinga* priežastis, dėl kurios išsirinkote šiam reikalui būtent prancūziškus šokoladinius ledus?

Brokas minutėlę pagalvojo ir nusišypsojo.
- Tai mano mėgstamiausi ledai.
- O, - tarė gydytojas.
- Pamaniau, kas tinka man, turėtų tikti ir radijo siųstuvui.
- O kodėl būtent *ledai?*
- Buvo karšta diena.
Psichiatras patylėjo.
- Ir kas buvo paskui?
- Paskui buvo tyla. Dievulėliau, tai buvo tikra *palaima*. Juk radijas mašinoje kvaksėdavo be perstojo: "Brokai, šen, Brokai, ten, Brokai, užsiregistruok, Brokai, išsiregistruok, gerai, Brokai, valanda priešpiečiams, Brokai, priešpiečių pertrauka baigėsi, Brokai, Brokai, Brokai..." O, tyla buvo tokia, lyg būčiau prisikrovęs ledų sau į ausis.
- Atrodo, jūs labai mėgstate ledus.
- Tiesiog negalėjau atsidžiaugti tyla. Žinote, tai tarsi didžiulis rietimas švelniausios, minkščiausios flanelės. Tyla. Visa valanda tylos. Aš paprasčiausiai sėdėjau mašinoje, sėdėjau ir šypsojausi, jausdamas tą flanelę ausimis. Buvau *apsvaigęs* nuo Laisvės!
- Prašau tęsti.
- O po to sugalvojau tą triuką su kilnojamu diatermijos aparatu. Išsinuomojau aparatą ir sėdau į autobusą, kuriuo kas vakarą grįždavau namo. Autobusas buvo pilnas pavargusių keleivių, plepančių su savo žmonomis rankiniais radiotelefonais: "Dabar aš Keturiasdešimt trečiojoje, dabar Keturiasdešimt ketvirtojoje, dabar jau Penkiasdešimt devintojoje, dabar sukame į Šešiasdešimt pirmąją". Vienas šeimos vyras plūdosi: "Po velnių, nešdinkis lauk iš to prakeikto baro, važiuok namo ir pradėk ruošti vakarienę, aš jau Septyniasdešimtojoje!" O dar autobuso tranzistorius grojo "Vienos miškų pasakas", ir kanarėlė giedojo apie aukščiausios kokybės kvietinius dribsnius. Ir tada aš spragt! - įjungiau savąjį aparačiuką! Trukdžiai! Traškesys! Visos žmonos atkirstos nuo savo vyrų, bambančių apie sunkią dieną darbe. Visi vyrai atkirsti nuo savo žmonų, ką tik mačiusių, kaip jų vaikai iškūlė langą! "Vienos miškai" užsikirto, kanarėlė užspringo! *Tyla!* Šiurpi, netikėta tyla. Autobuso gyventojams neliko nieko kito, kaip tik kalbėtis tarpusavyje. Panika! Akla, gyvuliška panika!
- Ir tada jus sučiupo policija?
- Autobusas turėjo sustoti. Juk, šiaip ar taip, muzikos nebesigirdėjo, vyrai ir žmonos buvo atkirsti nuo tikrovės. Košmaras, pragaras, chaosas! Voverės, čirpiančios narveliuose! Atvyko tvarkos saugotojai, apsupo mane iš trijų pusių - tokia, žinote, trianguliacija, - tada griežtas papeikimas, piniginė bauda ir namo, minus diatermijos aparatas, kurį rado iškratę.
- Misteri Brokai, leiskite jums pasakyti, kad iki to momento jūsų elgesys buvo ne itin... praktiškas. Jeigu jums nepatiko tranzistoriai, vietinis radijo ryšys ar automobilio radijo ryšys, kodėl nestojote į radijo nekentėjų draugiją, nerašėte peticijų, nesiėmėte le-

galių, konstitucinių priemonių? Juk pagaliau tam ir *yra* demokratija.

- O aš, - atsakė Brokas, - esu vadinamoji mažuma. Aš dalyvavau draugijų veikloje, piketavau, įteikinėjau peticijas, ėjau į teismo procesus. Metų metus aš protestavau. Visi juokėsi. Visiems kitiems *patiko* muzika autobusuose ir komercinės laidos. Tik *aš* buvau kitoks.

- Tokiu atveju jūs privalėjote susitaikyti su daugumos nuomone - kaip geras kareivis. Ar taip nemanote? Juk valdo dauguma.

- Bet dauguma nuėjo pernelyg toli. Kai truputis muzikos ir "ryšio palaikymo" žmonėms pasirodė žavu, jie nusprendė, kad dešimtkart daugiau muzikos ir "ryšio palaikymo" bus dešimtkart žaviau. Aš *pasiutau!* Grįžęs namo, radau žmoną, puolusią į isteriją. *Kodėl?* Nes ji, matote, negalėjo susisiekti su manimi visą pusdienį. Prisimenate, sakiau, jog truputį pastrykinėjau ant rankinio radiotelefono? Taigi tą naktį aš ėmiau kurti planus, kaip nužudyti savo namą.

- Ar *tikrai* norite, kad būtent tokiais žodžiais užrašyčiau?

- Tai kad jie tiksliausiai perteikia mano sumanymą. Sumaniau nugalabyti savo namą. Tai vienas iš tų namų, kurie kalba, dainuoja, niūniuoja, praneša orų prognozes, skaito romanus, deklamuoja poeziją, groja, skamba, žvanga ir suokia lopšines. Namas, kuris klykia tau operą, kai stovi po dušu, ir moko ispanų kalbos, kai miegi. Vienas iš tų nuolat pliurpiančių būstų, kur visokiausių rūšių elektroniniai orakulai verčia tave keltis aukščiau nosies, kur viryklės praneša: "Tai aš, abrikosų pyragas, aš jau iškepiau!" arba: "Aš pirmarūšis rostbifas, palaistyk mane riebalais!", ar sapalioja kitokias vaikiškas nesąmones. Kur lovos supa tave migdydamos ir *purto* žadindamos. Žodžiu, namas, kuris tiesiog *nekenčia* žmonių. Paradinės durys kiauksi: "Jūs nenusivalėte kojų, sere!" O elektroninis dulkių siurblys šniukštinėja paskui tave po visus kambarius, tučtuojau įsiurbdamas kiekvieną tavo nukrėstą cigaretės peleną ar nukirptą nago galą. Velniava, sakyčiau, tikra velniava!

- Ramiau, ramiau, - atsiliepė psichiatras.

- Atsimenate Džilberto ir Salivano dainą "Jau viską surašiau, jau nieko neužmiršiu"? Visą naktį aš sudarinėjau savo skriaudikų sąrašą. O anksti ryte nuėjau ir nusipirkau pistoletą. Aš *tyčia* išsipurvinau batus ir atsistojau priešais mūsų namo paradines duris. Durys ėmė spiegti: "Purvinos kojos, murzinos kojos! Kojas valykit, dar sykį kartoju!" Ir tada aš pykštelėjau tiesiai į tų prakeiktų durų užraktą. Nubėgau į virtuvę, kur viryklė kaip tik vaitojo: "Išjunkite mane". Vienu šūviu amžiams išjungiau ją, bekepančią mechaninį omletą. O, kaip ji klykė ir kibirkščiavo prieš mirtį: "Užtrumpino, užtrumpino!" O paskui telefonas suzyzė kaip įnoringas vaikiščias. Įgrūdau jį į atliekų deginimo aparatą. Bet, noriu iš karto pareikšti, aš niekada neturėjau jokių priekaištų atliekų deginimo aparatui; jis buvo tik ramus stebėtojas. Jaučiuosi kaltas dėl to, kad taip bjauriai su juo pasielgiau. Tai iš tiesų praktiškas daiktas, nė

sykio nepratarė nė žodžio, tik murkė lyg miegantis liūtas, virškindamas mūsų atliekas. Būtinai iškviesiu meistrą, kad jį pataisytų. Taigi galiausiai aš nuėjau į svetainę ir nušoviau televizorių, tą klastingąjį žvėrį, Medūzą, kuri kas vakarą savo siaubingu žvilgsniu paverčia akmenimis milijardus žmonių. Tai buvo tikrų tikriausia Sirena, kuri viliojo, dainavo ir žadėjo tiek daug, nors iš tiesų duodavo tiek mažai, bet aš vis tiek grįždavau ir grįždavau pas ją, tikėdamasis ir laukdamas, kol - driokst! Žmona iššoko į gatvę, burbuliuodama kaip begalvis kalakutas. Prisistatė policija. Ir štai aš *čia!*

Brokas patenkintas atsilošė ir prisidegė cigaretę.

- Bet ar vykdydamas visus tuos nusikaltimus, jūs suvokėte, kad radijo imtuvas, telefonas, tranzistorius, jūsų įstaigos vietinis radijo ryšys - visa tai buvo svetima nuosavybė?

- Aš pakartočiau viską, jei tik Dievas leistų.

Kurį laiką psichiatras tiesiog sėdėjo palaimingos kalinio šypsenos spinduliuose.

- Turbūt nebenorite daugiau jokios kitos pagalbos iš Psichinės Sveikatos skyriaus? Jūs pasiruošęs atsakyti už savo veiksmus?

- Tai tik pradžia, - pareiškė Brokas. - Aš tik pirmas iš tos nedidelės žmonių grupės, kurie pavargo nuo triukšmo, apgaulės, stumdymo, varinėjimo ir plūdimo, pavargo kiekvieną akimirką girdėti kokią nors muziką, kiekvieną akimirką būti pasiekiami kokiam nors bekūniui balsui iš kažkur: "Daryk tą, daryk aną, bėk šen, bėk ten". Netrukus jūs patys tuo įsitikinsite. Maištas prasideda. Mano vardas įeis į istoriją.

- Hmm. - Psichiatras atrodė užsigalvojęs.

- Žinoma, procesas kurį laiką užtruks. Juk iš pradžių viskas buvo taip žavu. Pati visų tų išradimų idėja, jų praktinio panaudojimo *idėja* buvo nuostabi. Tai buvo tarsi žaislai, su kuriais smagu žaisti. Bet žmonės pernelyg užsižaidė, nuėjo per toli, susipainiojo socialinio elgesio normose ir nebegali išsipainioti, negali net prisipažinti, kad įsipainiojo. O savo pašlijusius nervus pateisina protingais išvedžiojimais. "Mūsų modernusis amžius", - sako jie. "Gyvenimo sąlygos". "Didelė nervinė įtampa". Bet įsidėmėkite mano žodžius, sėkla jau pasėta. Televizijos ir radijo dėka aš išpopuliarėjau visame pasaulyje. Na, argi ne likimo ironija? Juk mane sučiupo prieš penkias dienas. O dabar apie mane jau žino milijardai žmonių. Permeskite akimis finansines skiltis. Bet kurios dienos laikraščiuose. Kad ir šios. Iškart pastebėsite, kaip staiga išaugo prancūziškų šokoladinių ledų perkamumas!

- Suprantu, - tarė psichiatras.

- O dabar ar jau galiu grįžti į savo mielą vienutę, kur galėsiu šešis mėnesius mėgautis tyla ir vienatve?

- Taip, - ramiai atsakė gydytojas.

- Nesijaudinkite dėl manęs, daktare, - tarė misteris Brokas, stodamasis nuo kėdės. - Aš tiesiog sėdėsiu tyliai ramiai, susikišęs į abi ausis tą nuostabų ir švelnų begarsės medžiagos rietimą.

- Hmm, - numykė psichiatras, eidamas link durų.

- Aukščiau galvą, - atsisveikino Brokas.

- Taip, - atsiliepė psichiatras.

Užčiuopęs slaptą mygtuką, jis surinko sutartinį kodą. Durys prasivėrė, jis išėjo lauk, durys vėl užsivėrė ir užsirakino. Gydytojas vienas nužingsniavo koridoriais. Pirmuosius dvidešimt jardų jį lydėjo "Kiniškasis tamburinas". Paskui "Čigonas", Bacho "Pasakalija" ir "Fuga kažkokiame Minor", "Tigro skiautė" ir "Meilė panaši į cigaretę". Sukdamas į savo kabinetą, jis išsiėmė iš kišenės sulaužytą rankinį radiotelefoną, sakytum, negyvą vabalą maldininką. Suskambo skambutis. Iš lubų pasigirdo balsas:

- Daktare?

- Ką tik baigiau Broko apklausą.

- Jūsų diagnozė?

- Sakyčiau, visiškai praradęs sveiką nuovoką, bet depresijos požymių nėra. Atsisako suvokti elementariausius tikrovės aspektus ir sąveikauti su jais.

- Kokia būtų jūsų prognozė?

- Kol kas neapibrėžta. Tegu jis pasidžiaugia ta savo neegzistuojančia medžiaga.

Suskambo trys telefonai. Radiotelefono dublikatas rašomojo stalo stalčiuje suzyzė kaip sužeistas žiogas. Užsidegė rausva vietinio ryšio lemputė, supypsėjo signalas. Trys telefonai čirškė. Stalčius zyzė. Pro praviras duris plūdo muzika. Tyliai niūniuodamas sau po nosimi, psichiatras užsisegė ant riešo kitą radiotelefono aparatą, įjungė vietinio ryšio aparatą, minutėlę pakalbėjo, pakėlė telefono ragelį, pakalbėjo, pakėlė kito telefono ragelį, pakalbėjo, pakėlė trečiojo telefono ragelį, pakalbėjo, nuspaudė rankinio radiotelefono mygtuką, pakalbėjo, santūriai, ramiai, išlaikydamas giedrą ir ramų veidą. O muzika skambėjo, lemputės žybčiojo, du telefonai vėl čirškė, rankos judėjo, rankinis radiotelefonas vėl zyzė, balsai iš vietinio ryšio, balsai iš lubų. Šitaip jis ramiai triūsė visą likusią ilgą, gaivią, oro kondicionierių atvėsintą popietę: telefonas, rankinis radiotelefonas, vietinis ryšys, telefonas, rankinis radiotelefonas, vietinis ryšys, telefonas, rankinis radiotelefonas, vietinis ryšys, telefonas, rankinis radiotelefonas, vietinis ryšys, telefonas, rankinis radiotelefonas...

Vertė
Živilė SAMĖNAITĖ

MIESTAS

Miestas laukė dvidešimt tūkstančių metų.

Planeta skriejo erdvėje, laukų gėlės žydėjo ir vyto, o miestas laukė; planetos upės keitė vagas ir džiūvo, virsdamos dulkių lomomis, o miestas vis dar laukė. Stiprūs gaivūs vėjai išsivadėjo ir nuščiuvo, tingiai nešdami suplėšytų debesų skivytus baltu dangumi, o miestas vis laukė.

Laukė miestas, laukė ir jo langai, jo juodos obsidiano sienos, jo dangų remiantys bokštai su mažesniais bokšteliais, ant kurių neplazdėjo jokia vėliava, jo nesumintos gatvės ir užvertos durys nelytėtomis rankenomis; nė menkiausio popiergalio ar žmogaus rankos atspaudo. Miestui belaukiant, planeta suko amžiną ratą kosmose savąja orbita aplink baltai žydrą saulę; ledas virsdavo ugnimi, ji - vėl ledu, o šis - žaliais laukais bei gelsvomis vasaros pievomis.

Dvidešimttūkstantųjų metų vasaros vidudienį miestas pabudo iš laukimo snaudulio.

Danguje sublizgo raketa.

Raketa praskrido virš planetos paviršiaus, apsisuko, grįžo ir nusileido molingoje pievoje už penkiasdešimties jardų nuo obsidiano sienos.

Sunkiais batais apautos kojos prispaudė liauną žolę prie žemės. Raketoje likusieji susišaukė su išlipusiais:

- Pasiruošę?

- Tvarka, vyručiai. Atsargiai! Į miestą. Jensenai, jūs su Hatkinsonu patruliuosite priešakyje. Nežioplinėkit.

Juodose miesto sienose atsivėrė slaptos šnervės, ir gilus atokvėpis stipria oro srove įsiveržė į miesto esybę, pasklido kanalais, prasiskverbė pro valymo filtrus ir dulkių kolektorius, kol galiausiai pasiekė sudėtingą ir šiurpinančiai tikslią sidabrine šviesa spindinčią ratukų bei spyruoklių konstrukciją. Galingi atodūsiai nenutrūkstamai kartojosi; kvapai iš pievos su šiltu vėju nepaliaujamai plūdo į miestą.

Ugnies alsavimas, nukritusio meteorito dvelksmas, įkaitęs metalas. Iš kito pasaulio atvyko laivas. Vario, sudegusių dulkių, sieros ir raketos kuro kvapas.

Ši informacija buvo bemat įspausta į juostas, kurios tarkštelėjusios įšoko į nuskaitymo įrenginius ir geltonais dantračiais nukeliavo į kitas mašinas.

Brakšt...Džerrr...Džerrr...Džerrr...

Kalkuliatorius sutiksėjo it metronomas. Penki, šeši, septyni, aštuoni, devyni. Devyni žmonės! Akimoju nepailstanti rašomoji mašinėlė užregistravo žinią juostoje, o ši tik sušnarėjo ir išnyko.

Trrr...Brakšt...Džerrr...Džerrr...

Miestas laukė minkštų guminių batų žingsnių.

Šnervės darsyk išsiplėtė.

Sviesto kvapas. Nuo atsargiai žingsniuojančių vyrų tarsi kilo vos juntama aura, sugrąžinusi centrinę Nosį į prisiminimus apie pieną, sūrį, ledus, sviestą ir pienininkyste paremtos ekonomikos atmosferą.

Trakšt...Trakšt...

- Vyrai, nežioplinėkit!

- Džonsai, išsitrauk ginklą! Nekvailiok!

- Būta ko nerimauti - juk miestas miręs?!

- Ką gali žinoti.

Kapota kalba pažadino Ausis. Ištisus amžius tegirdėjusios silpną švelnaus vėjo dvelksmą, tesiklausiusios, kaip nuo medžių šakų atitrūksta pageltę lapai ar kaip, tirpstant sniegui, pro jį kalasi gležna žolė, Ausys įjungė mechanizmą, varinėjantį tepalą; didžiuliai būgnai įsitempė, jusdami kiekvieną neprašytų svečių širdies dūžį, atsiliepiantį tylutėliais uodo sparnelių virptelėjimais. Ausys klausė, o Nosis uodė įvairiausius užplūdusius kvapus.

Baimės prakaitas išmušė vyrus. Tamsūs ratilai plėtėsi pažastyse, rankos, spaudžiančios ginklus, sudrėko.

Nosis įtraukė naujoviško oro gurkšnį tarsi žinovas, tikrinantis, ar nusisekė šiemetinis vynas.

Trakšt...Barkšt...Tarkšt...Džerrr...

Informacija sukosi lygiagretaus tikrinimo juostose. Prakaitas: tiek ir tiek procentų chloridų, sulfatų - tiek ir tiek, šlapalo nitratas, amonio nitratas, taigi: kreatininas, cukrus, laktozė *vienoje vietoje!*

Dzingtelėjo skambučiai. Sumirgėjo tarpinės sumos.

Su tyliu švilpesiu Nosis iškvėpė ištyrinėtąjį orą. Ausys sukluso:

- Manau, verčiau grįžtume į raketą, Kapitone.

- Čia aš įsakinėju, pone Smitai!

- Taip, sere.

- Ei, tu, priekyje! Patruli! Ar ką nors matai?

- Nieko, sere. Panašu, kad jame jau senokai nė gyvos dvasios!

- Įsitikinai, Smitai? Nėra ko baimintis.

- Man tai nepatinka. Nežinau kodėl. Ar jus buvo kada nors apėmęs jausmas, kad vaizdą prieš akis jau esate regėję? Šis miestas atrodo pernelyg pažįstamas.

- Nesąmonė. Ši planetų sistema už milijardų mylių nuo Žemės; mes nieku gyvu negalėjome apsilankyti čia anksčiau. O mūsų raketa - vienintelė, gebanti įveikti šviesmečių kelią.

- Nepaisant to, jaučiuosi lygiai taip, kaip nupasakojau. Galvoju, jog turime nešdintis.

Žingsnių aidas nuščiuvo. Tik įsibrovėlių kvėpavimas virpino orą.

Ausys guviau subruzdo. Rotoriai įsisuko, siauručiais plyšiukais pro vožtuvus ir ventiliatorius nutekėjo skystis. Formulę sekė išvada/mintis. Po sekundės kitos, atsakydami į Nosies bei Ausų reikalavimą, pro didžiules ertmes miesto sienose link neprašytų svečių nuplaukė gaivių garų debesėliai.

- Ar užuodi, Smitai? Aaa... Žalia žolė. Kas kvepėtų maloniau? Dievas mato, mielai likčiau stovėti ir traukti šį orą pilna krūtine.

Bespalvis chlorofilas apgaubė stovinčius vyrus.

- Aaa...!

Kojos vėl sutrepsėjo.

- Bent jau *kvapas* turėjo tau įtikti, ką, Smitai? Eime!

Ausys ir Nosis milijoninę sekundės dalį atsipalaidavo. Atsakomasis ėjimas pavyko. Įkaitai žygiavo pirmyn.

Iš rūko ir miglos išniro padūmavusios miesto Akys.

- Kapitone, langai!

- Ką?

- Langai, štai ten! Mačiau juos judant!

- O *aš* nemačiau.

- Jie pasislinko. Pakeitė spalvą. Iš tamsios į šviesią.

- Papraščiausi, niekuo neypatingi stačiakampiai langai.

Blausūs objektai įgavo aiškias formas. Į mechanines miesto įdubas nusileido tepaluoti velenai, balansiniai ratukai paniro į žalius alyvos telkinius. Langų rėmai išsilenkė. Stiklai blykstelėjo.

Apačioje gatve žingsniavo du žmonės - patruliai, o už jų, atsilikę saugiu atstumu, - dar septyni. Visų uniformos buvo baltut baltutėlės, veidai įraudę, tarsi ką tik gavę antausį, o akys melsvos. Jie ėjo išsitiesę, ant užpakalinių kojų, ir nešėsi metalinius ginklus. Visi avėjo sunkiais batais. Visi buvo vyriškos lyties, turėjo akis, ausis, burnas, nosis.

Langai suvirpėjo. Suplonėjo. Jie nepastebimai išsiplėtė it nesuskaičiuojamų akių rainelės.

- Sakau jums, Kapitone, su langais kažkas ne taip!

- Eik tu peklon!

- Aš grįžtu, sere.

- Ką?

- Grįžtu į raketą.

- Pone Smitai!

- Nesiruošiu kišti galvą į spąstus!

- Išsigandai tuščio miesto?

Kiti nervingai nusijuokė.

- Juokitės į valias!

Kiekvienas akmenimis grįstos gatvės tašelis buvo trijų colių pločio bei šešių ilgio. Juslėmis nesuvokiamais krustelėjimais grindinys judėjo. Jis svėrė įsibrovėlius.

Požemyje, prigrūstame aparatūros, raudonas elektroninis pieštukas baksnojo skaičius: 178 svarai... 210, 154, 201, 198... - nė vienas neprasprūdo pro mašinas, kurios juos pasvėrė ir užregistravo. Įrašas tučtuojau ritėmis nusivijo į neišvengiamą tamsą.

Miestas galutinai nusimetė snaudulio rūbą.

Orlaidės traukė ir pūtė orą: tabako kvapą iš įsibrovėlių burnų ir gaivų/žalią muilo aromatą nuo jų rankų. Netgi jų akių obuoliai švelniai alsavo. Miestas užčiuopė tai, ir naujos informacijos srautas nulėkė gilyn, kad patikslintų apskaičiavimus. Krištoliniai langai žybsėjo, Ausys vis standžiau ir standžiau tempė klausos būgną - visos miesto juslės prasiveržė tarsi netikėta kruša, imdamos domėn kiekvieną žmonių atodūsį ir slapčiausią širdies dūžį, klausydamos, stebėdamos, ragaudamos.

Kiekvienas žmonių kulno įspaudas turėjo savo skonį. Gatvės buvo tarsi liežuviai, pro kurių akmenines poras cheminiai elementai skverbėsi gilyn, patekdami į atpažinimo reakcijų seką. Subtilūs skaičiavimai vėl patikslino tarpinį rezultatą, besisukančių ratukų ir kuždančių stipinų apsuptyje laukiantį lemiamo sprendimo.

Žingsniai. Bėgančiųjų trepsėjimas.

- Grįžk! Smitai!

- Ne, po perkūnais!

- Čiupkit jį, vyrai!

Kelios poros kojų metėsi iš paskos.

Galutinis testas. Miestas, įtemptai klausęs, stebėjęs, ragavęs, uostęs, svėręs bei balansavęs, turėjo atlikti svarbiausią tyrimą.

Spąstai gatvės vidury atsivėrė žaibiškai. Bėgantis kapitonas, tarp pastatų dingęs savo komandai iš akių, prasmego skradžiai.

Jis pakibo žemyn galva, aštrus skalpelis brūkštelėjo per gerklę, kitas - per krūtinę, išversdamas lauk vidurius; ištemptas ant stalo slaptoje laboratorijoje giliai po gatve, kapitonas mirė. Didžiuliai kristalų mikroskopai spoksojo į rausvas raumenų skaidulas, bekūniai pirštai maigė tebepulsuojančią širdį. Kol vienos mechaninės rankos atvėrė ir prismeigė prie stalo perrėžtą odą, kitos keitė jo kūno dalis lyg nuovokus ir smalsus šachmatų žaidėjas raudonas figūras raudonoje lentoje.

Viršuje, gatve, bėgo vyrai. Smitas mėgino pasprukti, o vyrai šaukė. Smitas rėkė, o apačioje, toje įdomybių kameroje, kraujas tekėjo į kapsules, maišėsi, sukosi centrifugoje, mėginiai keliavo po naujais mikroskopais, skaičių stulpeliai augo; buvo matuojamos temperatūros, širdis supjaustyta į septyniolika dalių, o kepenys bei inkstai - su žinovams būdingu tikslumu - perpus. Kai smegenys buvo pragręžtos ir išgremžtos iš kaulinio konteinerio, nervai ištraukti lyg bejausmiai valdymo pulto laidai, išbandytas raumenų elastingumas, elektriniame miesto požemyje Protas suskaičiavo svarbiausiąją, galutinę sumą, ir visos mašinos šią grėsmingą akimirką sustingo.

Skaičiai.

Šie padarai - žmonės. Žmonės iš tolimo pasaulio, iš *tam tikros* planetos, turintys tam tikras akis, tam tikras ausis, vaikšto dviem kojomis tiksliai apibrėžtu būdu, nešiojasi ginklus, galvoja, kaunasi, turi savitas širdis bei kitus organus, kaip įrašyta senų senovėje.

Viršuje vyrai bėgo raketos link.

Smitas bėgo.

Skaičiai.

Tai mūsų priešai. Tai tie, kurių vėl pasirodant laukėme dvidešimt tūkstančių metų. Tai žmonės, kurių vizito laukė mūsų kerštas. Visi skaičiai sutampa. Tai žmonės iš planetos, vadinamos Žeme, prieš dvidešimt tūkstančių metų paskelbę Taolanui karą, pavergę mus, sugriovę ir sunaikinę mus, užleisdami neišgydomą ligą. Saugodamiesi to užkrato, kuriuo užnuodijo mus, apiplėšę mūsų pasaulį, jie pasitraukė gyventi į kitą galaktiką. Jie pamiršo tąjį karą bei tuos laikus, jie pamiršo mus. Bet mes nepamiršome jų. Tai mūsų priešai. Apsirikti neįmanoma. Mūsų laukimas baigėsi.

- Smitai, grįžk!

Nevalia delsti. Ant kruvino stalo, prie tuščiavidurio plačiai išskėtoto kapitono kūno mechaninės rankos pradėjo savo šokį. Dar drėgną krūtinės ir pilvo ertmę užpildė iš vario, bronzos, sidabro, aliuminio, gumos bei šilko sukonstruoti organai; elektroninių vorų išaustos gijos pasislėpė odoje; savo vietą užėmė širdis; kaukolės tuštumoje prigludo tyliai zvimbiančios ir mažytėmis žydros liepsnos kibirkštėlėmis spjaudančios iš platinos sukonstruotos smegenys, nuo kurių per visą kūną iki plaštakų bei pėdų driekėsi laidai. Akimirksniu kūnas buvo tvirtai susiūtas, gerklės bei kiaušo pjūviai - užgydyti, žaizdos nugrimuotos - darbas atliktas tobulai ir nepriekaištingai.

Kapitonas atsisėdo, pajudino rankas.

- Stok!

Kapitonas netikėtai išdygo gatvės viduryje, pakėlė ginklą ir iššovė.

Smitas parpuolė su kulka širdyje.

Likusieji atsigręžė. Kapitonas nuskubėjo prie jų.

- Kvailys! Išsigando miesto!

Vyrai pažvelgė į Smito kūną prie savo kojų.

Jie išplėstomis akimis atsisuko į kapitoną ir prisimerkė.

- Paklausykit, - prabilo kapitonas. - Turiu jums pasakyti kai ką svarbaus.

Miestas, svėręs, uostęs juos, patyręs jų skonį, panaudojęs visus sugebėjimus, išskyrus vieną vienintelį, metė mūšin paskutinę savo galią - kalbos dovaną. Jis nesinaudojo masyvių sienų ir bokštų neapykanta ar tūžmastim, jam neprireikė grįstų alėjų ir mechaninių tvirtovių pompastikos. Jis šnekėjo tyliu vieno žmogaus balsu.

- Nuo šiol aš nebe jūsų kapitonas, - bylojo jis. - Net nebe žmogus.

Vyrai žingtelėjo atatupsti.

- Aš esu miestas, - pratarė jis ir nusišypsojo.

- Laukiau ištisus du šimtus amžių, - pasakojo jis, - laukiau, kol sūnų sūnų sūnūs sugrįš.

- Kapitone, sere!

- Nepertraukinėkite manęs! Kas sukūrė mane, miestą? Žmonės, kurių jau nebėra. Sena civilizacija, kuri kadaise čia gyveno.

Žmonės, palikti atėjūnų iš Žemės mirti nuo siaubingos ligos, neišgydomos raupsų formos. Tad šios senos kultūros žmonės tikėdami, jog Žemės išperos kada nors čia sugrįš, pastatė miestą, ir šiandien tebesivadinantį Keršto miestu Tamsos planetoje, ant Amžių jūros kranto, prie Mirusiųjų kalnyno - labai poetiški vardai, tiesa? Miestas atliko balansinės mašinos vaidmenį, buvo lakmusas, antena, tikrinanti visus ateities kosmoso keliauninkus. Per dvidešimt tūkstančių metų čia nusileido tik dvi raketos. Pirmoji atvyko iš tolimos Ento galaktikos. Laivo įgula buvo tikrinama, sveriama, pripažinta neatitinkančia reikalavimų ir taikiai apleido miestą. Taip pat pasielgėme su antrojo laivo įgula. Tačiau šiandien! Po šitiekos amžių pasirodėte jūs! Kerštas bus įvykdytas iki paskutinės smulkmenos. Prieš du šimtus amžių mirę žmonės paliko miestą, kad pasveikintų jus.

- Kapitone, sere, jūs prastai jaučiatės. Galbūt jums derėtų grįžti į laivą, sere.

Miestas suvirpėjo.

Grindinys atsivėrė, ir vyrai šaukdami nulėkė į spąstus. Krisdami jie dar spėjo išvysti blyksinčius skalpelių ašmenis.

Minutė vijo minutę. Netrukus pasigirdo įsakmus balsas:

- Smitai?

- Esu!

- Jensenai?

- Esu!

- Džonsai, Hatčinsonai, Springeri?

- Esu, esu, esu!

Jie stovėjo prie raketos trapo.

- Tučtuojau grįžtame į Žemę.

- Taip, sere!

Randų ant kaklo nesimatė, lygiai kaip ir paslėptų varinių širdžių, sidabrinių organų ar preciziško aukso vielos rezginio, atstojančio nervus. Iš jų galvų sklido tylus elektroninis ūžimas.

- Išsirikiuot!

Devyni vyrai tekini sukrovė auksines bombas su ligos pradais į raketą.

- Jas numesime ant Žemės.

- Taip, sere!

Laivo liukas užsitrenkė. Raketa šovė į dangų. Griausmui nurimus, miestas kėpsojo vasaros pievoje. Stiklinės akys apsiniaukė. Ausys atsipalaidavo, gigantiški šnervių ventiliatoriai sustojo, gatvės nebesvėrė ir nebematavo, nematomi dantračiai sustingo alyvos voniose.

Raketa virto taškeliu danguje.

Lėtai, pasimėgaudamas, miestas džiaugėsi saldžia mirtimi.

Vertė
Saulius MARTINĖNAS

PIEVA

Griūna siena... Po to antra, trečia. Duslus griausmas - visas miestas virsta griuvėsiais.

...Įsisiautėja nakties vėjas.

Pasaulis apmiršta.

Dieną nuvertė Londoną. Nugriovė Port Saidą. Ištraukiojo vinis iš San Francisko. Išardė Glazgą.

Jų nebėra. Dingo visiems laikams.

Vėjas negarsiai stuksena lentomis, sūkuriuoja smėlio verpetukai.

Ant tako, vedančio į sutemose skendinčius griuvėsius, pasirodo senis - naktinis sargas. Jis eina prie aukštos vielinės tvoros, atrakina vartus ir žiūri.

Štai mėnesienoje stūkso Aleksandrija, Maskva, Niujorkas. O ten štai Johanesburgas, Dublinas, Stokholmas. Ir Kliervoteris Kanzaso valstijoje, Provinstaunas ir Rio de Žaneiras.

Prieš porą valandų senis pats matė, kaip tai vyko: matė mašiną, kuri riaumodama privažiavo prie tvoros, matė lieknus įdegusius vyrus mašinoje, vyrus elegantiškais juodais kostiumais, blykčiojančius auksinėmis sąsagomis, storomis auksinėmis laikrodžių apyrankėmis, akinančiais žiedais; vyrus, kurie prisideginėjo cigaretes juvelyriniais žiebtuvėliais...

- Štai, pažiūrėkite, džentelmenai, į ką viskas pavirto. Tai vis vėjas ir darganos.

- Taip, taip, misteri Duglai, vieni griuvėsiai, sere.

- Galbūt dar pavyktų išgelbėti Paryžių.

- Taip, sere!

- Pala... velniai rautų! Jis gi visai sukiužęs nuo drėgmės! Štai jums ir Holivudas! Griaukite! Verskite viską! Šitas sklypas mums pravers. Šiandien pat iškvieskite darbininkus!

- Taip, sere... misteri Duglai!

Mašina ūžtelėjo ir dingo.

Ir štai - naktis. Senas naktinis sargas prieina prie vartų.

Jis prisimena, kas buvo paskui, kai vėlyvos popietės tylą sutrikdė darbininkai.

Bildesys, dardesys, traškesys, dundesys. Dulkės ir griausmas, dulkės ir griausmas!

Visas pasaulis traškėjo per siūles ir byrėjo į dalis, į šalis išsilakstė vinys, pertvaros, bareljefai, rėmai, celiulioidiniai langai. Miestas po miesto, miestas po miesto virto žemėn ir liko ten gulėti.

Lengvas dvelksmas... augantis, paskui tylantis dundesys... ir vėl tik lengvas vėjelis.

Naktinis sargas palengva žingsniuoja tuščiomis gatvėmis.

Štai jis Bagdade: egzotiški dervišų skarmalai, siauruose langeliuose moterų šypsenos po čadromis ir akys, skaisčios kaip safyrai.

Vėjas neša smėlį ir konfeti.

Moterys ir dervišai išnyksta.

Ir vėl aplinkui vien tik sijos ir karkasai, papjė mašė, drobės, nuteptos aliejiniais dažais, rekvizitas su kompanijos ženklu, o už pastatų fasadų - nieko, tik naktis, žvaigždės, kosminė erdvė.

Senis ima iš įrankių dėžės plaktuką bei saują ilgų vinių, paskui rausiasi statybiniame lauže, kol randa kokią dešimtį gerų, tvirtų lentų ir šiek tiek sveikos drobės atraižų. Tada ima nugrubusiais pirštais žvilgančias plienines vinis, vinis su mažomis galvutėmis.

Ir pradeda sukalinėti Londoną. Jis kaukši ir kaukši plaktuku... Lenta po lentos, siena po sienos, langas po lango, tuk tuk, garsiau, garsiau, plienas į plieną, plienas į medį, medis aukštyn - valandos slenka, o jis vis dirba, iki pat vidurnakčio, be pertraukos, kala, prideda, vėl kala.

- Ei, jūs!

Senis nustoja kalęs.

- Ei, sarge!

Iš tamsos išbėga nepažįstamasis, apsirengęs kombinezonu. Jis šaukia:

- Ei, jūs, kaip jus ten?

Senis atsisuka.

- Mano pavardė Smitas.

- Gerai, Smitai, ką jūs čia dabar sugalvojote?

Naktinis sargas ramiai žiūri į nepažįstamąjį.

- Kas jūs?

- Kelis, brigadininkas.

Senis linkčioja galva.

- A, jūs iš tų, kurie viską griauna. Šiandien jūs čia neblogai padirbėjote. Tai ir sėdėtumėte dabar namie, girtumėtės tuo.

Kelis atsikrenkščia, nusispjauna.

- Aš tikrinau mechanizmus ten, kur Singapūras... - Jis nusišluosto lūpas. - O jūs, Smitai, ką čia veikiate, velniai rautų? Padėkite į vietą plaktuką. Betgi jūs kalate viską iš naujo! Mes griauname, o jūs vėl statote. Jūs ką, iš proto išsikraustėte?

Senis linkteli.

- Gali būti. Bet juk kažkas turi atstatinėti.

- Klausykite, Smitai. Aš dirbu savo darbą, jūs dirbate savo - ir visiems gerai. Aš negaliu jums leisti užsiiminėti kažkokiomis nesąmonėmis, aišku? Perspėju, aš pranešiu misteriui Duglui.

Senis vėl pradeda stuksėti plaktuku.

- Paskambinkite jam. Iškvieskite čionai. Aš pats su juo pasišnekėsiu. Tai jis iš proto išsikraustė.

Kelis juokiasi.

- Jūs ką, juokaujate? Duglas nekalbės su pirmu sutiktu. - Brigadininkas niekinamai numoja ranka, paskui pasilenkia, įdėmiau

įsižiūrėdamas į Smito darbą. - Ei, kas per velniava? Kokiomis vinimis jūs kalate? Mažos galvutės! Tučtuojau liaukitės! Mums rytoj reikės jas traukioti!

Smitas atsisuka ir žiūri į Kelį.

- Aiškus daiktas, argi pasaulį sukalsi vinimis su plačiomis galvutėmis? Jas labai jau lengva ištraukti. Čia reikalingos kitokios vinys, su mažomis galvutėmis, o ir įkalti jas būtina kaip reikiant. Štai taip!

Senis iš visų jėgų tvoja plaktuku į vinį, taip, kad ta visiškai sulenda į medį.

Kelis įsiremia rankomis į šonus.

- Perspėju jus paskutinį kartą. Tučtuojau baikite šitą velniavą, ir aš niekam nieko nesakysiu.

- Jaunuoli, - sako naktinis sargas, kaldamas eilinę vinį, susimąsto, po akimirkos vėl prabyla: - Aš lankydavausi čia dar tada, kai jūs net nebuvote gimęs. Ateidavau čionai, kai čia dar nebuvo nieko - vien tik pieva. Būdavo, padvelks vėjelis, ir ritasi žole bangos... Daugiau kaip trisdešimt metų aš stebėjau, kaip visa tai atsiranda, kaip čia gimsta visas pasaulis. Aš gyvenau tuo. Ir buvau laimingas. Tik čia man tikras pasaulis. Anas pasaulis, už tvoros - vieta, kur einu miegoti. Turiu mažą kambarėlį sename name mažoje gatvelėje, ten matau laikraščių antraštes, skaitau apie karą, apie priešiškus kitataučius žmones. O čia? Čia surinktos visos pasaulio šalys, ir viskas alsuoja taika. Jau daug metų aš klajoju po šiuos miestus. Noriu - pirmą valandą nakties užkandžiauju bare Eliziejaus laukuose! Noriu - išgeriu puikaus amontiljado vasaros kavinėje Madride. O galiu ir kartu su akmeninėmis chimeromis štai ten, viršuje - matote, po Dievo Motinos katedros stogu? - pasamprotauti apie svarbius valstybinius reikalus ir priimti išmintingus politinius sprendimus!

- Taip, taip, seni, viskas taip. - Kelis nekantriai numoja ranka.

- O čia staiga pasirodote jūs ir paverčiate viską griuvėsiais. Paliekate tik tą pasaulį anapus sienos, kur žmonės neįsivaizduoja, ką reiškia gyventi taikiai, nežino nė šimtosios dalies to, ką aš patyriau šioje šalyje. Jūs ateinate ir pradedate viską ardyti... Jūs su savo brigada - kuo jūs didžiuojatės? Kad griaunate... Naikinate ištisus kaimus, miestus, šalis?

- Aš turiu šeimą, - atšauna Kelis. - Man reikia išmaitinti žmoną ir vaikus.

- Taigi, taigi, visi taip šneka. Visi turi žmonas ir vaikus. Ir todėl naikina, griauna, žudo. Atseit toks nurodymas! Atseit įsakė! Atseit mes priversti!

- Užsičiaupk, seni! Duok šen plaktuką!

- Nesiartink!

- Ką?! Tu, senas kvaily!..

- Šituo plaktuku galima ne tik vinis!... - Plaktukas švilpdamas skrodžia orą, brigadininkas Kelis atšoka į šalį.

- Velnias, - keikiasi Kelis, - jūs visai kuoktelėjote, Smitai, štai kas. Tuoj paskambinsiu į centrinę studiją, kad atsiųstų policininkus. Čia tai jau tikrai velniai žino kas - dabar jūs štai vinis kalinėjate ir niekus paistote, o po minutėlės, ko gero, apliesite viską benzinu ir sukursite čia lauželį!

- Aš čia nė pirštu nieko nepaliesiu, ir jūs tai puikiai žinote! - prieštarauja senis.

- Jūs visą sklypą galite dūmais paleisti, - tvirtina Kelis. - Štai ką, seni, stovėkite čia ir niekur neikite!

Kelis apsisuka ir bėga pro medžius ir sugriautus miestus, pro miegančias dvimates šio nakties pasaulio gyvenvietes. Štai jo žingsniai nutyla tolumoje, ir girdisi, kaip vėjas timpčioja sidabrines vielinės tvoros stygas, o senis vis kaukši ir kaukši plaktuku, ieško ilgesnių lentų ir stato sienas, kol pradeda dusti iš nuovargio. Širdis pašėlusiai daužosi krūtinėje, plaktukas išslysta iš nusilpusių pirštų, vinys pabyra ant šaligatvio, skambėdamos lyg monetos, ir senys, puolęs į neviltį, sako pats sau:

- Veltui stengiuos, veltui. Nespėsiu nieko pataisyti, jie tuoj atvažiuos. Man reikia pagalbos, net nebežinau, ką dabar daryti.

Palikęs plaktuką ant tako, senis pėdina sau nebežiūrėdamas, kur eina. Atrodo, jis dabar turi tik vieną tikslą - paskutinį kartą viską apeiti, viską apžiūrėti ir atsisveikinti su tuo, kas dar yra, kas buvo šiame krašte. Jis sliūkina, apsuptas šešėlių, o jau naktis, šešėlių daug, jų pilna visur ir visokių - pastatų šešėliai, žmonių šešėliai. Sargas nežiūri tiesiai į juos, ne - jeigu žiūrėsi tiesiai, jie išsisklaidys. Ne, jis tiesiog žingsniuoja, žingsniuoja per Pikadilio aikštę... žingsnių aidas... per Riu de la Pė... senatvinis kosulys... paskui išilgai Penktosios aveniu... ir nežiūri nei kairėn, nei dešinėn. Ir visur, tamsiose tarpuvartėse, tuščiuose languose - daugybė jo draugų, gerų draugų, labai artimų draugų. Iš kažkur atsklinda murmesys, burbuliavimas, tylus kavinuko spragsėjimas ir ilgesinga itališka daina. Plasnoja rankos tamsoje virš pražiotų gitarų burnų, šnara palmės, žvanga būgneliai, tamburinai, skambalėliai, dusliai pupsi į minkštą žolę nunokę obuoliai, bet tai visai ne obuoliai, tai basos moterų kojos lėtai šoka pagal tylią žvangučių muziką, auksinių skambalėlių tilindžiavimą. Traška kukurūzų grūdai, trupėdami į juodą vulkaninį girnų akmenį, šnypščia tortiljos, skęsdamos verdančiame aliejuje, spragsi kažkieno įpūstos medžio anglys, aplinkui išsilaksto tūkstančiai žibančių jonvabalių, virpa papajos lapai... Ir baikščiai plazda liepsnos ten, kur deglų apšviesti Ispanijos čigonų veidai plaukia ore, tarsi liepsnojančiame vandenyje, o balsai traukia dainas apie gyvenimą - nuostabų, keistą, liūdną. Visur šešėliai ir žmonės, ir dainos, ir muzika.

O gal tai viso labo, viso labo tik vėjas?

Ne, žmonės, čia gyvena žmonės. Jie gyvena čia jau daug metų.

O rytoj?

Senis sustoja, prisispaudžia rankas prie krūtinės.

Rytoj jų čia nebebus.

Šaižiai žviegia klaksonas!

Už vielinės tvoros ties vartais - priešas! Prie vartų - maža juoda policijos mašina ir didelis juodas limuzinas iš kinostudijos, esančios už penkių mylių nuo čia.

Vėl žviegia klaksonas!

Senis įsitveria į kilnojamų kopėčių skersinius ir kabarojasi į viršų, klaksono bliovimas gena jį aukštyn, aukštyn. Vartai atsilapoja, priešai įsiveržia vidun.

- Štai jis!

Akinantys policijos mašinos prožektoriai užlieja šviesa miestus pievoje, prožektoriai mato negyvus Manheteno, Čikagos, Šuncino maketus! Šviesa krenta ant akmeninio milžino, Paryžiaus katedros imitacijos, išplėšia iš tamsos figūrėlę, kuri ropščiasi kopėčiomis vis aukščiau ir aukščiau, link nuolaidaus juodo žvaigždėmis nusėto skliauto.

- Štai jis, misteri Duglai, pačiame viršuje!

- O dangau, iki ko nusigyvenome... jau nebeįmanoma net vakaro ramiai praleisti. Vis kas nors nutinka...

- Jis įžiebė degtuką! Iškvieskite ugniagesius!

Pačiame katedros viršuje naktinis sargas, delnu pridengdamas nuo vėjo mažytę liepsnelę, žiūri žemyn, mato policininkus, darbininkus, prodiuserį - augalotą vyrą juoda eilute. Jie žiūri į senį iš apačios, o tas lėtai pasuka degtuką, slepia tarp delnų ir kelia prie cigaro. Užsirūko, giliai įtraukdamas skruostus.

Senis šaukia:

- Ką, misteris Duglas atvažiavo?

Balsas atsiliepia:

- Kuriam galui manęs prireikė?

Senis šypsosi.

- Lipkite čionai, tiktai vienas! Jei norite, galite pasiimti ginklą! Man reikia su jumis šnektelėti!

Balsai dusliai aidi virš didžiulių kapinių.

- Neikite pas jį, misteri Duglai!

- Duokite šen savo revolverį. Greičiau, aš negaliu čia visą naktį kiurksoti, manęs laukia. Nenuleiskite nuo jo ginklų, aš nesiruošiu rizikuoti. Dar, ko gero, supleškins visus maketus. Čia vien medienos už du milijonus dolerių. Pasiruošę? Aš einu.

Prodiuseris kabarojasi tamsoje skendinčiomis kopėčiomis, išilgai kupolo kriauklės, skuba pas senį, kuris, atsišliejęs į gipsinę chimerą, ramiai rūko savo cigarą. Iki pusės išlindęs pro liuką, prodiuseris stabteli, atkiša revolverį.

- Okei, Smitai, nejudėkite.

Smitas be baimės išsiima iš burnos cigarą.

- Be reikalo manęs bijote. Aš visai ne pamišėlis.

- Aš tuo anaiptol nesu įsitikinęs.

- Misteri Duglai, - sako naktinis sargas, - ar kada skaitėte apie žmogų, kuris persikėlė į ateitį ir rado ten vien tik bepročius? Bet kadangi jie visi - visi iki vieno - buvo bepročiai, tai niekas šito nesuvokė. Visi jie vienodai elgėsi ir laikė save normaliais žmonėmis. O mūsų herojus, nors buvo vienintelis sveikas žmogus, elgėsi jiems neįprastai, ir visiems atrodė nenormalus. Taigi misteri Duglai, beprotybė - sąlyginė sąvoka. Viskas priklauso nuo to, kas ką į kokį narvą uždaro.

Prodiuseris pusbalsiu nusikeikė.

- Aš čionai ne tam lipau, kad visą naktį liežuviu malčiau. Ko jūs norite?

- Aš noriu pasikalbėti su Kūrėju, su jumis, misteri Duglai. Juk tai jūs sukūrėte šį pasaulį. Vieną gražią dieną atėjote čionai, sudavėte į žemę stebuklinga čekių knygele ir šūktelėjote: "Tebūnie Paryžius!" Ir atsirado Paryžius: gatvės, užkandinės, gėlės, vynas, bukinistai... Jūs suplojote delnais: "Tebūnie Konstantinopolis!" Ir prašau, štai jums Konstantinopolis! Jūs tūkstantį kartų plojote delnais, ir kas kartą atsirasdavo kažkas nauja. O dabar jūs manote, kad gana pliaukštelėti dar kartą, paskutinį kartą - ir viskas pavirs griuvėsiais. Ne, misteri Duglai, tai ne taip paprasta!

- Mano rankose penkiasdešimt vienas procentas šios studijos akcijų!

- Studija... O kas jus su ja sieja? Ar jums bent kartą šovė į galvą mintis atvažiuoti čionai vėlai vakare, užkopti kad ir ant šitos katedros ir pasižiūrėti, kokį puikų pasaulį jūs sukūrėte? Ar jums bent kartą kilo mintis, kad visai smagu būtų pasėdėti čia, viršuje, su manimi ir mano draugais, išgerti po bokalą amontiljado? Tegu mūsų amontiljadas spalva, kvapu ir skoniu labiau primena kavą... o vaizduotė, misteri Duglai, kam tada žmogui vaizduotė? Ne, jūs nė sykio nebuvote atvažiavęs čionai, nebuvote užlipęs ant šios katedros, nežiūrėjote, nesiklausėte, jūsų tai nė kiek nejaudino. Jūs nuolat skubėdavote į kokį nors priėmimą, kokį nors vakarėlį. O dabar, po šitiek metų, jūs norite neatsiklausęs mūsų viską sunaikinti. Nesvarbu, kad jums priklauso penkiasdešimt vienas procentas akcijų. Bet *jie* jums nepriklauso.

- Jie? - šūkteli prodiuseris. - Kas, po velnių, tie "jie"?

- Sunku apibūdinti juos žodžiais... Tai žmonės, kurie čia gyvena. - Senis plačiu mostu rodo į dunksančius naktyje dvimačius miestus. - Kiek filmų nufilmuota čia! Kiek statistų įvairiausiais kostiumais vaikštinėjo šiomis gatvėmis, kalbėjo tūkstančiais kalbų, rūkė cigaretes ir pypkes, ir netgi persišką kaljaną. Šoko šokėjos. Moterys, prisidengusios veidus šydais, šypsojosi iš balkonų. Žygiavo kareiviai. Žaidė vaikai. Kovėsi riteriai, apsitaisę sidabriniais šarvais. Kiniškose arbatinėse gurkšnojo arbatą žmonės, kalbantys su svetimšališku akcentu. Aidėjo gongas. Kėlė inkarus vikingų laivai.

Prodiuseris išlenda pro liuką ir sėdasi ant lentų. Pirštai, laikantys revolverį, jau ne taip įtempti. Jis žiūri į senį kaip smalsus šu-

nytis - iš pradžių viena akimi, paskui kita; klauso iš pradžių viena ausimi, paskui kita; galiausiai mąsliai palinguoja galva.

Naktinis sargas kalba toliau:

- O kai statistai, žmonės su kameromis, mikrofonais ir kitokia technika išėjo, kai vartai užsivėrė, visi susėdo į mašinas ir išvažiavo - vis tiek kažkas liko po tos margos žmonių minios. Svetimos kalbos ir apdarai, tikėjimai ir muzika, gyvenimiškos dramos - viskas liko, menki dalykai ir dideli dalykai. Tolimi toliai, kvapai, sūrūs vėjai, vandenynai. Visa tai čia šįvakar, jei gerai įsiklausai.

Prodiuseris ir sargas, apsupti sijų ir pastolių voratinklio, klausosi. Mėnuo spigina į akis gipsinėms chimeroms, vėjas ošia jų nasruose, o iš apačioje nusidriekusių gatvių sklinda garsai: tūkstančio šalių pasaulis dūsauja, siūbuoja, dulkių tumulai plaukia pavėjui, tūkstančiai geltonų minaretų, pieno baltumo bokštų ir žalių bulvarų, dar išlikusių tarp šimtų griuvėsių, kažką murma naktyje; gaudžia trosai ir lynai, tarytum kas skambina milžiniška arfa iš plieno ir medžio, o vėjas neša garsus į padangę, neša dviems žmonėms, kurie sėdi atokiau vienas nuo kito ir klausosi.

Prodiuseris šypteli, palinguoja galva.

- Išgirdote, - sako naktinis sargas. - Juk išgirdote, tiesa? Iš veido matyti.

Duglas slepia revolverį kišenėje.

- Norint galima bet ką išgirsti, - atšauna jis. - Nereikėjo man klausytis. O jūs, Smitai, galėtumėte knygas rašyti. Nušluostytumėte nosis penkiems mano geriausiems scenaristams. Na, o dabar gal lipkime žemyn?

- Jūs jau beveik mandagiai prakalbote, - stebisi naktinis sargas.

- O priežasties tam lyg ir nėra. Jūs sugadinote man malonų vakarą.

- Tikrai? Nejaugi jums čia taip nuobodu? Nemanau. Veikiau atvirkščiai. Jūs čia netgi kai ką gavote.

Duglas tyliai juokiasi.

- O jūs visai nepavojingas. Tiesiog jums reikia draugijos. Dėl visko kalta jūsų darbo specifika ir dar tai, kad viskas eina velniop, plius, žinoma, vienatvė. Bet iš esmės aš jūsų kažko nesuprantu.

- Ar tik nenorite pasakyti, kad man pavyko priversti jus pamąstyti?

Duglas atlaidžiai prunkščia.

- Kai pagyveni Holivude tiek, kiek aš, prie visko pripranti. Tiesiog aš anksčiau nebuvau čionai užlipęs. Stulbinantis vaizdas, tas tiesa. Bet tegu mane šunys, jei suprantu, kokio velnio jūs taip kankinatės dėl šito seno šlamšto. Kokia jums iš jo nauda?

Sargas klaupiasi ant vieno kelio ir skiausčiu delnu trinkčioja į kitą delną, pabrėždamas savo argumentus.

- Paklausykite, misteri Duglai. Kaip jau sakiau, jūs pasirodėte čia prieš daug metų, pliaukštelėjote delnais, ir staiga išdygo trys šimtai miestų! Paskui jūs pridėjote dar pusę šimto šalių ir tautų, pačių įvairiausių religinių ir politinių pažiūrų. Ir tada prasidėjo

keblumai! Aišku, to nebuvo galima pamatyti akimis. Viskas, kas vyko, vyko tuštumoje ir sklaidėsi vėjyje. Ir vis dėlto keblumai čia iškilo tokie patys, kaip ir tie, prie kurių jau pripratęs anas pasaulis, už tvoros - kivirčai, barniai, nematomi karai. Tačiau galų gale įsiviešpatavo taika. Norite žinoti kodėl?

- Jei nenorėčiau, nesėdėčiau čia ir nekalenčiau dantimis iš šalčio. Kur tu, o nakties muzika? - mintyse šaukia senis ir grakščiai mosteli ranka, tarytum kas akompanuotų jo pasakojimui...

- Todėl, kad jūs suvienijote Bostoną ir Trinidadą, - tyliai sako jis, - padarėte taip, kad Trinidadas remiasi į Lisaboną, o Lisabona vienu šonu šliejasi į Aleksandriją, sukabinote kartu Aleksandriją ir Šanchajų, vinimis sukalėte Čatanugą ir Oškošą, Oslą ir Svitvoterį, Suasoną ir Beirutą, Bombėjų ir Port Artūrą. Kulka perveria žmogų Niujorke, jis sverdėja, žengia žingsnį atbulas ir krenta Atėnuose. Čikagoje politikai ima pinigus, o Londone kažką sodina į kalėjimą... Viskas taip arti, be galo arti. Mes čia gyvename taip ankštai, kad taika mums gyvybiškai būtina, antraip viskas nueis velniop! Vienas vienintelis gaisras sunaikintų visus mus, nesvarbu, kas ir dėl kokios priežasties jį sukeltų. Todėl galiausiai šios šalies gyventojai - ar atgiję prisiminimai, ar kaip kitaip jūs juos pavadintumėte - apsiramino, išmoko gyventi draugiškai. Štai koks čia pasaulis - nuostabus pasaulis, taikus pasaulis.

Senis nutyla, apsilaižo perdžiūvusias lūpas.

- O jūs, misteri Duglai, - priduria jis, atgavęs kvapą, - norite rytoj jį sunaikinti.

Kelias sekundes senis stovi susikūprinęs, paskui atsitiesia ir žiūri į miestus, į tūkstančius šešėlių miestuose. Didžiulė gipsinė katedra svyruoja vėjyje, siūbuoja pirmyn atgal, pirmyn atgal, tarsi supdamasi ant vasaros bangų.

- Taip... - nutęsia pagaliau Duglas. - Ką gi... o dabar... eime žemyn?..

Smitas linkteli.

- Aš pasakiau viską, kas buvo ant širdies.

Duglas dingsta liuko angoje, sargas girdi, kaip jis leidžiasi kopėčiomis, braunasi tamsiais užkaboriais. Kiek palaukęs, senis taip pat įsitveria į kopėčias ir kažką bambėdamas panosėje pradeda ilgą kelionę žemyn per šešėlių karalystę.

Policininkai, darbininkai, keli tarnautojai - visi išvažiuoja. Prie vartų lieka tik didelis juodas limuzinas. Pievoje, naktiniuose miestuose, kalbasi du vyrai.

- Ką dabar darysite? - klausia Smitas.

- Tikriausiai važiuosiu atgal į vakarėlį, - atsako prodiuseris.

- Ten bus linksma?

- Taip, - prodiuserio veido išraiška iškart keičiasi, - žinoma, linksma! - Jis dirsteli į sargo dešinę ranką. - O čia kas, tas pats plaktukas? Jūs ketinate darbuotis toliau? Nepasiduodate?

- O jūs pasiduotumėte, jei būtumėte paskutinis statytojas, kai visi aplinkui tapo griovėjais?

Duglas ir senis žingsniuoja gatvėmis.

- Ką gi, likite sveiki, Smitai, galbūt dar kada pasimatysime.

- Ne, - atsako Smitas, - manęs čia jau nebebus. Nieko čia jau nebebus. Jūs pernelyg vėlai sugrįšite.

Duglas staiga sustoja.

- Prakeikimas! Tai kaip aš, jūsų manymu, turėčiau pasielgti?

- Labai paprastai - palikite viską taip, kaip yra. Palikite miestus ramybėje.

- Šito padaryti negaliu, velniai rautų! Verslas yra verslas. Teks viską nugriauti.

- Žmogus, turintis komercinę gyslelę ir dar bent lašelį vaizduotės, sugalvotų, kaip pelningai panaudoti šiuos maketus, - pareiškia Smitas.

- Mašina laukia! Kaip iš čia išsigauti?

Prodiuseris bando apeiti nuolaužų krūvą, paskui žengia tiesiai per griuvėsius, spardydamas į šalis lentgalius, pasiremdamas į karkasus bei gipsinius fasadus. Iš viršaus byra dulkės.

- Atsargiai!

Prodiuseris už kažko užkliūva. Dulkių debesys, plytų lavina... Jis susverdėja, praranda pusiausvyrą, senis pagauna jį krentantį ir tempia į priekį.

- Šokite!

Jie kartu šoka, o už jų nugarų dundėdamas nuvirsta vienas namo šonas, lieka tik kalnai lentgalių ir suplyšusio kartono. Į orą pakyla milžiniška dulkių gėlė.

- Viskas gerai?

- Nieko, ačiū. - Prodiuseris žiūri į nugriuvusį statinį; dulkės pamažu nusėda. - Atrodo, jūs mane išgelbėjote.

- Na, ką jūs. Juk dauguma plytų padarytos iš papjė mašė. Blogiausiu atveju būtumėte užsidirbęs keletą mėlynių ir įdrėskimų.

- Vis tiek ačiū. Koks čia pastatas nugriuvo?

- Normandiškasis bokštas, jį čia pastatė 1925 metais. Neikite tenai, jis dar ne visas subyrėjo.

- Aš atsargiai. - Prodiuseris lėtai prisiartina prie maketo. - Dievaži, galėčiau visą šitą kiuženą vienu pirštu nuversti. - Jis įsiremia ranka į sieną, statinys pasvyra, dreba, girgžda. Prodiuseris skubiai atšoka. - Tik durk pirštu - ir nugrius!

- Ir vis dėlto jūs to nepadarysite, - sako naktinis sargas.

- Nepadarysiu? Koks skirtumas, vienu prancūzišku namu daugiau ar mažiau, kai jau tiek daug nugriauta.

Senis ima Duglą už rankos.

- Eime, žvilgtelėsime iš kitos pusės.

Jie apeina dekoraciją.

- Perskaitykite iškabą, - sako Smitas.

Prodiuseris spragteli žiebtuvėliu, pakelia jį aukščiau, kad būtų geriau matyti, ir skaito:

- Pirmasis Nacionalinis Bankas. Melintaunas.

Pauzė.

- Ilinojus, - lėtai užbaigia Duglas.

Aukštą statinį apšviečia retos žvaigždės ir švelni mėnesiena.

- Iš vienos pusės, - Duglas vaizduoja rankomis svarstyklių lėkštes, - prancūziškas bokštas. Iš kitos, - jis žengia septynis žingsnius į kairę, paskui septynis žingsnius į dešinę ir vis žiūri, - Pirmasis Nacionalinis Bankas. Bankas. Bokštas. Bokštas. Bankas. Velniai rautų!

- Jums vis dar norisi nuversti šitą prancūzišką bokštą, misteri Duglai? - šypsodamasis klausia sargas.

- Palaukite, palaukite, neskubėkite, - sako Duglas.

Staiga jis pradeda matyti priešais stovinčius statinius. Jis lėtai sukasi aplink save, akys laksto aukštyn, žemyn, kairėn, dešinėn, tyrinėja, žiūri, matuoja, vertina. Netardamas nė žodžio, prodiuseris nuskuba toliau. Du žmonės eina per miestus pievoje, žengia žole, lauko gėlėmis, eina prie griuvėsių, per griuvėsius, kiaurai griuvėsius, kerta sveikus bulvarus, kaimus, miestus.

Jie vis kalba ir kalba, eina ir eina. Duglas klausia, sargas atsako, Duglas vėl klausia, sargas vėl atsako.

- Kas čia?

- Budistų šventykla.

- O iš kitos pusės?

- Lūšna, kurioje gimė Linkolnas.

- Čia?

- Šventojo Patriko bažnyčia Niujorke.

- O iš kitos pusės?

- Rusų tikratikių cerkvė Rostove.

- O čia kas?

- Pilis Reino pakrantėje, tiksliau, pilies vartai.

- O už vartų?

- Baras Kanzas Sityje.

- O ten? O ten? O štai ten? O čia kas? - klausinėja Duglas. - Kas čia? O ten? O šitas?

Jie skuba, beveik bėga, šūkčiodami vienas kitam. Jie tursena iš vieno miesto į kitą, jie tai čia, tai ten, jie visur, įeina ir išeina, kabarojasi aukštyn, sliuogia žemyn, čiupinėja, tapšnoja, varsto duris.

- O čia, čia, čia, čia?

Sargas pasakoja viską, ką galima papasakoti.

Jų šešėliai risnoja priekyje siaurais skersgatviais ir plačiais prospektais, panašiais į upes iš akmens ir smėlio.

Šitaip šnekučiuodamiesi, prodiuseris ir sargas apsuka didžiulį lanką, apeina visą sklypa ir grįžta ten, iš kur pradėjo kelionę.

Jie vėl prityla. Senis tyli, nes jau pasakė viską, ką norėjo pasakyti. Prodiuseris tyli, nes klausosi, mąsto, svarsto, skaičiuoja. Jis išsiblaškęs išsitraukia portsigarą. Praeina visa minutė, kol Duglas, paskendęs savo mintyse, jį atidaro ir ištiesia sargui.

- Ačiū.

Abu susimąstę užsirūko. Išpučia dūmus ir žiūri, kaip jie sklaidosi ore.

- Kur jūs nukišote tą savo prakeiktą plaktuką? - klausia Duglas.

- Štai jis, - atsako Smitas.

- Ir vinių pasiėmėte?

- Taip, sere.

Duglas giliai įtraukia dūmą, išpučia.

- Gerai, Smitai, dirbkite toliau.

- Ką?!

- Ką girdėjote. Pataisykite, kiek pajėgsite, kiek suspėsite. Visko jau nebesugrąžinsi. Bet jei rasite sveikesnį, išvaizdesnį maketą - remontuokite. Ačiū Dievui, bent kažkas dar liko! Taip, aš per vėlai susiprotėjau. Žmogus, turintis komercinę gyslelę ir bent lašelį vaizduotės, taip jūs sakėte... Štai kur taikus pasaulis, sakėte jūs. Turėjau suprasti tai prieš daugelį metų. Čia yra viskas, ko reikia, o aš, lyg aklas kurmis, nemačiau, šitokios galimybės nemačiau. Mano sklype - Pasaulinė Federacija, o aš ją griaunu! Dievas mato, mums reikia daugiau kvaištelėjusių sargų.

- Tas tiesa, - atsiliepia sargas, - aš jau pasenau, suvaikėjau, taip sakant... Jūs nesišaipote iš seno keistuolio, misteri Duglai?

- Aš nežadu jums daugiau, negu galiu padaryti, - atsako prodiuseris. - Prižadu tik pamėginti. Yra tikimybė, kad reikalas pasiseks. Filmas turėtų išeiti puikus, tas jau dabar aišku. Galėsime jį visą susukti čia, pievoje, nors ir dešimt variantų. Net fabulos ieškoti nereikės. Jūs ją jau sukūrėte. Jūs ir esate fabula. Belieka tik pasodinti prie darbo keletą scenaristų. Gerų scenaristų. Tegu išeis tik trumpametražis filmas, dviejų dalių, dvidešimties minučių - ir tiek bus gana, kad parodytume, kaip visos šalys ir miestai čia palaiko, paremia vieni kitus. Jūsų idėja man prie širdies, tikrai prie širdies, garbės žodis. Tokį filmą galima rodyti, kur nori ir kam nori, visiems patiks. Niekas neliks abejingas, pernelyg daug į jį bus sudėta.

- Džiugu klausytis, kai jūs šitaip kalbate, - sako sargas.

- Tikiuosi, aš ir ateityje taip kalbėsiu. Bet manimi negalima pasikliauti. Aš pats savimi negaliu pasikliauti. Esu nuotaikos žmogus, velniai rautų, šiandien man viena galvoje, rytoj - kita. Galbūt jums netgi teks daužyti man per galvą štai šituo plaktuku, kad aš neužmirščiau.

- Su malonumu, - atsako Smitas.

- Ir jeigu mes tikrai pradėsime filmavimą, - tęsia prodiuseris, - jūs turėsite mums padėti. Kas geriau už jus nusimano apie šiuos maketus! Mes būsime jums dėkingi už visus pasiūlymus. Na, o kai baigsime filmą - tada jūs jau nebeprieštarausite, jeigu nugriausime viską, kas dar liko?

- Tada jau leisiu, - patvirtina Smitas.

- Vadinasi, susitarėme. Aš atšauksiu darbininkus - ir pažiūrėsime, kas išeis iš mudviejų sumanymo. Rytoj pat atsiųsiu operatorius, tegu pasižiūri, apsižvalgo. Ir scenaristus atsiųsiu. Pakalbėkite

su jais. Velniai rautų! Susidorosime, padarysime! - Duglas pasuka link vartų. - O kol kas darbuokitės plaktuku savo malonumui. Brrr, šalta!

Jiedu greitu žingsniu traukia link vartų. Pakeliui senis randa dėželę, kurioje atsinešė vakarienę. Jis išsitraukia termosą, kresteli.

- Gal norite gurkštelėti prieš išvažiuodamas?

- Ką čia turite? Tą patį amontiljadą, kuriuo taip gyrėtės?

- 1876 metų.

- Ką gi, paragaukime.

Sargas atsuka termosą, karštas skystis liejasi į dangtelį.

- Prašau, - sako senis.

- Ačiū. Į jūsų sveikatą. - Prodiuseris geria. - Neblogas gėrimėlis. Velniškai neblogas.

- Galbūt jis labiau panašus į kavą, bet prisiekiu, geresnio amontiljado dar niekas nėra gėręs.

- Sutinku.

Jie stovi mėnesienoje, apsupti viso pasaulio miestų, gurkšnoja karštą gėrimą, ir staiga senis prisimena:

- Yra tokia sena daina, kaip tik tinka šiai progai, atrodo, tai užstalės daina... Visi mes, gyvenantys pievoje, ją dainuojame, kai yra nuotaika, kai viskas girdisi ir vėjas gaudžia kaip muzika. Štai, paklausykite:

Mums visiems namo pakeliui,
Mes kartu, mes visi kaip vienas!
Mums visiems pakeliui, namo pakeliui,
Mums nereikia klajot pavieniui,
Mes būsim visi kaip vienas -
Tarsi gebenė, langas ir siena...

Jie baigia gerti kavą Port-o-Prense.

- Ei, - staiga sako prodiuseris, - atsargiau su ta cigarete! Taip galima visą pasaulį sudeginti!

Abu žiūri į cigaretę ir šypsosi.

- Aš būsiu atsargus, - prižada sargas.

- Iki pasimatymo, - sako prodiuseris. - Šiandien aš galutinai pavėlavau į vakarėlį.

- Iki pasimatymo, misteri Duglai.

Vartai atsiveria ir užsiveria, žingsniai nutyla, limuzinas suūžia ir nuvažiuoja, apšviestas mėnesienos, palikdamas miestus tyrlaukyje ir seną žmogų, kuris stovi už tvoros ir atsisveikindamas moja ranka.

- Iki pasimatymo, - kartoja naktinis sargas.

Ir vėl tik vėjas...

Vertė
Živilė SAMĖNAITĖ

MĖLYNASIS BUTELIUKAS

Saulės laikrodžiai subyrėjo į baltus akmenėlius. Padebesių paukščiai dabar veržėsi iš uola virtusio senovės dangaus kapo, tačiau jų giesmę gniaužė smiltainio sluoksniai. Po nykų buvusios jūros dugną sroveno dulkių siūleliai, paklusdami vėjo užgaidai vėl prisiminti putojančios įlankos istoriją. Miestai tapo laiką sustabdžiusiomis tylos saugyklomis, ramybės, atminimų versmėmis bei telkiniais.

Marsas buvo miręs.

Tuomet iš beribės ramumos, iš toli toli, pasigirdo vis stiprėjantis ūžesys, primenantis įkyraus vabzdžio zvimbimą. Jis artėjo tarp cinamono spalvos kopų saulės nutviekstu oru, kol nuo drebančio kelio siūbtelėjusios dulkės šnabždėdamos nugulė ant senovės miestų.

Garsas nuslopo.

Mirgančioje vidudienio tyloje Albertas Bekas ir Leonardas Kreigas, įsirangę į senutėlį visureigį, akimis varstė mirusį miestą, tačiau ne žvilgsnis, o garsus pasisveikinimas išjudino jį:

- Ei!

Krištolinis bokštas pažiro švelniu dulkių lietumi.

- Ei, jūs!

Dar vienas bokštas subyrėjo.

Krito ir dar vienas, po to dar vienas, o Bekas vis šūkčiojo, pasmerkdamas juos myriop. Akmeniniai padarai granitiniais sparnais laužyta trajektorija smigo žemyn, duždami į kiemų grindinį ar fontanų atbrailas. Jo riksmas pažadino tarsi gyvas pabaisas, ir pabaisos atsiliepė: vaitodamos bei braškėdamos sviro į priekį, virpėjo, dvejodamos atsilošdavo atgal ir skrosdamos orą lėkė žemyn, spoksodamos tuščiomis akiduobėmis, šiepdamos perkreiptus nasrus su staiga išsišovusiais lyg šrapneliai aštriais ir amžinai alkanais dantimis.

Bekas luktelėjo. Bokštai nebegriuvo.

- Dabar jau saugu.

Kreigas nė nekrustelėjo.

- To paties?

Bekas linktelėjo.

- Suknisto *buteliuko*! Nesuprantu. Kodėl visi jo šitaip trokšta?

Bekas išsiropštė iš mašinos.

- Jį radusieji niekada nepasakojo, niekada nepaaiškino. Bet... jis senas. Senas kaip dykuma, kaip mirusios jūros, ir galbūt... ką nors savyje slepia. Taip byloja legenda. Ir vien faktas, kad jame *gali* kas nors būti, vien tai aštrina žmogaus godulį.

- Tavišką, jokiu būdu ne mano, - burbtelėjo Kreigas puse lūpų. Jo primerktose akyse silpnai žybtelėjo nuostaba. Jis tingiai pasirą-

žė. - Susidėjau su tavim tik norėdamas prasiblaškyti. Vis įdomiau stebėti tave, nei sėdėti nieko neveikiant per tokį karštį.

Visureigį Bekas aptiko vos mėnuo prieš tai, kai paėmė kartu keliauti Kreigą. Mašina buvo Pirmosios Pramoninės Invazijos į Marsą, po kurios visa rasė persikėlė į žvaigždes, liekana. Bekas sutvarkė variklį ir dabar gainiojo mašiną iš vieno mirusio miesto į kitą, per smėlio jūras, apgyvendintas dykūnų ir netašytų darbininkų, svajoklių ir tinginių, žmonių, kuriuos čia atbloškė Visatos sūkuriai, žmonių, tokių kaip jis pats ir Kreigas, niekad nenorėjusių kuo nors rimtai užsiimti ir pastebėjusių, jog Marsas puiki vieta tai daryti.

- Prieš penkis dešimt tūkstančių metų marsiečiai nuliedino Mėlynąjį Buteliuką, - tęsė Bekas, - išpūstąjį iš Marso stiklo, dingusį ir surastą, vėl prapuolusį ir vėl atsiradusį begalę sykių.

Jis stebeilijo į kaitroje virpantį mirusio miesto peizažą. Per visą gyvenimą, mąstė Bekas, nieko neveikiau, o jei ką ir dariau, tai neturėjo reikšmės. Kiti, tobulesni, vyrai atliko didžius darbus, pasiekė Merkurijų, Venerą ar net planetas už Sistemos ribų. Bet ne aš. Tik ne aš. Tačiau Mėlynasis Buteliukas galėtų viską *pakeisti*.

Jis apsisuko ir nužingsniavo tolyn nuo automobilio. Kreigas taip pat neskubėdamas išsiropštė lauk ir nulingavo jam įkandin.

- Ir kuo gi pavirto tavo dešimtį metų trukusios paieškos? Tu blaškaisi per miegus, pabundi isteriškai kvatodamas, lenki nugarą dienų dienas. Prakeiktas buteliukas tau tiek *daug* reiškia, o tu net nežinai, kas jame yra. Tu kvailys, Bekai.

- Užsičiaupk, užsičiaupk, - sumurmėjo Bekas, išsklaidydamas po kojų pasitaikiusią riedulių krūvelę.

Jie kartu įžengė į sugriautą miestą, kėblindami akmeniniu kilimu - sueižėjusių plytelių mozaika, sudėliota trapių Marso būtybių, vaizduojančia seniai išmirusias pabaisas, išnyrančias ir vėl pasislepiančias, vos vėjui sujudinus dulkių sluoksnį.

- Palauk, - sustabdė Bekas. Jis sudėjo rankas piltuvėliu, pakėlė jas prie burnos ir iš visų plaučių riktelėjo:

- Ei, jūs!

- ... jūs! - atsiliepė aidas, nuversdamas dar kelis bokštus. Fontanai ir akmens kolonos tarsi sulindo žemėn. Taip jau būdavo šiuose miestuose. Kartais it simfonija nuostabūs bokštai griūdavo vos ištarus žodį - lyg Bacho kantata irtų prieš akis.

Po akimirkos liekanos dingo tarp liekanų. Dulkės nusėdo. Du pastatai liko bestovį.

Bekas žengė pirmyn, linktelėdamas draugui.

Ieškotojai pajudėjo.

Besižvalgydamas Kreigas stabtelėjo, ir jo lūpose atsirado siaura šypsenėlė.

- Ar tame butely, - prabilo jis, - yra mažutė moteris, sulankstyta armonikėle kaip tos skardiniuose puodeliuose ar kaip japoniškos gėlės, išsiskleidžiančios, kai įmerki jas į vandenį?

- Man nereikia moters.

- O gal reikia. Gal niekada neturėjai *tikros* moters, moters, kuri mylėtų tave, tad slapčia viliesi, kad ji ten bus. - Kreigas suspaudė lūpas. - Arba gal butelyje - tavo vaikystės atgarsiai. Viskas mažame ryšelyje: ežeras, medis, į kurį laipiodavai, žalia žolė, vėžiai upelyje. Kaip *šis* variantas?

Beko akys stebeilijo kažkur tolumon.

- Retkarčiais beveik taip. Praeitis, Žemė. Nežinau.

Kreigas linktelėjo.

- Gal butelėlio turinys priklauso nuo ieškančiojo. Et, jei jame būtų geras *viskio* gurkšnis...

- Dairykis, - paragino Bekas.

Septyni kambariai žėrėte žėrėjo; nuo grindų iki pat skliautuotų lubų sukrauti indeliai, statinaitės, didžiuliai buteliai, urnos, vazos, nulieti iš raudono, rožinio, geltono, žydro ir juodo stiklo, mirguliavo it vaivorykštė. Bekas daužė juos vieną po kito, kad niekada nebereikėtų sugrįžti prie jų antrąsyk.

Nusiaubęs kambarį, Bekas sustojo, prieš įsiverždamas į kitą. Jis beveik bijojo. Bijojo, kad *šįkart* suras butelėlį; kad ieškojimai baigsis ir jo gyvenimo tikslas pranyks. Tik prieš dešimt metų iš ugnies keliautojų, besiblaškančių tarp Veneros ir Jupiterio, išgirdęs apie Mėlynąjį Buteliuką, jis pasijuto regįs savo kelrodę žvaigždę. Nuo tada įkarštis apėmė jį ir nepaliovė rusenęs iki šiol. Jei darbas slinkdavo tinkama kryptimi, viltis surasti buteliuką su kaupu pripildydavo jo gyvastį. Ir jei jis bus atsargus bei ne *per daug* stropus, bastysis dar kokius trisdešimt metelių, nedrįsdamas net pats sau prisipažinti, jog visiškai ne butelėlis svarbiausia, o pats procesas, ieškojimas, bėgimas ir medžioklė, dulkės ir miestai, stūmimasis pirmyn.

Beko mintis išsklaidė duslus garsas. Jis apsigręžė ir nupėdino prie lango į kiemą. Gatvės gale beveik nedrumsdamas tylos pakilo nedidukas pilko smėlio debesėlis. Apkūni žmogysta gelsvais plaukais nusliuogė nuo spyruoklinės sėdynės ir ėmė žvalgytis į miestą. Dar vienas ieškotojas. Bekas atsiduso. Tūkstančiai jų, šmirinėjančių šen bei ten, tačiau trapiųjų miestų, miestelių ir kaimų - dar daugiau. Prireiks ištisų amžių juos visus persijoti po kruopelę.

- Kaip sekasi? - tarpduryje išdygo Kreigas.

- Kol kas be rezultatų, - Beko šnervės išsiplėtė. - Ar užuodi?

- Ką? - Kreigas apsidairė.

- Panašu į burboną.

- Ha! - prunkštelėjo Kreigas. - Juk tai *aš*!

- Tu?

- Ką tik praskalavau gerklę. Radau jį kitame kambaryje. Stumdžiau tą butelių maišalynę kaip visada, ir viename radau burbono, tad pasivaišinau.

Bekas pradėjo virpėti. Išsprogusiomis akimis jis spoksojo į Kreigą.

- Kaip burbonas atsirado *čia*, Marso butelyje?
Beko rankos buvo šaltos tarsi ledas. Jis žingtelėjo pirmyn.
- Parodyk!
- Aš tikras, kad...
- *Parodyk*, velniai tave rautų!

Jis stovėjo ten, pačiame kambario kampe, smulkaus vaisiaus dydžio indelis iš dangaus mėlynumo Marso stiklo, lengvas it pūkelis. Bekas pastatė jį ant stalo.
- Jis artipilnis burbono, - išsižiojo Kreigas.
- Nematau nieko viduje, - atrėžė Bekas.
- Tai papurtyk.
Bekas pakėlė buteliuką ir smarkiai krestelėjo.
- Girdi, kaip kliuksi?
- Ne.
- O aš girdžiu kuo aiškiausiai.
Bekas pastatė buteliuką atgal. Keli saulės spinduliai, prasispraudę pro šoninį langą, žaidė ant mėlynai žaižaruojančių grakštaus indo šonų. Jis buvo mėlynas tarsi žvaigždė ant delno, mėlynas lyg sekli vandenyno įlanka vidudienį, mėlynas it deimantas auštant.
- Tai *jis*, - tylutėliai žioptelėjo Bekas. - Aš tai žinau. Mums nebereikės klaidžioti. Mes radome Mėlynąjį Buteliuką.
Kreigas nutaisė skeptišką miną.
- Tu įsitikinęs, kad nieko jame *nematai*?
- Nieko... bet... - Bekas arti prisilenkė ir įdėmiai pažvelgė į žydros stiklo visatos gilumą. - Galbūt atkrapštęs jį ir išleidęs lauk, kad ir kas ten bebūtų, sužinosiu.
- Aš gerai įgrūdau kamštį. Štai. - Kreigas ištiesė ranką.
- Atleiskite, džentelmenai, - sududeno balsas tarpduryje jiems už nugarų.
Storulis blondinas, atstatęs šautuvą, išlindo iš šešėlio. Jis nė nežvilgtelėjo jiems į akis, o tik spoksojo į melsvo stiklo buteliuką. Jis išsišiepė.
- Nekenčiu grasinti ginklu, - kalbėjo storulis, - tačiau esu tiesiog priverstas, nes *privalau* gauti šį meno kūrinį. Siūlyčiau netrukdyti man jį pasiimti.
Beką beveik apėmė palaima. Konflikto akimirka atrodė savotiškai žaviai apskaičiuota; jis nesąmoningai net troško, kad lobis dingtų, prieš atskleidžiant jo paslaptį. Ką gi, panašu į naujus persekiojimus, kovas, laimėjimų bei praradimų grandines ir, tikėtina, dar ketverius penkerius metus, praleistus beieškant.
- Na, judinkitės, - paragino nepažįstamasis. - Duokšekit jį. - Jis grėsmingai kilstelėjo ginklą.
Bekas padavė jam buteliuką.

- Nuostabu. Išties nuostabu, - storulis neslėpė pasitenkinimo. - Negaliu patikėti, jog tai buvo šitaip paprasta: įeinu, išgirstu du žmones kalbant, ir man paprasčiausiai *įteikia* Mėlynąjį Buteliuką. Nuostabu! - Jis kikendamas nušleivojo per menę į dienos šviesą.

Šaltame dviejų Marso mėnulių spindesyje kėpsojo dulkių nugulti miestų griaučiai. Keliu šokčiodamas dardėjo visureigis, pravažiuodamas skiediniu apdrabstytus bei vabzdžių nutupėtus fontanus, girostatus, baldus, metaliniais balsais dainuojančias knygas ir paveikslus. Jis aplenkė miestus, kurie buvo jau nebe miestai, o tik griuvėsiai, pilni sąnašų, pražystančių keisčiausiais ornamentais užklydus vėjui, klajojančiam be tikslo. Tarsi smėlis gigantiškoje klepsydroje, jos be paliovos kaupėsi piramidžių formos kalneliais, o šie iro, formuodami naujus. Tyla pasitraukė, užleisdama kelią automobiliui, ir netrukus užsivėrė jam iš paskos.

- Mes niekada jo nerasime, - bambėjo Kreigas. - Prakeikti keliai. Po tiek metų. Išgraužos, luitai - tikra prapultis. Jis kur kas pranašesnis su savo vienviečiu. Galai griebtų!

Visureigis staiga šoktelėjo į šoną, išvengdamas duobės. Mašiną, judėjusią tarsi gumine danga, sumėtė; žemių sluoksnis, slėpęs kelią, plyšo, atskleisdamas smaragdo ir aukso spalvų senovinę Marso mozaiką grindinyje.

- Palauk! - šūktelėjo Bekas, stabdydamas automobilį. - Ten kažkas yra.

- Kur?

Jie grįžo kelis šimtus jardų atgal.

- Ten, matai? Tai *jis*.

Griovyje kelio pakrašty, susirietęs ant savo vienviečio, nejudėdamas gulėjo drūčkis. Bekas žibintuvėliu nušvietė jo veidą. Plačiai atmerktos storulio akys niūriai sublizgėjo.

- Kur buteliukas? - pasidomėjo Kreigas.

Bekas dryktelėjo griovin ir pakėlė nepažįstamojo ginklą.

- Nežinau, dingo.

- Kas jį pribaigė?

- Taip pat nežinau.

- Ratai sveiki, vadinasi, negalėjo prisiploti važiuodamas.

Bekas apvertė kūną.

- Jokių žaizdų. Tarsi pats nusprendė ir numirė.

- Širdies smūgis? - pakišo mintį Kreigas. - Susižavėjo buteliuku, pasislėpė čia. Manė pasigrožėsiąs, bet širdis neišlaikė.

- Tai nepaaiškina, kur prapuolė Mėlynasis Buteliukas.

- Kas nors ėjo prošal. Viešpatie, tu juk žinai, kad ieškotojų čia knibždėte knibžda...

Jie nužvelgė visagaubiančią tamsą. Toli žvaigždėtoje juodumoje, tarp melsvų kalvų, judėjo blankūs šešėliai.

- Štai ten, - dūrė pirštu Bekas. - Trys pėstieji.

- Tikriausiai jie...

- Dieve mieliausias, žiūrėk!

Apačioje, griovyje, storulio kūnas suspindo ir ėmė tirpti. Akys supanašėjo su sraunaus upelio skalaujamais mėnulio akmenimis. Veidas užsiliepsnojo. Plaukai, spragsėdami ir kibirkščiuodami lyg šaltosios ugnelės, susiraitė. Kūnas garavo jiems bežiūrint. Pirštai sutrūkinėjo ugnyje. Tuomet, tartum stiklo statula nuo gigantiško kūjo smūgio, kūnas sutraškėjo ir, blykstelėjęs rausvų žiežirbų debesimi, virto nakties draikoma migla.

- Kokiu pragaro išradimu jie šitaip? - samprotavo Kreigas. - Turiu minty tuos tris. Matyt, apsiginklavę pagal paskutinį technikos žodį.

- Vis dėlto taip yra atsitikę ir anksčiau, - abejojo Bekas. - Žmonės, kuriuos aš žinojau radus Mėlynąjį Buteliuką, išnyko. Buteliukas pereidavo į kitų rankas, tačiau ir tie dingdavo. - Jis pakratė galvą. - Kai subyrėjo, atrodė, lyg milijonas jonvabalių pasklido į šalis...

- Vysies juos?

Bekas grįžo prie automobilio. Jis įvertino tylos apsuptas kopas, sudūlėjusių kaulų kauburius.

- Teks paprakaituoti, bet, manau, visureigis persiropš per kalvas. Dabar tiesiog *privalau* skubėti jiems iš paskos. - Pamiršęs Kreigą, jis akimirką nutilo. - Esu tikras, jog žinau, ką slepia Mėlynasis Buteliukas... Pagaliau supratau, jog jame glūdi didžiausia mano svajonė. Ir laukia manęs.

- Aš lieku čia, - pareiškė Kreigas, žingsniuodamas link mašinos, kurioje, rankomis atsirėmęs į kelius, sėdėjo Bekas. - Nepersekiosiu it pamišėlis trijų ginkluotų vyrų. Aš paprasčiausiai dar noriu gyventi, Bekai. Butelėlis man nieko nevertas, dėl jo nerizikuosiu savo kailiu. Bet linkiu tau sėkmės.

- Ačiū, - padėkojo Bekas, jau riedėdamas kopų link.

Naktis buvo gaivi, kaip ir vanduo, besiliejantis per stiklinį visureigio gaubtą.

Bekas spaudė kiek įmanydamas giliu tarpekliu per apkalkėjusias uolų skeveldras ir smulkius akmenėlius. Dviejų mėnulių šviesos kaspinai švelniais aukso potėpiais nuspalvino vertikaliose sienose iškaltus dievų ir gyvūnų atvaizdus. Mylios aukštumo kaukės, juodomis olų burnomis bei akimis, tik joms suprantama ženklų kalba bylojo apie Marso istorijos laikotarpius.

Variklio ūžesys išjudino besiilsinčius akmenis. Nuolaužų krušos užklupti, auksaspalviai senoviniai veidai pasislėpė nuo mėnulių šviesos ir išnyko melsvoje šaltoje tamsoje. Gaubiamas triukšmo, Bekas paskendo apmąstymuose. Jis mintimis nusikėlė dešimt metų į praeitį, kai kūrendavo raudonus laužus buvusios jūros dugne ir lėtai, susikaupęs ruošdavo vakarienę. Ir svajodavo. *Geidulio*, deja, pernelyg neapibrėžto, svajones. Jis prisiminė jaunystę,

išbandymų kupiną, sunkų gyvenimą Žemėje, didžiąją 2130-ųjų paniką, badą, chaosą, maištus, nepriteklius. Po to - klajones iš vienos planetos į kitą, metų metais be moters, be meilės, vienas kaip pirštas. Išlindai iš tamsos į šviesą, palikai įsčias, išvydai pasaulį, tačiau ar žinai, ko išties nori?

O kaip numirėlis griovyje? Argi ir jis neieškojo ko nors ypatingo? Ko nors, ko neturėjo. Bet kas taip *traukė* panašius į jį? Ir visus kitus? Ar buvo nors menkiausia galimybė, jog lūkesčiai pasitvirtins?

Mėlynasis Buteliukas.

Jis mikliai sustabdė mašiną, šastelėjo lauk, spausdamas paruoštą ginklą ir pasilenkęs nuskuodė į kopas. Priešais ant šalto smėlio tvarkingai gulėjo trys vyrai. Visi žemiečiai, įrudusiais veidais, prastais drabužiais ir sugrubusiomis rankomis. Tarp jų, maudydamasis žvaigždžių šviesoje, gulėjo Mėlynasis Buteliukas.

Beko akivaizdoje kūnai pradėjo tirpti. Jie išskydo į garų sroveles, rasos lašus bei ledo kristalėlius, ir po minutėlės jų neliko nė ženklo.

Beką nupurtė šaltis išvydus, kaip snaigės krinta prieš akis, dilgčiodamos lūpas bei skruostus.

Jis nejudėjo.

Dručkis. Irstąs kūnas. Kreigo balsas: "...apsiginklavę pagal paskutinį technikos žodį."

Ne. Anaiptol ne ginklas.

Mėlynasis Buteliukas.

Jie atkimšo jį, norėdami patenkinti didžiausius troškimus. Visi nelaimingi, geidžiantys žmonės metų metais atkimšinėjo jį, vildamiesi surasti tai, ko negavo nė vienoje iš Visatos planetų. Ir visi iki vieno rado, ko ieškoję, neišskiriant nė šitų trijų. Dabar Bekas suprato, kodėl butelėlis taip greitai ėjo iš rankų į rankas, o žmonės išnykdavo, tepalikdami pašaipų juoką klajoti mirusios jūros pakrantėmis, virsdami jonvabalių pulku bei ugnimi ir išplaukdami į rūką.

Bekas pakėlė buteliuką ir ilgai ilgai laikė jį atstu nuo savęs. Jo akys žibėjo nenumaldoma aistra, rankos virpėjo.

Tai štai ko aš ieškojau, mąstė jis, sukiodamas butelėlį. Šis mirgėjo žydra šviesa.

Tai štai ko visi žmonės *iš tiesų* ilgisi! Slaptas troškimas, įspraustas taip, kad jo niekada nesuvokiame? Pasąmonės reikalavimas? Ar šito kiekvienas žmogus slapta siekia ir jaučiasi esąs kaltas?

Mirtis.

Visų abejonių, kančių, monotonijos, skurdo, vienatvės, baimės ir kitko pabaiga.

Visi žmonės?

Ne. Tik ne Kreigas. Kreigas tikriausiai gerokai laimingesnis. Saujelė žmonių Visatoje gyveno it gyvuliai: neklausinėjo, gėrė iš bendros balos, dauginosi ir augino palikuonis ir, nematydami toliau savo nosies, tikėjo, kad gyvenimas geras. Toks buvo Kreigas.

Ir dar keli. Laimingi gyvuliai milžiniškame rezervate, vedami Dievo rankos, o religija bei tikėjimas tarpo juose tarsi antra nervų sistema. Bejausmiai žmonės milijardus kartų gausesniame jausmingųjų būryje. Šitie nori mirti kuo vėliau, natūraliai. Tik ne dabar. Vėliau.

Bekas kilstelėjo buteliuką. Kaip paprasta, galvojo jis, ir kaip teisinga. Aš *išties* šito troškau. Nieko kito.

Nieko.

Atkimštas buteliukas žaižaravo blyškia melsva spalva. Bekas giliai į plaučius įkvėpė aromatą, sklindantį iš buteliuko.

Pagaliau aš jį turiu, mąstė jis.

Bekas atsipalaidavo. Kūnu nuvilnijo maloniai vėsi, o po to šilta banga. Ilgu žvaigždėtu tuneliu jis nuskriejo į gaivią it vynas tamsą. Jis maudėsi melsvo, balto ir raudono vyno upėje. Jo krūtinėje sušvito žvakutės, ėmė suktis fejerverkai. Jis pajuto, kaip atsiskyrė rankos, kaip džiuginančiai atitrūko kojos. Jis nusijuokė. Užsimerkė ir juokėsi.

Pirmąkart gyvenime jis buvo laimingas.

Mėlynasis Buteliukas nukrito į šaltą smėlį.

Aušra užtiko Kreigą, žingsniuojantį ir švilpaujantį nesudėtingą melodiją. Jo dėmesį patraukė pirmųjų rausvų spindulių nutviekstas baltame smėlyje gulintis buteliukas. Kreigas pakėlė jį. Pasigirdo piktas šnypštimas. Būrelis gelsvų bei rožinių jonvabalių sumirgėjo ore ir išgaravo.

Nė gyvos dvasios.

- Kad mane kur perkūnas. - Jis užmetė akį į negyvus šalimais stūksančio miesto langus. - Ei, Bekai!

Grakštus bokštas sutrupėjo į miltelius.

- Bekai, štai tavo lobis! Man jo nereikia. Eikš, pasiimk!

- ...pasiimk! - pakartojo aidas, nuversdamas paskutinį bokštą.

Kreigas luktelėjo.

- Pats kaltas, - padarė išvadą jis. - Buteliukas čia, o senio Beko, kuriam jo taip reikia, nė nematyti. - Jis krestelėjo indą.

Buteliukas sukliuksėjo.

- Taip, pone! Koks buvo, toks ir liko. Pilnas burbono, Dievas mato! - jis ištraukė kamštį, atsigėrė, nusišluostė lūpas.

Kreigas nerūpestingai vartė buteliuką.

- Tiek rūpesčių dėl lašo burbono. Palauksiu senio Beko čia ir atiduosiu šį prakeiktą buteliuką. O kol kas vaišinkitės dar, pone Kreigai, nekreipkite į mane dėmesio.

Tylą sudrumstė skysčio, tekančio į perdžiūvusį skrandį, gurgėjimas. Mėlynasis Buteliukas žybsėjo saulėje.

Kreigas patenkintas nusišypsojo ir užsivertė vėl.

Vertė
Saulius MARTINĖNAS

DALGIS

Ir staiga kelias baigėsi. Pats paprasčiausias kelias, jis leidosi sau į slėnį, kaip jam ir priklausė - tarp plikų akmenuotų šlaitų ir žalių ąžuolų, o paskui palei bekraštį kviečių lauką, nusidriekusį po saule. Jis kilo link nedidelio balto namo, stovinčio lauko pakraštу, ir čia paprasčiausiai baigėsi, tarsi jau atliko savo pareigą ir jo daugiau nebereikia.

Visa tai, beje, buvo ne taip jau ir svarbu, kadangi kaip tik čia išseko paskutinis benzino lašas. Driu Eriksonas nuspaudė stabdžius, sustabdė seną automobilį ir liko jame sėdėti, be žodžių spoksodamas į savo dideles nudirbtas rankas - fermerio rankas.

Molė, snaudusi jo pašonėje, nekeisdama padėties tyliai pratarė:

- Tikriausiai ne ten pasukome ties kryžkele.

Driu linktelėjo.

Molės lūpos buvo tokios pat bespalvės, kaip ir veidas, tik šlapioje nuo prakaito odoje išsiskyrė sausa juostelė. Jos balsas skambėjo dusliai, neišraiškingai.

- Driu, - vėl prakalbo ji, - ką gi mes dabar darysime?

O Driu vis spoksojo į savo rankas. Fermerio rankas, iš kurių sausas, amžinai alkanas vėjas, niekaip negalintis pasisotinti trąšia, derlinga žeme, išpūtė fermą.

Vaikai, miegoję ant užpakalinės sėdynės, pabudo ir išsikapstė iš po dulkinos ryšulių, čiužinių, antklodžių, pagalvių šūsnies. Jų galvelės išniro virš sėdynės atkaltės.

- Kodėl sustojome, tėte? Valgysim, taip? Tėte, mes labai norime valgyti. Galima mums dabar pavalgyti, ką, galima?

Driu užsimerkė. Jam buvo bjauru žiūrėti į savo rankas.

Molės pirštai palytėjo jo riešą. Švelniai palytėjo, lengvai.

- Driu, gal tame name mums duos ko nors pavalgyti?

Jo lūpos pabalo.

- Vadinasi, prašyti išmaldos! - atrėžė jis. - Iki šiol nė vienas iš mūsų niekada neelgetavo. Ir neelgetaus.

Molė suspaudė vyro ranką. Driu atsigręžė ir pažvelgė žmonai į akis. Jis pamatė, kaip žiūri į jį Siuzė ir mažasis Driu. Jo raumenys pamažu atsileido, veidas įkrito, tapo kažkoks tuščias, beformis - kaip daiktas, kurį pernelyg ilgai ir pernelyg smarkiai daužė. Driu išlipo iš mašinos ir neryžtingai, lyg sunkiai sirgtų ar blogai matytų, patraukė takeliu link namo.

Durys buvo neužrakintos. Driu triskart pabeldė. Viduje buvo tylu, balta lango užuolaida virpčiojo įkaitusiame ore.

Jis suprato tai dar ant slenksčio - suprato, kad name viešpatauja mirtis. Tai buvo mirties tyla.

Driu perėjo ankštą prieškambarį ir nedidelę švarutėlę svetainę. Jis apie nieką negalvojo: negalėjo galvoti. Jis ieškojo virtuvės uosle, kaip gyvūnas.

Ir tada, žvilgtelėjęs pro praviras duris, pamatė kūną.

Senis gulėjo švariame baltame patale. Jis mirė ne taip jau seniai: veidas dar nebuvo praradęs šviesios amžinojo atilsio ramybės. Jis tikriausiai žinojo, jog miršta, nes buvo užsivilkęs išeiginį kostiumą - seną juodą eilutę, tvarkingą ir išlygintą, bei švarius baltus marškinius su juodu kaklaraiščiu.

Prie lovos atremtas į sieną stovėjo dalgis. Sustingusios senio rankos gniaužė kviečio varpą. Brandžią varpą, auksinę ir sunkią.

Driu pirštų galais įsliūkino į miegamąjį. Jį krėtė šiurpas. Jis nusitraukė nuo galvos dulkėtą suglamžytą skrybėlę ir sustojo prie lovos, žvelgdamas į senį.

Galvūgalyje, ant pagalvės, gulėjo raštelis. Tikriausiai, kad kas nors jį perskaitytų. Veikiausiai tai prašymas palaidoti arba iškviesti gimines. Driu ėmė skaityti, suraukęs kaktą, krutindamas baltas perdžiūvusias lūpas.

"Tam, kuris stovi prie mano mirties patalo.

Būdamas blaivaus proto ir geros atminties ir neturėdamas, sutinkamai su sąlygomis, jokių artimųjų visame pasaulyje, aš, Džonas Buras, perduodu ir palieku testamentu šią fermą su viskuo, kas jai priklauso, pirmam čionai atėjusiam žmogui, nepriklausomai nuo jo vardo ir kilmės. Nuo šiol ferma ir kviečių laukas - jo; taip pat dalgis ir su juo susijusios pareigos. Tegu jis ima visa tai su švaria sąžine - ir tegu žino, kad aš, Džonas Buras, tik perduodu, bet ne sąlygoju. Patvirtinu šį dokumentą savo parašu ir antspaudu. 1938 metų balandžio 3 diena. Pasirašyta: Džonas Buras. *Kyrie eleison!*"

Driu grįžo atgal per visą namą ir sustojo ant lauko durų slenksčio.

- Mole! - pašaukė jis. - Ateik čionai! O jūs, vaikai, pasėdėkite mašinoje.

Žmona įėjo vidun. Driu nusivedė ją į miegamąjį. Ji perskaitė testamentą, žvilgtelėjo į dalgį, į kviečių lauką už lango, vilnijantį karštame vėjyje. Išbalęs moters veidas apniuko. Ji prikando lūpą ir prisiglaudė prie vyro.

- Visa tai per daug gerai, kad būtų tiesa. Tikriausiai čia kažkas ne taip.

O Driu į tai atsakė:

- Mums tiesiog pasisekė, štai ir viskas. Mes turėsime darbo, turėsime maisto, turėsime stogą virš galvos - bus kur slėptis nuo darganų.

Jis siektelėjo dalgio. Ašmenys žvilgėjo lyg pusmėnulis. Ant jų buvo iškalti žodžiai: "Mano šeimininkas - pasaulio šeimininkas". Tada tie žodžiai jam dar nieko nesakė.

- Driu, kodėl, - paklausė Molė, negalėdama atplėšti žvilgsnio nuo mėšlungiškai sugniaužtų senio pirštų, - kodėl jis taip stipriai įsitvėrė tą kviečio varpą?

Bet čia vaikai pakėlė prieangyje triukšmą, sutrikdydami slegiančią tylą. Molė pajuto, kaip gerklę gniaužia ašarų kamuolys.

Jie pasiliko tame name. Palaidojo senį ant kalvos, pasimeldė prie jo kapo, o paskui nusileido žemyn, aptvarkė kambarius, išsikrovė daiktus iš mašinos ir pavalgė, nes virtuvėje maisto buvo ligi soties. Pirmas tris dienas jie nieko daugiau neveikė, tik tvarkėsi po namus, žiūrėjo į lauką ir miegojo minkštose patogiose lovose. Ir vis žvilgčiojo vienas į kitą, negalėdami suprasti, kas gi čia vyksta: jie dabar kasdien valgo, o Driu rado netgi cigarų ir dabar kas vakarą prieš miegą išrūko po vieną.

Už namo buvo nedidelė karvidė, joje - jautis ir trys karvės. Jie rado dar ir šaltinį po vešliais ūksmingais medžiais; virš šaltinio buvo įrengtas podėliukas, kuriame buvo sukrautos jautienos, kiaulienos ir avienos atsargos. Dvidešimties žmonių šeima galėjo maitintis ta mėsa metus, dvejus, o gal net ir trejus. Ten pat stovėjo sviesto muštuvė, skrynia su sūriais ir dideli metaliniai pieno bidonai.

Ketvirtąją dieną Driu Eriksonas pabudo auštant ir pažvelgė į dalgį. Jis žinojo, kad metas imtis darbo, nes kviečiai bekraščiame lauke jau seniai subrendo. Jis matė tai ir neketino vengti darbo. Gana, jau ir taip tris dienas pradykinėjo. Vos tik padvelkė gaivus ryto vėjelis, Driu atsikėlė, paėmė dalgį, užsimetė jį ant peties ir patraukė į lauką. Ten patogiau suėmė rankeną, nuleido dalgį, užsimojo...

Laukas buvo labai didelis. Pernelyg didelis, kad su juo galėtų susidoroti vienas žmogus. Ir vis dėlto iki šiol su juo susidorodavo vienas žmogus.

Po pirmosios darbo dienos Driu grįžo namo, ramiai nešdamas dalgį ant peties, bet jo veidas buvo rūškanas. Jis pirmąsyk gyvenime matė tokį keistą kviečių lauką. Kviečiai brendo jame atskirais ploteliais. Kviečiams tai visai nebūdinga. Jis nieko nepasakė Molei. Nepasakė nei apie lauką, nei apie visa kita. Pavyzdžiui, apie tai, kad varpos pradeda pūti, praėjus vos kelioms valandoms po nupjovimo. Tai taip pat nebūdinga kviečiams. Beje, tas jį mažai tejaudino: maisto namuose ir taip buvo užtektinai.

Ryte javai, kuriuos jis išvakarėse paliko pūti ant žemės, išsprogo, išleido mažytes šakneles ir pasirodė maži žali daigeliai - kviečiai atgimė.

Driu Eriksonas pagremžė nagais smakrą. Jam labai knietėjo išsiaiškinti, kaip ir kodėl šitai vyksta ir kokia jam nauda iš tų kviečių, jei jis negalės parduoti derliaus. Dieną jis dusyk buvo užkopęs į kalvą, prie senio kapo, slapčia vildamasis sužinoti ką nors apie lauką. Driu žvalgėsi iš aukštai ir matė, kiek daug žemės jam priklauso. Laukas tęsėsi geras tris mylias kalnų pusėn ir buvo maždaug dviejų mylių pločio. Vienuose sklypeliuose kviečiai dygo, kituose vilnijo auksu, trečiuose buvo dar nesubrendę, o ketvirtuose gulėjo ant žemės, ką tik jo nupjauti. Bet senis nieko jam ne-

pasakė, juk jis gulėjo giliai po akmenų šūsnimi. Kapą supo šviesa, vėjas ir tyla. Ir Driu Eriksonas grįžo atgal į lauką, kad, smalsumo genamas, galėtų vėl paimti į rankas dalgį. Darbas teikė jam malonumą: jis atrodė reikalingas. Driu negalėjo pasakyti, kodėl būtent, bet taip jam atrodė. Kad jo darbas labai reikalingas.

Jis tiesiog negalėjo leisti javams likti nenupjautiems. Kiekvieną dieną subręsdavo naujas plotas. Kalbėdamas pats su savimi, Driu samprotavo:

- Net jeigu kasdien dešimt metų iš eilės pjausiu kviečius, kai tik jie subręs, vis tiek tikriausiai neteks dusyk dirbti tame pačiame sklype. Toks didelis laukas, kad jį kur. - Jis palingavo galva. - Ir bręsta šitie kviečiai kažkaip labai jau gudriai. Lygiai tiek, kad aš per dieną spėčiau susidoroti su vienu sklypeliu, palikdamas vien žalią lauką. O iš ryto, žiūrėk, jau subrendęs naujas plotas.

Pjauti kviečius, tučtuojau virstančius puvėsiais, buvo apmaudu ir beprasmiška. Gale savaitės Driu nusprendė kelias dienas neiti į lauką.

Jis prasivartė lovoje ilgiau nei paprastai, įsiklausydamas į tylą namuose, ir toji tyla anaiptol nebuvo panaši į mirties tylą. Tokia tyla galėjo tvyroti tik ten, kur žmonės gyvena gerai ir laimingai.

Driu atsikėlė, apsirengė ir neskubėdamas papusryčiavo. Jis neketino šiandien dirbti. Jis išėjo pamelžti karvių, surūkė prieangyje suktinę, paslampinėjo po kiemą, o paskui grįžo į namą ir paklausė Molės, ko gi jis buvo išėjęs.

- Pamelžti karvių, - atsakė Molė.

- Na, žinoma, - prisiminė Driu ir vėl išėjo į kiemą. Karvės jau laukė, kada jas pamelš, ir jis pamelžė, o bidonus pastatė į podėlį virš šaltinio, bet mintyse tuo metu sukosi visai kas kita. Kviečiai. Dalgis.

Visą rytą jis prasėdėjo ant laiptelių prie galinių durų, sukdamas cigariukus. Paskui išdrožė žaislinį laivelį mažyliui ir dar vieną Siuzei, sumušė truputį sviesto ir nupylė išrūgas, bet galvą kiaurai gręžė viena vienintelė įkyri mintis. Atėjus priešpiečių metui, Driu nesinorėjo valgyti. Jis vis žiūrėjo į kviečius, kaip jie linksta, banguoja ir raibuliuoja vėjyje. Rankos savaime lenkėsi, pirštai gniaužė įsivaizduojamą dalgį ir gėlė, kai jis vėl atsisėdo ant laiptelių, pasidėjęs delnus ant kelių. Pirštų galiukai niežėjo ir kaito. Driu atsistojo, pasitrynė delnus į kelnes, vėl atsisėdo, pamėgino susukti dar vieną suktinę, bet nieko neišėjo, ir jis nusikeikęs numetė šalin tabaką ir popierių. Jautėsi taip, tarsi kas jam būtų nupjovęs trečiąją ranką arba patrumpinęs dvi tikrąsias.

Jis girdėjo, kaip lauke varpos šnabždasi su vėju.

Iki pirmos valandos dienos Driu slampinėjo po kiemą ir po namus, mąstė, ar neiškasus drėkinimo griovio, bet iš tiesų visą laiką galvojo apie kviečius - kokie jie subrendę ir kaip laukia, kad juos nupjautų.

- Kad jie kur prasmegtų!

Driu ryžtingai nužingsniavo į miegamąjį ir nukabino dalgį nuo sienos, kur jis kabėjo ant medinių kuoliukų. Pastovėjo, gniauždamas kotą rankose. Dabar jam buvo ramu. Delnus nustojo niežtėti, galvos nebeskaudėjo. Jam grąžino trečiąją ranką, ir jis vėl tapo pačiu savimi.

Darbas lauke virto instinktu. Tokiu pat mįslingu kaip žaibas, kuris trenkia, bet nesukelia skausmo. Jis privalo kasdien pjauti kviečius. Kviečius būtina pjauti. Kodėl? Būtina, ir viskas. Driu nusijuokė, jausdamas dalgio kotą savo galingose rankose. O paskui švilpaudamas patraukė į lauką, kur jo laukė subrendę kviečiai, ir padarė tai, ką reikėjo padaryti. Jis pagalvojo, kad jam turbūt protelis šiek tiek pasimaišė. Juk, velniai rautų, šitame kviečių lauke nėra nieko keisto, teisingai? Beveik nieko.

Dienos bėgo vienodai ir ritmingai kaip paklusnūs arkliukai.

Darbas Driu Eriksonui tapo maudžiančiu skausmu, alkiu ir neišvengiama būtinybe. Jis jau pradėjo kai ką nujausti.

Sykį Siuzė ir mažylis Driu linksmai kvatodami nusikabino dalgį ir ėmė su juo žaisti, kol tėvas pusryčiavo virtuvėje. Išgirdęs triukšmą, Driu įėjo ir atėmė dalgį. Jis nešaukė ant vaikų, nebarė, tik atrodė išsigandęs ir sunerimęs. Nuo tos dienos jis užrakindavo dalgį kas kartą, kai grįždavo iš lauko.

Ir eidavo pjauti kviečių kas rytą, nepraleisdamas nė vienos dienos.

Aukštyn. Žemyn. Aukštyn, žemyn, į šalį. Ir vėl - aukštyn, žemyn, į šalį. Driu pjovė kviečius. Aukštyn. Žemyn.

Aukštyn.

Galvok apie senį ir kviečio varpą jo rankose.

Žemyn.

Galvok apie bevaisę žemę, kurioje auga šitie kviečiai.

Aukštyn.

Galvok apie tai, kaip jie auga, kaip nesuprantamai keičia vienas kitą subrendę ir žali sklypeliai.

Žemyn.

Galvok apie...

Pakirsti kviečiai krito jam prie kojų aukšta geltona banga. Dangus apsiniaukė. Driu Eriksonas išmetė iš rankų dalgį ir persilenkė pusiau, susiėmęs už pilvo. Akyse patamsėjo, viskas aplinkui pašėlusiai sukosi.

- Aš kažką nužudžiau! - iškvėpė jis, dusdamas ir griebdamasis už krūtinės, paskui suklupo ant kelių šalia dalgio ašmenų. - Kiek gi aš žmonių papjoviau...

Dangus sukosi kaip žydra karuselė žemės ūkio mugėje Kanzase. Tačiau be muzikos. Tik ausyse gaudė.

Kai jis įžengė į namą klupdamas, vilkdamas paskui save dalgį, Molė sėdėjo prie mėlyno virtuvės stalo ir skuto bulves.

- Mole!

Driu blogai ją matė: akys buvo pilnos ašarų.

Molė, sudėjusi rankas ant skreito, tyliai laukė, kada jis susikaups ir ras savy jėgų papasakoti, kas gi nutiko.

- Krauk daiktus, - galiausiai paliepė Driu, nepakeldamas akių nuo grindų.

- Kam?

- Mes išvažiuojame, - dusliai atsakė jis.

- Išvažiuojame? - nustebo Molė.

- Tas senis. Žinai, ką jis čia veikė? Tai vis tie kviečiai, Mole, ir dalgis. Kiekvieną kartą, kai pabrauki dalgiu per kviečius, miršta tūkstančiai žmonių. Tu juos pjauni ir...

Molė atsistojo nuo kėdės, padėjo peilį, pastūmė bulves į šalį. Jos balse skambėjo šiluma ir užuojauta:

- Mes ilgai važinėjome ir mažai valgėme, kol pagaliau praėjusį mėnesį patekome čionai, o tu dar kasdien dirbai ir pervargai...

- Aš girdžiu balsus, liūdnus balsus ten, lauke. Kviečiuose, - tarė Driu. - Jie šnabžda, kad aš liaučiausi. Maldauja, kad jų nežudyčiau.

- Driu!

Driu nesiklausė žmonos.

- Kviečiai auga kažkaip keistai, kažkaip negerai, tarsi jie iš proto būtų išsikraustę. Aš tau anksčiau nesakiau. Bet su jais kažkas negerai.

Molė įdėmiai pažvelgė į vyrą. Jo akys buvo tuščios, beprasmės lyg mėlyni stikliukai.

- Manai, aš kvaištelėjau? - paklausė Driu. - Palauk, tai dar ne viskas. O, Viešpatie, Mole, padėk man: aš ką tik nužudžiau savo motiną!

- Liaukis! - tvirtai pareiškė Molė.

- Nukirtau kviečio varpą ir nužudžiau ją. Aš pajutau, kaip ji miršta. Štai kaip aš supratau...

- Driu! - Molės balsas, piktas ir išgąstingas, smogė jam per veidą. - Nutilk!

- Ak, Mole, - sudejavo jis.

Jis atgniaužė pirštus, ir dalgis žvangėdamas nukrito ant grindų. Molė pakėlė dalgį ir piktai įgrūdo į kampą.

- Dešimt metų aš gyvenu su tavimi, - pareiškė ji vyrui. - Dažnokai mes pietums turėdavome tik dulkių su poteriais. Ir štai gavome tokią laimę, o tu negali su ja susidoroti!

Molė atsinešė iš svetainės Bibliją ir ėmė sklaidyti lapus. Puslapiai šnarėjo kaip kviečių varpos tyliame vėjyje.

- Sėskis ir klausyk, - paliepė ji.

Iš lauko atsklido juokas - vaikai žaidė už namo milžiniško ąžuolo pavėsyje.

Molė skaitė, retsykiais vis pakeldama akis, sekdama vyro veido išraišką.

Nuo to laiko ji kasdien skaitė jam iš Biblijos. O po savaitės, trečiadienį, Driu išvažiavo į miestą, į paštą - sužinoti, ar jam nėra ko nors langelyje “Iki pareikalavimo”. Jo laukė laiškas.

Namo Driu grįžo pasenęs dviem šimtais metų.

Jis ištiesė Molei laišką ir trūkčiojančiu dusliu balsu papasakojo jo turinį:

- Motina mirė... antradienį, pirmą valandą dienos... širdies smūgis...

Jis nieko nepridūrė, tik paliepė:

- Nuvesk vaikus į mašiną ir paimk maisto kelionei. Mes išvažiuojame į Kaliforniją.

- Driu... - pratarė Molė, neišleisdama laiško ir rankų.

- Tu pati žinai, - tęsė Driu, - kad šioje žemėje kviečiai turėtų blogai augti. O pažiūrėk, kaip jie išbujoja! Aš tau dar ne viską papasakojau. Jie subręsta atskirais sklypais, kasdien po plotelį. Negerai tai. Kada nupjaunu juos, tuoj pat pradeda pūti! O jau kitą rytą prasikala želmenys ir vėl pradeda augti. Aną savaitę, antradienį, pjaudamas javus tarsi pats sau per kūną čekštelėjau. Ir išgirdau, kaip kažkas riktelėjo. Visai kaip... O šiandien štai laiškas.

- Mes liekame čia, - pareiškė Molė.

- Mole!

- Mes liekame čia, kur turime duonos kąsnį ir pastogę, kur galėsime gyventi kaip žmonės, gyventi ilgai ir laimingai. Aš neketinu daugiau marinti vaikų badu, girdi! Nė už ką!

Už lango mėlynavo dangus. Saulė įspindo į kambarį. Viena Molės veido pusė, tokia rami, liko šešėlyje, bet apšviestoji akis žybtelėjo skaisčiu žydrumu. Ant virtuvės čiaupo galiuko spėjo susirinkti keturi ar penki lašai, susilieti į vieną, žaižaruodami saulėje, ir nutrūkti, kol Driu pagaliau atsiduso. Gilus jo atodūsis buvo kupinas nuovargio ir nevilties. Jis linktelėjo, nepakeldamas akių.

- Gerai, - tarė, - mes liekame.

Jis neryžtingai paėmė į rankas dalgį. Ant ašmenų netikėtai ryškiai blykstelėjo žodžiai: “Mano šeimininkas - pasaulio šeimininkas!”

- Mes liekame...

Ryte Driu nuėjo aplankyti senio. Iš paties kapo kauburio vidurio stiebėsi vienišas kviečio želmenėlis - ta pati varpa, kurią senis laikė rankose prieš kelias savaites, tik iš naujo atgimusi.

Driu kalbėjosi su seniu, nors tas jam nieko negalėjo atsakyti.

- Tu visą gyvenimą plušai šitame lauke, nes taip reikėjo, ir vieną kartą aptikai savo paties gyvenimo varpą. Tu ją nupjovei. Grįžai namo, užsivilkai išeiginę eilutę, širdis sustojo, ir tu numirei. Taip viskas ir buvo, teisingai? Tu perdavei žemę man, ir aš mirdamas taip pat turėsiu perduoti ją kažkam kitam.

Driu balse pasigirdo baimė.

- Kiek laiko visa tai tęsiasi? Ir niekas visame pasaulyje nežino apie šį lauką ir kokia jo paskirtis - tik tas, kieno rankose dalgis?...

Jis staiga pasijuto labai senas. Ir slėnis pasirodė jam senas kaip mumija, slėpiningas, išdžiūvęs, pamėkliškas ir galingas. Kai prerijose šoko indėnai, šis laukas jau buvo čia. Tas pats dangus, tas pats vėjas, tie patys kviečiai. O iki indėnų? Koks nors priešistorinis žmogus, nuožmus ir gauruotas, vogčia išeidavo pjauti kviečių grubiu mediniu dalgiu...

Driu grįžo prie darbo. Aukštyn, žemyn. Aukštyn, žemyn. Protą jam drumstė mintis, kad būtent jam dabar priklauso *šitas* dalgis. Jam asmeniškai! Suvokimas užgriuvo jį pašėlusia, viską naikinančia banga - galia ir siaubas kartu.

Aukštyn! *Mano šeimininkas!* Žemyn! *Pasaulio šeimininkas!*

Ką gi, teks susitaikyti su savo darbu. Pažvelgti į jį filosofiškai. Jis juk tik atidirbinėja už maistą bei pastogę vaikams ir žmonai. Po šitiek metų jie turi teisę į žmonišką maistą ir būstą.

Aukštyn, žemyn. Kiekviena varpa - gyvybė, kurią jis kruopščiai pakerta ties pačia pašakne. Viską tiksliai apskaičiavus - Driu apžvelgė kviečių lauką - Molė ir vaikai galėtų gyventi amžinai.

Tereikia rasti, kur auga Molės, Siuzės bei mažojo Driu varpos, ir jis jų niekada nenupjaus.

Ir staiga Driu pajuto, tarsi kažkas jam pakuždėjo: štai jos.

Tiesiai priešais.

Dar vienas mostas dalgiu - ir jis būtų nukirtęs tas varpas.

Molė. Driu. Siuzė. Klaidos negali būti. Krūptelėjęs Driu nusileido ant kelių ir paglostė ranka tris kviečių varpas. Jos buvo šiltos.

Driu garsiai sudejavo iš palengvėjimo. Kas, jei jis būtų jas nupjovęs?! Jis giliai atsidūsėjo, atsistojo, pakėlė dalgį, atsitraukė į lauko pakraštį, per saugų nuotolį, ir ilgai stovėjo, nenuleisdamas akių nuo javų.

Molė baisiausiai nustebo, kai grįžęs iš lauko anksčiau negu įprastai, vyras be jokios priežasties pabučiavo ją į skruostą.

Per pietus Molė paklausė:

- Tu šiandien anksčiau baigei? O kviečiai - ką, vis dar taip pat pūva, vos tik juos nupjauni?

Driu linktelėjo ir įsidėjo sau dar mėsos.

Molė kalbėjo toliau:

- Galėtum parašyti tiems, kurie užsiima žemės ūkiu, tegu atvažiuoja ir pažiūri mūsų javus.

- Ne, - atrėžė Driu.

- Aš gi tik siūlau.

Jo vyzdžiai išsiplėtė.

- Man teks likti čia iki pat mirties. Niekas, išskyrus mane, nesugebės susidoroti su šitais kviečiais. Iš kur jiems žinoti, kur reikia pjauti, kur nereikia? Dar, ko gero, pradės pjauti ne tuose sklypuose.

- Kokiuose dar "ne tuose sklypuose"?

- Jokiuose, - atkirto Driu, lėtai kramtydamas mėsą. - Nesvarbu kokiuose.

Ūmai jis įširdęs trinktelėjo šakute į stalą.

- Kas žino, kokios nesąmonės gali šauti jiems į galvas! Tiems gudročiams iš vyriausybės departamento! Kas, jeigu jie sumanys suarti visą lauką!

Molė linktelėjo.

- Kaip tik to reikėtų, - pareiškė ji. - O paskui vėl užsėtume jį gera sėkla.

Driu net nebaigė valgyti.

- Į jokį departamentą aš neketinu rašyti ir niekam neleisiu dirbti šitame lauke. Kaip pasakiau, taip ir bus! - sušuko jis ir išpuolė iš kambario, garsiai trinktelėdamas durimis.

Jis aplenkė tą vietą, kur po saulę siūravo jo žmonos ir vaikų gyvybės, ir nuėjo pjauti į kitą lauko pakraštį, kur, kaip žinojo, galėjo dirbti be baimės.

Tačiau darbas ėmė jį slėgti. Po valandos jis suprato atnešęs mirtį trim savo seniems geriems draugams Misūryje. Driu perskaitė jų vardus ant nupjautų varpų ir daugiau nebegalėjo dirbti.

Grįžęs namo, jis užrakino dalgį sandėliuke, o raktą paslėpė kuo toliau: gana, jis daugiau niekada neims to dalgio į rankas.

Vakare Driu sėdėjo prieangyje ant laiptų, rūkė pypkę ir sekė vaikams pasakas, norėdamas išgirsti, kaip jie juokiasi. Bet jie beveik nesijuokė. Abu atrodė pavargę, kažkokie keisti, svetimi - tarsi ir ne jo vaikai.

Molė vis skundėsi, kad jai skauda galvą, be darbo slampinėjo po namus, anksti atsigulė ir kietai užmigo. Jos elgesys taip pat buvo keistas. Paprastai Molė mėgdavo sėdėti iki vėlumos - ir malti liežuviu be paliovos.

Mėnesienoje laukas buvo panašus į vilnijančią jūrą.

Kviečiai prašyte prašėsi nupjaunami. Kai kuriuos sklypus reikėjo nedelsiant pjauti. Driu Eriksonas sėdėjo, rydamas gausias seiles, ir stengėsi į juos nežiūrėti.

Kas nutiks pasauliui, jeigu jis daugiau niekada nebeišeis į lauką? Kas bus su tais, kurie jau pribrendo mirčiai ir laukia dalgio pasirodymo?

Pagyvensim - pamatysim.

Molė tyliai alsavo, kai jis užpūtė lempą ir atsigulė į patalą. Bet miegas jo neėmė. Driu girdėjo vėjo šnaresį kviečiuose, rankos maudė, išsiilgusios darbo.

Vidurnaktį jis atsitokėjo einąs per lauką su dalgiu rankose. Jis ėjo pusiau miegodamas, kaip nakviša, ėjo ir bijojo. Jis neatsiminė, kaip atrakino sandėliuką, kaip paėmė dalgį. Bet štai jis čia, mėnesienoje brenda per kviečius.

Tarp kviečių pasitaikydavo daug senų, pavargusių, trokštančių miego. Ilgo, gilaus, mėnesienos netrikdomo miego.

Dalgis užvaldė jį, priaugo prie delnų, stūmė į priekį.

Tik vargais negalais Driu pavyko jo atsikratyti. Numetęs dalgį ant žemės, jis nubėgo toliau į kviečius ir parpuolė ant kelių.

- Nebenoriu daugiau žudyti! - meldė jis. - Jeigu toliau pjausiu kviečius, man teks nužudyti Molę ir vaikus. Nereikalauk iš manęs šito!

Vien tik žvaigždės spindėjo aukštai danguje.

Už nugaros pasigirdo duslus griausmas.

Kažkas panašus į gyvą padarą su raudonomis rankomis šoktelėjo virš kalvos, lyžtelėjo žvaigždes. Vėjas tvokstelėjo Driu į veidą. Jis nešė kibirkštis ir troškų, tirštą gaisro kvapą.

Namas!

Driu lėtai, beviltiškai atsistojo nuo žemės, garsiai kūkčiodamas, nenuleisdamas akių nuo didžiulio gaisro.

Baltas namelis ir medžiai aplinkui skendėjo vientisame riaumojančios liepsnos sukūryje. Įkaitusio oro bangos riedėjo per kalvą, ir Driu, bėgdamas nuokalnėn, kepurnėjosi jose, plaukė, grimzdo su visa galva.

Kai jis pagaliau atbėgo, name nebuvo likę nė vienos čerpės, nė vienos lentos, ant kurios neplazdėtų liepsna. Ugnis skambėjo, traškėjo, šnarėjo.

Viduje nesigirdėjo veriančių klyksmų, niekas nebėgiojo ir nerėkė lauke.

- Mole! Siuze! Driu! - subliuvo jis.

Atsakymo nebuvo. Driu pribėgo taip arti ugnies, kad antakius apsvilo, o oda, atrodė, ėmė luptis nuo karščio kaip degantis popierius, virstantis traškančiomis garbanėlėmis.

- Mole! Siuze!

Tuo tarpu liepsna džiaugsmingai rijo savo auką. Driu gal dešimtį kartų apibėgo aplink namą, mėgindamas patekti vidun. Paskui atsisėdo, leisdamas karščio bangoms svilinti jo kūną, ir taip laukė tol, kol sienos traškėdamos nuvirto, švystelėdamos į orą žie-

žirbų debesis, kol įgriuvo paskutinės sijos, palaidodamos grindis po aplydyto tinko ir apanglėjusių lentjuosčių sluoksniu, kol pati liepsna užduso pagaliau savo tirštuose dūmuose. Lėtai brėško naujos dienos rytas, ir nieko neliko, išskyrus išblėsusias žarijas ir aitriai rūkstančius nuodėgulius.

Nejausdamas kaitros, tvoskiančios nuo griuvėsių, Driu žengė per degėsius. Buvo dar tamsu, ir jis negalėjo gerai įžiūrėti, kur kas. Ant šlapios nuo prakaito odos pakaklėje blykčiojo raudoni atšvaitai. Jis stovėjo kaip žmogus, patekęs į nežinomą jam vietą. Štai čia - virtuvė. Apanglėjusios kėdės, stalai, geležinė krosnelė, spintelės. Čia - prieškambaris. Čia - svetainė, o štai čia buvo jų miegamasis, kur...

Kur tebebuvo gyva Molė!

Ji miegojo tarp įgriuvusių sijų ant raudonai įkaitusių čiužinio spyruoklių bei geležinių strypų.

Ji miegojo lyg niekur nieko. Mažos baltos rankos, ištiestos išilgai kūno, buvo nusėtos žarijomis. Veidas alsavo sapno ramybe, nors ant vieno iš skruostų teberuseno nuodėgulis.

Driu sustingo vietoje, netikėdamas savo akimis. Tarp rūkstančių miegamojo liekanų ji gulėjo ant blėstančių žarijų patalo - ant odos nė menkiausio įdrėskimo, krūtinė ritmingai kyla ir leidžiasi.

- Mole!

Ji buvo gyva, ji miegojo per gaisrą, kai viskas aplinkui skendėjo liepsnose, miegojo po to, kai nuvirto sienos, kai ant jos užgriuvo lubos.

Odiniai Driu batai ėmė rūkti, kol jis bandė prasigauti pro rusenančius degėsius. Jis galėjo nusvilti padus ir to nepastebėti...

- Mole...

Driu palinko virš žmonos. Ji nesukrutėjo, neišgirdo jo balso. Neatsiliepė. Ji nebuvo mirusi, bet ir nebuvo gyva. Ji tiesiog gulėjo ten, kur gulėjo, ir ugnis supo ją, bet nepalietė, nepadarė jai jokios žalos. Drobiniai naktiniai marškiniai sveikutėliai, nors ir apibyrėję pelenais. Kaštoniniai plaukai išsidraikę ant įkaitusių anglių krūvos kaip ant pagalvės.

Driu palytėjo žmonos skruostą. Skruostas buvo vėsus. Vėsus šitame pragariškame karštyje! Lūpų kampučiai, išlenkti nežymios šypsenos, virpčiojo nuo vos pastebimo kvėpavimo.

Ir vaikai buvo čia. Po dūmų draiskanomis pelenuose gulėjo dvi mažos figūrėlės, išsikėtojusios per miegus.

Driu pernešė visus tris į lauko pakraštį.

- Mole, Mole, pabusk! Vaikai, vaikai, pabuskite!

Jie kvėpavo, bet nejudėjo. Bet nepabudo.

- Vaikai, pabuskite! Jūsų mama...

Mirė? Ne, nemirė. Bet...

Driu purtė vaikus, tarsi tai jie buvo dėl visko kalti. O jie nekreipė dėmesio - jie sapnavo savo sapnus. Galiausiai Driu vėl paguldė juos ant žemės ir pats sustingo, palinkęs virš savo šeimos. Jo veidą vagojo gilios raukšlės.

Jis žinojo, kodėl jo žmona ir vaikai miegojo, siautėjant gaisrui, ir dabar tebemiega. Jis žinojo, kodėl Molė taip ir gulės priešais jį ir niekada daugiau nebenorės nusijuokti.

Kviečių ir dalgio galia.

Jų gyvenimas, kuris turėjo baigtis dar vakar, 1938 metų gegužės 30 dieną, prasitęsė dėl tos paprastos priežasties, kad jis, Driu Eriksonas, atsisakė pjauti kviečius. Jiems buvo skirta žūti gaisre. Būtent taip ir turėjo atsitikti. Bet jis nedirbo lauke, ir todėl ugnis negalėjo jiems pakenkti. Namas sudegė ir sugriuvo, o Molė ir vaikai toliau egzistavo, sustabdyti pusiaukelėje, nei gyvi, nei mirę. Laukdami savo valandos. Ir visame pasaulyje tūkstančiai tokių pat kaip jie - nelaimingų atsitikimų, gaisrų, ligų, savižudybių aukos - miegojo laukdami savo valandos, taip pat kaip Molė ir vaikai. Neturėdami jėgų gyventi, neturėdami jėgų numirti. Tik todėl, kad kažkas pabūgo pjauti kviečius. Tik todėl, kad vienas vienintelis žmogus nusprendė niekada daugiau neiti į lauką, niekada daugiau neimti į rankas dalgio.

Driu pažvelgė į savo vaikus. Darbą reikia dirbti dorai, diena iš dienos, be paliovos, be pertraukų: jis privalo nuolat pjauti kviečius, nuolat pjauti, amžinai, amžinai, amžinai.

Ką gi, pagalvojo Driu. Ką gi. Eisiu pjauti.

Jis nė žodeliu neatsisveikino su saviškiais. Tik pasisuko, kas akimirką vis labiau kaisdamas iš įniršio, paėmė dalgį ir nuėjo į lauką. Iš pradžių greitu žingsniu, paskui bėgte, paskui ilgais šuoliais. Kviečių varpos plakė jam kojas, o jis bėgo, įsiutęs, pašėlęs, užvaldytas darbo aistros. Jis rėkdamas brovėsi pro tankius javus, kol staiga sustojo.

- Mole! - riktelėjo jis ir mostelėjo dalgiu.

- Siuze! - sušuko jis. - Driu! - Ir mostelėjo dar kartą.

Pasigirdo kažkieno klyksmas. Driu netgi negrįžtelėjo gaisravietės pusėn.

O paskui, springdamas ašaromis, jis vis mojavo ir mojavo dalgiu, kirto į dešinę ir į kairę, į dešinę ir į kairę, į dešinę ir į kairę. Ir dar, ir dar, ir dar. Plėšdamas didžiulius pleištus ir subrendusiuose kviečiuose, ir dar žaliuose, nesirinkdamas, nesirūpindamas niekuo, plūsdamasis, dar ir dar, keikdamasis, krūpčiodamas iš juoko, ir aštrūs ašmenys skriejo į orą, žvilgėdami saulėje, ir smigo žemyn, šaižiai švilpdami!

Žemyn!

Bombų sprogimai sudrebino Maskvą, Londoną, Tokiją.

Dalgis kilo ir leidosi kaip pašėlęs.

Ir ėmė rūkti Belzeno ir Buchenvaldo krosnys.

Dalgis dainavo, visas šlapias nuo ryto rasos.

Ir dygo grybai, spjaudydami akinančias saules ant Nevados smėlių, ant Hirosimos miesto, ant Bikinio atolo, dygo grybai, vis aukštesni ir aukštesni.

Kviečiai raudojo, liedamiesi ant žemės žaliu lietumi.

Korėja, Indokinija, Egiptas. Sušurmuliavo Indija, krūptelėjo Azija, gilią naktį pabudo Afrika...

O dalgis ir toliau skriejo oru ir smigo žemyn, kapojo, kirto, pjovė pamišęs lyg žmogus, iš kurio viską atėmė - atėmė tiek, kad jam dabar nusispjauti, kaip jis elgiasi su žmonija.

Vos už kelių mylių nuo magistralės, nusileidus į slėnį akmenuotu keliu, kuris niekur neveda, vos už kelių mylių nuo autostrados, kuria nenutrūkstantis mašinų srautas lekia į Kaliforniją.

Kartais - sykį per kelis metus - koks nors senas automobilis išsuka iš autostrados; sustoja, visas dulkinas, aklagatvyje priešais apanglėjusius balto namelio griuvėsius, ir vairuotojas nueina paklausti kelio seno fermerio, kuris lyg pašėlęs, lyg apsėstas, be paliovos, dieną ir naktį dirba bekraščiame kviečių lauke.

Bet vairuotojas nesulaukia nei pagalbos, nei atsakymo. Po visų šitų ilgų metų fermeris lauke vis dar pernelyg pasinėręs į savo darbą, pernelyg užimtas tuo, kad kerta ir kapoja žalius kviečius vietoj brandžių.

Driu Eriksonas vis pjauna, ir miegas taip nė sykio ir nesumerkė jo vokų, ir jo akyse šėlsta balta beprotybės ugnis, o jis vis pjauna ir pjauna.

Vertė
Živilė SAMĖNAITĖ

BALANDŽIO LAUMĖ

Dangumi virš slėnių, po žvaigždėmis, virš upės, ežero, kelio skrido Cesė. Ji skriejo nematoma lyg naujo pavasario vėjai, gaivi lyg dobilų kvapas, kylantis nuo prieblandoje skendinčių laukų. Švelni lyg baltasis šermuonėlis, ji sklandė pilkšvose sutemose, tūnojo medžiuose, gyveno žieduose ir lijo žiedlapiais, padvelkus vėjui. Ji tupėjo skaisčiai žalioje varlėje, vėsioje lyg mėta prie žaižaruojančio šaltinio. Ji risnojo drauge su benamiu šunimi ir skalijo, norėdama pasiklausyti aido, atsimušančio nuo tolimų daržinių šonų. Ji gyveno gležnuose balandžio žolynuose, saldžiuose, skaidriuose jų syvuose, kurie kilo iš muskusinės žemės.

Pavasaris, galvojo Cesė. Šiąnakt aš pabuvosiu kievienoje gyvoje šio pasaulio būtybėje.

Akimirkai ji apsistojo vikriuose svirpliukuose palei dervos juodumo vieškelį, paskui sužvilgo rasa ant geležinių vartelių. Nematoma Cesės sąmonė, greita ir laisva, skriejo su Ilinojaus vėjais šį ypatingą jos gyvenimo vakarą, kai jai suėjo septyniolika.

- Aš noriu įsimylėti, - pasakė Cesė.

Ji pareiškė tai per vakarienę. Ir Cesės tėvai sustingo savo kėdėse, išpūtę akis.

- Kantrybės, - toks buvo jų patarimas. - Atmink, tu esi ypatinga. Visa mūsų šeima nepaprasta, ypatinga. Mes negalime maišytis ar tuoktis su eiliniais žmonėmis. Juk tada netektume savo magiškosios galios. Tu juk nenori prarasti gebėjimo "keliauti" su magijos pagalba, ar ne? Todėl būk atsargi. Būk atsargi!

Bet užlipusi į viršų, į savo miegamąjį, Cesė lengvai persibraukė kvepalais kaklą ir išsitiesė ant lovos po baldakimu, budri ir įsitempusi. Pieno spalvos mėnulis pakilo virš Ilinojaus slėnių, upes paversdamas grietinėle, o kelius - platina.

- Taip, - atsiduso ji. - Aš gimiau ypatingoje šeimoje. Mes miegame dienomis, o naktimis skraidome su vėju lyg juodi aitvarai. Jei norime, visą žiemą galime miegoti kurmiuose, šiltoje žemėje. Aš galiu apsigyventi bet kame - akmenėlyje, kroko žiede ar vabale maldininke. Aš bet kada galiu palikti savo negražų kaulėtą kūną ir išsiųsti sąmonę į tolimą kelionę ieškoti nuotykių. Taigi, pirmyn!

Vėjas nulakdino ją virš laukų ir pievų.

Cesė išvydo šiltas pavasarines vienkiemių bei fermų šviesas, žibančias sutemų atspalviais.

Jei negaliu įsimylėti pati, nes esu negraži ir ne tokia kaip visi žmonės, tarė sau ji, įsimylėsiu per ką nors kitą.

Kieme priešais gyvenamąjį fermos namą tamsiaplaukė mergaitė, ne daugiau kaip devyniolikos metų, pavasario vakarą sėmė vandenį iš akmeninio šulinio. Ji dainavo.

Cesė žaliu lapu nusklendė žemyn į šulinį. Akimirkai ji apmirė švelniose samanose ant šulinio sienų, žvelgdama aukštyn pro tamsią vėsą. Paskui skubiai persikraustė į virpančią nematomą amebą. Įšoko į vandens lašą. Ir galiausiai atsidūrė šaltame puodelyje, pakeltame prie šiltų merginos lūpų. Naktyje pasigirdo tylus gurkšnių garsas.

Cesė pažvelgė laukan merginos akimis. Įsisukusi į tamsiaplaukę galvelę, ji žvelgė spindinčiomis akimis į rankas, traukiančias šiurkščią virvę. Ausų kriauklelėmis klausėsi kitos merginos pasaulio garsų. Dailiomis šnervėmis uodė nepažįstamos vietos kvapus. Jautė, kaip plaka, plazda svetima širdis, kaip kruta liežuvis, merginai dainuojant.

Kažin ar ji jaučia, kad aš čia? pagalvojo Cesė.

Mergina aiktelėjo ir įsmeigė akis į nakties pievas.

- Kas čia?

Jokio atsako.

- Tik vėjas, - sukuždėjo Cesė.

- Tik vėjas. - Mergina nusijuokė iš savo baimės, bet suvirpėjo.

Šis naujas kūnas, merginos kūnas, buvo išties puikus. Grakščius kaulus, laibus ir baltus, slėpė dailūs apvalumai. Smegenys buvo lyg rausva arbatinė rožė, pakibusi tamsoje, o burnoje tvyrojo obuolių vyno skonis. Lūpos tvirtai gulė ant baltutėlių dantų, taisyklingi antakių lankai stebėjosi pasauliu, švelnūs, purūs plaukai kuteno pieno baltumo kaklą. Glaudžiai spietėsi smulkutės veido poros. Noselė lengvai rietėsi į mėnulį, skruostai žėravo lyg du maži laužai. Grakščiai lyg plunksna sklendė kūnas iš vieno judesio į kitą, tarytum nuolat kažką dainuodamas pats sau. Šiame kūne, šioje galvoje jauteisi taip, tarytum šildytumeisi židinio liepsnoje, tarytum glūdėtum miegančios katės murkime ar spurdėtum šiltuose upelio vandenyse, per naktį srūvančiuose į jūrą.

Man čia patinka, pagalvojo Cesė.

- Ką? - paklausė mergina, tarsi išgirdusi kažkieno balsą.

- Kuo tu vardu? - atsargiai pasidomėjo Cesė.

- Ana Lieri. - Mergina krūptelėjo. - Ko gi aš čia balsu kalbu?

- Ana, Ana, - sukuždėjo Cesė. - Ana, netrukus tu įsimylėsi.

Tarsi atsiliepdamas į jos žodžius, nuo vieškelio pusės pasigirdo griausmingas dundesys, dardesys ir ratų žvangėjimas per žvyrą. Aukštas vyras sustabdė kinkinį, galinga ranka įtempęs vadeles, ir pasiuntė švytinčią šypseną per kiemą.

- Ana!

- Tai tu, Tomai?

- Kas gi kitas? - Nušokęs žemėn, jis pririšo vadeles prie tvoros.

- Aš nekalbu su tavimi! - Ana staigiai apsisuko, kibiras jos rankose pasviro.

- Ne! - rikelėjo Cesė.

Ana sustingo. Ji pažvelgė į kalvas ir į ankstyvąsias pavasarines žvaigždes. Pažiūrėjo į vaikiną, vardu Tomas. Cesė privertė ją paleisti iš rankų kibirą.

- Pažiūrėk, ką tu padarei!

Tomas pribėgo prie Anos.

- Pažiūrėk, ką *tu* verti mane daryti! - Juokdamasis jis ėmė šluostyti nosine merginos batelius.

- Atstok!

Ana spardėsi, neprileisdama jo rankų, bet Tomas tik juokėsi. Žvelgdama žemyn į vaikiną iš daugelio mylių nuotolio, Cesė matė jo profilį, galvos šoną, vieną virpančią šnervę, žėrinčią akį, platų petį ir tvirtas, stiprias rankas, kurios taip kruopščiai darbavosi nosine. Spoksodama žemyn iš slaptos palėpės mieloje galvutėje, Cesė trūktelėjo nematomą pilvakalbystės vielelę, ir dailios lūpytės plačiai prasivėrė:

- Ačiū!

- O, tu vis dėlto sugebi būti mandagi!

Tomo rankos kvepėjo oda, drabužiai dvelkė arklio prakaitu. Šie kvapai smelkėsi į jautrias Anos šnerves, ir Cesė, toli toli už nakties pievų ir žydinčių laukų, neramiai sujudėjo lovoje, lyg ką susapnavusi.

- Tik ne su tavimi! - atrėžė Ana.

- Ša, būk švelnesnė, - sudraudė Cesė ir ištiesė Anos pirštus link Tomo galvos. Ana staigiai atitraukė ranką.

- Aš išprotėjau!

- Tikriausiai. - Tomas linktelėjo šypsodamasis, bet taip pat atrodė sutrikęs. - Tu ką, norėjai mane paliesti?

- Nežinau. O ne, eik šalin! - Merginos skruostai sutvisko rausvomis žarijomis.

- Tai ko pati nebėgi? Aš tavęs nelaikau. - Tomas atsistojo nuo žemės. - O gal tu apsigalvojai? Gal visgi eisi šįvakar su manimi į šokius? Tai bus ypatingas vakaras. Vėliau pasakysiu kodėl.

- Ne, - atsakė Ana.

- Taip! - sušuko Cęsė. - Aš dar niekada gyvenime nešokau. Aš noriu šokti. Niekada nevilkėjau ilgos šiugždančios suknelės. Noriu tokios suknelės. Noriu šokti per naktį. Aš nežinau, ką reiškia būti šokančia moterimi. Tėtis ir mama niekada man to neleistų. Esu pažinusi šunis ir kates, skėrius ir lapus, viską pasaulyje, bet nežinau, ką reiškia būti moterimi pavasarį, tokią naktį kaip ši. O, maldauju - mes *privalome* eiti į šokius!

Cesė bruko savo mintis merginos galvon lyg pirštus į naują pirštinę.

- Gerai, - sutiko Ana Lieri, - aš esiu. Nežinau kodėl, bet aš eisiu šįvakar į šokius su tavimi, Tomai.

- O dabar vidun, greičiau! - riktelėjo Cesė. - Tau juk reikia nusiprausti, pasakyti tėvams, išsilyginti suknelę. Čiupk laidynę ir bėgte į savo kambarį!

- O mama, - sudejavo Ana, - aš apsigalvojau!

Kinkinys šuoliavo vieškeliu tolyn, namo kabariai staiga atgijo, ant ugnies kunkuliavo vanduo voniai, ant krosnies kaito laidynė, mama puldinėjo šen ir ten, suspaudusi tarp lūpų plaukų segtukus.

- Kas čia tau dabar šovė į galvą, Ana? Juk tau nepatinka Tomas!

- Tas tiesa. - Ana staiga sustojo pačiame skubos įkarštyje.

Bet juk pavasaris, pagalvojo Cesė.

- Bet juk pavasaris, - tarė Ana.

Ir puiki naktis pasišokti, mintyse pareiškė Cesė.

- ...pasišokti, - sumurmėjo Ana Lieri.

Po akimirkos ji jau sėdėjo vonioje, muilas grietinėle žliaugė nuo glotnių baltojo ruonio pečių, putų lizdeliai pūpsojo pažastyse ir šiltos krūtys krutėjo po delnais. O Cesė tempė jos lūpų kampučius, versdama šypsotis, palaikydama veiksmo tempą. Neturi būti jokios pauzės, nė lašo abejonės, antraip sužlugs visas spektaklis! Reikia versti Aną Lieri judėti, veikti, skubėti. Pamuilink čia, nuplauk ten, šok iš vonios! Išsitrink rankšluosčiu! Dabar kvepalai ir pudra!

- Tu! - Ana pagavo savo atspindį veidrodyje, baltą ir rausvą lyg lelijos ir gvazdikai. - *Kas* tave šiąnakt apsėdo?

- Septyniolikmetė mergaitė. - Cesė žvelgė iš žibuoklių spalvos akių. - Tu negali manęs matyti. Bet ar jauti mane?

Ana Lieri krestelėjo galva.

- Tikriausiai į mane bus įsigavusi kokia balandžio laumė, ne kitaip.

- *Karšta, karšta,* beveik atspėjai! - nusijuokė Cesė. - Na, o dabar rengtis!

Koks malonumas jausti ploną, švelnią medžiagą, slystančią stamantriu kūnu! O paskui šūksnis lauke.

- Ana, Tomas jau grįžo!

- Pasakyk jam, kad palauktų. - Ana staiga atsisėdo. - Ne, pasakyk jam, kad aš neisiu į šokius.

- Ką? - nustebo motina, sustingusi tarpduryje.

Cesė žaibiškai perjungė dėmesį atgal į Aną. Ji tik akimirkai atsipalaidavo, tik akimirkai paliko Anos kūną, ir še tau, kad nori! Išgirdusi tolimą arklio kanopų kaukšėjimą ir ratų dardesį per mėnesienos užlietą pavasarišką kraštą, Cesė staiga pagalvojo: "Susirasiu Tomą, įsitaisysiu jo galvoje ir pažiūrėsiu, ką reiškia būti dvidešimt dvejų metų vyru tokią naktį kaip ši". Ji jau lėkė per viržyną, bet dabar skubiai šmurkštelėjo atgal, lyg paukštis į narvą, ir ėmė blaškytis, plazdėti Anos Lieri galvoje.

- Ana!

- Pasakyk jam, kad eitų sau!

- Ana! - Cesė vėl įsitaisė merginos prote ir užmetė savo minčių tinklus.

Bet Ana jau nebesileido valdoma.

- Ne, ne, aš jo nekenčiu!

Nereikėjo man jos palikti nė akimirkai, graužėsi Cesė palengva, atsargiai liedama savo sąmonę į merginos rankas, širdį, galvą. *Stokis,* mintyse paliepė ji.

Ana atsistojo.

Užsivilk paltą!

Ana užsivilko paltą.

O dabar - pirmyn!

Ne, pagalvojo Ana Lieri.

Pirmyn!

- Ana, - tarė merginos mama, - nebeversk Tomo laukti. Tuoj pat eik laukan, nekvailiok. Kas tau dabar pasidarė?

- Nieko, mama. Labos nakties. Grįšime vėlai.

Ana ir Cesė drauge išbėgo į pavasario naktį.

Menė, pilna grakščiai šokančių balandžių, papūtusių lengvas ilgas plunksnas. Menė, pilna povų, pilna vaivorykštinių akių ir šviesų. O jos centre, vis ratu ir ratu, ir ratu sukosi Ana Lieri.

- O, koks puikus vakaras, - tarė Cesė.

- O, koks puikus vakaras, - tarė Ana.

- Tu kažkokia keista, - atsakė Tomas.

Muzika suko juos prieblandoje, nešė dainų srautais; jie plaukė, jie šokčiojo, jie nardė žemyn ir vėl kilo, gaudydami orą, laikėsi vienas kito lyg skęstantys ir vis skriejo ratu pagal "Nuostabiojo Ohajo" melodiją, ritmingai lyg šnabždančios, dūsaujančios malūno mentės.

Cesė ėmė niūniuoti. Anos lūpos prasiskyrė, ir pasigirdo daina.

- Taip, aš keista, - tarė Cesė.

- Tu ne tokia kaip visada, - pridūrė Tomas.

- Taip, šįvakar ne tokia.

- Tu ne ta Ana Lieri, kurią aš pažinojau.

- Ne, ne ta, visai ne ta, - sukuždėjo Cesė savo lovoje už daugelio mylių.

- Ne, visai ne ta, - pratarė Anos lūpos.

- Manęs vis nepalieka keistas jausmas, - prisipažino Tomas.

- Koks jausmas?

- Kad tu... - Tomas laikė merginą apkabinęs per juosmenį, vedė šokio žingsniu ir vis žvelgė į švytintį veidą, tarsi ko ieškodamas. - Tavo akys... Net nežinau, kaip pasakyti.

- Tu matai *mane?* - paklausė Cesė.

- Tu tarsi esi čia, Ana, ir kartu tarsi tavęs nėra. - Tomas tvirta ranka suko merginą, bet veidas išdavė jo nerimą.

- Taip.

- Kodėl atvažiavai čia su manimi?

- Nenorėjau važiuoti, - prisipažino Ana.

- Tai kodėl važiavai?

- Kažkas mane privertė.

- Kas?

- Nežinau. - Anos balse pasigirdo vos juntama isterijos gaidelė.

- Ša, ša, nurimk, - sukuždėjo Cesė. - Nagi, nurimk. Štai taip. Apsisuk, dar kartą.

Jie šnabždėjo, šnarėjo, kilo ir krito tamsioje menėje, leisdami muzikai vesti ir sukti juos.

- Bet *vis dėlto* tu šoki su manimi, - tarė Tomas.

- Aš šoku, - atsakė Cesė.

- Čionai. - Jis grakščiai išsuko Aną pro praviras duris ir tyliai nusivedė tolyn nuo menės, muzikos ir žmonių.

Jiedu sulipo į vežimaitį ir susėdo greta ant sėdynės.

- Ana, - prabilo Tomas, virpančiais delnais suimdamas merginos rankas. - Ana. - Bet jis tarė jos vardą taip, tarsi tai buvo ne jos vardas. Jis vis žvilgčiojo į blyškų Anos veidą. Jos akys vėl buvo plačiai atmerktos. - Aš mylėjau tave, tu tai žinai, - tarė Tomas.

- Žinau.

- Bet tu visada buvai tokia nepastovi, įnoringa, ir aš nenorėjau, kad skaudintum mane.

- Na, taip jau yra, mes dar labai jauni, - atsiliepė Ana.

- Ne, aš norėjau pasakyti, kad labai gailiuosi, - pareiškė Cesė.

- Ką tu *tuo* nori pasakyti? - Tomas paleido merginos rankas ir sustingo.

Naktis buvo šilta, žemės kvapas kunkuliavo aplink juos, sėdinčius vežime, atsinaujinę medžiai alsavo, virpindami ir šnarindami lapus vieną į kitą.

- Nežinau, - atsakė Ana.

- Užtat *aš* žinau, - atsiliepė Cesė. - Tu stiprus, aukštas, tu patraukliausias vaikinas pasaulyje. Šis vakaras puikus. Aš amžinai prisiminsiu šį vakarą, praleistą su tavimi. - Cesė ištiesė šaltą svetimą delną, surado nenorią Tomo ranką, stipriai suėmė ją ir sušildė.

- Bet, - pratarė Tomas, tankiai mirkčiodamas, - šįvakar tu tai čia, tai ten. Vieną akimirką šneki vienaip, kitą jau kitaip. Norėjau nusivesti tave į šokius tik vardan senų laikų. Nieko kito neturėjau mintyse, kai pirmąsyk tave pakviečiau. Bet paskui, kai stovėjome prie šulinio, supratau, kad kažkas tavyje pasikeitė, tikrai pasikeitė. Tu buvai kitokia. Kažkokia nauja, miela, kažkokia... - Jis užsikirto, nerasdamas žodžių. - Nežinau, nemoku pasakyti. Kažkas nauja atsirado tavo žvilgsnyje. Tavo balse. Ir jaučiu, kad aš vėl tave įsimylėjau.

- Ne ją, - pataisė Cesė. - Mane, *mane.*

- Bijau, kad aš vėl tave myliu, - pakartojo Tomas. - Ir tu vėl mane įskaudinsi.

- Gali būti, - atsakė Ana.

Ne, ne, aš mylėsiu tave visa širdimi! - mintyse sušuko Cesė. Ana, pasakyk jam tai, pasakyk už mane. Pasakyk, kad mylėsi jį visa širdimi.

Ana tylėjo.

Tomas tyliai prisislinko arčiau ir lengvai suėmė pirštais jos smakrą.

- Aš išvykstu. Gavau darbą už šimto mylių nuo čia. Ar ilgėsies manęs?

- Taip, - atsakė Ana ir Cesė.

- Ar galiu atsisveikindamas tave pabučiuoti?

- Taip, - atsakė Cesė, kol niekas nieko nespėjo pasakyti.

Tomas prigludo lūpomis prie nepažįstamų lūpų. Pabučiavo nepažįstamas lūpas. Jis visas virpėjo.

Ana sėdėjo suakmenėjusi lyg balta statula.

- Ana! - šūktelėjo Cesė. - Ištiesk rankas, *apkabink* jį!

Ana sėdėjo lyg medinė lėlė mėnesienoje.

Tomas dar kartą ją pabučiavo.

- Aš myliu tave, - sukuždėjo Cesė. - Tai aš, tai mane tu matei jos akyse, tai aš, ir aš myliu tave, net jeigu ji ir nemyli.

Tomas atšlijo nuo Anos, panašus į bėgiką, sukorusį ilgą distanciją. Kurį laiką jis nejudėdamas sėdėjo šalia.

- Nesuprantu, kas čia vyksta. Akimirkai man pasirodė...

- Taip? - paklausė Cesė.

- Akimirką pagalvojau... - Jis užsidengė akis rankomis. - Nesvarbu. Gal jau nuvežti tave namo?

- Prašyčiau, - atsakė Ana Lieri.

Tomas pliaukštelėjo liežuviu, suragindamas arklį, timptelėjo vadeles, ir kinkinys pajudėjo iš vietos. Mėnesienos užlietas vežimaitis šnarėjo ir dardėjo per ankstyvą - buvo dar tik vienuolika - pavasario naktį, pro žvilgančias pievas ir kvapias dobilienas, plaukiančias abipus kelio.

O Cesė galvojo, žvelgdama į tuos laukus ir pievas: jis vertas to, jis vertas, kad nuo šios nakties likčiau su juo. Ji vėl išgirdo tylius, tolimus tėvų balsus: "Būk atsargi. Juk tu nenori prarasti savo magiškosios galios, ištekėjusi už paprasto mirtingojo? Būk atsargi. Tu juk šito nenori."

Taip, taip, galvojo Cesė, netgi savo galią sutikčiau paaukoti, čia ir dabar, kad tik galėčiau priklausyti jam. Nes tada aš nebenorėsiu klaidžioti pavasario naktimis, nebenorėsiu gyventi paukščiuose, šunyse, katėse ir lapėse, norėsiu tik būti kartu su juo. Tik su juo. Tik su juo.

Kelias šnabždėdamas slinko po vežimu.

- Tomai, - pagaliau prabilo Ana.

- Ką? - Jis atšiauriai spoksojo į kelią, į arklį, į medžius, į dangų, į žvaigždes.

- Jei kada nors ateityje, bet kuriuo metu, būsi Gryntaune, Ilinojuje, už kelių mylių nuo čia, ar padarysi man paslaugą?

- Galbūt.

- Ar negalėtum stabtelėti ten ir aplankyti mano draugę? - paklausė Ana mikčiodama ir užsikirsdama.

- Kam?

- Ji mano gera draugė. Pasakojau jai apie tave. Tuoj, palauk, duosiu jos adresą. - Vežimaičiui sustojus prie jos namų, Ana išsitraukė iš rankinuko pieštuką bei popieriaus lapelį ir ėmė skubiai rašyti mėnesienoje, lapelį prisispaudusi prie kelio. - Štai. Ar įskaitysi?

Tomas dirstelėjo į popierėlį ir suglumęs linktelėjo.

- Cesė Eliot, Gluosnių 12, Gryntaunas, Ilinojus, - perskaitė jis balsu.

- Ar kada nors aplankysi ją? - paklausė Ana.

- Kada nors, - burbtelėjo Tomas.

- Prižadi?

- Ką tai turi bendra su mumis? - piktai sušuko Tomas. - Kam man visokiausi vardai ir popiergaliai? - Jis sumaigė raštelį ir įsigrūdo į švarko kišenę.

- O, prašau tavęs, prižadėk! - maldavo Cesė.

- ...prižadėk... - pakartojo Ana.

- Gerai jau, gerai, tik palik mane ramybėje! - riktelėjo Tomas.

Aš pavargau, pagalvojo Cesė. Nebegaliu daugiau pasilikti. Turiu grįžti namo. Aš silpstu. Galios man užtenka tik kelioms nakties klajonių valandoms. Bet prieš išeidama...

- ... prieš išeidama, - sumurmėjo Ana.

Ir pabučiavo Tomą į lūpas.

- Tai aš tave bučiuoju, - tarė Cesė.

Tomas atitraukė Aną Lieri nuo savęs ir pažvelgė į jos akis, į pačią jos gelmę. Jis nieko nepasakė, bet įtampa pamažu atslūgo iš jo veido, raukšlės išsilygino, kietai sučiauptos lūpos suminkštėjo, ir jis dar sykį pažvelgė gilyn į mėnesienos apšviestą veidą, kurį laikė priešais save.

Paskui iškėlė merginą iš vežimaičio ir greitai nuvažiavo keliu, net labos nakties nepalinkėjęs.

Cesė paliko Aną.

Tarytum paleista iš nelaisvės, Ana Lieri balsu pravirko, tekina nubėgo namo mėnulio apšviestu taku ir užtrenkė duris paskui save.

Cesė dar truputį užtruko, bet tik truputį. Prisiglaudusi svirplio akyse, ji regėjo pavasario nakties pasaulį. Varlės akyse akimirką patupėjo vieniša prie tvenkinio. Nakties paukščio akyse žvelgė žemyn nuo aukštos mėnesienos apgaubtos guobos ir matė, kaip užgeso šviesos dviejuose namuose, čia ir už mylios. Ji galvojo apie save ir savo šeimą, ir savo nepaprastą galią, ir tai, kad niekas iš jos šeimos negali tuoktis su žmonėmis, gyvenančiais šiame plačiame krašte už kalvų.

- Tomai? - Silpstanti Cesės sąmonė skriejo nakties paukštyje po medžių šakomis ir virš gilių laukinės garstyčios laukų. - Ar dar tebeturi raštelį, Tomai? Ar kada nors, kurią nors dieną, kuriais nors metais, ateisi pas mane? Ar atpažinsi mane tada? Ar pažvelgsi man

į veidą ir prisiminsi, kur mane matei, ar suprasi, kad myli mane taip, kaip aš myliu tave, visa širdimi, visiems laikams?

Ji stabtelėjo vėsiame nakties ore, už milijonų mylių nuo miestų ir žmonių, virš fermų, žemių, upių ir kalvų.

- Tomai? - švelniai pašaukė.

Tomas miegojo. Buvo gili naktis. Jo drabužiai kabėjo ant kėdžių ar gulėjo tvarkingai sulankstyti lovos kojūgalyje. O vienoje bežadėje rankoje, atmestoje už galvos ant baltos pagalvės, bolavo mažas prirašytas popierėlis. Lėtai, labai lėtai, kas kartą pajudėdami vos per dalelę colio, Tomo pirštai susigniaužė, tvirtai suspausdami delne raštelį. Tačiau jis net nekrustelėjo, nepastebėjo, kaip juodasis strazdas lengvai, grakščiai atsimušė į skaidrius mėnesienos kristalus lange, tyliai suplazdėjo sparneliais, apsisuko ir nuskrido į rytų pusę, virš miegančios žemės.

Vertė
Živilė SAMĖNAITĖ

STEPĖ

- Džordžai, ar galėtum žvilgtelėti į vaikų kambarį?
- Kas nors atsitiko?
- Nežinau...
- Tai kas tuomet?
- Tiesiog žvilgtelėk, ir viskas, arba pakviesk psichologą.
- Kurių galų psichologas turėtų apžiūrinėti vaikų kambarį?
- Pats puikiai žinai, - moteriškė stabtelėjo virtuvės vidury, žiūrėdama į dūzgiančią viryklę, verdančią vakarienę keturiems žmonėms.
- Paprasčiausiai vaikų kambarys nebe toks, koks buvo anksčiau.
- Gal tu ir teisi. Eime kartu.

Jie perėjo savo Laimės Namo prieškambarį. Jų netrikdė jokie pašaliniai garsai - sienos nepraleido triukšmo. Pastato įrengimas atsiėjo trisdešimt tūkstančių dolerių, bet dabar namas rengė, maitino, grojo, dainavo, migdė ir kitaip rūpinosi šeima.

Automatiniai jungikliai pajuto besiartinančius žmones ir įžiebė šviesą vaikų kambary jiems vos tik įžengus, o prieškambaris taip pat tyliai ir švelniai paskendo prieblandoje.

- Na, - atsiduso Džordžas.

Po jų kojomis čežėjo sausa žolė, dengianti kambario grindis. Trisdešimties pėdų aukščio, keturiasdešimties pėdų ilgio ir tiek pat pločio patalpa kainavo beveik kiek likusi namo dalis, tačiau tada Džordžas pareiškė: “Man nieko negaila vaikams”.

Kambaryje viešpatavo tyla. Aplinkui nesimatė nė gyvos dvasios, keturios sienos plikos ir plokščios. Džordžas ir Lidija Hadliai sustojo aikštelės viduryje. Sienos dūgzdamos tartum ėmė trauktis krištolinėn tolumon; per kelias minutes jose iškilo trimatė Afrikos stepė. Net smulkiausi šapeliai ir akmenėliai, nekalbant jau apie stambesnius gyvūnus ar augalus, atrodė nuostabiai tikri. Lubos pavirto vaiskiu dangumi su negailestingai kepinančia saule. Prakaito lašelis nusirito Džordžo Hadlio antakiu.

- Pasitraukime į pavėsį, - pasiūlė jis. - Tai pernelyg tikra, tačiau aš nematau nieko įtartino.
- Luktelėk minutėlę, - paprašė žmona.

Stepės vidury stovintys du žmonės pajuto vėjelio dvelkimą. O kartu užuodė ir kvapus, sukurtus už sienų paslėptos aparatūros: įkaitusios sausos žolės kvapą, gaivų vandens kvapą, sklindantį nuo žvėrių girdyklos, žvėrių prakaito ir papriką primenantį dulkių kvapą karštame ore. Kambarys prisipildė garsų: stepe šuoliuojančių antilopių kanopos dunksėjo į velėną, aukštai danguje lyg popierius šlamėjo grifų sparnai. Džordžas pakėlė galvą. Šlapiu nuo prakaito jo veidu nuslinko šešėlis.

- Šlykštūs padarai, - apibūdino paukščius Lidija.
- Mm... Grifai...

- Žiūrėk, ten liūtai, štai ten, matai? Dabar traukia prie girdyklos. Jie neseniai ėdė, tik nežinau ką.

- Eilinę auką, - Džordžas Hadlis ranka prisidengė akis nuo saulės. - Gal zebrą, gal jaunutę žirafaitę.

- Tu tuo įsitikinęs? - Jos balsas nuskambėjo kažkaip keistai.

- Ne, jau truputį per vėlu būti įsitikinusiam, - šyptelėjo jis. - Iš vargšo gyvūno liko vieni kaulai, o grifai pabaigs kruviną puotą.

- O ar girdėjai riksmą? - nelauktai paklausė ji.

- Ne.

- Maždaug prieš minutę.

- Deja, ne.

Liūtai patraukė link jų. Džordžo mintis vėl užvaldė pagarba genijui, sukūrusiam šį kambarį. Stebuklas, išpildantis visas svajones, už absurdiškai mažą kainą. Jis turėtų būti kiekvienuose namuose. Na, kartais neįtikėtinas kruopštumas ir tikslumas gąsdindavo, kai kada net įvarydamas dieglį pašonėn, bet kiek visa tai suteikdavo džiaugsmo! Ir ne tik sūnui ar dukrai - tėvai žavėdavosi ne mažiau už vaikus. Paprasčiausiai puiku nors trumpai pakeisti nusibodusią aplinką, tartum surengti nedidelę išvyką į egzotišką šalį - štai ką sugebėjo kambarys!

Liūtai žingsniavo jau tik per penkiolika pėdų nuo jų. Atrodė, užtektų ištiesti ranką, kad pajustum pirštus kutenančius kailio šerius. Nuo neįsivaizduojamo realumo Džordžo ir Lidijos nugaromis perbėgo šiurpulys. Jie duso nuo dulkėmis persunkto žvėrių kvapo. Šiaudų spalvos plėšrūnų kailis, primenantis rafinuotą prancūzišką gobeleną, geltona vasaros saulės išdeginta žolė ir liūtai, aiškiai girdimas jų kvėpavimas bei mėsos smarvė, sklindanti iš dvėsuojančių, varvančių nasrų. Liūtai žvelgė tiesiai į Džordžą su Lidija siaubingomis žalsvai gelsvomis akimis. Lidija neišlaikė.

- Atsargiai! - suspigo ji.

Liūtai šuoliais pasileido artyn.

Lidija puolė bėgti. Instinkto pastūmėtas, Džordžas šoko jai iš paskos.

Prieškambaryje, jau už užtrenktų durų, jis juokėsi, o ji verkė. Abu stovėjo išsigandę vienas kito reakcijos.

- Džordžai!

- Lidija, vargšele, mano mažyte Lidija!

- Jie vos mūsų...

- Sienos, Lidija, nepamiršk. Kristalinės sienos, ir nieko daugiau. Sutinku, Afrika labai tikroviška, bet tai ne kas kita kaip ypač jautrus ir realus trimatis spalvotas filmas, valdomas dirbtinių smegenų. Tik garsai, vaizdai ir kvapai, Lidija. Štai, imk nosinę.

- Aš bijau, - ji prisiglaudė prie vyro vis dar tebeverkdama. - Ar matei? Ar pajutai? Tai per realu.

- Na, Lidija...

- Tu privalai nebeleisti Peteriui ir Vendei daugiau skaityti apie Afriką.

- Žinoma, žinoma, - nuramino jis žmoną.

- Pažadi?

- Taip.

- Ir užrakink kambarį kelioms dienoms. Mano nervai reikalauja poilsio.

- Juk pameni, kaip Peteris į tai reaguoja. Kai prieš mėnesį nubaudžiau jį, užrakindamas kambarį vos keletui valandų, mūsų sūnų ištiko įniršio priepuolis. Vendę taip pat. Tas kambarys - jų gyvybės duona ir vanduo.

- Bet jį reikia užrakinti, kitaip nieko nebus.

- Gerai, - Džordžas nenoriai pasuko raktą didžiulių durų spynoje. - Tu per sunkiai dirbi, pervargsti. Atsipūsk.

- Nežinau, nežinau, - Lidija išsišnypštė nosį ir atsisėdo ant kėdės. Ši tučtuojau ėmė supti ir linguoti ją. - Galbūt aš kaip tik per mažai dirbu. Gal per daug mąstau. Kodėl gi mums neišjungus viso namo ir neišvykus atostogų?

- Ar tai reiškia, kad nori pati kepti kiaušinienę?

- Taip, - linktelėjo ji.

- Skalbti drabužius?

- Taip, - energingas linktelėjimas ir švelnus užverktų akių žvilgsnis.

- Ir tvarkyti namus?

- Taip, taip, taip!

- Bet aš maniau, jog nusipirkom šį namą būtent todėl, kad nereikėtų nieko daryti?

- Kaip pirštu į dangų! Aš jaučiausi čia lyg svetima. Tas namas - ir žmona, ir mama, o dabar dar ir auklė. Argi aš galiu prilygti Afrikos stepei? Ar galiu nuprausti, išmaudyti vaikus kaip automatinė prausyklė? Ne. Ir ne tik aš. Tu taip pat šiomis dienomis pasidarei baisiai nervingas.

- Tikriausiai per daug rūkau.

- Atrodai taip, lyg nerastum sau vietos. Vis ilgiau rūkai rytais, daugiau išgeri popiet, vis didini migdomųjų dozę vakarais. Tu taip pat jautiesi čia esąs pašalinis.

- Nejaugi? - Jis užsikirto ir pabandė suvokti, kaip yra iš tikrųjų.

- Ak, Džordžai! - Lidijos žvilgsnis pro jį nukrypo į kambario duris. - Liūtai neišsigaus iš ten, tiesa?

Džordžas atsigręžė.

Durys suvirpėjo, lyg kas būtų jas užgriuvęs iš anapus.

- Žinoma ne, - patikino jis.

Jie pietavo dviese - Vendė ir Peteris linksminosi šventėje kitame miesto gale. Vaikai videofonu perspėjo grįšią vėlai, tad nebuvo prasmės laukti. Džordžas sėdėjo susimąstęs ir sekė akimis valgomojo stalą, gaminantį patiekalus iš maisto produktų, slypinčių mechanizmo gilumoje.

- O kur pomidorų padažas? - burbtelėjo jis.

- Atsiprašau, - plonu balseliu atsiliepė stalas.

Padažas atsirado akimirksniu.

Ką gi, svarstė Džordžas Hadlis, nepakenks uždaryti kambarį. Bent trumpam. Kas per daug, tas nesveika. Akivaizdu, kad vaikai pernelyg susižavėjo Afrika. Ta kaitri saulė... Sprandą iki šiol peršti. O liūtai... Ir kraujo kvapas. Stebėtina, kaip kambarys fiksuoja telepatiškai sklindančias vaikų mintis ir sukuria visus jų troškimus išpildantį pasaulį. Vaikai išgalvojo liūtus - štai liūtai. Vaikai išgalvojo zebrus - štai zebrai. Saulę - saulė. Žirafas - žirafos. Mirtį - ir štai mirtis.

Pastaroji mintis nedavė Džordžui ramybės. Nejausdamas skonio jis gromuliavo stalo supjaustytą mėsą. Mirtį nešančios mintys. Vendė ir Peteris dar juk per jauni, kad jų galvelėse suktųsi tokie vaizdai. Vis dėlto ne. Žmogus nuo pat gimimo susiduria su mirtimi. Dar gerokai prieš suvokdamas, kas tai yra, jis trokšta ją pažinti. Dvimečiai berniūkščiai šaudo į žmones iš žaislinių pistoletų.

Bet ši didžiulė, karšta Afrikos stepė ir klaiki mirtis liūto ryklėje. Ir nuolat pasikartojanti...

Džordžas pašoko.

- Kur leki it įgeltas?

Lidijos klausimas liko be atsako. Susirūpinęs Džordžas skubėjo vaikų kambario link. Priešaky švelniai sužibo šviesos, už nugaros jos taip pat tykiai išblėso. Jis įsiklausė. Kažkur toli, už durų, riaumojo liūtas.

Jis pasuko raktą ir plačiai atlapojo duris. Dar neįžengęs vidun, Džordžas vėl išgirdo riksmą ir liūto urzgimą. Netrukus viskas nurimo.

Jis atsidūrė Afrikoj. Kiek kartų atidaręs duris rasdavo Stebuklų Šalį, Alisą, Juokingąjį Vėžlį, Aladiną su Magiškuoju Žibintu, Išmintingąjį Kaliausią, Ozo valdovą, Daktarą Dolitlį arba ant labai tikroviško mėnulio strakaliojančią karvę - juokingus fantazijos pasaulio sutvėrimus. Begalę sykių Pegasas skraidydavo žydrose lubose - danguje, sproginėdavo įvairiaspalviai fejerverkai, dainuodavo angliški balsai. Bet šita... šita kepinanti Afrika, ši pragariška krosnis su joje tūnančiais žudikais. Tikriausiai Lidija teisi. Reikia atitrūkti nuo tų fantazijų - dešimtmečiai vaikai peržengė ribą. Šiaip gana sveika pamankštinti smegenis, tačiau kai vaiko vaizduotė nepajėgia atitrūkti nuo vieno vienintelio paveikslėlio?.. Džordžui toptelėjo, kad liūtus riaumojant jis girdi jau ištisą mėnesį, o aštrus jų tvaikas prasiskverbė net iki studijos durų, tačiau, būdamas užsiėmęs, neatkreipė dėmesio.

Džordžas Hadlis stovėjo ant sauso Afrikos žolynų kilimo. Liūtai pakėlė akis nuo grobio ir įsmeigė žvilgsnius į žmogų. Atviros durys, pro kurias Džordžas lyg paveikslėlį regėjo žmoną, sėdinčią prieškambario prieblandoje ir be didelio noro knaisiojančią pietus, buvo vienintelis iliuzijos trūkumas.

- Nešdinkitės! - riktelėjo jis liūtams. Šie nė nepasijudino.

Jis kuo puikiausiai žinojo kambario veikimo principą. Kiekvieną žmogaus mintį sienos kaipmat paversdavo tikrove.

- Tepasirodo Aladinas su savo Žibintu!

Stepė ir liūtai nė nemanė išnykti.

- Nagi, bjaurus kambary! Aš noriu Aladino! - karštligiškai komandavo Džordžo smegenys.

Viskas liko, kaip buvę.

- Aladino!!!

Jis grįžo prie pietų stalo.

- Tas idiotiškas kambarys sugedo, - sumurmėjo Džordžas. - Jis visiškai nereaguoja.

- O jei...

- O jei kas?

- Jeigu jis negali reaguoti? - baugščiai pratarė Lidija. - Gal ten kas nors užstrigo - juk vaikai ištisas dienas tegalvojo apie Afriką, liūtus ir medžioklę?

- Ką gi, panašu į tiesą.

- Arba gal Peteris prikišo nagus?

- Peteris?

- Jis tikriausiai prilindo prie aparatūros ir ją pareguliavo.

- Peteris nieko neišmano apie techniką.

- Kaip dešimtmetis, jis labai protingas. Tas jo IK*.

- Šiaip ar taip...

- Sveika, mama. Sveikas, tėti.

Hadliai atsisuko. Vendė ir Peteris, rausvais skruostukais, melsvomis blizgančiomis lyg agatai akutėmis ir ozonu kvepiančiais megztukais po kelionės sraigtasparniu, įbėgo pro priekines duris.

- Pačiu laiku. Vakarieniausim kartu, - apsidžiaugė tėvai.

- Mes sotūs nuo avietinių ledų ir bandelių su dešrelėmis, - pareiškė vaikai, susikabinę rankutėmis, - bet pasėdėsim kartu prie stalo.

- Gerai. Eikšekit, papasakosit apie vaikų kambarį, - paragino Džordžas.

Brolis su seserim mirksėdami pažvelgė į tėvą, po to vienas į kitą.

- Vaikų kambarį?

- Apie Afriką ir visa kita, - Džordžas mėgino apsimesti esąs linksmas.

- Nesuprantu, - tarė Peteris.

- Mes su mama ką tik iškylavome Afrikoj, - paaiškino tėvas.

- Vaikų kambary nėra jokios Afrikos, - nekaltu veidu paprieštaravo Peteris.

- Baik išsisukinėti, Peteri. Mes juk žinom.

- Aš neprisimenu jokios Afrikos, o tu? - Peteris kreipėsi į Vendę.

---

* Intelekto Koeficientas.

- Ne.

- Bėk, pažiūrėsi, o grįžusi pasakysi.

Ji padarė, kaip brolio liepta.

- Vende, tuojau pat grįžk! - šūktelėjo Džordžas mergaitei pavymui, bet ši jau buvo toli. Kartu su ja lyg jonvabalių pulkas palube plaukė šviesos. Džordžas per vėlai prisiminė pamiršęs užrakinti vaikų kambario duris, kai paskutinįkart iš ten išėjo.

- Vendė pažiūrės ir grįžusi papasakos, ką matė, - Peteris buvo ramut ramutėlis.

- Man nereikia pasakoti. Aš pats mačiau.

- Aš įsitikinęs, kad tu, tėti, neteisus.

- Ir dar kaip teisus, Peteri. Eime su manim.

Vendė juos aplenkė - ji jau buvo čia.

- Ten visiškai ne Afrika, - uždususi pareiškė mergaitė.

- Tuojau pamatysim, - rimtai supyko Džordžas Hadlis. Visa šeima per prieškambarį patraukė durų link.

Rožinio kalno papėdėje kiek akys užmato žaliavo pasakiškas miškas. Netoliese čiurleno linksmas upeliukas, tolumoje kažkokios būtybės skambiais balsais dainavo. Medžio lapijoje slėpėsi žavioji Rima, o jos plaukuose besisupantys margaspalviai drugeliai panėšėjo į didžiules gėlių puokštes.

Afrikos ir liūtų neliko nė pėdsako, tiktai iš nuostabiosios Rimos lūpų plaukė dar nuostabesnė melodija.

Džordžas priblokštas žiūrėjo į pakeistą peizažą.

- Marš į lovą, - liepė jis vaikams.

Šie prasižiojo norėdami prieštarauti.

- Aš pasakiau marš!

Vaikai nupėdino į liftą. Oro srovė vertikaliu koridoriumi juos tarsi rudeninius lapus užnešė iki pat miegamųjų.

Džordžas perėjo laukymę ir kažką pakėlė nuo žemės ten, kur prieš keletą minučių dar ėdė liūtai. Pamažėle jis grįžo pas žmoną.

- Kas ten? - pasidomėjo ji.

- Mano sena piniginė, - jis parodė ją Lidijai. Piniginė tebekvepėjo perdžiūvusia žole ir liūtais. Iš seilių ir kraujo dėmių abiejose pusėse buvo akivaizdžiai matyti, kad liūtai ją žiaumojo savo baisiomis iltimis. Džordžas užvėrė ir užrakino duris, keliskart apsukdamas raktą.

Gerokai po vidurnakčio jis dar nebuvo sudėjęs bluosto, be to, jautė, kad žmona taip pat nemiega.

- Tu manai, kad Vendė viską pakeitė? - pagaliau ryžosi paklausti ji.

- Žinoma.

- Stepę pavertė mišku, o liūtus - Rima?

- Taip.

- Bet kodėl?
- Iš kurgi aš galiu žinoti. Tačiau kambarys liks užrakintas, kol sužinosiu.
- O kaip ten atsidūrė tavo piniginė?
- Neįsivaizduoju, - atkirto jis. - Aš jau imu gailėtis, kad įrengėm vaikams tą kambarį. Jei vaikai iš prigimimo nervingi, tai kambarys...
- Turėtų padėti jiems atsikratyti neurozės pačiu nekenksmingiausiu būdu.
- Pradedu tuo abejoti, - bereikšmis jo žvilgsnis klaidžiojo po lubas.
- Suteikėm vaikams viską, ko jie troško. O kuo atsilygina? Slapukauja, neklauso.
- Kažkas yra pasakęs, kad vaikai - tarsi papuošalai, su jais reikia elgtis švelniai ir atsargiai. Mes niekada nepakėlėm rankos juos nubausti. Dabar jie nepakenčiami - tebūnie. Pareina ir išeina, kada nori, visa savo povyza byloja, kad vaikai ne jie, o mes. Jie labai pagedę, bet, deja, ir mes ne geresni.
- Jie keistai elgiasi nuo tada, kai tu uždraudei keliauti raketa į Niujorką.
- Aš juk paaiškinau, kad jie dar per maži.
- Vis dėlto nuo tos dienos jie beveik nebekreipia į mus dėmesio.
- Manau, geriausia bus paprašyti Deividą Makliną atvažiuoti rytoj ryte ir paklausti jo nuomonės apie Afriką.
- Bet ten juk nebe Afrika, o Žaliųjų Rūmų šalis su Rima.
- Jaučiu, kad iki rytdienos vėl bus Afrika. - Pokalbis nutrūko, nes tą akimirką pasigirdo riksmas. Po jo sekė dar vienas. Du žmonės šaukė kažkur apačioje. Suriaumojo liūtas.
- Vendės ir Peterio nėra miegamuosiuose, - išblyško Lidija.
Džordžas gulėjo susijaudinęs ir išsigandęs.
- Ne, - atsiliepė jis, - jie įlindo į vaikų kambarį.
- Riksmai man pasirodė pažįstami, lyg kažkur girdėti.
- Tikrai?
- Taip, netgi labai pažįstami.
Nepaisant visų juos migdančios lovos pastangų, Džordžas ir Lidija dar ištisą valandą nesumerkė akių. Ore tvyrojo specifinis kačių kvapas.

- Tėti...
- Ką?
Peteris stovėjo nuleidęs galvą. Jis niekada nežiūrėjo tėvams į akis.
- Tu juk neketini užrakinti kambario?
- Tai priklausys nuo aplinkybių.
- Kokių?

- Tavo ir sesers elgesio. Jei Afrikos vietą užims, na, tarkim, Švedija... ar Danija, arba Kinija...

- Aš maniau, kad galime žaisti, kaip norime.

- Žinoma, bet privalote jausti ribas.

- Kuo tau neįtiko Afrika, tėti?

- A, tai dabar prisipažįsti, kad Afrika - *tavo* vaizduotės vaisius?

- Aš noriu, kad neužrakintum kambario, - šaltai atrėmė Peteris.

- Niekada.

- Tiesą pasakius, mes ruošiamės kokį mėnesį visiškai išjungti namą ir apsieiti be jo. Patys rūpinsimės savimi ir vienas kitu.

- Šlykščiai skamba! Kodėl turėčiau rištis batus pats, užuot leidęs tai padaryti batų rištuvui? Pats valytis dantis, šukuotis ir maudytis?

- Būtų linksma kurį laiką taip pagyventi, ar ne?

- Ne, būtų bjauru. Man nepatiko, kad tu praeitą mėnesį atėmei iš manęs įrenginį paveikslams piešti.

- Aš norėjau, kad išmoktum piešti pats, sūnau.

- Man pakanka matyti, girdėti ir uosti. Ką gi dar veikti?

- Gerai... gali žaisti Afrikoj.

- Ar išjungsi namą greitu laiku?

- Nuspręsim.

- Nepatarčiau spręsti, tėti.

- Nedrįsk grasinti tėvui!

- Šaunu, - Peteris nuskuodė į vaikų kambarį.

- Ar laiku atvykau? - pasidomėjo Deividas Maklinas.

- Pusryčiausi kartu? - pakvietė Džordžas.

- Ne, dėkui, aš jau pavalgiau. Kokia bėda ištiko?

- Deividai, tu esi psichologas.

- Na, aš taip manau.

- Puiku. Tokiu atveju gal teiktumeis apžiūrėti vaikų kambarį? Kai prieš metus užmetei į jį akį, ar nepastebėjai nieko įtartino?

- Nepasakyčiau. Šiek tiek prievartos, polinkis į paranoją, būdingas vaikams, - jie dažniausiai būna įsitikinę, kad tėvai kišasi į jų asmeninį gyvenimą, - bet daugiau niekas nepatraukė mano dėmesio.

- Aš užrakinau vaikų kambarį, - pasakojo Džordžas, eidamas prieškambariu, - bet naktį vaikai vis tiek į jį įlindo. Aš neišvariau jų, nes norėjau, kad pamatytum, kas ten vyksta...

Iš vaikų kambario atsklido kraupus klyksmas.

- Štai, vėl, - tarė Džordžas. - Ką tu pasakysi?

Jie žengė į kambarį ir vos nesusidūrė kaktomuša su vaikais.

Riksmų nebesigirdėjo. Liūtai pradėjo savo kruviną puotą.

- Vaikai, bėkit iš čia, - paliepė Džordžas. - Ne, ne, nekeiskit paveikslo mintyse. Tegul sienos lieka, kokios yra dabar. Bėkit!

Vaikams išėjus vyrai sužiuro į liūtus. Žvėrys, sustoję būreliu, su neapsakomu pasigardžiavimu ėdė.

- Kad aš žinočiau, ką jie ryja, - balsu mąstė Džordžas. - Kartais lyg matau kažką, bet labai neaiškiai. Kaip manai, jeigu atsineščiau galingus žiūronus?..

- Kažin, - sausai nusijuokė Deividas Maklinas. Jis pasisuko, tyrinėdamas visas keturias sienas. - Ar seniai taip?

- Mėnesį, gal truputį ilgiau.

- Aš tiesiog jaučiu, kad čia kažkas negerai.

- Velniop pojūčius, man reikia faktų.

- Klausyk, Džordžai, psichologija neturi nieko bendro su faktais. Mano profesijos žmonės susiduria tik su jausmais, ir dar labai miglotais. O tai, kas vyksta čia, atrodo, patikėk manim, keistai. Aš paprastai užuodžiu nelaimę, ir šis instinktas manęs niekad neapgavo, o dabar tikiu juo labiau negu bet kada. Leisk tau patarti: išmontuok tą prakeiktą kambarį, o vaikus bent metus kasdien vedžiok pas mane.

- Nejau iš tiesų taip blogai?

- Deja, aš beveik įsitikinęs. Be kita ko, tokie kambariai skirti ir suaugusiems, kad šie galėtų tyrinėti vaikų vaizduotės ant sienų paliktus pėdsakus, o šiuo atveju kambarys tapo destruktyvių minčių stimuliatoriumi, užuot slopinęs jas.

- O anksčiau šito nepastebėjai?

- Aš tik pastebėjau, kad išpaikinai vaikus labiau, nei galima, ir jie tampa vis piktesni ir agresyvesni, tačiau nesuprantu kodėl.

- Neleidau jiems vykti į Niujorką.

- Kas dar?

- Atsikračiau kelių automatų namuose, o prieš mėnesį užrakindamas kambarį priverčiau juos daryti namų darbus. Neįleidau jų ten keletą dienų, kad įsitikintų, jog kalbėjau rimtai.

- Šit kaip!

- Ką tai turėtų reikšti?

- Daug ką. Vietoj mylimo Kalėdų Senelio vaikams brukami visokie kitokie herojai. Bet mūsų atžalos trokšta Kalėdų Senelio, o kambarys leidžia įgyvendinti norus ir svajones. Namas užkariavo jūsų vaikų širdis, išstūmė meilę tau ir tavo žmonai. Kambarys jiems - ir tėvas, ir motina, ir dar kur kas svarbesnis nei tikrieji gimdytojai. Tad visiškai nenuostabu, kad jums panorėjus užrakinti kambarį, vaikai pratrūko pykčiu. Nejaugi jūs šito nejaučiate!? Neapykanta alsuoja dangus, saulė spinduliuoja ją! Džordžai, keisk gyvenimą iš pagrindų. Deja, tu ne pirmas ir ne paskutinis, prikimšęs savo kasdienybę pražūtingos technikos. Pripažink, jei kas nors staiga nutiktų virtuvei, tu jau nesugebėtum pasigaminti valgio. Nebežinotum net, kaip išsivirti kiaušinį. Atsitokėk, kol dar nevėlu - išjunk viską, pradėk gyvenimą iš naujo. Žinoma, reikės laiko, bet jau po metų ar pusantrų vaikai neatpažįstamai pasikeis į gerąją pusę.

- Ar nepagalvojai, kad, norėdami jiems gero, galime pakenkti? Ar nebus tai per staigu ir netikėta?

- Jie jau dabar iki ausų įklimpę į šitą mėšlą. Nenorėčiau, kad ir toliau šitai tęstųsi.

Kruvina liūtų puota artėjo prie pabaigos.

Žvėrys stovėjo proskynos pakrašty, sekdami akimis du vyrus.

- Jaučiuosi, lyg jie medžiotų mane, - tarė Maklinas. - Nešdinamės. Šie prakeikti kambariai niekuomet manęs nežavėjo, o tik nervino.

- O liūtai atrodo tarsi gyvi, - krūptelėjo Hadlis. - Tikiuosi, kad jie...

- Ką?

- Kad jie negali tapti iš tikrųjų gyvi?

- Dar ką išsigalvosi?

- Aparatūros defektas, gedimas?

- Ne.

Jie pasuko link durų.

- Įsivaizduoju, kad kambariui nepatiks būti išjungtam, - vėl prabilo Džordžas.

- Kam gi patinka mirti?

- Įdomu, ar jis manęs už tai nekenčia?

- Na, šiandien virš tavo namo kybo paranojos debesis, - pastebėjo Deividas Maklinas. - Ją beveik galima pačiupinėti. O!.. - Jis pakėlė nuo žemės kruviną šaliką. - Tavo?

- Ne, - Džordžo veidas atrodė iškaltas iš pilko akmens. - Lidijos.

Jie kartu nuėjo prie pulto ir pasuko jungiklį. Kambarys pavirto negyvos technikos krūva.

Vaikus pagavo isterija - jie rėkė, bėgiojo, keikėsi, daužė baldus ir mėtė žemėn, kas pakliuvo po ranka.

- Jūs neturit teisės taip elgtis su mūsų kambariu, neturit teisės!

- Nurimkit, vaikai.

Liedami ašaras Vendė ir Peteris sugriuvo ant sofos.

- Džordžai, - užtarė vaikus Lidija, - įjunk kambarį dar minutėlei. Juk viskas taip staiga...

- Jokiu būdu.

- Tai žiauru.

- Lidija, kambarys išjungtas, ir aš nesiruošiu persigalvoti. Be to, neilgai trukus kojas užvers ir visas prakeiktas namas. Kuo aiškiau matau netvarką, vyraujančią mūsų gyvenime, tuo labiau man nuo jos darosi bloga. Mes per ilgai taikstėmės su mechanikos ir elektronikos viešpatavimu. Suprask, mums būtinas gaivaus oro gurkšnis!

Jis vaikštinėjo po namus, išjunginėdamas kalbančius laikrodžius, viryklės, šildytuvus, batų blizgintuvus ir varstytuvus, prausyklas ir valyklas, masažuoklius ir kitas mašinas, pasipainiojusias šalia.

Namas tapo panašus į lavoninę. Joks laukiančios įsakymo mašinos virptelėjimas nesudrumstė tvyrančios tylos - visur viešpatavo elektroninė mirtis.

- Neleiskit jam taip elgtis! - Klykė Peteris, užvertęs galvą į lubas, lyg tikėdamasis, kad namas, vaikų kambarys jį išgirs. - Neleiskit tėčiui žudyti! - Jis atsisuko į tėvą. - O, kaip aš tavęs nekenčiu!

- Įžeidinėjimais nieko nepasieksi.

- Kad tu kur nudvėstum!

- Taip, iki šiol buvom mirę, o dabar pradėsim gyventi. Masažuoklius ir valyklas iškeisim į tikrą gyvenimą.

Peteris, matyt, nusprendė, kad ašaros - veiksmingiausia priemonė, ir vėl prisijungė prie teberaudančios Vendės.

- Nors minutėlę, tik vieną minutėlę leiskit mus į vaikų kambarį! - maldavo vaikai.

- Na, Džordžai, - nedrąsiai pritarė jiems žmona. - Kas gi čia tokio?

- Gerai, gerai, tik užsikimškit, nevarykit manęs iš proto! Lygiai minutę, o po to išjungsiu visiems laikams.

- Tėveli, tėveli, tėveli! - pašoko iš džiaugsmo vaikai, šypsodamiesi paburkusiais, šlapiais veidais.

- Ir važiuosim atostogauti, - tęsė tėvas. - Deividas Maklinas atvažiuos po pusvalandžio ir padės mums išsikraustyti bei nuvykti iki aerouosto. Einu persirengsiu, o tu, Lidija, įjunk kambarį, bet tik vieną minutę, ne ilgiau.

Žmona su linksmai čiauškančiais vaikais nuėjo. Nešamas oro srovės, Džordžas užkilo į antrą aukštą ir ėmė rinktis drabužius. Tarpdury pasirodė Lidija.

- Ir aš noriu kuo greičiau išvažiuoti, - atsiduso ji.

- Tu palikai vaikus kambary?

- Juk ne tau vienam reikia persirengti. Kokia gi šlykšti ta Afrika. Ką jie ten randa įdomaus?

- Šiaip ar taip, netrukus būsime pakeliui į Ajovą. Kaip mes iš viso čia apsigyvenom? Viešpatie, kas paskatino mus nusipirkti košmarą?

- Išdidumas, kvailumas, pinigai.

- Manau, pats laikas leistis žemyn - vaikai ir taip per daug žavisi pabaisomis...

- Tėveli, mamyte, greičiau, greičiau! - staiga iš apačios atsklido išgąsčio kupinas vaikų šauksmas.

Tėvai puolė žemyn. Prieangy vaikų nesimatė.

- Vende! Peteri!

Jie paknopstom įbėgo į vaikų kambarį. Stepė atrodė lyg išmirusi, tik liūtai lyg kažko lūkuriavo, žiūrėdami į juos.

- Peteri, Vende.

Durys su triukšmu užsitrenkė.

- Vende! Peteri!

Džordžas su Lidija apsisuko ir metėsi prie durų.

- Atidarykit! - rėkė Džordžas, iš visų jėgų plėšdamas rankeną. - Velnias! Jie užrakino jas iš kitos pusės! Peteri! - jis kumščiais pliekė duris. - Atidarykit!

- Neleisim išjungti kambario ir namo, - pasiekė Džordžo ausis Peterio balsas iš anapus.

Džordžas su žmona tebedaužė duris.

- Užteks kvailai juokauti, vaikai! Metas keliauti. Bet kurią akimirką gali ateiti ponas Maklinas...

Jų žodžius nutraukė šiugždesys.

Iš trijų pusių, žingsniuodami per sausą pageltusią stepės žolę, urgzdami artinosi liūtai. Retkarčiais jie praverdavo nasrus ir nuskardėdavo duslus riaumojimas.

Liūtai.

Džordžas metė žvilgsnį į žmoną. Hadliai atsigręžė į sėlinančius puolimui pasirengusius liūtus. Iš Džordžo ir Lidijos lūpų išsprūdo nevalingas riksmas. Staiga abu suprato, kodėl anksčiau girdėtas klyksmas atrodė toks pažįstamas.

- Štai ir aš, - ant vaikų kambario slenksčio stovėjo Deividas Maklinas. - A, sveiki.

Jis spoksojo į laukymės vidury sėdinčius vaikus, valgančius lengvus priešpiečius. Už jų saulės spinduliuose raibuliavo žvėrių girdykla, karštas oras mirgėjo virš įkaitusios stepės. Deividą išpylė prakaitas.

- Kur tėvai?

Vaikai pakėlė akis ir nusišypsojo.

- Jie tuoj ateis.

- Gerai, laikas vykti.

Deivido žvilgsnis užkliuvo už tolumoje besipešančių liūtų. Žvėrys greit nurimo ir patraukė ėsti į medžio pavėsį. Maklinas prisimerkė ir ranka užsidengė akis nuo saulės. Liūtai pasisotino ir pasuko prie girdyklos.

Šešėlis uždengė Deivido veidą. Po to dar vienas. Ir dar. Grifai suko ratus, leisdamiesi žemyn.

- Ar nenorėtumėt arbatos? - tyloje paklausė Vendė.

Vertė
Saulius MARTINĖNAS

VĖLINIŲ MEDIS

Su meile
madam MAN'HA GARREAU-DOMBASLE,
su kuria susipažinau prieš dvidešimt septynerius metus Meksikoje, Chanitsio salos, esančios Patskuaro ežere, kapinėse, vidurnaktį, ir kasmet prisimenu Mirusiųjų dieną.

1 skyrius

Tai buvo mažas miestelis tarp mažos upelės ir mažo ežerėlio šiaurinėje Vidurio Vakarų dalyje. Aplinkui nebuvo tiek daug miškų, kad pro juos nesimatytų miestelio. Antra vertus, ir paties miestelio buvo ne tiek jau daug, kad jame nematytum, nejaustum, nelytėtum, neužuostum miško. Miestelyje buvo daugybė medžių. Ir daugybė sausos žolės bei nuvytusių gėlių, kadangi buvo jau ruduo. Ir daugybė tvorų, tinkamų vaikščioti, ir šaligatvių, tinkamų važinėti riedučiais, ir plati dauba, tinkama kūliais nuriedėti žemyn ar susiūkčioti iš priešingų krantų. Ir dar miestelyje buvo daugybė...

Berniūkščių.

Ir buvo Helouvino popietė.

Ir visi namai užsidarė, saugodamiesi žvarbaus vėjo.

Ir miestelis skendėjo šaltoje popietės saulės šviesoje.

Bet staiga diena baigėsi.

Naktis išslinko iš po kiekvieno medžio ir pasklido aplinkui.

Visuose namuose sukrebždėjo pelių nageliai, suošė prislopinti šūksniai, sumirgėjo švieselės.

Viename iš tų namų trylikametis Tomas Skeltonas stabtelėjo už laukujų durų ir įsiklausė.

Ten, lauke, vėjas sukosi gūžtas kiekviename medyje, vėjas slampinėjo šaligatviais nematomų kačių nematomais žingsniais.

Tomas Skeltonas krūptelėjo. Kiekvienam buvo aišku, kad vėjas šįvakar ypatingas, ir tamsa taip pat ypatinga, nes šįvakar - Visų Šventų išvakarės. Miestelis atrodė tarytum iškirptas iš švelnaus juodo aksomo, auksinio aksomo, oranžinio aksomo. Dūmai puškavo iš tūkstančio kaminų lyg laidotuvių eisenos pliumažai. Pro virtuvių langus smelkėsi dvejopi moliūginiai kvapai: skobiamų moliūgų ir kepamų pyragėlių.

Šūksniai anapus uždarytų namų durų skambėjo vis garsiau ir džiugiau, languose ėmė šmėkščioti berniukų šešėliai. Pusplikiai berniūkščiai, išsitepę veidus grimu - vienur kuprius, kitur vidutinio ūgio milžinas - vis dar naršė po palėpes, laužė senas spynas, rausėsi senelių skryniose, ieškodamiesi kostiumų.

Tomas Skeltonas ėmė vilktis savuosius griaučius.

Jis šyptelėjo, nužvelgdamas stuburo slankstelius, šonkaulius ir kelių girneles, baltais siūlais išsiuvinėtus ant juodos medvilnės.

Kaip tau pasisekė, tarė jis sau, kad gimei su tokia pavarde! Tomas Skeltonas. Tinkamiausia pavardė Helouvinui ir Vėlinėms! Visi vadina tave Skeletu! Ir ką gi tu vilki?

Griaučius.

Pokšt. Trinktelėjo aštuonerios laukujės durys.

Aštuoni berniūkščiai, atlikę įmantriausias šuolių kaskadas per gėlių vazonus, turėklus, nudžiūvusius paparčius ir krūmus, nutūpė ant sausų rudų vejų priešais savo pačių namus. O tada nudūmė nušuoliavo gatvėmis, pakeliui baigdami siaustis į paklodes, taisytis kaukes, maukšlintis ant galvų keisčiausias nulėpusias kepures ar perukus. Vėjas skriejo drauge su berniukais, padėdamas jiems bėgti. Berniūkščiai šūkčiojo, patenkinti vėju, ar berniokiškai keikėsi, kai kaukės krito nuo veidų, sukosi į šonus ar smuko, užgniauždamos jiems nosis muslino kvapu, panašiu į šiltą šuns alsavimą. Arba tiesiog leido iš plaučių nesuvaldomą džiaugsmą, kad jie gyvi ir laisvi šįvakar, ir džiaugsmas veržėsi lauk pro jų gerkles klyksmu, klyksmu... klyyyyyksmuuu!

Aštuoni berniūkščiai susidūrė vienoje sankryžoje.

- Štai ir aš, Ragana!

- Beždžionžmogis!

- Skeletas! - šūktelėjo Tomas, netverdamas iš susijaudinimo savo griaučiuose.

- Chimera!*

- Elgeta!

- Pati ponia Mirtis!

Bum! Berniukai susidūrė - laimei, nukentėjusiųjų nebuvo - ir atšoko vienas nuo kito, smagūs, patenkinti, susispietę po žibinto šviesa gatvės kampe. Elektros lemputė siūbavo vėjyje lyg katedros varpas. Grindinio plytelės virto girto laivo deniu, kuris tai kilo ant bangos, tai smigo žemyn šviesos ir tamsos kaitoje.

Už kiekvienos kaukės slėpėsi berniukas.

- Kas tu? - dūrė pirštu Tomas Skeltonas.

- Nesakysiu, paslaptis! - spygtelėjo Ragana, pakeitęs balsą.

Visi nusijuokė.

- O tu kas?

- Mumija! - riktelėjo berniukas, nuo galvos iki kojų apsivyniojęs senais pageltusiais tvarsčiais, panašus į didžiulį cigarą, vaikštinėjantį nakties gatvėmis.

- O tu...?

- Nėra kada! - šūktelėjo Kažkas Už Dar Vienos Muslino ir Dažų Paslapties. - Pokštai arba vaišės!

---

* Turima omeny dekoratyvi akmeninė architektūrinė detalė, paprastai žvėries ar fantastinio siaubūno galvos pavidalo, pro kurią nuteka vanduo nuo pastato stogo.

- Jėga!

Ir jie nubėgo - viskuo, išskyrus šaligatvius, klykdami, spiegdami, kupini banšės, mirties pranašės, linksmumo, tai išlėkdami į orą virš krūmų, tai garmėdami žemėn vos ne ant skalijančių šunų.

Bet pačiame bėgimo, juoko, lojimo siautulyje berniukai staiga sustojo, tarsi sulaikyti milžiniškos nakties rankos ar vėjo, ar blogos nuojautos.

- Šeši, septyni, aštuoni.

- *Negali būti!* Perskaičiuok.

- Keturi, penki, šeši...

- Mūsų turi būti *devyni!* Vieno trūksta!

Berniukai apuostė vienas kitą lyg baikštūs žvėrys.

- Nėra Pipkino!

Iš ko jie suprato? Juk visi slėpėsi po kaukėmis. Ir vis dėlto, vis dėlto...

Jie *jautė,* kad jo nėra.

- Pipkinas! Jis gyvenime nepraleido nė vieno Helouvino. Koks siaubas! Bėgam!

Būrys sklandžiai apsisuko vienoda šuniška risčia, koja kojon, petys petin, ir nulėkė akmenimis grįstos gatvelės viduriu lyg vėjo nešami lapai.

- Štai jo namai!

Berniukai sustojo, virsdami vienas ant kito. Jie tikrai stovėjo priešais Pipkino namą, tačiau jo languose buvo per mažai moliūgų, priebutyje per mažai kukurūzų pėdų, per mažai šmėklų, spoksančių pro tamsų langelį viršutiniame aukšte, bokštelyje.

- Velniava, - burbtelėjo kažkuris. - O kas, jei Pipkinas *susirgo?*

- Be Pipkino nebus Vėlinių.

- Nebus, - suaimanavo berniūkščiai.

Ir kažkuris paleido rūgštų laukinį obuoliuką į Pipkino namo duris. Obuoliukas tyliai bumbtelėjo - lyg triušis būtų įspyręs į medį.

Berniūkščiai laukė, staiga kažkodėl nuliūdę, kažkodėl sutrikę. Jie galvojo apie Pipkiną ir Vėlines, kurios bus supuvęs moliūgas su užgesusia žvake, jeigu, jeigu, jeigu... Pipkinas nepasirodys.

Išeik, Pipkinai! Išeik ir *išgelbėk* Naktį!

2 skyrius

Kodėl jie taip nekantriai laukė, kodėl taip būgštavo dėl vieno mažo berniūkščio?

Todėl, kad...

Džo Pipkinas buvo kiečiausias berniūkštis iš visų, kada nors gyvenusių šiame pasaulyje. Linksmiausias berniūkštis, kuris kvatodavo, jei iškrisdavo iš medžio. Šauniausias berniūkštis, kuris pirmas lėkdavo bėgimo takeliu, bet pamatęs, kad draugai atsilieka maždaug per mylią, suklupdavo, nukrisdavo, palaukdavo, kol jie

pasivys, o tada kartu su jais, krūtinė krūtinėn, perkirsdavo laimėtojo juostelę ties finišo linija. Drąsiausias berniūkštis, kuris išnaršė visus miestelio namus su vaiduokliais - o kaip sunku tokius rasti! - o grįžęs papasakojo, ką matė; tai jo vadovaujami padaužos landžiojo po rūsius ir laipiojo gebenėmis apaugusiais mūrais, ūkčiojo į kaminus, liejo vandenį nuo stogų, baubė lyg šimpanzės, strakaliojo lyg beždžionės. Per Džo Pipkino gimtadienius šnypščiančiais fontanais išsiliedavo visi "Orange Crush" ir "Nehi" gazuoto vandens buteliai; ir linksmos bitės lekiodavo miestelio pakraščiais, grasindamos sugelti senmerges. Per jo gimtadienius ežeriukas išsiliedavo iš krantų - patį vidurvasarį - ir subėgdavo atgal šokinėjančių žemyn galva berniukų kūnais, nesulaikomo kvatojimo kriokliais.

Švintant tysodamas lovoje išgirsti kaip paukščio kaptelėjimą į langą. Pipkinas.

Iškiši galvą į ledinio-vandens-tyrumo-vasaros-ryto orą.

O rasotoje vejoje - pėdsakai, rodantys, kad po ją vos prieš akimirką straksėjo, sakytum, tuzinas, bet iš tiesų vienas vienintelis triušelis, kupinas gyvenimo džiaugsmo ir pakilaus jaudulio - šokinėjo skersai išilgai po žolę, suko ratus aplinkui, liuoksėjo per gyvatvores, karpė paparčius, trypė dobilus. Veja, aiškus daiktas, primena geležinkelio manevrinius kelius miestelio pakraštyje. Milijonai pėdsakų, bet niekur nematyti...

Pipkino.

Ir staiga jis iškyla lyg laukinė saulėgrąža vidury daržo. Apvalus veidas švyti, įraudęs ryto saulėje, o akys blyksniais siunčia Morzės signalus:

- Greičiau! Jau beveik baigėsi!

- Kas?

- Ši diena! Šis rytas! Šešta valanda! Šok žemyn! *Nerk* į ją!

Arba:

- Ši *vasara!* Nespėsi apsižiūrėti - bam! - ir ji praėjo! Paskubėk!

Ir jis pranyksta saulėgrąžose, užgožusiose svogūnus.

Pipkinai, o brangusis Pipkinai, šauniausias ir mieliausias iš visų berniukų.

Niekas nežinojo, kaip jis sugeba taip greitai bėgioti. Jo teniso bateliai buvo senutėliai. Žali nuo išnaršytų miškų, rudi nuo išbraidytų ražienų pernai rugsėjy, juodi nuo lenktynių išilgai dokų ir prieplaukų, kur iškraudavo baržas su anglimi, geltoni nuo benamių šunų, prismaigstyti rakščių nuo karstymosi medinėmis tvoromis. Jo drabužiai buvo žvirblių baidyklės drapanos, su dantų žymėmis ant rankogalių ir kritimo žymėmis ant sėdynės - tikriausiai naktimis juos dėvėdavo Pipkino šunys, bastydamiesi po miestelį.

Pipkino plaukai? Tai buvo ne plaukai, bet nutįsę ežio dygliai, rusvai gelsvi durklai, styrantys į visas puses. Ausys - tikriausias persiko pūkas. Rankos nuolat apmautos dulkių pirštinėmis, kvepiančios erdelterjerais, pipirmėte ir vogtomis kriaušėmis iš tolimų kaimų sodų.

Pipkinas. Greičių, kvapų, tekstūrų rinkinys; tipiškas atstovas tos rūšies berniukų, kurie bėga, krenta, atsistoja ir bėga toliau.

Per visus tuos metus niekas niekada nematė jo sėdinčio ramiai. Sunku prisiminti, ar jis bent sykį per pamokas išsėdėjo viename suole ilgiau kaip valandą. Jis paskutinis ateidavo į mokyklą ir pirmas išgrūdavo laukan, skambučiui pranešus dienos pabaigą.

Pipkinas, mielasis Pipkinas.

Kuris mokėjo dainuoti pasiūkčiodamas, tirolietiškai, mokėjo groti kazu ir niekino mergaites labiau už visus miestelio berniukus kartu paėmus.

Pipkinas, kurio ranka ant tavo peties ir paslaptingas šnabždesys apie numatytus šios dienos žygius saugojo tave nuo viso pasaulio.

Pipkinas.

Dievas keldavosi auštant, kad pamatytų Pipkiną, išeinantį iš savo namų - lyg žmogeliuką barometre. Ir oras visuomet būdavo geras ten, kur būdavo Pipkinas.

Pipkinas.

Berniukai stovėjo priešais jo namą.

Tuoj durys su trenksmu atsilapos.

Pipkinas išpuls laukan ugnies ir dūmų kamuolyje.

Ir prasidės TIKROS Vėlinės!

Nagi, Džo, nagi, Pipkinai, mintyse maldavo berniukai, nagi!

3 skyrius

Priekinės durys atsidarė.

Pipkinas išėjo laukan.

Ne išlėkė. Ne išpuolė. Ne išrūko.

Išėjo.

Nulipo laipteliais ir nupėdino takeliu link draugų.

Jis nebėgo. Ir buvo *be* kaukės! Be kaukės!

Ir ėjo kaip senis, beveik kaip senis.

- Pipkinai! - suriko berniukai, norėdami pabaidyti savo pačių nerimą.

- Sveiki, šutve, - tarė Pipkinas.

Jo buvo išblyškęs. Mėgino šypsotis, bet akys žvelgė kažkaip keistai. Dešinį delną laikė prispaudęs už šono, tarsi jam ten skaudėtų.

Visi pažvelgė į jo ranką. Pipkinas atitraukė delną nuo šono.

- Na, - tarė jis su labai jau menku entuziazmu, - mes pasiruošę?

- Aha, bet *tu* neatrodai pasiruošęs, - atsakė Tomas. - Sergi?

- Per Helouviną? - atšovė Pipkinas. - Tu juokauji?

- Tai kur tavo kaukė...?

- Jūs eikite, aš tuoj pasivysiu.

- Ne, Pipkinai, mes tavęs palauksime...

- Eikite, - lėtai pratarė Pipkinas, ir jo veidas mirtinai išblyško. Ranka vėl buvo ant dešinio šono.

- Tau skauda pilvą? - paklausė Tomas. - Sakei savo seniams?

- Ne, ne, negaliu! Jie neišleistų... - Ašaros trykštelėjo Pipkinui iš akių. - Nieko tokio, sakau jums. Klausykite. Bėkite link daubos. Tiesiai link Namo, gerai? Vaiduoklių Namo, gerai? Ten ir susitiksime.

- Prižadi?

- Prižadu. Palaukite, jūs dar pamatysite mano kostiumą!

Berniukai ėmė trauktis. Nueidami jie tapšnojo Pipkinui per pečius, nesmarkiai kumščiavo į krūtinę ar juokais baksnojo krumpliais į smakrą.

- Gerai, Pipkinai. Jei tik tu prižadi...

- Prižadu. - Jis atitraukė ranką nuo šono. Veidas akimirkai atgavo spalvą, tarsi skausmas būtų praėjęs. - Pasiruošti, dėmesio, startas! Bėkite!

Kai Džo Pipkinas sakydavo: "Bėkite", - jie bėgdavo.

Berniukai nubėgo.

Atbuli nurisnojo šaligatviu, kad matytų Pipkiną, stovintį ant tako ir mojuojantį jiems.

- Paskubėk, Pipkinai!

- Aš jus pasivysiu! - atsiliepė jis iš tolo.

Ir paskui jį prarijo naktis.

Berniūkščiai nubėgo. O kai vėl atsigręžė, Pipkino jau nebesimatė.

Jie beldėsi į duris, šaukė: "Vaišės arba pokštai!" - ir jų rudi popieriniai maišeliai pamažu prisipildė nuostabiausių gardumynų. Jie skuodė gatvėmis, šuoliavo nuo namo prie namo, prašiepę skaisčiai raudonas lipnias lūpas, rodydami rausva guma suklijuotus dantis.

Bet visi žmonės, kurie pasitikdavo juos duryse, atrodė kaip štampuotos cukrinės jų pačių mamyčių ir tėvelių kopijos. Tarsi nė nebūtum iš namų išėjęs. Pernelyg daug gerumo liejosi iš kiekvieno lango, kiekvieno priebučio. O berniūkščiai norėjo išgirsti, kaip riaumoja drakonai rūsiuose ir trinksi pilių vartai.

Štai taip, vis žvilgčiodami atgal, ar neatsiveja Pipkinas, jie pasiekė miestelio pakraštį, ribą, už kurios baigėsi civilizacija.

Ten žiojėjo Dauba.

Dauba, pilna gūdžios nakties garsų įvairovės, seklaus rašalo juodumo vandens ir lapų, kuriuos paliko čia rudenys, prieš tūkstančius metų nusiritę per žemę ugnimi bei bronza ir nunykę. Iš jos gelmės galėjo iššokti grybas ar šungrybis, šalta kaip akmuo varlė ar voras. Ten, žinojo berniukai, po žeme eina ilgas tunelis, kuriuo srovena nuodingi vandenys ir kur aidas niekuomet nesiliauna šaukęs Ateik, Ateik, Ateik, o jeigu jam paklusi, liksi požemyje amžinai, amžinai, lašėsi amžinai, šnarėsi, kuždėsi, teškėsi ir niekada neišeisi, niekada neišeisi eisi eisi...

Berniūkščiai išsirikiavo tamsos pakraštyje, žvelgdami žemyn.

Tomas Skeltonas, pašiurpęs savo griaučiuose, įtraukė orą pro dantis, švilpdamas lyg nakties vėjas pro miegamojo langines. Jis ištiesė ranką į priekį.

- Ei, žiūrėkite - štai *ten* Pipkinas sakė mums eiti!

Ir Tomas išnyko.

Berniukai visi kaip vienas pažvelgė žemyn. Tolstanti Tomo figūrėlė nėrė šlaite ištryptu taku link šimto milijonų nakties atspalvių, susigrūdusių milžiniškoje tamsioje duobėje, drėgname rūsyje, žavingai klaikioje dauboje.

Šaukdami jie būriu nudūmė iš paskos.

Ten, kur jie ką tik buvo, liko tuščia vieta.

Miestelis paliko vienas kentėti savo saldumą.

4 skyrius

Berniukai perbėgo daubą visu greičiu, kvatodami, stumdydamiesi, kumščiuodamiesi, pūškuodami, susipynę į blauzdų bei alkūnių kamuolį, ir iš netikėtumo vos nesuvirto vienas ant kito, kai Tomas Skeltonas staiga sustojo ir parodė aukštyn, ten, kur baigėsi takas.

- Štai, - sušnibždėjo jis. - Štai *vienintelis* namas miestelyje, kurį verta aplankyti per Vėlines. Štai jis!

- O, taip! - atsiliepė visi.

Nes tai buvo tiesa. Tas namas buvo ypatingas - puikus, aukštas, tamsus. Jo šonuose buvo tikriausiai tūkstantis langų, ir visi jie žvilgėjo, atspindėdami šaltas žvaigždes. Jis atrodė veikiau iškaltas iš juodo marmuro, negu pastatytas iš medžio. O jo viduje... kas galėtų atspėti, kiek jo viduje buvo kambarių, prieškambarių, koridorių, palėpių. Žemutinių palėpių ir viršutinių palėpių, po aukščiausiais stogeliais, kur buvo dar daugiau dulkių, voratinklių, perdžiūvusių nuo senumo lapų ar aukso, paslėpto čia, tarp žemės ir dangaus, taip aukštai, kad visame miestelyje neatsirastų kopėčių, kuriomis galėtum jį pasiekti.

Namo bokšteliai mojo užeiti, kvietė vidun lyg guma užlipdytos durys. Piratų laivai - šaunu. Senoviniai fortai - smagumėlis. Bet namas, kuriame *vaidenasi*, ir dar Visų Šventų išvakarėse? Aštuonios mažos širdys audringai išmušė absoliučią pagarbą ir pritarimą.

- Eime!

Tačiau berniūkščiai ir neraginami jau ropštėsi taku aukštyn. Pagaliau jie sustojo prie trupančios sienos ir užvertė galvas, keldami akis vis aukščiau, aukščiau, dar aukščiau į senojo namo stogą-kapinyną. Nes taip jis iš tiesų atrodė. Stačios namo viršukalnės buvo nusėtos lyg ir kokiais pajuodusiais kaulais ar geležiniais strypais, o sprendžiant iš kaminų kaminėlių gausybės, tamsioje šios pamėklių pilies gelmėje turėjo slypėti mažiausiai trys tuzinai kros-

nių bei židinių, spjaudančių dūmais ir suodžiais. Stogas su tokia daugybe kaminų tikrai buvo panašus į didžiules kapines, kur kiekvienas kaminas žymėjo kokio nors senų laikų dievo kriptą ar garų, dūmų bei žiežirbų kerėtojos kapą. Berniukų akivaizdoje kokie keturi tuzinai dūmtraukių iškvėpė suodiną garą, dar labiau pajuodindami dangų, užgesindami dar kelias žvaigždes.

- Jėga, - pratarė Tomas Skeltonas. - Pipkinas tikrai žino, ką kalba.

- Jėga, - vienu balsu patvirtino visi.

Ir jie nusėlino piktžolėmis užžėlusiu taku link apgriuvusio paradinio prieangio.

Tomas Skeltonas pirmas užkėlė liesą koją ant apatiniojo laiptelio. Likusieji aiktelėjo, žavėdamiesi jo drąsa. Po ilgos pauzės ir kiti berniukai pajudėjo laipteliais aukštyn, susispietę glaudžion drebančion krūvon, išpilti prakaito, lydimi šaižaus lentų cypimo. Tą minutėlę visi jie troško tik vieno: apsisukti ir mauti šalin; bet nė vienas negalėjo to padaryti - neleido kūnų siena priekyje, užpakalyje ar šonuose. Tokiu būdu didžiulė ameba su rankų bei kojų iškyšuliais, prakaituojanti berniukų masė, norom nenorom pasidavė į priekį, užlėkė laiptais ir sustojo priešais paradines namo duris, kurios buvo ilgos kaip karstas, tik dusyk siauresnės.

Kelias ilgas minutes jie tik trypčiojo prieangyje. Rankos neryžtingai tįsčiojo lyg didžiulio voro letenos, siekdamos pasukti šaltą rankeną ar trinkteleti belstuku, kabančiu ant durų. Tuo tarpu medinės prieangio grindys siūbavo ir linko nuo jų svorio, su kiekvienu berniukų judesiu grasindamos įlūžti ir švysteleti juos į tarakonišką bedugnę apačioje. Lentos, trypiamos sunkių batų, girgždėjo savo nesudėtingą melodiją iš trijų natų, la, fa ir do. Jei tik būtų turėję daugiau laiko ir, aišku, jei būtų dienos metas, berniukai, be abejo, būtų sušokę čia lavonų polką ar skeletų valsą - nes kas galėtų atsilaikyti nepašokęs ant senovinio prieangio, kuris skamba lyg milžiniškas ksilofonas nuo menkiausio treptelėjimo?

Tačiau dabar jiems ne tai rūpėjo.

Ilgšis Henris Smitas - nes būtent jis slėpėsi po juodais Raganos skarmalais - staiga šūktelėjo:

- Žiūrėkite!

Ir visi pažiūrėjo į belstuką prie durų. Tomas kilstelėjo virpančią ranką.

- Juk tai Marlis!

- Kas?

- Na, žinai, Skrudžas ir Marlis iš Dikenso “Kalėdinės giesmės”! - pusbalsiu paaiškino Tomas.

Ir iš tiesų belstukas buvo žmogaus galvos pavidalo - žmogaus, kuriam siaubingai skauda dantį: skruostas aprištas, plaukai susivėlę, akys stulpu, kai kurių dantų vietoje žioji kiaurymės. Neabejotinai miręs Marlis, Skrudžo bičiulis, anapusinio pasaulio gyventojas, pasmerktas klajoti po šį pasaulį, kol...

- Belsk, - paliepė Ilgšis Henris.

Tomas Skeltonas dviem pirštais suėmė šaltą, atgrasų senojo Marlio smakrą, pakėlė ir paleido.

Smūgis buvo toks, kad visi pašoko!

Namas sudrebėjo, subraškėjo senais kaulais. Šešėliai žaibiškai susivijo, langai mirktelėjo vaiduokliškomis akimis.

Tomas Skeltonas lyg katė liuoktelėjo ant turėklų ir užvertė galvą aukštyn.

Ant stogo kraigo sujudo neregėti vėjarodžiai. Dvigalviai gaidžiai vilkeliu sukosi vėjo šuore. Chimera, puošianti lietaus lataką ties vakarine namo briauna, nusičiaudėjo dviem dulkių čiurkšlėmis. O kai ji pagaliau baigė čiaudėti ir vėjarodžiai liovėsi sukęsi, gyvatišku lietvamzdžių serpentinu plūstelėjo žemyn į juodą žolę rudens lapų kuokštai ir voratinklių draiskanos.

Tomas pažvelgė į vos vos virpančius langus. Mėnesienos atspindžiai tirtėjo stikle lyg išgąsdintų sidabrinių žuvelių tuntai. Tik staiga priekinės durys krestelėjo, rankena pasisuko, belstukas Marlis išsišiepė ir durys plačiai atsilapojo.

Vėjo gūsis, sukeltas staigaus durų judesio, vos nenubloškė berniukų nuo priebučio laiptų. Klykdami jie įsikibo vienas kitam į alkūnes.

Bet paskui tamsa namo viduje įkvėpė orą atgal pro praviras duris, su oru traukdama į save ir berniukus. Jiems teko smarkiai atsilošti, kad jų neįsiurbtų vidun į šiurpią priemenę. Jie priešinosi, šaukė, kabinosi į turėklus. Bet staiga vėjo alsavimas nuščiuvo.

Tamsoje sujudėjo tamsa.

Iš namo gilumos link durų artėjo kažkas. Tas kažkas tikriausiai buvo apsirengęs juodai nuo galvos iki kojų, nes berniukai nematė nieko, išskyrus blyškų baltą veidą, plaukiantį ore.

Bloga lemianti šypsena priartėjo ir pakibo tarpduryje priešais juos.

Už tos šypsenos šešėlyje slėpėsi aukštas vyras. Dabar matėsi ir jo akys, žalios ugnies taškeliai išdegusiose akiduobėse, įsmeigti į berniukus.

- Tai... a-aaa, - nutęsė Tomas, - vaišės ar pokštai?

- Pokštai? - tarė šypsena tamsoje. - Vaišės?

- Taip, sere.

Kažkur kamine vėjas užgrojo fleita seną dainą apie laiką, tamsą ir tolimus kraštus. Aukštasis žmogus ūmai nuleido lūpų kampučius - sakytum, užlenkė žvilgantį kišeninį peiliuką.

- Jokių vaišių, - pareiškė jis. - Tik *pokštai!*

Ir durys *trinkt* užsitrenkė!

Namo sienomis nudundėjo dulkių lavinos.

Dulkės tumulais pūkštelėjo iš lietvamzdžių lyg pūkuotos katės.

Dulkės tvokstelėjo pro atvirus langus. Dulkėmis suprunkščiojo prieangio lentos berniūkščiams po kojomis.

Jie liko spoksoti į užtrenktas duris. Belstukas Marlis dabar nebesiraukė, bet piktdžiugiškai šypsojosi.

- Ką jis turėjo *omeny?* - paklausė Tomas. - Jokių vaišių, tik pokštai?

Berniūkščiai ėmė atatupsti trauktis už namo kampo, pabūgę garsų, kuriuos skleidė tas keistas pastatas. Tai buvo tikra šnabždesių, murmesių, girgždesių, cypimų, spiegimų ir dejonių kakofonija, o vėjas, aišku, pasistengė, kad vaikai visa tai išgirstų. Su kiekvienu jų žingsniu didžiulis namas sviro į juos, lenkėsi iš paskos, tyliai vaitodamas.

Apsukę dar vieną kampą, berniukai atsidūrė kitoje namo pusėje ir ten staiga sustojo.

Nes ten augo Medis.

Tokį medį berniukai regėjo pirmą kartą per visą savo gyvenimą.

Jis augo vidury erdvaus kiemo kitapus to šiurpiai keisto namo. Iškilęs į šimto pėdų aukštį, jis buvo aukštesnis už aukščiausių stogelių smaigalius, storas ir šakotas, pasišiaušęs ryškiais raudonų, rudų, geltonų lapų lopais.

- Bet... - sušnibždėjo Tomas, - jūs tik pažiūrėkit! Kas ten *kabo* tame medyje!

Mat Medis buvo apkibęs galybe visokiausių moliūgų, įvairių dydžių ir formų, skirtingų spalvų ir atspalvių - nuo blausiai gelsvos iki skaisčiai oranžinės.

- Moliūgų medis, - pratarė kažkas.

- Ne, - paprieštaravo Tomas.

Vėjas suūžė viršutinėse šakose ir švelniai nukrėtė žemėn dalį spalvingos lapų naštos.

- Vėlinių Medis, - pasakė Tomas.

Ir jis buvo teisus.

5 skyrius

Moliūgai ant Medžio buvo ne paprasti moliūgai. Kiekviename buvo išpjautas veidas. Kiekvienas veidas buvo skirtingas. Kiekviena akis - kitokia. Kiekviena nosis - nepakartojama. Kiekviena burna grėsmingai vypsojo, bet vis kitaip.

Iš viso ant Medžio, ant kiekvienos šakos ir pačioje viršūnėje, buvo koks tūkstantis moliūgų. Tūkstantis šypsnių. Tūkstantis grimasų. Ir dusyk po tūkstantį šviežiai išpjautų akių dilbsnių, mirksnių, tiesių ir skersų žvilgsnių.

Berniukams bežiūrint, įvyko dar vienas stebuklas.

Moliūgai atgijo.

Viena paskui kitą, pradedant nuo Medžio kamieno ir apatinių šakų, įsižiebė žvakelės išskobtų moliūgų viduje. Šitas ir tas, ir anas, paskui viršuje ir aplinkui, trys moliūgai čia pat, septyni aukštėliau, visa kekė kiek giliau, šimtas, penki šimtai, tūkstantis moliūgų uždegė savo žvakeles. Ugnis, sužibusi kvadratinėse, apvalio-

se ar įkypose akyse, nušvietė groteskiškus veidus. Plykstelėjo liepsnos pro dantingas burnas. Pasipylė žiežirbos pro kietoje žievėje išpjautas ausis.

O paskui iš kažkur atsklido du balsai, o gal trys ar keturi balsai. Jie kuždėjo, murmėjo, niūniavo, deklamavo monotonišką giesmę, o gal senovinę jūreivių darbo dainą, o gal lopšinę dangui, žemei ir laikui. Lietvamzdžiai iškvėpė smulkiausių dulkelių šuorą:

Jis galingas... jis platus...

Kitas balsas išrūko iš kamino stogo viršūnėje:

Jis toks galingas, toks platus...
Jis dangų temdo per Visus Šventus...

Pro pravirą langą išsklendė voratinklis:

Stebuklo tokio dar nieks nematė -
Moliūgų Medis Vėlinių naktį.

Žvakių liepsnelės sumirkčiojo, suplazdėjo. Vėjas, įsisukęs moliūgų vidun, veržėsi pro jų burnas, tęsdamas dainą:

Raudonu auksu blykčioja lapai,
Vysta žolynai, merdėja metai,
Bet tik pažvelki, kad jį kur skradžiai!
Ugnių žvaigždynai ant Vėlinių Medžio!

Ragana vaiposi, Katinas vypso,
Šiepiasi Vilkas, Šikšnosparnis šypso,
Juokias pro ūsą Pjovėjas bežadis -
Švyti ir šypsosi Vėlinių Medis...

Iš Tomo burnos tarsi garas prasisunkė:

- Vėlinių Medis...

Ir visi berniukai atkartojo:

- Vėlinių... Medis...

O paskui stojo tyla.

Kol tęsėsi tyla, įsižiebė paskutiniosios trišakės ir keturšakės žvakidės ir Visų Šventų Medį nušvietė gigantiški žvaigždynai, įausti į juodų šakų, laibų stiebelių ir traškių lapų audinį.

Ir Medis virto viena didžiule gyva šypsena.

Dabar visuose moliūguose mirgėjo švieselės. Oras aplink Medį buvo šiltas kaip bobų vasaros alsavimas. Medis tvoskė dūmų ir šviežių moliūgų kvapu.

- Jėga! - pareiškė Tomas Skeltonas.

- Klausykit, kas tai per vieta? - atgavo žadą Ilgšis Henris, kitaip sakant, Ragana. - Iš pradžių namas, tas žmogėnas ir "jokių vaišių,

tik pokštai", o dabar?... Niekada gyvenime nesu matęs tokio medžio. Panašus į Kalėdų eglę, tik didesnis, ir dar visos šitos žvakės, moliūgai. Ką tai reiškia? Kokia čia šventė?

- Šventė! - atplaukė iš kažkur galingas atodūsis, tikriausiai iš tamsių kurio nors kamino gelmių, o namo langai staiga visi vienu metu plačiai prasižiojo lyg burnos ir vėl užsičiaupė, tamsos gūsiais iškvėpę: - Šventė!

- Taip... - patvirtino atodūsis, suvirpindamas žvakių liepsneles moliūguose, - ...šventė...

Berniukai pašoko lyg įgelti ir atsisuko į namą.

Bet namas stovėjo ramus. Uždaryti langai buvo iki rėmų kraštų sklidini mėnesienos.

- Kas pakutinis, tas sena merga! - ūmai riktelėjo Tomas.

Mat tiesiai priešais berniukus lyg blėstantis laužas ar senas, blizgesio netekęs auksas, pūpsojo didžiulė lapų šūsnis.

Berniukai pasileido tekini rungtyniaudami, kuris pirmas panirs į tą prašmatnų rudens lobių kalną.

Bet tą akimirką, kai jie jau ketino nerti žemyn galva ir prasmegti lapų traškesy ir šiugždesy, klyksmuose, riksmuose, galvų, kojų ir rankų raizgalynėje, kažkas lapuose garsiai aiktelėjo, tarsi traukdamas į save orą. Berniūkščiai išgąstingai suklykė ir atšoko atatupsti, lyg perlieti nematomu rimbu.

Nes iš lapų šūsnies kilo balta kaulėta ranka, vien ranka.

O iš paskos plačiai šypsodamasi pasirodė baltutėlė kaukolė.

Ir viliojantis tuopų, guobų bei ąžuolo lapų ežerėlis bematant virto pačia klaikiausia vieta pasaulyje. Nes ten ore sklandė balta kaulėta ranka. O virš jos kabėjo balta kaukolė.

Berniūkščiai atbuli metėsi atgal, stumdydamiesi ir čiaudėdami iš baimės, kol galiausiai susipynė į pašėlusį kamuolį, nuvirto ant žemės ir ėmė raičiotis po žolę, kabindamiesi į sausus stagarus, veltui mėgindami ištrūkti, atsistoti ant kojų ir pabėgti.

- Gelbėkite! - suriko jie.

- O, taip, gelbėkite, - atsiliepė Kaukolė.

Ir staiga skambiai nusikvatojo. Berniūkščiai apmirė vietoje. Ranka, balta griaučių ranka, kilstelėjo aukščiau, įsikabino į baltą kaukolės veidą ir - nutraukė jį!

Berniūkščiai sumirkčiojo po savo kaukėmis ir išsižiojo, nors šito ir nesimatė.

Didžiulė žmogysta juodais drabužiais išniro iš lapų krūvos ir ėmė augti, augti, augti. Ji augo kaip medis. Ji tiesė šakas, kurios iš tiesų buvo rankos. Galiausiai juodas siluetas sustingo paties Vėlinių Medžių fone, ištiesęs rankas į šalis, išskėtęs ilgus, baltus, kaulėtus pirštus, apmaustytus oranžinės liepsnos kamuoliukais ir degančiomis šypsenomis. Milžinas net prisimerkė, griausmingai kvatodamas. Iš plačiai pražiotos burnos tvoskė rudens vėjo gūsiai.

- Jokių vaišių, berniukai, jokių vaišių! Pokštai, berniukai, pokštai! *Pokštai!*

O berniukai tysojo pasliki laukdami, kada žemė ims drebėti. Ir ji sudrebėjo. Milžino juokas įsismelkė į žemę ir smarkiai ją papurtė. Dirvos virpesys, perbėgęs berniukų kaulais, išsiveržė lauk pro burnas. Ir išsiveržė ne kaip kitaip, bet juoku!

Iš nuostabos jie net atsisėdo. Aplinkui pūpsojo išblaškytų lapų kupsteliai. Prisidėję rankas prie kaukių, berniukai juto savo pačių karštą kvapą, kuris veržėsi iš jų plaučių mažučiukais skambaus džiugesio pliūpsniais.

Jie sutartinai pasisuko į aukštąjį žmogų, tarsi ieškodami savo nuostabos paaiškinimo.

- Taip, vyručiai, taip, tai buvo Pokštas! Jūs ką, užmiršote? Ne, jūs net *nesupratote!*

Aukštaūgis atsirėmė į Medžio kamieną ir vėl nusikvatojo, išleisdamas iš savęs linksmumo likučius. Medis sudrebėjo, tūkstantis moliūgų susiūbavo, ir liepsnelės jų viduje ėmė plazdėti bei rūkti.

Sušildyti savo pačių juoko, berniukai atsistojo nuo žemės ir apsičiupinėjo kaulus tikrindami, ar kas nelūžo. Niekas nelūžo. Tada jie vėl susispietė į krūvą po Vėlinių Medžiu. Jie laukė, kas bus toliau, nes jautė, kad tai, kas buvo iki šiol - dar tik pradžia, kažkokio naujo, ypatingo, stulbinančio, neįtikėtino nuotykio pradžia.

- Taigi, - pratarė Tomas.

- Taigi, Tomai, - atsiliepė aukštaūgis.

- Tomai? - sušuko visi. - Ar tai *tu?*

Tomas net apmirė po savąja Skeleto kauke.

- O gal Bobas ar Fredas, o ne, tikriausiai Ralfas, - skubiai pasitaisė nepažįstamasis.

- Visi kartu, - lengviau atsiduso Tomas ir ryžtingai pasitaisė kaukę ant veido.

- Aha, visi kartu! - choru pritarė likusieji.

Aukštaūgis vyriškis šypsodamasis linktelėjo.

- Ką gi! Dabar jūs apie Vėlines žinote šiek tiek daugiau, negu iki šiol žinojote. Kaip jums patiko mano Pokštas?

- O, taip, geras pokštas! - Berniūkščiai net užkaito, pagaliau supratę pokštininko mintį. Padorumo syvai tuoj pat ėmė sunktis lauk iš jų sąnarių, ir į kraują prasismelkė truputis nuodėmės dulkių. Pritrenkianti mintis jau kurį laiką krutėjo ir bruzdėjo aplinkui, o dabar staiga išsiplėtė ir nušvietė jiems akis, ištempė lūpų kampučius į laimingų šunelių šypsenas. - O taip, tikrai!

- Ar tai šitaip *jūs* kadaise linksmindavotės Visų Šventų išvakarėse? - pasidomėjo berniukas Ragana.

- Taip ir ne tik taip, - atsakė aukštaūgis. - Bet leiskite man prisistatyti. Aš vadinuosi misteris Kapininis-Įkapinis. Kiautas Raktikaulis Kapininis-Įkapinis. Gražus vardas, tiesa, berniukai? Gerai *skamba,* ar ne?

Ir dar kaip, pagalvojo berniukai. Nieko sau vardelis...!

Kapininis-Įkapinis.

- Šaunus vardas, - pats patvirtino misteris Kapininis-Įkapinis, suteikdamas savo balsui gūdžiausią kapinių skambesį. - Ir šauni

naktis. Tik pamanykit, visa ilga, gili, tamsi, kraupi Helouvino nakties istorija laukia nesulaukia, kada galės mus praryti!

- Mus praryti?

- Taip! - šūktelėjo misteris Kapininis-Įkapinis. - Jūs tik pažvelkite į save, vyručiai. Štai tu, berniuk, kodėl užsidėjai Kaukolės kaukę? O tu, berniuk, kam nešiojies dalgį? O tu kodėl persirengei Ragana? O tu, tu, tu? - Jis dūrė kaulėtu pirštu į kiekvieną kaukę. - Jūs nežinote, tiesa? Jūs tiesiog apsikarstėte šiais senais kandžių sukapotais skarmalais, užsidėjote kaukes ir išlėkėte į gatvę, bet iš tikrųjų nežinote, kodėl taip padarėte, juk taip?

- Na... - atsiliepė Tomas, staiga nejaukiai pasijutęs savajame kaulais išsiūtame muslino apdare. - Ė-ė... ne.

- Tikrai, - pritarė berniukas Velnias. - Kai pagalvoji, kurių galų aš užsivilkau būtent šitą? - Jis pasičiupinėjo savo raudoną apsiaustą, aštrius guminius ragus ir dailų trišakėlį.

- O aš - šitą, - sumurmėjo Vaiduoklis, timptelėdamas baltos įkapių drobulės kraštą, nutįsusį žeme.

Ir visi berniukai stebėdamiesi ėmė čiupinėtis savo kostiumus, taisytis kaukes.

- Tokiu atveju argi jums nebūtų smagu tai sužinoti? - paklausė misteris Kapininis-Įkapinis. - Norite, aš jums papasakosiu? Ne, verčiau *parodysiu!* O, kad turėtume daugiau laiko...

- Bet dar tik pusė septynių. Helouvino naktis dar net neprasidėjo! - pareiškė Tomas Šaltieji Kaulai.

- Tikra tiesa! - sutiko misteris Kapininis-Įkapinis. - Gerai, berniukai, *eime!*

Ir jis nužingsniavo taku. Berniukai nukurnėjo iš paskos.

Sustojęs gilios ir tamsios it naktis daubos pakraštyje, Kapininis-Įkapinis parodė į kalvų grandinės keterą, kurią apšvietė tik neįprastai blausios žvaigždės, nes mėnesiena nesiekė taip toli. Vėjas plaikstė juodą aukštojo žmogaus apsiaustą ir gobtuvą, tai atidengdamas, tai vėl paslėpdamas kaulėtą veidą.

- Štai ten - ar matote, vyručiai?

- Kas?

- Neatrastoji Šalis. Ten, tolumoje. Žiūrėkite atidžiai, žiūrėkite įdėmiai. Žiūrėkite ir gėrėkitės. Praeitis, berniukai, Praeitis. O, ji tamsi, tas tiesa, ir pilna siaubų. Viskas, iš ko kadaise atsirado Vėlinės, palaidota ten. Taigi ar norite pasirausti kapuose, berniukai? Ar suprantate, apie *ką* kalbu?

Skvarbus žvilgsnis svilino klausytojus.

- *Kas* yra Vėlinės? Nuo ko jos prasidėjo? Kur? Kodėl? Kam? Raganos, katės, mumijų dulkės, šmėklos. Visa tai gyva ten, toje šalyje, iš kur niekas negrįžta. Tai ar nersite su manimi į juodąjį vandenyną, berniukai? Ar skrisite į juodą dangų?

Berniukai sunkiai nurijo seiles.

Kažkuris nedrąsiai pralemeno:

- Mes nieko prieš, bet... Pipkinas. Turime palaukti Pipkino.

- Taip, Pipkinas mus čionai atsiuntė. Negalime iškeliauti *be jo.*

Tą akimirką jie netikėtai išgirdo riksmą iš priešingo daubos kranto.

- Ei! Štai ir *aš!* - šaukė silpnas balselis.

Mažytė Pipkino figūrėlė stovėjo ant griovio kranto, laikydama rankoje moliūgėlį su viduje degančia žvake.

- Čionai! - sušuko berniūkščiai. - Greičiau, Pipkinai!

- Ateinu! - nuaidėjo atsakymas. - Man truputį negera, bet... turiu eiti... palaukite manęs!

6 skyrius

Jie matė, kaip mažytė figūrėlė nubėgo žemyn taku, kertančiu daubą skersai.

- O, palaukite, prašau, palaukite... - Balsas ėmė silpti. - Aš nekaip jaučiuosi. Negaliu bėgti. Negaliu... negaliu...

- Pipkinai! - šaukė berniukai, mojuodami jam nuo skardžio krašto.

Pipkino figūrėlė buvo tokia maža, maža, maža. O aplinkui tvyrojo gūdūs šešėliai. Lakiojo šikšnosparniai. Ūkavo pelėdos. Medžiuose lyg juodi lapai spietėsi juodi varnai.

Mažas berniukas, bėgantis taku su šviečiančiu moliūgu rankoje, nukrito.

- Oi! - aiktelėjo misteris Kapininis-Įkapinis.

Šviesa moliūge užgeso.

- Oi! - aiktelėjo visi.

- Užsidek žvakę, Pipai, užsidek! - suklykė Tomas.

Jam pasirodė, kad mato mažą berniuko figūrėlę, krutančią ant žolės daubos dugne, mėginančią įžiebti ugnį. Bet per tą trumpą tamsos akimirką staiga nusileido naktis. Milžiniški juodi sparnai išsiskleidė virš prarajos. Suūkė šimtai pelėdų. Šimtai pelių spruko slėptis į šešėlius. Kažkur įvyko šimtai mažų žudynių.

- Uždek žvakę moliūge, Pipai!

- Padėkite... - atsklido iš apačios liūdna dejonė.

Tūkstantis sparnų nuplasnojo šalin. Kažkur didžiulis žvėris plakė orą lyg mušdamas būgną.

Debesys prasiskyrė tarsi dūminė uždanga, atidengdami giedrą dangų. Mėnuo baltavo ten lyg didžiulė akis.

Jis žvelgė žemyn į...

Tuščią taką.

Pipkino niekur nesimatė.

Tolumoje, jau beveik ties horizontu, kažkas juodas sklendė, skriejo, slydo tolyn į šaltą žvaigždėtą erdvę.

- Padėkite, padėkite... - maldavo silpstantis balsas.

O paskui visai nutilo.

- O-o, - liūdnai nutęsė misteris Kapininis-Įkapinis. - Negerai, negerai. Bijau, kad jį nusinešė Kažkas.

- Kur, kur nusinešė? - pašiurpę nuo šalčio, pramikčiojo berniukai.

- Į Neatrastąją Šalį. Į tą Vietą, kurią norėjau jums parodyti. Bet dabar...

- Jūs juk nenorite pasakyti, kad tas Juodulys dauboje, jis ar ji, žodžiu, tas Kažkas, buvo... Mirtis? Kad tai ji... *pagrobė* Pipą?!

- Veikiau pasiskolino, sakyčiau, - pataisė Kapininis-Įkapinis. - Galbūt tam, kad gautų už jį išpirką.

- Argi Mirtis gali taip padaryti?

- Kartais gali.

- O, kad tave šunys... - Tomas pajuto, kaip drėksta jo akys. - Pipai, šįvakar... taip lėtai bėgai... toks išblyškęs... Pipai, nereikėjo tau eiti iš namų! - ūmai sušuko jis, užvertęs veidą į dangų, bet ten buvo tik vėjas - skysti balti debesys, panašūs į senas šmėklas, ir skaidri vėjo upė.

Berniukai stovėjo, drebėdami iš šalčio. Jie žvelgė ten, kur Baisusis Kažkas nusinešė jų draugą.

- Taigi, - pratarė Kapininis-Įkapinis. - Štai jums dar viena priežastis keliauti su manimi, vyručiai. Jei paskubėsime, galbūt įstengsime pavyti Pipkiną. Išplėšime iš Mirties nagų jo mielą cukrinę Vėlinių sielą. Pargabensime jį namo, paguldysime į lovą, šiltai apkamšysime, išsaugosime jo gyvybę. Na, ką pasakysite, vyručiai? Ar norite atskleisti dvi paslaptis vienoje? Surasti dingusį Pipkiną ir tuo pačiu sužinoti, kas iš tiesų yra Vėlinės?

Berniukai susimąstė. Jie pagalvojo apie Visų Šventų naktį ir milijardus šmėklų, klaidžiojančių po atkampius slėnius, apie žvarbius vėjus ir paslaptingus dūmus.

Jie pagalvojo apie Pipkiną, tokį mažą, menką, nereikšmingą berniuką, tyrą vasaros žavesį, kurį staiga išplėšė iš jų tarpo ir nusinešė juoda voratinklių, ragų ir suodžių lavina.

Ir jie atsakė - beveik vienu balsu:

- Taip!

Kapininis-Įkapinis pašoko lyg įgeltas. Ir pasileido bėgte, ragindamas berniukus, kumščiuodamas juos ir stumdamas priešais save.

- Pirmyn! Greičiau! Štai tuo taku, o dabar į kalvą! Bėgte į apleistąją fermą! Per tvorą! Oplia!

Berniukai įsibėgėję peršoko tvorą ir sustojo priešais daržinę, lyg šerkšnu apaugusią nudriskusiomis cirko afišomis, trisdešimties, keturiasdešimties, penkiasdešimties metų senumo. Cirkai, keliaudami pro šalį, per pusę amžiaus paliko čia dešimties colių storio popieriaus sluoksnį.

- Aitvarą, berniukai! Darykime aitvarą! Greičiau!

7 skyrius

Sulig tais žodžiais misteris Kapininis-Įkapinis nuplėšė platų lakštą nuo daržinės šono! Popierius suplazdėjo jo rankose: tigro akis! Dar vienas dryksteléjimas nuo kitos senos afišos: liūto nasrai!

Berniukai išgirdo vėjyje Afrikos garsus.

Jie sumirkčiojo iš nuostabos. Jie pripuolė prie daržinės. Jie kabinosi nagais. Draskė rankomis. Plėšė nuo sienos laukinių gyvūnų kūnus - juostomis, lopais ir didžiuliais rietimais: kas iltį, kas žėrinčią akį, sužeistą šoną, kraujo raudonumo nasrus, uodegą, šuolį, posūkį, riksmą. Per visą daržinės šoną žygiavo sustingę senoviniai žvėrys. Berniukai draskė juos į skutus. Su kiekvienu dryksteléjimu nuplėšdavo tai uodegą, tai liežuvį ar plėšrią laukinės katės akį. O apačioje sluoksnis po sluoksnio vėrėsi džiunglių baisybės, kvapą gniaužė vis nauji susidūrimai su baltosiomis meškomis, paklaikusiais zebrais, išdidžiai sukančiais ratus liūtais, puolančiais raganosiais ir vikriomis gorilomis, kurios, įsikabinusios į vidurnakčio šoną, skriejo per visą afišą link aušros. Tūkstančiai žvėrių sutartinai riaumojo ir žviegė, reikalaudami laisvės. Berniukai nevaržomi darbavosi rankomis, pirštais ir kumščiais, o paskui švilpaudami su rudens vėju lėkė per pievą pas misterį Kapininį-Įkapinį, nešini margo popieriaus glėbiais.

Kapininis-Įkapinis tuo tarpu nuvertė seną užtvarą ir iš jos ilgųjų sijų sumeistravo kryžių aitvaro pagrindui, skersinius sutvirtinęs viela. Baigęs šį darbą, juodasis žmogus atsisuko į berniukus ir ėmė priiminėti jų dovanas.

Atneštąjį popierių jis metė ant aitvaro pagrindo, atskirus lakštus lydydamas vieną prie kito kibirkščiuojančiomis, žaižaruojančiomis rankomis.

- Oho! - susižavėję šaukė berniukai. - Tik pažiūrėkite!

Jie niekada gyvenime nematė, kad kas taip darytų aitvarą. Niekada nepažinojo tokių žmonių, kurie, kaip štai misteris Kapininis-Įkapinis, vienu pirštų spūsteléjimu, gnybteléjimu, žnybteléjimu galėtų prilipdyti akį prie danties, dantį prie nasrų, nasrus prie švytuojančios katės uodegos. Viskas, viskas kuo gražiausiai gulė į vietas, formavosi į vieningą visumą, į laukinių džiunglių mozaiką, į beprotišką zoologijos sodą. Aitvaras, suraišiotas, supančiotas, suklijuotas iš įvairiausių gabalėlių, pamažu augo, augo, augo, įgavo spalvą, formą, garsą.

Štai dar viena kanibališka akis žybtelėjo kylančio mėnulio šviesoje. Dar vieni alkani nasrai. Paklaikusi šimpanzė. Pats pasiučiausias mandrilas. Klykianti medšarkė. Štai pribėgo paskutinieji berniukai, nešini paskutiniaisiais siaubūnais, ir aitvaras buvo baigtas - seni popieriniai kūnai gulėjo sulydyti teberūkstančių kaulėtų rankų. Misteris Kapininis-Įkapinis prisidegė cigarą paskutine kibirkštėle, iššokusia iš nykščio, ir nusišypsojo. Jo šypsenos šviesa nušvietė Aitvarą, atskleisdama pačią jo esmę: tai buvo naikinimo

aitvaras, sukurtas iš tokių nuožmių ir klaikių žvėrių, kad jų riaumojimas stingdė vėją ir stabdė širdies plakimą.

Kapininis-Įkapinis buvo patenkintas. Ir berniukai buvo patenkinti.

Nes Aitvaras atrodė keistai panašus į...

- Juk tai pterodaktilis! - nustėręs šūktelėjo Tomas.

- *Kas?*

- Pterodaktilis, skraidančioji reptilija, išnykusi prieš kelis milijardus metų ir niekada daugiau nebepasirodžiusi šioje žemėje, - paaiškino misteris Kapininis-Įkapinis. Gerai sakai, berniuk. Mūsų Aitvaras tikrai panašus į pterodaktilį. Nes jis ir yra pterodaktilis. Jis nuskraidins mus su vėju tiesiai į Pražūtį ar į Pasaulio Galą, ar į kurią kitą vietą viliojančiu pavadinimu. Bet dabar - virvę, lyną, bet ką! Greičiau! Nudžiaukite iš kur nors ir atneškite!

Berniukai skubiai nurišo seną skalbinių virvę, įtemptą tarp daržinės ir apleisto gyvenamojo namo. Jie atnešė Kapininiui-Įkapiniui geras devynias dešimtis pėdų virvės, gal net ir daugiau, o tas perleido ją visą per savo kumštį. Kai virvė ėmė rūkti pačiais pragariškiausiais dūmais, Kapininis-Įkapinis pririšo vieną jos galą prie milžiniško Aitvaro vidurio. Aitvaras, paguldytas ant žolės, spurdėjo lyg žuvis raja, ištraukta į svetimą jai krantą, vieniša ir išsigandusi. Jis kovojo su vėju už savo gyvybę. Jis plazdėjo ir virpėjo oro srovėse.

Kapininis-Įkapinis atsitraukė per porą žingsnių, atsilošė, smarkiai trūktelėjo, ir - oplia! - Aitvaras pakilo!

Jis pakibo nedideliame aukštyje skalbinių virvės gale ir ėmė blaškytis pažeme šliaužiojančiame vėjyje, vis iššokdamas priešais žiūrovus lyg kokia akių siena, dantimis apsismaigstęs padaras ar laukinių riksmų uraganas.

- Jis nepakils aukščiau, nelėks pavėjui! Tam reikia uodegos, uodegos!

Tarsi paklusdamas kažkokiam instinktui, Tomas pasišokėjo, įsikibo į Aitvaro galą ir pakibo ore. Aitvaras nustojo blaškytis. Ir ėmė palengva kilti.

- Puiku! - sušuko juodasis žmogus. - Šaunuolis, berniuk! Šviesi galvelė. Tu būsi uodega! Kas dar, kas dar?

Aitvarui pamažu kylant šalto, veržlaus oro upe, berniūkščiai, pasidavę kažkokiam vidiniam impulsui, paeiliui kabinosi vienas į kitą, sudarydami vis ilgesnę uodegą. Iš pradžių Ilgšis Henris, persirengęs Ragana, čiupo Tomui už kulkšnių, ir taip neregėtoje Aitvaro uodegoje atsirado du berniukai!

Tada Ralfas Bengstramas, apsimuturiavęs Mumijos tvarsčiais, pabėgėjo į priekį, painiodamasis vėjo plaikstomose drobulėse, suvaržytas savųjų įkapių, stryktelėjo aukštyn ir įsikibo Ilgšiui Henriui į kojas.

Dabar jau trys berniukai kybojo uodegoje!

- Palaukite! Aš tuoj! - sušuko Elgeta, o tiksliau, po purvo ir skarmalų sluoksniu pasislėpęs Fredas Frajeris.

Jis atsispyrė nuo žemės. Jis įsikibo.

Aitvaras vis kilo. Keturi berniukai, dabar sudarantys jo uodegą, vienu balsu sušuko, reikalaudami dar ilgio.

Ir jie gavo, ko norėjo. Penktasis jų draugas, persirengęs Beždžionžmogiu, aukštai pasišokėjęs įsikibo Elgetai į kulkšnis. Jo pavyzdžiu pasekė šeštasis, Mirtis su ilgiausiu dalgiu rankoje.

- Ei, atsargiau su tuo dalgiu!

Dalgis nukrito žemėn ir liko gulėti sausoje žolėje lyg pamesta šypsena.

Jau šeši berniukai pakibo virš žemės nepraustų kulkšnių virtinėje, ir Aitvaras kilstelėjo dar aukščiau, o paskui dar ir dar aukščiau, kai paskutinieji du berniukai vienas paskui kitą prisijungė prie savo draugų. Ir dabar aštuoni berniūkščiai spiegdami ir klykdami tabalavo didingoje siūbuojančioje uodegoje. Pačiame jos gale kabėjo Vaiduoklis, kuris iš tiesų buvo Džordžas Smitas, ir Volis Bebas, kuris, pagautas įkvėpimo, pasivertė kažkuo panašiu į Chimerą, nukritusią nuo katedros stogo.

Berniukai pergalingai suriko. Aitvaras nėrė žemyn - ir staiga šastelėjo aukštyn į dangų!

- Ei!

Uuurrrr! Sumurkė Aitvaras tūkstančių žvėrių balsais.

Bammm! Sugaudė vėjyje įtempta virvė.

Š š š a! Sušnypštė drauge virvė ir Aitvaras.

Ir vėjas, pasigavęs jį, ėmė neštis tolyn per žvaigždėtą erdvę.

O Kapininis-Įkapinis liko apačioje spoksoti į savo neregėtąjį kūrinį, į savo Aitvarą, savo berniukus.

- Ei, palaukite! - suriko jis.

- Vykitės mus! - atsiliepė berniukai.

Kapininis-Įkapinis nurisnojo per pievą paimti pamestojo dalgio. Jo apsiaustas išsipūtė vėjyje, virsdamas plačiais sparnais, ir juodasis žmogus taip pat be jokio vargo atsiplėšė nuo žemės ir nusklendė oru.

8 skyrius

Aitvaras skriejo.

Berniukai švytavo po juo it mitri driežo uodega. Jų ilga virtinė tai bangavo, tai kilpavo, tai čaižė orą, tai ramiai sklendė padebesiais.

Jie klykė iš pasitenkinimo. Jie spiegė iš siaubo, iškvėpdami visą orą iš plaučių. Jie kybojo lyg didžiulis šauktukas mėnulio fone. Sklendė virš kalvų, pievų ir ūkių. Matė savo dukslius atspindžius mėnesienos sklidinuose šaltiniuose, upokšniuose ir upėse. Šukavo šimtamečių medžių viršūnes. Vėjas, jų sukeltas, purtė nuo medžių spalvingus lapus, ir tie žiro ant juoda žole apžėlusios žemės lyg visos monetų atsargos iš valstybinių pinigų kalyklų. Berniukai skriejo virš miestelio ir galvojo...

Ei! Pažvelkite aukštyn! Štai kur mes, jūsų sūnūs!

Jie galvojo:

Ten, apačioje, mūsų mamos, tėčiai, broliai, seserys, mokytojai! Ei, ei, štai kur mes! Ei, kas nors, pamatykite mus! Antraip jūs niekada *nepatikėsite!*

Paskutinį kartą pikiruodamas žemyn, Aitvaras švilpė, ūžė, gaudė drauge su vėjais. Ten, žemai, stovėjo senasis namas ir augo Vėlinių Medis, po kuriuo berniukai susipažino su Kapininiu-Įkapiniu!

Nerk, plasnok, sklęsk, lėk, švilpk!

Aštuoni siūbuojantys berniūkščiai sukėlė tokį vėją, kad visas tūkstantis žvakių liepsnelių suvirpėjo, suplazdėjo, sumirkčiojo, sušnypštė išsigandusios, kad gali visai užgesti, ir moliūgų grimasos, žvilgsniai bei vypsniai priblėso, virtę nelaimingais šešėliais. Medis apmirė. Bet po akimirkos Aitvaras ūžtelėjo aukštyn - ir Medis sutvisko tūkstančiu naujų moliūginių žvilgsnių, vypsnių bei grimasų!

Namo langai, juodi veidrodžiai, stebėjo nutolstantį Aitvarą, kol berniukai, misteris Kapininis-Įkapinis ir pats Aitvaras virto mažyčiais taškeliais ties horizontu.

O tada Aitvaras ir jo uodega palengva nusklendė žemyn, gilyn, tolyn į Neatrastąją šalį, į Šiurpiąją Mirties ir Užmirštų Metų Praeitį...

- Kur mes skrendame? - neištvėręs šūktelėjo Tomas, tabaluodamas tiesiai po Aitvaru.

- Taip, kur, kur? - paeiliui atsišaukė berniukai, nuo viršutinio iki apatinio.

- Ne kur, o kada! - atrėžė Kapininis-Įkapinis, aplenkdamas juos. Jo platus apsiaustas buvo pilnas mėnulio vėjo ir laiko. - Į dutūkstantuosius, įsidėmėkite, metus prieš Kristų! Būtent ten, man rodos, Pipkinas laukia mūsų! Pirmyn!

Staiga mėnulis ėmė mirkčioti. Kai jis užmerkdavo savo akį, aplinkui stodavo tamsa. Nakties šviesulys mirčiojo vis greičiau ir greičiau, tai pradingdamas, tai atsirasdamas, tai pradingdamas, tai atsirasdamas. Šitaip jis sublykčiojo tūkstantį kartų, ir per tą laiką žemė apačioje pastebimai pasikeitė. O paskui dar penkiasdešimt tūkstančių kartų, taip greitai, kad berniukai nebespėjo sekti, kada šviesa užgęsta, kada vėl įsižiebia.

Pagaliau mėnulis liovėsi mirkčiojęs ir dabar švietė lygiai, ramiai.

Žemė apačioje buvo visai kita.

- Žiūrėkite! - šūktelėjo misteris Kapininis-Įkapinis, pakibęs ore tiesiai priešais berniukus.

Ir milijonai rudens Aitvaro akių, tigrų-liūtų-leopardų-panterų akių, įsmigo žemyn drauge su berniūkščių žvilgsniais.

Pirmieji tekančios saulės spinduliai nušvietė...

Egiptą. Nilą. Sfinksą. Piramides.

- Gerai įsižiūrėkite, - paliepė Kapininis-Įkapinis. - Ar pastebite... skirtumą?

- Tikrai, - aiktelėjo Tomas. - Viskas *nauja*. Ką tik pastatyta. Tai reiškia, kad mes iš tiesų persikėlėme Laike atgal per keturis tūkstančius metų.

Ir tikrai, Egipto smėlis, plytintis visur apačioje, buvo senas kaip pasaulis, bet akmeninės piramidžių plokštės ir figūros buvo naujutėlaitės. Sfinksas su galingomis liūto letenomis, ištiestomis ant auksinio dykumos kilimo, buvo ką tik iškaltas, ką tik gimęs iš akmens klodų įsčių. Milžiniškas jaunikls sfinksas skaisčiame bevaisiame vidudienio švytėjime. Jei saulė staiga būtų nukritusi ir įstrigusi jam tarp letenų, būtų atrodžiusi kaip jo žaislinis ugnies kamuolys.

O piramidės? Kodėl jos stūksojo čia lyg keistos formos kalvos? Dar viena mįslė, laukianti įminimo, žaidimas, kurį žaidė su žmonėmis moteris-liūtas Sfinksas.

Aitvaras nusklendė žemyn, pralėkė tarp smėlio kopų ir apsuko ratą apie vieną iš piramidžių. Atvira kapo anga, žiojinti neaukštoje uoloje, ėmė siurbti jį į save.

- Ei, *presto!* - šūktelėjo Kapininis-Įkapinis.

Ir pasisukęs ore taip spyrė į Aitvarą, kad berniukai jo uodegoje sutilindžiavo lyg skambūs varpeliai.

- Ne, ne! - suriko jie.

Aitvaras sudrebėjo, nėrė žemyn, pakibo dešimties pėdų aukštyje virš kopų ir staiga pasipurtė lyg benamis šuva, mėginantis nusikratyti įkyrias blusas.

Berniūkščiai minkštai šleptelėjo į auksinį smėlį.

O Aitvaras subyrėjo į tūkstančius akių, ilčių, klyksmų, riaumojimų, dramblių trimitavimų. Egiptietiško kapo anga įsiurbė jo skiautes į save, o kartu su jomis ir kvatojantį Kapininį-Įkapinį.

- Misteri Kapinini-Įkapini, palaukite!

Pašokę ant kojų, berniukai spiegdami subėgo į tamsią kapo angą. Ir tik tada pakėlė akis ir pamatė, kur atsidūrė.

Jie buvo Karalių Slėnyje. Visur aplinkui stūksojo milžiniški akmeniniai dievai. Dulkės sroveno jiems iš akių - smėlio ir akmenų ašaros.

Berniukai skubiai nėrė į šešėlius. Koridoriai, primenantys išdžiūvusių upių vagas, vedė į gilius požemius, kur ilsėjosi į drobules suvystyti mirusieji. Apačioje, maždaug mylios gylyje, nematomuose kiemuose čiurleno dulkių fontanai. Berniukai įsiklausė, iki skausmo įtempę visas jusles. Kapas alsavo šleikščiu kvapų mišiniu - paprika, cinamonu ir sutrintu į miltelius kupranugarių mėšlu. Kažkur gilumoje snaudžianti mumija užsikosėjo per miegus, pasimuistė drobiniuose tvarsčiuose, kyštelėjo dulkėtą liežuvį ir apsivertė ant kito šono dar tūkstančiui metų...

- Misteri Kapinini-Įkapini? - pašaukė Tomas Skeltonas.

9 skyrius

Ir duslus balsas, pasiklydęs kažkur giliai sausoje žemėje, pakuždomis atsiliepė:

- Kapinini-Įkapini...

Ūmai iš tamsos kažkas iššoko, išsivyniojo, išplazdėjo.

Ilga mumijos tvarsliavos juosta iššovė į saulės šviesą ir sustingo prie berniukų kojų.

Sakytum, kapas iškišo savo seną sausą liežuvį.

Berniukai susižvalgė. Drobės juosta tikriausiai buvo šimtų jardų ilgio ir galėjo nuvesti juos į slėpiningą gelmę po Egipto žeme.

Tomas Skeltonas bato galu baikščiai bakstelėjo gelsvą tvarstį.

Iš kapo gelmės padvelkė vėjelis:

- Taaaiiip...

- Aš einu, - pareiškė Tomas.

Išskėtęs į šalis rankas, kad neprarastų pusiausvyros, jis nupėdino standžiai suausta juosta žemyn ir netrukus išnyko tamsoje po laidojimo kameromis.

- Gerai...! - sušnibždėjo vėjas, plūstelėjęs iš gilumos. - Ateikite čionai. Greičiau. Visi. Tu. Ir tu. Ir tu, ir tu. Greičiau.

Berniukai vienas paskui kitą nurisnojo drobiniu taku per tamsą.

- Atidžiai žiūrėkite, berniukai, tuoj prasidės žudynės! Žudynės!

Abipus bėgančios berniukų voros sušvito kolonos. Suvirpėjo, sujudo šešėliai.

Ant kiekvienos kolonos žėrėjo po auksinę saulę.

Bet ta saulė buvo su rankomis ir su kojomis, standžiai apmuturiuota mumijos tvarsčiais.

- Žudynės!

Kažkoks tamsus padaras smogė saulei vieną mirtiną smūgį.

Saulė mirė. Jos atšvaitai užgeso.

Berniukai toliau skuodė aklinoje tamsoje.

Taip, bėgdamas pagalvojo Tomas, taip ir būna. Tiksliau, aš taip galvoju. Kiekvieną naktį galvoju, kad saulė numirė. Eidamas gulti spėlioju, ar ji grįš rytoj? Ar atgis rytoj ryte?

Berniukai bėgo toliau. Toli priekyje ant kolonos viršaus vėl pasirodė saulė, palengva didėdama, kaip būna po užtemimo.

Ji plečiasi! mintyse sušuko Tomas. Ji teka!

Tačiau beveik tuoj pat kažkas ir vėl nužudė saulę. Ant kiekvienos kolonos, pro kurią prabėgdavo berniukai, saulė nyko rudenį ir merdėjo šaltą žiemą.

Gruodžio vidury, mintyse samprotavo Tomas, aš dažnai pagalvoju: saulė niekuomet daugiau nebegrįš! Žiema tęsis amžinai! Šįkart saulė *tikrai* mirė!

Bet kai ilgojo koridoriaus gale berniukai kiek sulėtino žingsnį, saulė atgimė. Pavasaris atkeliavo su aukso trimitais. Saulės šviesa užliejo koridorius gryna ugnimi.

Ant kiekvienos sienos sušvito neregėto Dievo figūra: jo galvą puošė aukso kaspinai, veidas žėravo pergalės liepsna.

- Ei, klausykit, aš žinau, *kas* jis! - bėgdamas prašvokštė Ilgšis Henris. - Kartą mačiau jį filme apie kraupiąsias Egipto mumijas!

- Oziris! - prisiminė Tomas.

- Taip, jisss, - atsklido iš požemių Kapininio-Įkapinio šnabždesys. Pirmoji pamoka apie Vėlines. Ozirį, Žemės ir Dangaus Sūnų, kas naktį nužudo jo brolis Tamsa. Ozirį užmuša Ruduo, nudobia jo paties naktinis kraujas.

Ir taip visuose pasaulio kraštuose. Kiekvienoje šalyje švenčiamos mirties šventės, susijusios su metų laikų kaita. Kaukolės ir kaulai, berniukai, griaučiai ir šmėklos. Egipte, kaip patys matote, pažymima Ozirio, Mirusiųjų Valdovo, Žūtis. Žiūrėkite toliau.

Ir berniukai žiūrėjo.

Mat jie pribėgo platų įtrūkį požeminės olos sienoje, ir pro tą skylę galėjo matyti Egipto kaimą: sutemoms tirštėjant, žmonės krovė maistą į molinius bei varinius indus ir dėliojo juos ant prieangių ir slenksčių.

- Namo grįžtančioms šmėklomsssss, - iš tamsos sušnibždėjo Kapininis-Įkapinis.

Palei priekines namų sienas degė eilės vinimis prikaltų aliejinių lempelių, ir lengvi dūmai, kylantys iš jų, draikėsi sutemose, panašūs į klajojančias vėles.

Jau beveik galėjai matyti dvasias, atsliūkinančias grįstomis gatvėmis.

Šešėliai atsiskyrė nuo saulės, išnykusios vakaruose, ir pamėgino patekti į namus.

Bet šiltas maistas, garuojantis ant slenksčių, vertė dvasias sukti ratus aplink.

Silpnas prieskonių ir mumijų dulkių kvapas kuteno berniukams nosis. Jie lyg užkerėti stebėjo senovines Vėlines, "vaišes", dalijamas ne padaužoms berniūkščiams, o benamėms vėlėms.

- Oho, - stebėjosi žiūrovai.

- Tik neišklyskite iš kelio tamsoje, - giedojo balsai namų viduje, skambant arfoms bei liutnioms. - O mielieji, brangieji mirusieji, grįžkite namo, jūs čia laukiami. Paklydę tamsoje, bet visuomet mylimi. Nebeklajokite, ne... Brangieji, grįžkite namo.

Dūmai vinguriavo iš blausių lempelių.

Šešėliai užlipo ant prieangių ir vos vos palytėjo jiems skirtą maistą.

Ir dar berniukai matė, kaip vieno namo gyventojai išėmė iš podėlio senelio mumiją, pasodino ją galustalėje, garbingiausioje vietoje, pastatė priešais ją lėkštę su maistu. Paskui visi šeimos nariai susėdo aplink stalą vakarieniauti, pakėlė puodelius ir išgėrė už greta sėdintį mirusį protėvį, iš kurio buvo likusios tik dulkės ir sausa tyla...

10 skyrius

- O dabar visi čionai, greičiau, suraskite mane!

Kapininio-Įkapinio balsas kikeno tamsoje ir šaukė juos.

- Čionai! Ne, ne ten pasukote! Čionai!

Berniukai turseno siauru mumijos įkapių kaspinu, leisdamiesi vis giliau į požemį.

- Puiku! Štai ir aš!

Berniukai pasuko už kampo ir staiga sustojo: ilgas drobinis kaspinas rangėsi laidojimo kameros grindimis, o paskui siena aukštyn, kur vyniojosi apie senutėlę rudą mumiją, atremtą į sieną žvakės apšviestoje nišoje.

- Ar tai... - pralemeno Ralfas Bengstramas, pasidabinęs Mumijos kostiumu, - tai... tai *tikra* mumija?

- Taip. - Iš po auksinės kaukės ant mumijos veido pasipylė dulkės. - Tikra.

- Misteri Kapinini-Įkapini! Tai *jūs!*

Auksinė kaukė skambiai žvangėdama nukrito ant olos grindų.

Berniukai išvydo tamsų mumijos veidą, purvo gumulą, suskeldėjusį nuo saulės smūgių. Viena akis buvo užtraukta voratinkliu. Iš kitos tryško dulkių ašaros, o pro jas žvilgėjo žydras stiklas.

- Ar yra čččia berniukasss, apsitaisęs Mumija? - pasiteiravo duslus balsas iš po veido tvarsčių.

- Aš, sere! - baikščiai atsiliepė Ralfas, rodydamas savo "mumifikuotas" rankas, kojas ir krūtinę. Jis visą popietę sugaišo, kol apsivyniojo medicininiais tvarsčiais.

- Gerai, - atsiduso Kapininis-Įkapinis. - Čiupk už juostos galo ir trauk į save.

Ralfas pasilenkė, paėmė už pageltusio mumijos tvarsčio galo ir - trūktelėjo!

Juosta ėmė greitai vyniotis, ir netrukus pasirodė kumpa nosis, panaši į priešistorinės reptilijos nosį-snapą, raukšlėtas smakras, išsišiepusi dulkėta burna ir galiausiai sukryžiuotos ant krūtinės rankos. Kapininis-Įkapinis nuleido jas prie šonų.

- Ačiū, berniuk! Pagaliau aš vėl laisvas! Menki juokai būti suvyniotam lyg laidotuvių dovana Mirusiųjų Žemei. Bet... ša! Greičiau šokite į nišas ir nė krust! Kažkas ateina. Apsimeskite mumijomis, berniukai, apsimeskite *mirusiais!*

Berniukai bematant sulipo į nišas sienose ir sustingo, sukryžiavę ant krūtinės rankas, užmerkę akis, sulaikę kvapą - tikras mažyčių mumijų frizas, iškaltas akmens sienoje.

- Galite nebijoti, - po kurio laiko vėl sukuždėjo Kapininis-Įkapinis. - Tai tik...

Laidotuvių procesija.

Visa armija laidotuvininkų, apsitaisiusių šilkais bei auksu, nešinų mažyčiais žaisliniais burlaiviais ir variniais dubenėliais su maistu.

Procesijos viduryje šeši vyrai ant pečių nešė mumijos karstą. O iš paskos, taip pat ant nešikų pečių, keliavo pati mumija, naujutėlaitė mumija; jos baltas drobinis apdaras buvo išpaišytas ryškiais šviežiais dažais, o veidą dengė mažytė auksinė kaukė.

- Matote maistą, berniukai, matote žaislus? - kuždėjo Kapininis-Įkapinis. - Jie deda žaislus į kapus. Susirinkę dievai žais, dūks, siaus, o paskui išsives savo vaikus į Mirusiųjų Žemę. Matote - laiveliai, aitvarai, šokdynės, žaisliniai peiliai...

- Bet ar matote, kokia ji maža, ta mumija? - nusistebėjo Ralfas, šlapias nuo prakaito po savaisias tvarsčiais. - Juk tai kokių dvylikos metų berniukas! Toks, kaip aš! O ta auksinė kaukė ant berniuko mumijos veido - ar ji neatrodo jums pažįstama?

- Pipkinas! - dusliai suriko visi.

- Ša! - sušnypštė Kapininis-Įkapinis.

Mat laidotuvių eisena sustojo, ir vyriausieji žyniai ėmė dairytis aplinkui, skvarbiais žvilgsniais tyrinėdami šešėlius mirgančioje deglų šviesoje.

Berniukai sustingo savo aukštose nišose, stipriai sumerkė akis, užgniaužė kvapą.

- Nė garso, - tyliau už uodą cyptelėjo Kapininis-Įkapinis. - Nė garselio.

Vėl užgrojo arfos.

Procesija lėtai patraukė toliau.

O pačiame jos viduryje, tarp gausybės brangenybių, žaislų ir aitvarų, kuriuos turės laidyti mirusieji, keliavo mažytė naujutėlaitė dvylikamečio berniuko mumija su auksine kauke, be galo panaši į...

Pipkiną.

Ne, ne, ne, ne! - mintyse sušuko Tomas.

- *Taip!* - atsakydamas į jo mintis, cyptelėjo pelytės balselis, toks laibas, vos girdimas, prislopintas, užgniaužtas, užkimštas, persigandęs. - *Tai aš! Aš čia! Po kauke. Po tvarsčiais. Negaliu pajudėti! Negaliu nė riktelėti! Negaliu ištrūkti!*

Pipkinai! - mintyse suriko Tomas. Palauk!

- *Nieko negaliu padaryti! Aš bejėgis!* - iš po išpaišytų drobulių atsiliepė tylus laibas balselis. - *Sekite paskui mane! Suraskite mane...*

Balselis vis labiau tilo ir galiausiai visai nuščiuvo, nes laidotuvių eisena pasuko už koridoriaus kampo ir dingo tamsiame labirinte.

- Kur sekti, Pikinai? - Tomas Skeltonas nušoko žemėn ir suriko į tamsą: - *Kur* tavęs ieškoti?

Kapininis-Įkapinis lyg pakirstas medis išvirto iš savo nišos - bum! - ir išsitiesė ant grindų.

- Palauk! - sulaikė jis Tomą, iš apačios spoksodamas į berniuką vienintele akimi, panašia į vorą, įsipainiojusį savo paties tinkle. - Mes dar spėsime išvaduoti brangiausiąjį Pipkiną. Bet turime

elgtis labai atsargiai. Pirmyn, berniukai, šliaužkite, sėlinkite jiems iš paskos, tik tyliai.

Berniukai padėjo Kapininiui-Įkapiniui atsistoti, nuvyniojo nuo kojų įkapių tvarsčius, o tada ant pirštų galų nutipeno ilgu koridoriumi iki posūkio.

- Kad tu surūgtum! - aiktelėjo Tomas. - Tik pažiūrėkite! Jie deda mumiją į karstą, o karstą į... į...

- Sarkofagą, - priminė Kapininis-Įkapinis sunkų žodį. - Karstas karste, o tas taip pat karste. Trys skirtingo dydžio karstai. Visi išrašinėti hieroglifais, pasakojančiais mirusiojo gyvenimo istoriją...

- *Pipkino* gyvenimo? - vienu balsu paklausė berniukai.

- Gal Pipkino, gal to berniuko, kuriuo Egipte buvo Pipkinas šiais metais, tai yra prieš keturis tūkstantmečius iki jūsų gimimo.

- Tikrai, - sušnibždėjo Ralfas. - Matote paveikslėlius ant karsto šonų? Pipkinas vienerių metų amžiaus. Pipkinas penkerių. Dešimtmetis Pipkinas, greitai bėga. Pipkinas obelyje. Pipkinas ežere, apsimeta, kad nuskendo. Pipkinas šveičia kriaušes svetimame sode. Ei, kas gi čia dabar?

Kapininis-Įkapinis taip pat stebėjo laidotuvių apeigas.

- Egiptiečiai deda į kapą baldus, kad vėlė galėtų jais naudotis Mirusiųjų Žemėje. Laivelius. Aitvarus. Vilkelius. Šviežius vaisius, jei Pipkinas po šimto metų pabus alkanas.

- Jis tikrai bus alkanas. O... žiūrėkite, jie išeina! Jie užmūrija kapą!

Kapininiui-Įkapiniui teko sugriebti Tomą ir tvirtai laikyti, nes tas pašėlusiai trūkčiojo ir blaškėsi.

- Jie palaidojo ten Pipkiną! Kada gi mes jį išvaduosime?

- Kiek vėliau. Ilgoji Naktis dar tik prasidėjo. Mes dar susitiksime su Pipkinu, nebijok. Ir tada...

Akmeninė plokštė, atstojanti laidojimo kameros duris, bildėdama atsistojo į savo vietą.

Berniukai krūptelėjo ir suspiegė iš išgąsčio. Tamsoje girdėjosi šlepsėjimas ir bildesys. Tai mūrininkai užpylė skiediniu paskutinius plyšius kapo angoje, sudėjo paskutinius akmenis.

Laidotuvininkai nuėjo sau, nešini bežadėmis arkomis.

Ralfas, apsitaisęs Mumijos kostiumu, apstulbęs nulydėjo žvilgsniu nueinančiųjų šešėlius.

- Ar tai todėl aš apsirengęs Mumija? - Jis pasičiupinėjo tvarsčius, palytėjo moliu išteptiotą veidą. - Ar tai toks mano vaidmuo Mirusiųjų šventėje?

- Toks, berniuk, toks, - pusbalsiu atsakė Kapininis-Įkapinis. - Suprantate, egiptiečiai statė amžiams. Jie viską planavo dešimčiai tūkstančių metų į priekį. Aplinkui vien kapai, berniukai, vien kapai. Mumijos. Kaulai. Mirtis, visur mirtis. Mirtis buvo jų gyvenimo esmė, šviesa, siela, širdis, bamba! Kapai, o po jais dar kapai, su slaptais įėjimais, kad niekas jų nerastų, kad godūs plėšikai nepagrobtų sielų, žaislų ir aukso. Tu vaidini Mumiją, berniuk, todėl, kad šitaip egiptiečiai rengėsi Amžinybei. Įsisupę į nedūlančius ko-

konus, žmonės tikėjosi kada nors ištrūkti iš jų kaip nuostabios plaštakės kokiame nors kitame puikiame pasaulyje. Štai ką reiškia tavasis kokonas, berniuk.

- Nieko sau, - sumurmėjo Ralfas Mumija, žvelgdamas pro dūmus į akmens sienas ir išblukusius hieroglifus. - Vadinasi, egiptiečiams *kiekviena* diena buvo Vėlinės!

- Kiekviena diena! - susižavėję pakartojo visi.

- Ir *jiems* kiekviena diena buvo Vėlinės, - parodė Kapininis-Įkapinis.

Berniukai grįžtelėjo ton pusėn.

Juodoje kapo tamsoje kibirkščiavo žalsvos elektros iškrovos. Ūmai grindys suvirpėjo, lyg supurtytos žemės drebėjimo. Kažkoks tolimas nerimstantis ugnikalnis apsivertė per miegus, vienu liepsningu pečiu apšviesdamas požemio sienas.

O ant tų sienų buvo paveikslai, nupiešti priešistorinių urvinių žmonių, gyvenusių čia gerokai anksčiau už egiptiečius.

- Žiūrėkit, - tarstelėjo Kapininis-Įkapinis.

Žybtelėjo žaibas.

Kardadančiai tigrai vijosi klykiančius urvinius žmones. Nelaimingieji beždžionžmogiai vaitodami skendo plačių nasrų akivaruose.

- Minutėlę. Galėtume išgelbėti kelis ugnimi.

Kapininis-Įkapinis pamerkė vieną akį. Žaibo tvyksnis padegė mišką. Vienas beždžionžmogis, sprukdamas nuo persekiojančio žvėries, stvėrė liepsnojančią šaką ir sugrūdo ją kardadančiui į nasrus. Plėšrūnas inkšdamas metėsi šalin. Beždžionžmogis, pergalingai urgzdamas, nusviedė degančią šaką ant sausų lapų krūvos savo urve. Kiti žmonės susibūrė aplink laužą, šildydamiesi rankas virš ugnies, šaipydamiesi iš tamsos lauke, kur žibėjo geltonos išsigandusio žvėries akys.

- Matote, berniukai? - Kapininio-Įkapinio veide mirguliavo ugnies atšvaitai. - Baigėsi Ilgojo Šalčio epocha. Vieno narsaus, nuovokaus žmogaus dėka vasara apsigyveno šaltame urve.

- Bet, - įsiterpė Tomas, - ką tai turi bendra su Vėlinėmis?

- Ką bendra? Še tau, kad nori! Ogi viską. Kai aplink tave kasdien kas nors miršta, nėra *laiko* galvoti apie Mirtį, supranti? Laiko užtenka tik bėgti nuo jos. Bet kai pagaliau nustoji bėgęs... - Jis palietė sieną. Beždžionžmogis sustingo, pakėlęs vieną koją. - ... atsiranda laiko pamąstyti apie tai, iš kur tu atsiradai ir kur išeini. O ugnis apšviečia kelią, berniukai. Ugnis ir žaibas. Žvaigždės danguje. Laužas tavo urve, apsaugantis tave nuo pavojų. Tik saugiai rymodamas naktimis prie laužo, urvinis žmogus, beždžionžmogis, pagaliau galėjo surikiuoti savo mintis, pamauti kaip mėsą ant iešmo ir pavartyti virš smalsumo ugnies. Saulė danguje numirė. Atėjo žiema, palaidodama urvą po sniegu, lyg didžiulis pūkuotas žvėris, drabstantis visur savo baltus pūkus. Ar begrįš kada pavasaris? Ar atgims kitamet saulė? O gal ji mirė visiems laikams? Šitas klausimas nedavė ramybės egiptiečiams. To paties klausė ir urviniai

žmonės, tik milijonu metų anksčiau. Ar rytoj ryte saulė *tikrai* pakils?

- Tai štai kada atsirado Vėlinės?

- Taip, berniukai, būtent tomis ilgomis apmąstymų naktimis. Ir todėl svarbiausias Vėlinių simbolis - ugnis. Saulė. Saulė, amžiams mirštanti šaltame danguje. Įsivaizduojate, kaip tuomet turėjo būti baisu pirmykščiam žmogui? Jiems tai buvo Didžioji Mirtis. Jeigu saulė užgestų visiems laikams - *kas* tada ištiktų pasaulį?

Todėl rudens vidury, merdėjant gamtai, beždžionžmogiai neramiai vartydavosi per miegus, prisimindami saviškius, mirusius pastaraisiais metais. Šmėklos ūkčiojo jų galvose. Šmėklos - tai mūsų prisiminimai, bet beždžionžmogiai šito nežinojo. Giliomis naktimis anapus jų sumerktų vokų šaukė, šoko, dainavo šmėklos, ir nubudę urviniai žmonės krūpčiodami iš siaubo kurstė savuosius laužus ir verkė. Jie mokėjo nuvyti šalin vilkus, bet ne prisiminimus, ne šmėklas. Todėl jie tiesiog sėdėdavo, apsiglėbę rankomis pečius, stebėdavo ugnį, dėkodavo nematomiems dievams už vaisių bei riešutų derlių ir melsdavosi, kad greičiau ateitų pavasaris.

Na, kuo ne Vėlinės? Prieš milijoną metų vėlų rudenį šaltame urve, kai saulės nebėra, o galva pilna šmėklų!

Kapininio-Įkapinio balsas pamažu nuščiuvo.

Jis nusivyniojo nuo savęs dar porą jardų mumijos tvarsčių, grakščiai persimetė juos per ranką ir pasisuko į berniukus:

- Bet jūs dar ne viską pamatėte, vyručiai. Eime.

Jie išėjo iš katakombų į Senovės Egipto sutemas.

Priešais stūksojo milžiniška piramidė, tarsi ko lūkuriuodama.

- Paskutinis, pasiekęs viršūnę - beždžionės dėdė! - šūktelėjo Kapininis-Įkapinis.

Beždžionės dėdė šįkart buvo Tomas.

11 skyrius

Dūsdami ir švokšdami, berniukai pagaliau užsiropštė į piramidės viršūnę, kur ant auksinio trikojo vėjyje lėtai sukiojosi didžiulis žiūronas su kristaliniais lęšiais, gigantiška akis, priartinanti tai, kas yra labai toli.

Blėstanti saulė grimzdo į debesis ties vakariniu horizontu. Kapininis-Įkapinis šūktelėjo patenkintas:

- Štai ji, berniukai! Vėlinių širdis, siela ir kūnas. Saulė! Štai miršta Oziris. Štai gęsta Mitra, persų šventoji ugnis. Štai leidžias Apolonas Febas, visos Graikijos šviesa. Saulė ir liepsna, berniukai. Žiūrėkite į ją, markstykitės, bet žiūrėkite. Pasukite žiūroną. Nukreipkite jį truputį žemiau. Matote Viduržemio jūros pakrantę - ten toli, už kokio tūkstančio mylių? Matote Graikų salas?

- Matome, - patvirtino Džordžas Smitas, blyški maskaradinė Šmėkla. - Miestai, miesteliai, gatvės, namai. Žmonės prieangiuose rikiuoja indus su maistu.

- Teisingai. - Kapininis-Įkapinis net švytėjo iš pasitenkinimo. - Taip graikai švenčia Mirusiųjų Dieną. Puodų Šventė. Senoviškas Vaišių-ar-Pokštų variantas. Bet pokštauja čia mirusieji, jei jų deramai nepavaišini. Todėl žmonės ir kelia jiems puotas ant savo namų slenksčių!

Toli toli, už tūkstančio mylių, švelnioje prieblandoje garavo kvapnūs patiekalai, skirti mirusiųjų dvasioms, sklandančioms virš gyvųjų žemės. Graikų moterys ir vaikai šmirinėjo pirmyn atgal pro duris, nešiodami laukan galybes aromatingais prieskoniais pagardintų valgių, gausybes įmantriausių skanėstų.

O paskui visoje Graikijoje sutartinai trinktelėjo uždaromos durys. Sutemų vėjas atnešė galingą trinktelėjimo aidą.

- Žyniai uždaro šventyklas, - paaiškino Kapininis-Įkapinis. - Šiąnakt Graikijoje kiekviena šventa vieta bus užrakinta devyniais užraktais.

- Žiūrėkite! - Ralfas-kuris-buvo-Mumija truputį pakreipė krištalinį žiūroną į šalį. Berniukų kaukes nušvietė nuo skaidrių lęšių atsimušę šviesos atspindžiai. - Kodėl tie žmonės teplioja savo namų duris juoda melasa?

- Tai degutas, - pataisė Kapininis-Įkapinis. - Juoda derva, prie kurios prilips šmėklos, jei mėgins brautis į namus.

- Atsimenate, - džiaugsmingai šūktelėjo Tomas, - *mums* juk irgi buvo kilusi tokia mintis!?

Tamsa nuslinko Viduržemio pakrantėmis. Iš kapų lyg rūko draiskanos pakilo mirusiųjų dvasios, suodinų dūmų pliumažais nuvinguriavo gatvėmis ir prilipo prie dervos, kuria buvo ištepti namų slenksčiai. Vėjas gedulingai vaitojo, tarsi perteikdamas į spąstus įkliuvusių vėlių sielvartą.

- O dabar Italija, Roma. - Kapininis-Įkapinis pasuko žiūroną, ir berniukai išvydo romėnų kapines, kur žmonės, palikę maistą ant kapų, skubėjo namo.

Vėjas čaižė Kapininio-Įkapinio apsiaustą. Vėjas gaudė, įsisukęs į jo burną:

O vėjai rudens, liepsninga lemtis,
Tai jūsų sparnais atkeliauja naktis.
Pakilkit, pastverkit, paverskit mane...
Rudens Medžio lapais svaigiam lėkime!

Ūmai Kapininis-Įkapinis pasišokėjo ir stryktelėjo aukštai į orą. Berniūkščiai ėmė klykti iš susižavėjimo stebėdami, kaip jo drabužiai, apsiaustas su gobtuvu, plaukai, oda, kūnas, cukraus baltumo kaulai skaidosi į smulkiausius gabalėlius:

...lapai... dekit...
...sukit... lėkit...!

Vėjas sudraskė Kapininį-Įkapinį į konfeti; tamsėjančiame danguje dabar sūkuriavo milijonas rudens lapų, auksinių, rudų, kraujo raudonumo, gniūžtės ąžuolo ir klevo lapų, kriokliai riešutmedžio lapų, mirguliuojančios kuždesių, murmesių, šnaresių kaskados. Ne vienu aitvaru, bet dešimčia tūkstančių tūkstančių mažučiukų, trapių lyg mumijos aitvariukų - štai kuo dabar virto Kapininis-Įkapinis:

Žeme, sukis! Žolės, džiūkit!
Lapai, dekit! Medžiai... lėkit!

Ir iš visų pasaulio šalių, kur tais metais jau apsilankė ruduo, sulėkė šnarančių lapų pulkai, ir prisijungė prie šėlstančio margų skiautelių verpeto, iš kurio tebegriaudėjo Kapininio-Įkapinio balsas:

- Matote laužus palei Viduržemio jūros pakrantes, berniukai? O šiauriau? Matote laužus, liepsnojančius visoje Europoje? Tai baimės ugnys. Šventės liepsnos. Ar nenorite žvilgtelėti iš arčiau, berniukai? Nagi, oplia!

Lapų lavinos užgriuvo berniukus lyg pamėkliškų naktinių drugių spiečiai, pagriebė ir nusinešė su vėju. Aštuoni berniūkščiai dainavo, kvatojo ir kikeno, lėkdami virš Egipto smėlynų, spygavo ir klykė, sklęsdami virš baugios neramios jūros.

- Laimingų Naujų metų! - atsklido tolimas balsas jiems pavymui.

- Laimingų *ko?* - nustebo Tomas.

- Laimingų Naujų metų! - sušlamėjo Kapininis-Įkapinis, sausų lapų sūkurys. - Senovėje lapkričio pirmąją prasidėdavo Nauji metai. Tikroji vasaros pabaiga, šaltos žiemos pradžia. Gal ir ne itin laimingas metas, bet vis tiek - laimingų Naujų metų!

Jie perkirto Europą ir vėl išvydo po savimi jūrą.

- Priešakyje - Britų salos, - sukuždėjo Kapininis-Įkapinis. - Ar nenorėtumėte akies krašteliu žvilgtelėti į gyvą Anglijos druidų Mirties Dievą?

- Aišku, norėtume!

- Jei taip, tyliau už pienės pūką, minkščiau už sniegą - nuleisk juos, vėjau, visus ir kiekvieną!

Berniukai nugarmėjo žemyn.

Lyg paberti riešutai sutapsėjo į žemę jų pėdos.

12 skyrius

Berniukai krito į žemę ryškiaspalviu rudens lietumi, išsirikiavę šia tvarka:

Tomas Skeltonas, įsispraudęs į žavingus Griaučius;

Ilgšis Henris, daugiau ar mažiau Ragana;

Ralfas Bengstramas, Mumija, kas minutę netenkanti vis daugiau tvarsčių;

Vaiduoklis, vardu Džordžas Smitas;

Dž. Dž. (kito vardo ir nereikėjo), labai mielas beždžionžmogis;

Volis Bebas, kuris tvirtino esąs Chimera, bet visi sakė, kad jis labiau panašus į Kvazimodą;

Fredas Frajeris, tikrų tikriausias Elgeta, ką tik išsiropštęs iš pakelės griovio;

Ir paskiausias, bet ne mažiau svarbus, Pasiutėlis Niblis, kuris susigalvojo kostiumą paskutinę akimirką, paprasčiausiai užsidėjęs baltą kaukę ir nusikabinęs nuo garažo sienos senelio dalgį.

Kai pagaliau visi berniukai saugiai nusileido ant Anglijos žemės, margų rudens lapų pulkai nukrito nuo jų ir nuskriejo sau.

Jie stovėjo vidury bekraščio kviečių lauko.

- Štai, ponaiti Nibli, tavo dalgis. Pasiimk! - Kapininis-Įkapinis atidavė berniukui dalgį. - Visi ant žemės! - staiga perspėjamai šūktelėjo jis. - Druidų Mirties Dievas! Samheinas! Gulkite!

Berniukai sukrito kniūbsti.

Nes iš dangaus tiesiai į juos skriejo milžiniškas dalgis. Aštrūs lyg skustuvo ašmenys raižė vėją, švilpdami skrodė debesis. Nukapojo medžių viršūnes. Žaibiškai nuskuto kalvos skruostą. Išpjovė kviečiuose lygutėlę pradalgę. Ant berniukų galvų pabiro grūdų kruša.

Ir su kiekvienu dalgio mostelėjimu, rėžtelėjimu, čekštelėjimu dangus skardėjo klyksmais, riksmais bei gailiomis aimanomis.

Dalgis švilpdamas nuskriejo aukštyn.

Berniukai dar labiau susigūžė.

- Hm! - grėsmingai krenkštelėjo galingas balsas.

- Tai *jūs,* misteri Kapinini-Įkapini! - baikščiai šūktelėjo Tomas.

Nes priešais stūksojo milžiniška apsiaustu apsigobusi figūra, iškilusi į dangų per keturiasdešimt pėdų; rankose ji laikė didžiulį dalgį, o jos veidą slėpė vidurnakčio ūkai.

Dalgio ašmenys nėrė žemyn: š š š š š š!

- Misteri Kapinini-Įkapini, nebegąsdinkite mūsų!

- Užsičiaupk! - Kažkas kaukštelėjo Tomui per alkūnę. Misteris Kapininis-Įkapinis gulėjo ant žemės šalia jo. - Tai ne aš. Tai...

- Samheinas! - suriko balsas rūke. - Mirusiųjų Dievas! Šitaip aš nuimu savąjį derlių!

Sssss-ūūūšššššš!

- Šiąnakt čia susirinko visi, kas mirė šiais metais! Ir už jų nuodėmes aš paversiu juos *žvėrimis!*

Sssss-ūūūmmmmmmmmm!

- O, prašau, - suinkštė Ralfas-Mumija.

Sssssssttttt! Dalgis čirkštelėjo per nugarą Pasiutėliui Nibliui, perrėždamas jo kostiumą, išplėšdamas iš rankų jo paties nediduką dalgelį.

- Žvėrimis!

Ir nupjautos kviečių varpos lėkė į orą, kur vėjas jas kūlė, o ant žemės krito sielų lietus - visi, kurie mirė per pastaruosius dvylika mėnesių. Varpos, vos palietusios žemę, akimirksniu virsdavo asilais, vištomis, gyvatėmis, šunimis, katėmis, karvėmis, ir visi tie padarai stumdydamiesi skubėjo vienas per kitą kudakuodami, bliaudami, lodami, kniaukdami, mūkdami. Bet visi jie buvo miniatiūriniai, mažulyčiai, ne didesni už kirminus, už kojų pirštus, už nukirstą nosies galiuką. Tūkstančiai kviečių varpų glėbiais lėkė į orą ir biro žemėn bebalsiais vorais, kurie negalėjo net verkti, net šaukti, net maldauti pasigailėjimo, tik bėgo be garso per žolę, ropštėsi per gulinčius berniukus. Šimtas šimtakojų ropojo Ralfo nugara. Du šimtai dėlių kabinosi į Pasiutėlio Niblio dalgį, kol berniukas nupurtė jas žemėn, persikreipęs iš pasišlykštėjimo. Visur aplink krutėjo juodosios našlės ir mažulyčiai smaugliai.

- Tai jums bausmė už jūsų nuodėmes! Už nuodėmes! - riaumojo balsas gaudžiančiame danguje.

Dalgis blyksėjo ašmenimis. Milijonai nukirstų kviečių varpų krito žemėn. Nusidėjėliai smigo iš dangaus kaip akmenys. O atsitrenkę į žemę virsdavo varlėmis, rupūžėmis, kirbančiomis karpomis bei šviesoje dvokiančiomis medūzomis.

- Aš būsiu geras, - tvirtino Tomas Skeltonas.

- Palik mane gyvą, - antrino Ilgšis Henris.

Šaukti reikėjo labai garsiai, nes dalgis, skrosdamas orą, kėlė kurtinantį triukšmą. Tarsi kokia audros banga liejosi iš padebesių, plaudama krantą, o paskui skubėjo atgal į padangę kapoti pačių debesų. Atrodė, kad netgi debesys karštligiškai kužda maldas, mėgindami permaldauti lemtį: tik ne mane! ne mane!

- Už visus jūsų blogus darbus! - šaukė Samheinas.

Ir dalgis pjovė, ir pakirstos sielos krito aklų tritonų, šlykščių blakių ir bjaurių tarakonų lietumi. Nesuskaičiuojamos gyvių galybės kirbėjo, šmirinėjo, ropinėjo po žolę.

- O Dangau, jis tikras blusdarys!

- Utėlių traiškytojas!

- Gyvačių malėjas!

- Tarakonų gamintojas!

- Musių veisėjas!

- Ne! Samheinas! Rudens Dievas. Mirusiųjų Dievas!

Samheinas treptelėjo milžiniška koja, sutraiškydamas tūkstantį vabalų, sumaišydamas su dulkėmis dešimt tūkstančių mažyčių žvėrimis paverstų žmonių sielų.

- Manyčiau, - pratarė Tomas, - mums pats laikas...

- Sprukti? - ceremoningai pasiūlė Ralfas.

- Gal balsuokime?

Vėl sušnypštė dalgis. Subliuvo Samheinas.

- Greičiau balsuokite, po galais! - paragino Kapininis-Įkapinis.

Visi pašoko nuo žemės.

- Ei, jūs! - nugriaudėjo balsas virš jų galvų. - Tučtuojau grįžkite!

- Ne, sere, ačiū, - choru atsiliepė berniūkščiai.

Ir dėjo į kojas.

- Mano manymu, - bėgdamas prašvokštė Ralfas, visas apsiašarojęs, uždusęs, - aš didžiąją dalį gyvenimo buvau netgi labai geras. Aš nenusipelniau mirties.

- Ahaaaa! - suriko Samheinas.

Dalgis lėkė į juos lyg skraidanti giljotina, pakeliui nukirsdamas ąžuolo viršūnę ir nuversdamas žemėn klevą. Kažkur visas rudens obuolių sodas pabiro į aidžią bedugnę. Garsas buvo toks, lyg pilnas namas berniukų būtų nudardėjęs nuo laiptų.

- Atrodo, jis tavęs neišgirdo, Ralfai, - skuosdamas, kiek kojos neša, iškvėpė Tomas.

Berniukai nėrė tarp akmenų bei krūmokšnių.

Dalgis atsimušė į akmenis.

Įsiutęs Samheinas taip užriaumojo, kad gretimos kalvos viršūnė nuskilo ir nuslinko žemyn.

- O jergutėliau, - sumurmėjo Ralfas, stipriai užsimerkęs ir taip susisukęs, kad pėdos siekė krūtinę. - Anglija - ne ta šalis, kur galima daryti nuodėmes.

Staiga lyg paskutinis lietaus šuoras ant berniukų pasipylė dar vienas srautas persigandusių sielų, paverstų blusomis, blakėmis, vorais šienpjoviais.

- Ei, žiūrėkite. Šuva!

Benamis šuva, paklaikęs iš siaubo, ropštėsi į akmenuotą kalvą.

O jo snukyje, jo akyse, ypač akyse, buvo kažkas...

- Ar tai kartais ne...?

- Pipkinas? - sušuko visi.

- Pipai! - suriko Tomas. - Ar tai tu? Mes ir vėl susitikome...

Bet tą akimirką ūūūūmmmm! atlėkė dalgis.

Šunelis, inkšdamas iš baimės, persivertė per galvą ir nusirito žole į pakalnę.

- Laikykis, Pipkinai! Mes tave pažinome, mes tave matome! Nebijok! Ne... - Tomas šaižiai švilptelėjo.

Tačiau šunelis, skalydamas tokiu pažįstamu, tokiu mielu Pipkino balsu, jau dingo berniukams iš akių.

Pala, ar tai ne jo balso aidas grįžo, atsimušęs nuo kalvų?

- Dar susitiksime, susitiksime, susitiksime...

Kur? - mintyse suvaitojo Tomas. Dėl Dievo meilės, *kur?*

13 skyrius

Samheinas, įrėmęs dalgį kotu į žemę, patenkintas dairėsi aplinkui.

Paskui smagiai sukikeno, pasispjaudė ugninėmis seilėmis pūslėtas rankas, patogiau suėmė dalgį, užsimojo - ir staiga sustingo...

Nes kažkur kažkas dainavo.

Beveik pačioje kalvos viršūnėje, nedidelėje ąžuolų giraitėje, blykčiojo lauželis.

Žmonių šešėliai stovėjo aplink laužą, iškėlę rankas virš galvų, ir progiesmiu traukė:

O Samheinai, Mirusiųjų Dieve!
Išklausyk mus!
Mes, Šventieji Druidų Žyniai,
Šventų Ąžuolų Giraitėje
Meldžiamės už Mirusiųjų Sielas!

Tolumoje, prie kaitraus laužo, keistieji žmonės iškėlė virš galvų peilius, iškėlė kates ir ožkas, giedodami toliau:

Mes meldžiamės už sielas tų,
Kuriuos tu pavertei Žvėrimis.
O Mirusiųjų Dieve, mes aukojame tau
Kitus žvėris,
Kad paleistum laisvėn
Sielas mūsų mylimųjų,
Mirusių šįmet!

Žybtelėjo peiliai.

Samheinas dar plačiau nusišypsojo. Subliuvo, sužviegė aukojami gyvuliai.

O aplink berniukus - ant žemės, ant žolės, ant akmenų - be garso žioptelėjo, krūptelėjo, virptelėjo nelaimingosios sielos, įkalintos vorų, tarakonų, blusų, blakių ir šimtakojų kūnuose.

Tomas skausmingai susiraukė. Jam atrodė, kad girdi visur aplinkui milijonus laibučių, silpnučių, beveik mikroskopinių dejonių ir atodūsių. Tai dejavo iš skausmo ir dūsavo iš palengvėjimo vorai bei šimtakojai, šoko trypė iš džiaugsmo vabalai.

- Paleisk juos! Paleisk! - maldavo druidai kalvos viršūnėje.

Dar skaisčiau įsiliepsnojo ugnis.

Jūros vėjas praūžė virš pievų ir uolų, nušlavė vorus, nubraukė blakes, apvertė ant nugarų tarakonus. Mažulyčiai vabzdžiai, miniatiūriniai šunys ir karvės pakilo nuo žemės lyg milijonas snaigių. Gyvulių ir vabzdžių kūnai, kuriuose buvo įkalintos mirusiųjų sielos, pakibo ore.

Sušvilpė, sušlamėjo oras - tai išlaisvintos sielos sutartinai šovė aukštyn į padebesius.

- Į Dangų! - šaukė druidų žyniai. - Keliaukite sau laisvos į Dangų!

Po minutėlės sielų pulkai dingo iš akių, paskutinį kartą garsiai atsidūsėję, ir tas atodūsis buvo kupinas begalinio dėkingumo.

Samheinas, Mirusiųjų Dievas, tik gūžtelėjo pečiais, nė nemėgindamas jų sulaikyti. O paskui staiga sustingo.

Aštuoni berniūkščiai ir misteris Kapininis-Įkapinis, pasislėpę tarp stambių riedulių, taip pat suakmenėjo.

Nes per slėnį link kalvos skubėjo gausus Romos kareivių būrys. Kareiviai bėgo, išsirikiavę vora po du, o vadas, skutantis visų priešakyje, šaukė:

- Romos kariai! Žudykite pagonis! Padarykite galą jų netikram tikėjimui! Taip įsakė Svetonijus!

- Už Svetonijų!

Samheinas savo aukštybėse užsimojo dalgiu, bet per vėlai!

Romėnai pripuolę ėmė kardais ir kirviais kapoti šventuosius druidų ąžuolus.

Samheinas suklykė iš skausmo, tarytum kareivių kirviai smigo jam į kelius. Šventieji medžiai dejavo, ūžė ir galiausiai dundėdami nuvirto.

Samheinas suvirpėjo aukštai danguje.

Druidų žyniai, sprunkantys nuo persekiotojų, sustojo ir taip pat sudrebėjo.

Medžiai krito.

Žyniai, pakirsti per kelius, per kulkšnis, krito. Virto lyg viesulo raunami ąžuolai.

- Ne! - suriaumojo Samheinas aukštai danguje.

- Taip! - atsiliepė romėnai. - Pirmyn!

Kareiviai paskutinį kartą užsimojo kardais ir kirto iš visų jėgų.

Ir Samheinas, Mirusiųjų Dievas, pakirstas per kulkšnis, iš pašaknų, ėmė virsti žemėn.

Berniukai, kurie stebėjo jį, užvertę galvas, strimgalviais metėsi šalin. Nes Samheinas krito tarsi milžiniška giria. Žemę uždengė juodas kaip naktis šešėlis. Dundėjo ir griaudėjo artėjanti Dievo mirtis. Juk jis buvo galingiausias medis iš visų, kada nors augusių pasaulyje, aukščiausias ąžuolas iš visų, kada nors nukirstų ir nužudytų. Klykdamas, pašėlusiai plakdamas rankomis orą, lyg dar mėgintų į kažką kabintis, krito Samheinas.

Ir pagaliau trenkėsi į žemę.

Smūgio garsas sudrebino kalvų kaulus ir užpūtė šventuosius laužus.

Kai pakirstas Samheinas negyvas nugriuvo ant žemės, kartu su juo nuvirto ir paskutinieji druidų ąžuolai tarsi kviečiai, nupjauti paskutiniu dalgio kirčiu. Jo paties didžiulis dalgis, milžiniška šypsena, pasimetusi kažkur laukuose, virto sidabro balute ir susigėrė į dirvą.

Stojo tyla. Tik laužai smilko. Ir šnarėjo vėjo gainiojami lapai.

Saulė iškart pasislėpė už horizonto.

Berniukų akyse merdėjo druidų žyniai, kraujas plūdo iš jų žaizdų į žolę. O romėnų kapitonas žirgliojo po užgesusius laužus, blaškydamas šventus pelenus.

- Čia mes pastatysime šventyklas mūsų dievams!

Kareiviai sukūrė naujus laužus, pastatė auksinius stabus ir ėmė smilkyti prieš juos smilkalus.

Bet nespėjus jų laužams nė įsidegti, rytuose patekėjo žvaigždė. Per tolimos dykumos smėlynus keliavo Trys Karaliai, lydimi kupranugarių varpelių tilindžiavimo.

Romėnų kariai prisidengė bronziniais skydais, bandydami pasislėpti nuo Žvaigždės švytėjimo. Bet jų skydai ištirpo. Romėnų stabai taip pat išsilydė ir virto Marijos bei jos Sūnaus statulėlėmis.

Kareivių šarvai tirpo, varvėjo žemėn, keitėsi. Netrukus, apsitaisę kunigų apdarais, jie jau giedojo lotyniškai prieš dar naujesnius altorius. Kapininis-Įkapinis, kuris įdėmiai stebėjo besikeičiančias scenas susigūžęs už akmens, pagaliau atsigręžė į savo mažuosius kaukėtuosius bičiulius.

- Matote, berniukai? Vieni dievai keičia kitus. Romėnai sunaikino druidus, jų ąžuolus, jų Mirties Dievą - viską iškapojo, išvartė. Ir pastatė jų vieton savuosius dievus. O dabar krikščionys iškapojo romėnus! Nauji altoriai, berniukai, nauji smilkalai, nauji vardai...

Netikėtai pakilęs vėjas užpūtė žvakes ant altorių.

Žemė sudrebėjo, sukrūpčiojo. Pliūptelėjo kiaurai merkianti liūtis.

- Kas atsitiko, misteri Kapinini-Įkapini? - tamsoje sušuko Tomas. - Kur mes atsidūrėme?

Kapininis-Įkapinis įžiebė savo titnaginį nykštį ir iškėlė virš galvos, kad būtų šviesiau.

- Kad aš kur prasmegčiau, berniukai, jei tai ne Tamsieji Amžiai. Ilgiausia ir gūdžiausia naktis žmonijos istorijoje. Kristus jau seniai išėjo, ir pasaulis...

- O kurgi Pipkinas?

- Aš čia! - atsiliepė balsas juodame danguje. - Atrodo, aš sėdžiu ant šluotos! Ir ji... mane neša!

- Mane taip pat! - staiga subruzdo Ralfas, paskui Dž.Dž., Pasiutėlis Niblis, Volis Bebas ir visi kiti.

Aplinkui ūžė, šlamėjo, šnarėjo, tarytum milžiniška katė laižėsi ūsus tamsoje.

- Šluotos, - sumurmėjo Kapininis-Įkapinis. - Šluotos renkasi. Rudeninė Šluotų Šventė. Kasmetinis sąskrydis.

- O kur jos skrenda? - paklausė Tomas. Jam teko rėkti visu balsu, nes dabar visi berniukai cypdami ir spiegdami stumdėsi ore.

- Į Šluotų Dirbtuves, be abejo!

- Padėkite! Aš skrendu! - suriko Ilgšis Henris.

Ūžt. Šluota švilpdama nusinešė jį.

Kažkokia didžiulė dygliuota katė brūkštelėjo uodega Tomui per skruostą. Jis pajuto, kaip jam tarp kojų įsispraudė medinis kotas.

- Laikykis! - patarė Kapininis-Įkapinis. - Kai užpuola šluota, nieko kito ir nebelieka, tik tvirtai laikytis!

- Laikausi! - atsiliepė Tomas ir nuskriejo.

14 skyrius

Dangus knibždėte knibždėjo šluotų.

Dangus skambėjo nuo klyksmų - tai spygavo berniukai, sėdintys ant mažiausiai aštuonių iš tų šluotų.

Jaunieji raiteliai taip entuziastingai spygavo - iš pradžių iš baimės, paskui iš susižavėjimo, - kad beveik užmiršo Pipkiną, kuris taip pat sukinėjosi tarp debesų, dangaus salynų.

- Čionai! - šūktelėjo Pipkinas.

- Skubame, kaip tik galime! - atsiliepė Tomas Skeltonas. - Bet, Pipai, turiu pasakyti, jodinėti ant šluotos menkas malonumas!

- Šiuo klausimu aš visiškai sutinku su tavimi, - patvirtino Ilgšis Henris.

Visi kiti taip pat sutiko - mat kas minutę slysčiojo nuo savo šluotražių, kabinosi į kotus, ropštėsi atgal ir vėl krito.

Tuo tarpu danguje prisigrūdo tiek šluotų, kad nebeliko vietos nei debesims, nei rūkams, nei tuo labiau berniūkščiams. Netrukus susidarė tikrų tikriausias šluotų transporto kamštis. Sakytum, viso pasaulio medžių šakos vienu sykiu atitrūko nuo kamienų, perlėkė per javų laukus, nupjovė, surišo, iškūlė kiekviena sau po pėdą ir kartu su juo pakilo į padebesius.

Čia susirinko viso pasaulio kotai, mietai ir skalbinių virvių basliai. Kartu su jais sulėkė visi šiaudų kuokštai, žolės glėbiai, vytelių ir sausų stagarų pundai. Jie gainiojo avis-debesis, šveitė žvaigždes ir jodino berniūkščius.

Berniukai, apsižergę kaulėtuosius ristūnus, pateko į tikrą lazdų krušą. Iš visų pusių juos plakė, daužė, kumščiavo ir tvatino - matyt, už tai, kad išdrįso pakilti į dangų. Kiekvienas iš aštuonių užsidirbo po šimtą mėlynių, po tuziną įdrėskimų ir lygiai po keturiasdešimt devynis gumbus ant minkštų galvelių.

- Ei, man sugurino nosį! - laimingas aiktelėjo Tomas, žiūrinėdamas krauju išteptus savo pirštus.

- Pamanyk tik! - atsiliepė Pipkinas, nerdamas į debesį sausas, išnerdamas šlapias. - Tai niekis. O man štai viena akis užtinusi, viena ausis užgulusi, vienas dantis išmuštas!

- Pipkinai! - šūktelėjo Tomas. - Tu vis sakai mums, kad ieškotume tavęs, bet nepasakai kur! *Kur?*

- Ore! - atsakė Pipkinas.

- Nieko sau, - burbtelėjo Ilgšis Henris. - Pasaulis įvyniotas į du zilijardus šimtą milijardų devyniasdešimt devynis milijonus akrų oro! Kurį pusakrį tu turi omeny, Pipai?

- Aš turiu omeny... - pradėjo Pipkinas.

Bet priešais jį staiga išdygo visa rikiuotė išsiskėteriojusių šluotkočių, sakytum, kokia pamišusi kukurūzų stiebų gyvatvorė ar įsiutusi mietų tvora.

Debesis su piktadario fizionomija plačiai prasižiojo, prarijo Pipkiną su visa šluota, užčiaupė dūminius nasrus ir nudundėjo sau su išsipūtusiu pilvu.

- Spirk jam, Pipkinai! Duok jam į pilvą! - pasiūlė kažkuris iš berniukų.

Bet Pipkinas kažkodėl nesispardė, ir debesis patenkintas nuplaukė Begaline Įlanka link Amžinybės Aušros, virškindamas gardžius pietus.

- Ieškoti jo ore? - pasipiktino Tomas. - Po galais, tai juk tas pats, kas niekur. Argi ne siaubinga?

- Būna ir siaubingiau! - atsiliepė Kapininis-Įkapinis, skrisdamas pro šalį ant šluotos, panašios į piktą šlapią katę, patupdytą ant mieto galo. - Norite pamatyti raganas, berniukai? Žiežulas, žiniuones, kerėtojas, burtininkus, juoduosius magus, demonus, velnius? Štai jie traukia - ištisais pulkais! Tik plačiau išplėskite akis, berniukai.

Ir iš tiesų, apačioje, per visą Europą, per Prancūziją, Vokietiją, Ispaniją, iš pietų į šiaurę nakties keliais plūdo minios, būriai, gaujos neregėtų nusidėjėlių.

- Pirmyn! Bėgte marš! Visi į tamsą, visi į naktį! - Kapininis-Įkapinis sukiojosi virš bėgančių pulkų ir šūkavo kaip generolas, vadovaujantis šauniai nelabųjų kariaunai. - Slėpkitės! Greičiau! Tūnokite savo lindynėse ir nesirodykite! Palaukite porą šimtmečių!

- Nuo ko jie turi slėptis? - nusistebėjo Tomas.

- Krikščionys ateina! - suklykė balsai apačioje, keliuose.

Tai ir buvo atsakymas.

Tomas atidžiai žiūrėjo žemyn, sklęsdamas ore.

Pulkai bematant išsilakstė į šalikeles, išsiskirstė po vieną į vienkiemius, kryžkeles, laukus ir miestelius. Seniai. Senės. Įsiutusios bedantės žmogystos, kažką vapančios dangui, sausakimšam šluotų.

- Betgi tai raganos ir raganiai! - nustėręs sušuko Ilgšis Henris.

- Galite išskalbti, išgręžti ir padžiauti ant tvoros mano sielą, jeigu tu neteisus, berniuk, - sutiko Kapininis-Įkapinis.

- Raganos, šokinėjančios per laužus! - nusistebėjo Dž.Dž.

- Raganos, maišančios viralą katiluose! - aiktelėjo Tomas.

- Raganiai, rašinėjantys magiškus simbolius kiemų dulkėse! - šūktelėjo Ralfas. - Ar visi jie *tikri?* Tai yra aš visada maniau...

- Tikri? - Kapininis-Įkapinis taip įsižeidė, kad vos nenukrito nuo savo šluotos, panašios į pasišiaušusią katę. - Po perkūnais, vyruti, kiekvienas miestelis turi savo raganą ar raganių. Kiekviename miestelyje slepiasi koks nors senas graikų stabmeldžių žynys, koks nors romėnas, garbinantis savo mažus dievukus. Bėgdami nuo krikščionių, jie klaidžioja vieškeliais, slepiasi grioviuose, lindi urvuose! Net mažiausiuose kaimuose, berniukai, skurdžiausiose fermose tūno užsislėpusios senos religijos. Matėte, kaip romėnai kapojo druidus, ką? Tąsyk druidai turėjo slapstytis. O dabar romėnai, krikščionimis šėrę liūtus, patys bėga slėptis. Visi tikėjimai, net patys menkiausi, visokiausių rūšių ir pakraipų kultai iš paskutiniųjų stengiasi išlikti. Žiūrėkite, kaip jie sprunka, berniukai!

Ir tai buvo tiesa.

Visoje Europoje liepsnojo laužai. Kiekvienoje kryžkelėje, ties kiekviena šieno stirta juodi siluetai liuoksėjo per laužus lyg katės. Burbuliavo viralai katiluose. Senos žiežulos svaidėsi prakeiksmais. Šunys lakstė po smilkstančias žarijas.

- Raganos, visur raganos, - nepaliovė stebėtis Tomas. - Aš ir nežinojau, kad jų buvo tiek daug!

- Galybių galybės, Tomai. Europa buvo sausakimša visokiausio plauko kerėtojų. Raganos po slenksčiais, po lovomis, rūsiuose ir palėpėse.

- Nieko sau! - Ilgšis Henris, persirengęs Ragana, užrietė nosį. - Tikros raganos! Ar jos galėjo šnekėtis su mirusiųjų vėlėmis?

- Ne, - atsakė Kapininis-Įkapinis.

- O šokdinti velnius?

- Ne.

- Įsprausti demonus tarp durų vyrių ir girgždinti juos vidurnaktį?

- Ne.

- Jodinėti ant šluotų?

- Ne.

- Apkrėsti žmones čiauduliu?

- Deja, ne.

- Užmušti žmogų, smaigstant adatomis lėlę?

- Ne.

- Tai ką, po galais, jos *galėjo?*

- Nieko.

- Nieko! - apstulbę sušuko visi.

- Bet jos *manė,* kad gali, berniukai!

Būrys, vadovaujamas Kapininio-Įkapinio, nukreipė savo šluotražius žemyn ir nuskriejo virš ūkių bei vienkiemių, kur visokiausi kerėtojai maišė miglas katiluose, grūdo rupūžes, uostė mumijų dulkes ir kikendami strakaliojo.

- Stabtelėkite ir pamąstykite. Ką iš tiesų reiškia žodis “ragana”, “raganius”?

- Na... - pradėjo Tomas ir nutilo nežinodamas, ką pasakyti.

- Tas, kuris *regi,* - atsakė pats Kapininis-Įkapinis. - Kas turi įžvalgos. Proto. Išminties. Taigi tie, kurie turėjo bent kiek daugiau smegenų ir žingeidumo, žinojo ir suprato daugiau negu kiti. Tokius štai neatsargius gudročius, kurie išdrįsdavo parodyti savo išmintį, žmonės ir vadino...

- Raganiais! - vienu balsu sušuko berniukai.

- Kai kurie iš tų gudročių apsimesdavo moką kerėti, įsivaizduodavo kalbą su šmėklomis, seniai į kapus atgulusiais sukčiais ir nerimstančiomis mumijomis. Ir jei kartais koks priešas atsitiktinai numirdavo, jie laikydavo tai savo nuopelnu. Jiems patiko galvoti, kad jie turi kažkokią ypatingą galią, nors iš tiesų neturėjo jokios galios, berniukai, jokios. Kad ir kaip būtų gaila ir apmaudu, deja, tokia yra tiesa. Bet įsiklausykite! Girdite, ten, už kalvos? Ten rišamos raganų šluotos. Ten jos dabar ir lekia.

Berniukai įsiklausė ir išgirdo:

Mes čia, pakalnėj, plušam,
Rišam Šluotas,
Kurios lyg kumelaitės uodeguotos
Skraidina raganas padangėm debesuotom
Drauge su vėju -
Tik atsidūsėji ar švilpteli,
Ar rikteli į tylą, ir šluotražis
Suragintas pakyla...!

Apačioje, tiesiai po jais, ūžė gaudė raganų šluotų fabrikėlis: vos tik išdrožti kotai būdavo aprišamas vytelėmis, šluotos šaudavo aukštyn pro kaminus, lydymos žiežirbų spiečių. O ant stogo jų jau laukė raganos, kurios tučtuojau apsižergdavo savo naujuosius žirgelius ir šuoliuodavo per žvaigždėtą skliautą.

Ar bent jau taip atrodė berniukams, kurie žiūrėjo akis išpūtę ir klausėsi negirdėtos dainos:

Ar raganos raitom ant šluotų vėjais jojo,
Ar su velniais per naktį šoko ir kvailiojo?
Ne!
Bet jos taip tvirtino, taip gyrės ir kartojo,
Kol pagaliau pasaulis įbaugintas
Skaistuoles, "raganomis" išvadintas,
Mergaites, moteris ir senutes,
Užkėlė ant sausų beržų
Ir uždusino dūmuose laužų.

Minios įtūžusių žmonių, nešinų deglais, siautėjo po kaimus ir atokius ūkius. Laužai plieskė nuo Lamanšo sąsiaurio iki Viduržemio jūros.

Prancūzų žemėj, vokiečių tėvynėj
Šimtų šimtai, taip sakant, nelabųjų
Pakartos šoka šokį paskutinį.
Sukilo miestai, persigando sodžiai;
"Ant laužo raganas!" Ir dvi kaimynės
Įpykusios viena į kitą pirštais rodo.

Laukinės kiaulės jodino stogais raganas, derva prilipdydas joms ant nugarų, skeldamos kibirkštis iš čerpių, šniokšdamos garais.

Europa dūsta dūmuose laužų.
Žiūrėk, jau pleška liepsnose ir tie,
kas pirma teisė.
Už ką? Et, šiaip sau! Kaip gražu!

Kol vienas šūkteli: v i s i kalti!
Kiekvienas esam nusidėję!
Vaje, vaje, tai ką dabar daryti?
V i s u s reikėtų išžudyti!

Dangus aprūko nuo dūmų. Kiekvienoje kryžkelėje kabaliavo pakartos raganos, varnos būriavosi plunksnuotoje tamsoje.

Berniukai, pakibę ant savųjų šluotų, žiūrėjo akis išpūtę, prasižioję.

- Ar dar kuris nors nori būti ragana? - pagaliau paklausė Kapininis-Įkapinis.

- Ne-e, - atsiliepė Ilgšis Henris, visas virpėdamas po savaisiais Raganos skarmalais, - tik ne *aš!*

- Rimtai?

- Rimtai.

Šluotos nuskraidino juos per dūmus ir degėsius.

Berniukai nusileido Paryžiuje, tuščioje gatvėje, tiksliau, aikštelėje.

Jų šluotos negyvos nukrito ant grindinio.

15 skyrius

- Na, berniukai, kaip mums išgąsdinti gąsdintojus, įbauginti baugintojus, pašiurpinti šiurpintojus? - iš debesies sušuko Kapininis-Įkapinis. - Kas, jūsų manymu, galingesnis už demonus ir raganas?

- Galingesni dievai?

- Gudresnės raganos?

- Didesnės šventyklos? - spėjo Tomas Skeltonas.

- Teisingai, Tomai, dievaži! Jau pagaunate mintį? Tikėjimas auga! Kaip? Ogi pastatais, tokiais dideliais, kad jų šešėlis krenta ant visos šalies. Tereikia pastatyti bažnyčią, tokią aukštą, kad matytųsi iš už šimto mylių. Bažnyčią, kuri garsėtų dydžiu ir kupriumi, skambinančiu varpais. Taigi, berniukai, padėkite man pastatyti ją - plyta po plytos, perdanga po perdangos. Visi drauge statykime...

- Dievo Motinos Katedrą! - sušuko aštuoni berniūkščiai.

- Yra ir dar viena priežastis ją pastatyti... - paslaptingai nutęsė Kapininis-Įkapinis. - Įsiklausykite...

Bam!

Danguje skambėjo varpas.

Bam!

- ...padėkite...! - vos girdimai cyptelėjo balsas, nutilus varpo gaudesiui.

B a m!

Berniukai užvertė galvas ir išvydo tarsi kokius pastolius, kylančius iki pusės varpinės, kuri stūksojo sau viena mėnulio fone. Pa-

čioje jos viršūnėje kabėjo didžiulis bronzinis varpas. Jis dabar ir skambėjo.

O po kiekvieno trenksmo, dūžio, gausmo iš varpo vidaus šaukė laibas balselis:

- Padėkite!

Berniukai atsigręžė į Kapininį-Įkapinį.

Jų akyse liepsnojo vienas klausimas:

Pipkinas?

Ieškokite manęs ore! suprato Tomas. *Ten jis ir yra!*

Žemyn galva pakibęs virš Paryžiaus, varpo viduje vietoje šerdies tabalavo Pipkinas. Ar bent jau Pipkino dvasia, šmėkla, prarasta siela.

Tai reiškia, kad kai varpas mušdavo valandas, garsą išgaudavo gyva šerdis iš kraujo ir kaulų, atsimušdama į metalinį kraštą. Tai Pipkino galva mušė varpą. Bam! Ir vėl: Bam!

- Jis gi išsitaškys smegenis! - aiktelėjo Ilgšis Henris.

- Padėkite! - šaukė Pipkinas, šešėlis varpe, šmėkla, pakabinta galva žemyn, kad muštų valandas ir jų ketvirčius.

- Skriskite! - suskato raginti berniukai savo šluotas, bet tos gulėjo negyvos ant Paryžiaus grindinio.

- Jose nebeliko gyvybės, - liūdnai paaiškino Kapininis-Įkapinis. - Viskas išseko - syvai, jėga, ugnis. Štai taip. - Jis pasitrynė smakrą, išskeldamas keletą kibirkščių. - Kaipgi mes dabar pakilsime į viršų pas Pipkiną be šluotų pagalbos?

- *Jūs* nuskriskite, misteri Kapinini-Įkapini!

- Ė, ne, neišdegs. Tai jūs privalote jį gelbėti, nuolat ir amžinai, kas kartą, visą šią naktį, kol išvaduosite galutinai. Palaukite. Atrodo, sugalvojau. Juk mes ketinome statyti Dievo Motinos Katedrą, teisingai? Tai ir pastatykime ją - dabar, čia pat! Taip galėsime pasiekti mūsų kietakaktį varpaskambį valandamušį Pipkiną! Šokite čionai, berniukai! Ant šitų laiptų!

- Ant *kokių* laiptų?

- Ant šitų! Štai čia! Ir čia! Ir čia!

Kapininiui-Įkapiniui kalbant, iš kažkur krito plytos, tvarkingai guldamos viena šalia kitos. Berniukai pašoko. Užteko jiems tik kilstelėti kojas, ir po jomis atsirasdavo akmeninės pakopos.

Bam! mušė varpas.

Padėkite! - šaukė Pipkinas.

Aštuonios poros pėdų šuoliavo aukštyn per tuščią orą, trepsėdamos, taukšėdamos į...

Laiptus.

Akmeninės pakopos kilo viena po kitos į tuščią erdvę.

Padėkite! - šaukė Pipkinas.

Bam! gaudė varpas.

Berniūkščiai paknopstomis kopė į tuštumą, o Kapininis-Įkapinis lipo iš paskos, ragindamas juos. Jie bėgo per skaidrią vėjuotą erdvę, bet ten, kur nusileisdavo jų kojos, akimirksniu atsirasda-

vo plytos, cementas, akmens plokštės, gulančios viena ant kitos lyg maišomos kortos.

Tai buvo panašu į kopimą tortu, kurio sluoksniai augo bekopiant. O varpas skambėjo be paliovos, ir Pipkinas nenutildamas šaukė, maldavo padėti.

- Žiūrėkite, mūsų šešėlis! - šūktelėjo Tomas.

Ir tikrai, mėnesiena metė jų katedros, puikiosios Paryžiaus Dievo Motinos katedros, šešėlį ant visos Prancūzijos ir dar ant pusės Europos.

- Aukštyn, berniukai, aukštyn! Jokio poilsio, jokio stabčiojimo! Bėkite, bėkite!

Bam!

Padėkite!

Berniukai bėgo iš paskutiniųjų. Jie jau klupčiojo su kiekvienu žingsniu, bet vėl ir vėl ir vėl po jų kojomis atsirasdavo pakopos, kurios neleido nukristi, kurios vedė vis aukščiau ir aukščiau. Katedros bokštų šešėlis pakibo virš upių ir laukų, gesindamas paskutinius raganų laužus kryžkelėse. Per tūkstantį mylių aplinkui raganos, kerėtojos, demonų sugulovės, žiniuoniai, rūkstantys lyg užpūstos žvakės, vaitodami spruko slėptis nuo bažnyčios šešėlio, nutįsusio skersai dangų.

- Kaip romėnai kadaise iškirto šventuosius druidų medžius ir sukapojo jų Mirties Dievą, taip ir mes su jumis, berniukai, pastatėme bažnyčią, kurios šešėlis nuvertė raganas nuo jų puikybės kojūkų, privertė sprukti pajuodėlius žiniuonius. Niekur daugiau nebeliko raganų laužų. Liepsnoja tik viena didinga žvakė, Paryžiaus Dievo Motinos katedra. *Presto!*

Berniukai džiugiai nusikvatojo.

Nes paskutinė pakopa atsistojo į savo vietą.

Pūtuodami, dusdami, jie pagaliau pasiekė viršūnę.

Dievo Motinos katedra buvo pastatyta.

Bam!

Išmušė tyli paskutinioji valanda.

Didžiulis bronzinis varpas susiūbavo.

Ir vėl sustingo - tuščias.

Berniukai pasilenkę sužiuro į jo gilius nasrus.

Varpo viduje nebuvo jokios šerdies, panašios į Pipkiną.

- Pipkinai? - sukuždėjo berniukai.

- ...kinai... - atsiliepė tylus aidas varpo viduje.

- Jis kažkur čia, aukštai, - užtikrino berniūkščius Kapininis-Įkapinis. - Laukia jūsų ore, kaip ir žadėjo. Juk Pipkinas visada tęsi pažadus. Apsidairykite aplinkui, berniukai. Gražus darbas, tiesa? Šimtmečių triūsas atliktas vienu įsibėgėjimu, ką? Bet... trūksta dar kažko, ne tik Pipkino. Ko? Žvilgtelėkite aukštyn. Apsižiūrėkite aplinkui. Na?

Berniūkščiai dairėsi aplinkui, išpūtę akis. Visi atrodė sutrikę.

- A-a...

- Ar mūsų pastatas jums neatrodo bjauriai plikas, ką, berniukai? Niekuo nepadailintas, nepagyvintas?

- Chimeros!

Visi kaip vienas atsigręžė į...

Volį Bebą, kuris Vėlinių vakarui pasivertė Chimera. Volio veidas tiesiog nušvito iš palengvėjimo.

- Chimeros. Čia trūksta chimerų.

- Chimeros. - Kapininis-Įkapinis žaismingai išvingiavo įmantrų žodį, manevruodamas vikriu liežuviu. - Chimeros. Gal mes ir *pritaisykime* jas, berniukai?

- Kaip?

- Na, manau, mums užteks tik pašvilpti, ir jos pačios subėgs į vietas. Švilpkite, berniukai, švilpkite kuo garsiau, iš visų plaučių. Kvieskite čionai demonus, išgamas, šiurpius žvėris ir nuožmias dantingas tamsybių baidykles.

- Aš pirmas! - pasišovė Volis Bebas.

Jis giliai įkvėpė.

Ir sušvilpė.

Visi sušvilpė.

O chimeros?

Jos sulėkė *galvotrūkčiais*.

16 skyrius

Visos vidurnakčio Europos bedarbiai siaubai krūptelėjo savo akmeniniuose sapnuose ir nubudo.

O tai reiškia, kad visi senoviniai žvėrys, visos senoviškos pasakos, visi seni košmarai ir nusenę, niekam nebereikalingi demonai, visos raganos, sulindusios į slėptuves, kilstelėjo galvas, išgirdę kvietimą, pašoko, atsiliepdami į švilpimą, suvirpėjo, paklusdami komandai, nusipurtė dulkes ir nuskuodė vieškeliais, nuplasnojo dangumi, nurūko siūbuojančiomis medžių viršūnėmis, nubrido per upelius, nuplaukė upėmis, nudundėjo debesimis - visi į vieną tikslą.

Tai reiškia, kad visi Europos stabai ir negyvos statulos, dievukai ir pusdieviai, kurie užmiršti kėpsojo griuvėsiuose lyg pamėkliškos sniego pusnys, staiga krūptelėjo, sumirkčiojo ir išlėkė lyg salamandros į kelius, šikšnosparniai į dangų, laukiniai šunys į krūmus. Jie skrido, jie šuoliavo, jie ropojo.

Berniukai, o kartu su jais ir Kapininis-Įkapinis, išsirikiavę bokšto viršuje lyg koks skulptūrinis pagražinimas, šūkčiojo ir ūkčiojo, netverdami iš susijaudinimo, iš susižavėjimo, ir net persilenkę per parapetą žiūrėjo, kaip neregėtų žvėrių pulkai plūsta iš šiaurės, pietų, rytų, vakarų ir būriuojasi prie vartų, laukdami tolesnių įsakymų.

- Gal šliūkštelėkime jiems ant galvų verdančio švino? - šypsodamasis pasiūlė Kapininis-Įkapinis.

- Nereikia, - paprieštaravo Tomas. - Kuprius kadaise jau šliūkštelėjo!

- Gerai, apsieisime be tekančios lavos. Tai gal tada *švilptelėkime* jiems, kad liptų aukštyn?

Berniukai švilptelėjo.

Ir apačioje susirinkę pulkai, būriai, tuntai, ordos, spūstys, grūstys, šėlstantis žvėrių ir pabaisų srautas, padūkusios ydos, prašvinkusios dorybės, puolę šventieji, paklydusios didybės, tuščios puikybės ėmė klusniai rangytis, sliuogti, kabarotis, liuoksėti, bėgti aukštyn Dievo Motinos katedros sienomis. Keisčiausi padarai užliejo pastatą audringu srautu, karinga potvynio banga, lyg puta aptraukdami kiekvieną iškyšulėlį, kiekvieną išsišovusį akmenį.

Viena paskui kitą risnojo kiaulės, straksėjo Šėtono Ožiai ir kitokie nematyti neregėti nelabieji, kurie pakeliui keitė išvaizdą, nusimesdami senus ragus ir užsiaugindami naujus, nusiskusdami barzdas ir užsiželdindami nukarusius kirmėliškus ūsus.

Kartais vien tik veidų ir kaukių paradai ritosi sienomis aukštyn, sruvo bokštais ir atramomis, nešami visos armijos įnoringų vėžių ir klipatų omarų. Išdidžiai jojo gorilų galvos, pilnos dantų ir gašlumo. Straksėjo vyrų galvos su dešromis burnose. Iš paskos dryksčiojo Kvailio kaukė, prilaikoma voro, šokančio baletą.

Aplinkui dėjosi tokia velniava, kad Tomas neištvėręs šūktelėjo:

- O dangau, kas čia per velniava!

- Tai dar ne viskas, - atsiliepė Kapininis-Įkapinis. - Žiūrėkite!

Ir tikrai, nors katedra jau skendo keisčiausių žvėrių, nuožmiausių žvilgsnių ir šiurpiausių grimasų jūroje, iš apačios dar plūdo drakonai, gaudantys vaikus, banginiai, ryjantys Jonas, vežėčios, su kaupu prikrautos kaukolių ir sukryžiuotų kaulų. Akrobatai ir gimnastai, kuriems pripuolę kipšai išsukinėjo kojas, sukniubo ant stogo keisčiausiomis pozomis ir taip suakmenėjo.

Tuo tarpu paršai skambino arfomis, kiaulės grojo fleitomis, šunys pūtė dūdmaišius. Pati toji muzika kerėjo ir viliojo aukštyn vis naujus baidyklių būrius; jie lipo, ropštėsi katedros sienomis, kol galiausiai įstrigdavo akmens spąstuose ir pasilikdavo ten amžiams.

Čia beždžionė timpčiojo lyros stygas; ten spurdėjo moteris su žuvies uodega. Iš nakties tamsybių atplasnojo sfinksas, suglaudė sparnus ir, virtęs moterimi-liūtu, įsitaisė snausti per amžius šešėlyje, aidžiame varpų skambesyje.

- O kas čia *tokie?* - riktelėjo Tomas.

Kapininis-Įkapinis pasilenkęs dirstelėjo ir pašaipiai prunkštelėjo.

- Tai Nuodėmės, berniukai! Ir visokie kitokie nenusakomi sutvėrimai. Žiūrėkite, štai atšliaužia Sąžinės Kirminas!

Berniukai pažiūrėjo, kaip jis šliaužia. Jis šliaužė labai mikliai.

- O dabar, - tyliai sukuždėjo Kapininis-Įkapinis, kreipdamasis į pabaisas, - įsitaisykite patogiau. Nurimkite. Užmikite.

Keistieji padarai triskart apsisuko aplink save kaip pasiutę šunys ir sugulė. Visos baidyklės priaugo prie akmenų. Visos grimasos sustingo. Visi garsai nuščiuvo.

Mėnuo metė šešėlius ir šviesą ant Paryžiaus katedros chimerų.

- Ar supranti, ką tai reiškia, Tomai?

- Žinoma. Visi seni dievai, visi seni sapnai, visos senos klejonės, visos senos idėjos, kurios trainiojosi po pasaulį, neturėdamos ką veikti, subėgo čionai, atsiliepusios į mūsų kvietimą. Ir mes *davėme* joms darbo!

- Ir čia jos pasiliks amžiams, teisingai?

- Teisingai!

Berniukai pažvelgė žemyn, persilenkę per parapetą.

Rytinė siena buvo nusėta pulkais žvėrių.

Vakarinė siena buvo apkibusi nuodėmių tuntais.

Pietinę sieną nutūpė nakties košmarai.

Šiaurinę sieną užėmė bevardės ydos ir ištvirkusios dorybės.

- Man, - tarė Tomas, didžiuodamasis jų bendru kūriniu, - visai patiktų čia *gyventi.*

Vėjas suūžė baisūnų nasruose, sušvilpė, sušnypštė pro iltis:

- Didžiai dėkingi...

17 skyrius

- Dievaži, - pareiškė Tomas Skeltonas, stovėdamas ant parapeto. - Mes sušaukėme čionai viso pasaulio akmeninius grifonus ir demonus. Bet vėl pametėme Pipkiną. Štai aš ir galvoju, gal galėtume ir *jam* pašvilpti?

Kapininis-Įkapinis taip nusikvatojo, kad jo apsiaustas sugaudė nakties vėjyje, o sausi kaulai sutarškėjo po oda.

- Apsidairykite aplinkui, berniukai! Pipkinas vis dar *čia!*

- Kur?

- Čia, - suvaitojo tolimas laibas balselis.

Berniukai lenkėsi per parapetą, kol stuburkauliai ėmė traškėti, spoksojo aukštyn, kol ėmė braškėti sprandai.

- Žiūrėkite ir pamatysite, berniukai, ieškokite ir rasite!

Net ir dairydamiesi savo draugo, jie negalėjo dar sykį nepasidžiaugti maištingais katedros šlaitais, apjuostais siaubų eilėmis, papuoštais įkalintų žvėrių snukiais.

Kaip surasti Pipkiną tarp šių tamsių vandenų gyventojų, prasižiojusių žiaunas amžinam įkvėpimui, amžinam atodūsiui? Tarp šių nakties pamėklių, dailiai išskaptuotų iš tulžies akmenų, tarp šių siaubūnų, išdrebintų senų žemės drebėjimų, išspjautų pamišusių ugnikalnių, kurie nusprendė atsivėsinti, paleisdami į pasaulį savo košmarus ir kliedesius?

- Aš čia, - vėl suvaitojo tolimas, silpnas, pažįstamas balsas.

Ir berniukai, smarkiai prisimerkę, įžiūrėjo maždaug pusiaukelėje tarp stogo ir pamatų, pačiame karnizo pakraštyje, profiliu į

juos pakibusį veidą, mažą, apvalų, dailų angelo-velnio veidelį: pažįstama akis, pažįstama nosis, pažįstamos draugiškos lūpos.

- Pipkinai!

Šaukdami jie nudundėjo laiptais žemyn, nubėgo tamsiais koridoriais, kol pasiekė karnizą. Pačiame jo gale, virš tikrai labai siauro takelio, vėjų pagairėje kyšojo mažas veidelis, toks mielas vidury bjaurasties jūros.

Tomas nuėjo pirmas - išskėtęs rankas į šalis, nežiūrėdamas žemyn. Ralfas žengė iš paskos. Likusieji vorele nuslinko jiems pavymui.

- Būk atsargus, Tomai, nenukrisk!

- Nenukrisiu. Štai ir Pipas.

Ir tikrai ten buvo jis.

Išsirikiavę viena eile tiesiai po išsišovusia akmenine kauke, po chimeros galva ir biustu, berniukai žvelgė aukštyn į puikų tvirtą profilį, šaunią riestą nosį, bebarzdį smakrą, gauruotą marmurinių plaukų kepurę.

Pipkinas.

- Pipai, kad tave kur šunys, ką tu čia veiki? - pašaukė Tomas.

Pipas nieko neatsakė.

Jo lūpos buvo iškaltos iš akmens.

- Ne, tai tik akmens luitas, - nusivylė Ralfas. - Paprasčiausia chimera, kyšanti čia jau daug metų, tik *panaši* į Pipkiną.

- Ne, aš girdėjau, kaip jis *šaukė*.

- Bet kaip...

Ir staiga vėjas atnešė jiems atsakymą.

Vėjas apskriejo aukštas Dievo Motinos katedros sienas. Vėjas sušvilpė chimerų ausyse, uždūdavo pražiotose burnose.

- Aaaa... - pasigirdo Pipkino balsas.

Berniukams plaukeliai ant sprandų pasišiaušė.

- Ooooo... - atsiduso marmurinė burna.

- Girdite? Tai jis! - baisiausiai susijaudinęs aiktelėjo Ralfas.

- Užsičiaupk! - nutildė jį Tomas. - Pipai? Kai kitą kartą papūs vėjas, pasakyk mums, kuo galime tau padėti? Kas čia tave *užkėlė?* Ir kaip mums tave nukelti?

Tyla. Berniukai laukė, įsikabinę į didžiosios katedros akmeninį fasadą.

Dar vienas vėjo gūsis pralėkė pro šalį, užgniauždamas jiems kvapą, ir sušvilpė pro akmenyje iškalto berniuko dantis.

- Prašyčiau... - pratarė Pipkino balsas.

- ...po, - sukuždėjo po pauzės Pipo balsas.

Tyla. Vėl padvelkė vėjas.

- Vieną...

Berniukai laukė.

- ...klausimą.

- Prašyčiau po vieną klausimą! - išvertė Tomas.

Berniukai patenkinti sukikeno. Taip, tai tikrai Pipkinas!

- Gerai. - Tomas apsilaižė lūpas. - Ką tu čia *veiki?*

Padvelkė liūdnas vėjas, ir balsas prakalbo tarsi iš seno šulinio gelmės:

- Daug kur... buvau... per kelias... valandas.

Berniukai laukė, griežddami dantimis.

- Kalbėk, Pipkinai!

Vėjas vėl įsisuko į pravirą akmeninę burną ir jau turėjo ištrūkti lauk...

Bet ūmai visai nuščiuvo.

Pradėjo lyti.

Geriau ir negalėjo būti. Mat šalti lietaus lašai smelkėsi į akmenines Pipkino ausis, lašėjo iš jo šnervių ir fontanu tryško iš marmurinės burnos. Jis galėjo burbuliuoti skiemenis, dėliodamas iš jų aiškius šaltus lietaus vandens žodžius:

- Ei - taip kur kas geriau!

Jis spjaudėsi dulksna, tryško greitu lietumi:

- Gaila, kad jums neteko pabuvoti ten, kur aš buvau! Jėga! Buvau palaidotas sarkofage! Buvau paverstas šunimi!

- Mes taip ir manėme, kad ten buvai tu, Pipkinai!

- O dabar aš čia, - kalbėjo lietus akmeninėse ausyse, lietus akmeninėje nosyje, lietus, srovenantis iš marmurinės burnos. - Po galais, kaip smagu, kaip šiurpu ir keista tūnoti šitame akmenyje kipšų ir demonų draugijoje! Bet kas gali žinoti, kur aš būsiu po dešimties minučių? Dar aukščiau? O gal palaidotas giliai po žeme?

- Kur, kur, Pipkinai?

Sunerimę berniukai subruzdo sukruto. Lietus taip plakė ir čaižė juos, kad jie vos laikėsi ant karnizo.

- Tu numirei, Pipkinai?

- Ne, dar ne, - atsakė šaltas lietus Pipkino burnoje. - Dalis manęs dabar ligoninėje, toli nuo čia, namuose, dalis sename Egipto kape. Dalis Anglijos laukuose. Dalis čia. Dalis dar baisesnėje vietoje...

- Kur?

- Nežinau, oi, nežinau, dievaži, aš tai kvatoju, tai tirtu iš baimės. Dabar, šią akimirką, man atrodo, ne, aš tiksliai žinau, kad man baisu. Padėkite man, bičiuliai. Padėkite, *prašau!*

Lietus plūstelėjo iš jo akių lyg ašaros.

Berniukai ištiesė rankas, norėdami bent palytėti Pipkino smakrą - nieko kito jie negalėjo padaryti. Bet nespėjo nė to...

Ūmai žaibas perskrodė dangų.

Blykstelėjo žydrai baltas zigzagas.

Katedra sudrebėjo. Berniukams teko įsitverti į velnių ragus ir angelų sparnus, kad jų nenutrenktų žemėn.

Griausmas ir dūmai. Ir kurtinantis skylančių, krentančių akmenų bildėjimas.

Pipkino veidas dingo. Nuskeltas žaibo, jis nugarmėjo į tamsą ir sudužo į žemę.

- Pipkinai!

Bet apačioje ant akmeninių katedros laiptų beliko vien kelios smūgio įskeltos žiežirbos ir sauja smulkučių marmuro dulkių. Chimeros nosį, smakrą, kietas lūpas, tvirtus skruostus, skaisčias akis, dailiai iškaltas ausis - viską viską nusinešė vėjas, nušlavęs nuo laiptų saujelę pelų, žiupsnelį dulkių. Berniūkščiai įžiūrėjo tik kažką panašaus į balzganą dvasią, dūmelį, parako dabesėlį, kuris greitai nuplaukė pietvakarių kryptimi.

- Meksika... - sumurmėjo Kapininis-Įkapinis, vienas iš nedaugelio žmonių pasaulyje, mokančių taisyklingai murmėti.

- Meksika? - paklausė Tomas.

- Mūsų laukia dar viena, paskutinė šios nakties kelionė, - paaiškino Kapininis-Įkapinis, vos krutindamas lūpas - taip, kad žodžių skiemenys pynėsi vienas su kitu. - Švilpkite, berniukai, riaumokite kaip tigrai, rėkite kaip panteros, kaukite kaip plėšrūs žvėrys!

- Riaumoti, rėkti, kaukti?

- Reikia vėl surinkti Aitvarą, berniukai, Rudens Aitvarą. Reikia vėl sulipinti iltis, degančias akis ir kruvinus nagus. Pašaukite vėją, kad susiūtų mūsų Aitvarą ir pakeltų mus į orą. Bliaukite, vyručiai, inkškite, trimituokite, šaukite!

Tačiau berniukai dvejojo. Tada Kapininis-Įkapinis perbėgo karnizu lyg išdykėlis, lazda braukiantis per kuolų tvorą, ir kumštelėjo kiekvienam berniukui alkūne, įspyrė keliu. Berniukai atitrūko nuo karnizo ir krisdami suriko, suklykė, suinkštė - kiekvienas savaip, kiekvienas ypatingai.

Stačia galva lėkdami žemyn per šaltą erdvę, jie išvydo, kaip suspurdo apačioje nuožmaus povo uodega, sudėta iš krauju pasruvusių akių. Dešimt tūkstančių ugninių akių šoktelėjo į viršų.

Atgimęs Rudens Aitvaras staiga pakibo ties vėjuotu chimerų saugomu katedros kampu, pagaudamas krentančius berniukus.

Jie įsitvėrė už Aitvaro kraštų, įsikabino už skersinių, už braškančio, įtempto lyg būgno oda popieriaus, už plazdančių atplaišų, atraižų, gabalėlių, už mėsa tvoskiančių liūto nasrų, už kruvinų plieninių tigro ilčių.

Kapininis-Įkapinis strykteléjo berniukams iš paskos. Šįkart jis buvo uodega.

Rudens Aitvaras pakibo vietoje lūkuriuodamas, aštuoni berniukai apmirė ant banguojančio dantų ir akių kilimo.

Kapininis-Įkapinis pakreipė vieną ausį.

Už šimtų mylių Airijos keliais bėgo alkani elgetos, puldinėdami nuo durų prie durų, prašinėdami maisto. Jų klyksmai sklaidėsi naktyje.

Fredas Frajeris, apsikarstęs Elgetos skarmalais, išgirdo triukšmą.

- Tenai! Skriskime tenai!

- Ne. Nėra kada. Įsiklausykite!

Už tūkstančių mylių naktyje kažkas tyliai caksėjo tarytum vabzdžių plaktukėliai.

- Tai Meksikos karstadirbiai darbuojasi, - šyptelėjo Kapininis-Įkapinis. - Sėdi gatvėse su savo ilgomis dėžėmis, vinimis bei mažais plaktukais ir kaukši, kaukši.

- O Pipkinas? - sukuždėjo berniukai.

- Mes girdime, - atsakė Kapininis-Įkapinis. - Ir skrendame - į Meksiką!

Rudens Aitvaras ūždamas nulakdino juos tūkstančio pėdų ilgio vėjo banga.

Chimeros, išpūtusios akmenines šnerves, pražiojusios marmurines lūpas, tuo pačiu vėju suošė jiems "sudie".

18 skyrius

Jie kabėjo virš Meksiko.

Jie kabėjo virš ežero salos Meksiko mieste.

Jie girdėjo šunų lojimą toli apačioje, nakties tamsoje. Matė kelias valtis, slystančias mėnesienos nubalintu ežeru lyg vandens vabalai. Girdėjo skambant gitarą ir vyrą dainuojant aukštu liūdnu balsu.

Toli toli už tamsių žemių, kitapus sienos, Jungtinėse Valstijose, būriai vaikų, lydimi lojančių šunų, bėgiojo nuo namo prie namo kvatodami, belsdamiesi į duris, nešini maišeliais su saldžiais lobiais, džiaugdamiesi Helouvino naktimi.

- O čia... - pašnibždomis pratarė Tomas.

- Kas čia? - sukluso Kapininis-Įkapinis, pakibęs ties jo alkūne.

- Na, čia...

- Ir visoje Pietų Amerikoje...

- Taip, Pietų. Čia ir Pietų Amerikoje. Visos kapinės...

...žėri žvakių ugnelėmis, pats sau tarė Tomas. Tūkstantis žvakių šiose kapinėse, šimtas žvakių anose kapinaitėse, dešimt tūkstančių mirgančių žiburėlių už šimto mylių ir už penkių tūkstančių mylių, pačiame Argentinos smaigalyje.

- Ar tai šitaip jie švenčia...

- *El Dia de los Muertos*. Kaip tau sekasi ispanų kalba mokykloje, Tomai?

- Mirusiųjų Diena?

- *Caramba, si**! Aitvare, išsiskaidyk!

Nerdamas žemyn, Aitvaras paskutinį kartą subyrėjo į daleles.

Berniukai kūliais nusirito akmenuota tykaus ežero pakrante.

Virš vandens kabėjo rūkas.

Tolumoje, kitoje ežero pusėje, matėsi tamsios kapinaitės. Jose dar nedegė nė viena žvakelė.

Iš rūko be garso išniro kanoja, išskaptuota iš rąsto. Ji judėjo be irklų, nešama vien potvynio.

Valties gale stūksojo aukšta figūra, susisupusi į pilką drobulę.

---

* Po velnių, taip! (isp.).

Valtis švelniai bakstelėjo nosimi į pakrantės žolę.

Berniukai aiktelėjo iš nuostabos. Nes kad ir kaip įdėmiai jie žiūrėjo, matė vien tik tamsą gobtuvo, dengiančio figūros galvą, viduje.

- Misteri... misteri Kapinini-Įkapini?

Kas gi kitas tai galėjo būti?

Bet Kapininis-Įkapinis nieko neatsakė. Tik blausi šypsena jonvabaliu žybtelėjo gobtuvo gelmėje. Kaulėta ranka lengvai pamojo.

Berniukai suvirto į valtį.

- Ša! - sušnypštė balsas iš tuščio gobtuvo.

Aukštoji žmogysta vėl mostelėjo ranka, ir valtis, genama vėjo, nunešė berniukus per tamsius vandenis po nakties dangumi, nusėtu milijardais nematytų žvaigždžių.

Tolumoje, tamsos apgaubtoje saloje, kažkas timptelėjo gitaros stygą.

Viena žvakelė sužibo kapinėse.

Kažkur kažkas išpūtė vieną fleitos garsą.

Dar viena žvakelė užsidegė tarp akmeninių antkapių.

Kažkas išdainavo vieną dainos žodį.

Liepsnojantis degtukas palytėjo ir uždegė trečią žvakutę.

Kuo greičiau plaukė valtis, tuo skambiau virpėjo gitaros stygos, tuo daugiau žvakių žiebėsi tarp kapų kauburių akmenuotose kalvose. Dešimt, šimtas, tūkstantis žvakių nušvito tamsoje, kol galiausiai ėmė atrodyti, jog tai Didysis Andromedos ūkas nukrito iš dangaus ir pasklido čia, vidury vidurnaktin artėjančio Meksiko.

Valtis bumbtelėjo į krantą. Berniukai, to nesitikėję, išvirto lauk. O kai pakilo nuo žemės ir atsigręžė, Kapininio-Įkapinio neberado. Tik jo drobulė gulėjo tuščioje valtyje.

Gitara juos kvietė. Balsas dainavo jiems.

Kelias, primenantis baltų akmenų akmenėlių upę, vinguriavo pro miestelį, panašų į kapines, ir vedė į kapines, panašias į - *miestelį!*

Nes miestelyje nebuvo žmonių.

Berniukai priėjo neaukštą kapinių sieną, o paskui masyvius kalstytos geležies vartus. Pasilypėję metaliniais skersiniais, jie dirstelėjo vidun.

- Nieko sau! - nusistebėjo Tomas. - Gyvenime nemačiau nieko panašaus!

Dabar jie suprato, kodėl miestelis buvo tuščias.

Todėl, kad kapinės buvo pilnos.

Prie kiekvieno kapo klūpojo moteris, sodindama ant kauburio gardenijas, azalijas, serenčius.

Prie kiekvieno kapo klūpojo duktė, degdama naują žvakelę ar ką tik vėjo užpūstą žvakelę.

Prie kiekvieno kapo klūpojo berniukas skaisčiomis rudomis akimis, vienoje rankoje laikydamas laidotuvių ceremoniją iš papjė mašė, priklijuotą prie pagalėlio, kitoje - kaukolę iš papjė mašė, kurios viduje barškėjo ryžiai bei riešutai.

- Čia tai bent, - sukuždėjo Tomas.

Kapinėse buvo šimtai kapų. Šimtai moterų. Šimtai dukterų. Šimtai sūnų. Ir šimtų šimtai tūkstančių žvakelių. Visos kapinės skendėjo liepsnelių jūroje: sakytum, visi pasaulio jonvabaliai, išgirdę apie Didįjį Sąskrydį, sulėkė čionai, sutūpė ant akmenų ir įžiebė savo žiburėlius, nušviesdami tamsaus gymio veidus, rudas akis ir juodus plaukus.

- Čia tai bent, - murmėjo panosėje Tomas. - Namuose mes niekada nevaikštome į kapines, nebent Atminties dieną, kartą per metus, ir tik patį vidurdienį, saulės šviesoje - jokio įdomumo. O čia - *jėga!*

- Tikrai! - atsiliepė likusieji šaižiu kuždesiu.

- Meksikiečių Vėlinės smagesnės už mūsiškes!

Nes ant kiekvieno kapo stovėjo po lėkštę su meduolinėmis figūrėlėmis, vaizduojančiomis laidotuvių šventikus, griaučius ar šmėklas. Traškūs sausainėliai tarytum prašėsi sukramtomi - gyvųjų? o gal mirusiųjų, kurių vėlės pasirodys prieš aušrą, alkanos ir liūdnos? Niekas to nežinojo. Niekas negalėjo pasakyti.

Visi berniūkščiai kapinėse, klūpantys greta savo motinų ir seserų, padėjo ant kapų savo žaislines laidotuvių scenas. Ir berniūkščiai, žiūrintys pro vartus, įžiūrėjo mažyčius cukrinius žmogiukus mažyčiuose mediniuose karsteliuose, pastatytuose priešais mažyčius altorėlius, ant kurių degė mažytės žvakelės. O aplink mažyčius karstelius stovėjo mažyčiai berniukai patarnautojai, kurių galvos buvo padarytos iš žemės riešutų, o akys nupaišytos ant riešutų kevalų. O priešais altorius stovėjo kunigai su lazdyno riešutais vietoje galvų ir graikiškais riešutais vietoje pilvų. Ir dar ant altorių stovėjo nuotraukos žmogaus, gulinčio karste, kadaise tikrai gyvenusio, dabar gyvo tik kitų atmintyje.

- Įdomiau, tikrai įdomiau, - pakuždomis dar sykį patvirtino Ralfas.

- *Cuevos!* - uždainavo tolimas balsas kalvos viršūnėje.

Balsai kapinėse atsiliepė, pritardami tolimai dainai.

Atsirėmę į kapinių sieną, stovėjo kaimo vyrai su gitaromis ar buteliais rankose.

- *Cuevos de los Muertos*... - dainavo tolimas balsas.

- *Cuevos de los Muertos*, - antrino vyrai kapinių tvoros šešėlyje, anapus vartų.

- Kaukolės, - išvertė Tomas. - Mirusiųjų kaukolės.

- Kaukolės, saldžios cukrinės kaukolės, saldžios karamelinės kaukolės, mirusiųjų kaukolės, - dainavo pamažu artėjantis balsas.

Be garso žengdamas patamsyje, nuo kalvos leidosi kuprotas Kaukolių Pardavėjas.

- Ne, ne kuprotas... - pusbalsiu pratarė Tomas.

- Tai *kaukolės* ant jo nugaros! - šūktelėjo Ralfas.

- Saldžios kaukolės, gardžios baltos cukrinės karamelinės kaukolės, - dainavo Pardavėjas. Jo veidą slėpė platus sombrero. Bet mielas kiek sniaukrojantis balsas išdavė Kapininį-Įkapinį.

O ant ilgos bambukinės lazdos, kurią jis nešėsi ant peties, ant juodų siūlelių kabaliavo visa kirbinė cukrinių kaukolių, dydžiu sulig pačių berniukų galvomis. Ir ant kiekvienos kaukolės buvo užrašas.

- Vardą! Vardą! - dainavo senasis Pardavėjas. - Pasakyk man savo vardą, aš tau duosiu tavo kaukolę!

- Tomas, - prisistatė Tomas.

Senis nutraukė nuo lazdos vieną kaukolę. Ant jos kaktos didžiulėmis raidėmis buvo užrašyta:

TOMAS.

Tomas abiejomis rankomis paėmė savo paties vardą, savo paties saldžią valgomą kaukolę.

- Ralfas.

Ir senis pametėjo vardo savininkui kaukolę su užrašu RALFAS. Ralfas juokdamasis ją pagavo.

Ir prasidėjo žaidimas. Pardavėjas kaulėta ranka traukiojo ir mėtė berniukams saldžias baltas kaukoles vieną po kitos, dainuodamas žvarbiame ore:

- ILGŠIS HENRIS! FREDAS! DŽORDŽAS! PASIUTĖLIS! Dž.Dž.! VOLIS!

Bombarduojami berniukai spygavo ir strakinėjo, puldinėjo tai šen, tai ten, gaudydami savo kaukoles, ant kurių baltų kaktų buvo cukrumi inkrustuoti jų pačių vardai. Kiekvienas iš paskutiniųjų stengėsi pagauti, neišmesti iš rankų šių įstabiųjų bombų.

Plačiai išsižioję, jie įsistebeilijo į cukrinius mirties saldainius savo lipniose rankose.

O už tvoros, kapinėse, aukšti vyriški balsai giedojo:

Roberto... Marija... Končita... Tomasas.
Calavera, calavera, kaulelių saldumas!*
Tavo vardas ant kaukolytės cukrinės.
Skubėkit, kas norit saldainio vardinio!
Ten, aikštės vidury, kalnas sniego baltumo
Iškilęs. Paskubėk! Pirk ir valgyk!
Kramtyk savo vardą! Šitoks gardumas!

Berniukai kilstelėjo saldžias kaukoles, limpančias prie pirštų.

Kąsk T ir O, ir M, ir A, ir S. Tomas!
Lyžtelk H, krimstelk E, graužk N, kramtyk R, ryk I,
sprink S.
Henris!

Jiems net seilės nutįso. Bet gal tai Nuodai?

---

* Kaukolė (isp.).

Tai bent šventė! Berniukai triumfuoja:
Kramto tamsą ir naktį žiaumoja.
Tai saldu, tai gardu! Dar kąsnelį!
Krimski savo cukrinę galvelę!

Berniukai prisidėjo saldžius cukrinius vardus prie lūpų ir jau norėjo kąsti, kai staiga...

- O l e!*

Gatve atrūko būrys meksikiečių berniukų. Pripuolę prie Pardavėjo, jie šūkčiojo savo vardus ir stvarstė iš jo rankų savo kaukoles.

- Tomasas!

Ir Tomas pamatė, kaip meksikietis Tomasas nubėgo sau su jo vardu pavadinta kaukole.

- Ei, - šūktelėjo Tomas. - Jis, sakyčiau, labai panašus į... *mane!*

- Tikrai? - nustebo Kaukolių Pardavėjas.

- Enrikė! - šūktelėjo mažas indėniukas, stverdamas Ilgšio Henrio kaukolę.

Enrikė taip pat nuskuodė į pakalnę.

- Jis atrodo visai kaip *aš!* - aiktelėjo Ilgšis Henris.

- Tikrai, - pritarė Kapininis-Įkapinis. - Greičiau, berniukai, pažiūrėkite, kur jie nubėgo. Dumkite paskui juos, tik nepameskite savo saldžiųjų galvelių!

Berniukai pašoko.

Nes kaip tik tą akimirką sprogimas sudrebino miestelio gatves žemai pakalnėje. Paskui driokstelėjo dar vienas sprogimas ir dar vienas. Fejerverkai.

Berniukai paskutinį kartą žvilgtelėjo į gėles, į kapus, į meduolius, sausainius ir kaukoles, išdėliotas ant kapų, į miniatiūrines laidotuves su miniatiūriniais žmogeliukais ir karstais, į žvakes, į pakumpusias moteris, į vienišus berniukus, mergaites, vyrus, paskui apsisuko ir nugužėjo į pakalnę, ton pusėn, kur pokšėjo petardos.

Tomas, Ralfas ir visi kiti pūtuodami išlėkė į miestelio aikštę. O ten staiga sustojo ir ėmė strakalioti lyg pašėlę, nes visur aplinkui sproginėjo tūkstančiai miniatiūrinių petardų. Aplinkiniuose namuose įsižiebė šviesos. Staiga atsidarė visos parduotuvės.

O Tomasas, Enrikė, Chosė Chuanas degiojo ir svaidė jiems po kojomis petardas, linksmai klykaudami.

- Ei, Tomai, čia tau nuo *manęs!* - šūktelėjo Tomasas. Pokšt!

Tomas išvydo savo paties akis, žybsinčias padaužos veide.

- Ei, Henri, čia tau nuo Enrikės! - Pokšt!

- Dž. Dž.! - Pokšt! - Čia nuo Chosė Chuano!

- O, tai puikiausios Vėlinės iš visų, kurias matėme! - pareiškė Tomas.

Taip iš tiesų ir buvo.

Nes nė vienoje iš ankstesnių stebuklingų kelionių neįvyko tiek daug šaunių dalykų, vertų pamatyti, paliesti, pauostyti.

---

* Bravo! (isp.).

Čia gi kiekvienoje tarpuvartėje, kiekviename tarpduryje, kiekviename lange pūpsojo kalnai cukrinių kaukolių su gražiais vardais.

Čia iš kiekvieno skersgatvio sklido vabzdžių caksėjimą primenantys garsai: tai karstadirbiai vėlų vakarą kalė, kaukšėjo, taukšėjo į karstų dangčius, savo medinius būgnus.

Ties kiekvienu kampu buvo pardavinėjami laikraščiai, mirgantys karikatūromis: Ministro Pirmininko galva, pamauta ant griaučių, Prezidento skeletas, daili mergina su ksilofonu vietoje drabužių, o šalia Mirtis, skambinanti jos grojančiais šonkauliais.

- *Calavera, calavera, calavera*... - plaukė nuo kalno daina. - Štai politikai, palaidoti po naujienų kalnais. Ir užrašai po jų vardais: ILSĖKITĖS RAMYBĖJE. Tokia šlovės kaina!

Žiūrėkit, griaučiai mikliai žongliruoja,
Skeletui ant pečių pasilypėję!
Imtynių eina, kunigus vaizduoja
Mažyčiai akrobatai ir šokėjai.
Taip vikriai straksi, taip juokingai griūna -
Ar tu kada galvojai, kad mirtis
Tokia mažytė būna?

Ir daina nemelavo. Kur tik pažvelgdavo berniukai, visur matė miniatiūrinius akrobatus, oro gimnastus ant trapecijų, krepšinio žaidėjus, pamokslininkus, žonglierius, klounus, bet visi jie buvo skeletai, susikibę rankomis, susiglaudę kaulėtais pečiais, ir visi tokie maži, kad galėjai pakelti, suėmęs dviem pirštais.

O štai viename lange puikavosi visas mikroskopinis džiazbendas su skeletu trimitininku, skeletu būgnininku, skeletu, pučiančiu šaukšto dydžio tūbą, skeletu dirigentu su ryškia kepure ant galvos ir lazdele rankoje. Iš mažyčių pūčiamųjų liejosi tylutėlė muzika.

Dar niekada gyvenime berniukai neregėjo tiek daug... kaulų!

- Kaulai! - kvatojo jie. - O, *dailučiai* kauleliai!

Tuo tarpu daina ėmė tilti:

Tamsybių šventę saujoj laikyk,
Krimsk ją, ryk ją - ir čia pasilik.
E l D i a d e M u e r t e baigias
naktį vėlyvą.
Džiaukis, o džiaukis, kad esi... g y v a s!
C a l a v e r a... C a l a v e r a...

Laikraščiai juodai įrėmintomis antraštėmis nuskriejo su gedulinga vėjo procesija.

Meksikiečiai berniukai nubėgo į kalvos viršūnę, kur jų laukė šeimos.

- O, kaip keista, kaip stebėtinai keista, - sumurmėjo Tomas.

- Kas? - paklausė Ralfas jam prie šono.

- Namie, Ilinojuje, mes seniai užmiršome, ką visa tai reiškia. Turiu omeny mirusiuosius. Mūsų miestelyje jie, aiškus daiktas, šįvakar liko užmiršti. Niekas jų neprisimena. Niekam jie nerūpi. Niekas nenueina pasėdėti ir paplepėti su jais. Tik pagalvok, kokie vieniši jie jaučiasi. Įsivaizduok, kaip jiems liūdna. O čia - čia visai kitas reikalas. Čia kartu ir smagu, ir liūdna. Visos šitos petardos, žaisliniai skeletai čia, aikštėje, o viršuje, kapinėse, visi Meksikos mirusieji kartu su savo šeimomis, gėlės, žvakės, dainos, saldumynai. Sakyčiau, panašu į Padėkos dieną, ką? Visi susėda kartu pietauti, bet tik pusė pietaujančių gali valgyti. Tačiau tai visai nesvarbu, svarbu, kad visi *kartu*. Lyg laikytumeisi už rankų su draugais spiritistiniame seanse, tik kai kurių iš tų draugų jau nebėra. O, velnias, Ralfai.

- Tikrai, - atsiliepė Ralfas, linktelėdamas po savąja kauke. - O, velnias.

- Žiūrėkite, žiūrėkite! - sušuko Dž.Dž.

Visi pakėlė akis.

Pačiame baltų cukrinių kaukolių kalno viršuje gulėjo kaukolė, ant kurios buvo užrašyta: PIPKINAS.

Tai buvo salžiausioji Pipkino kaukolė, bet - niekur visame šitame sprogimų, šokančių kaulų ir skraidančių kaukolių šėlsme nebuvo nė dulkelės, nė garselio, nė šešėlio paties Pipkino.

Berniukai jau spėjo įprasti prie fantastiškų, stulbinančių Pipo pasirodymų - tai ant Paryžiaus katedros sienos, tai auksiniame sarkofage, - todėl ir dabar tikėjosi, kad jis lyg žaisliukas-šokliukas tuoj iššoks iš po cukrinių kaukolių krūvos, suplasnos įkapėmis tiesiai jiems prieš nosis, užtrauks graudžią laidotuvių giesmę.

Bet nieko neįvyko. Pipas kažkodėl nepasirodė. Visai nepasirodė.

Ir galbūt niekada daugiau nebepasirodys.

Berniūkščius nukrėtė šiurpas. Šaltas vėjas nešė rūką nuo ežero.

19 skyrius

Tamsia nakties gatve link jų artėjo moteris, netikėtai išnirusi iš už gatvės kampo. Ji nešėsi ant pečių naščius - du kaušus, kupinus degančių anglių. Nuo šių dviejų rausvų kauburėlių lyg jonvabaliai žiro kibirkštys, o vėjas barstė jas aplinkui. Ten, kur praėjo jos basos kojos, liko gestančių žarijų pėdsakas. Netarusi nė žodžio, moteris nušlubčiojo į gretimą skersgatvį ir dingo už kampo.

Po jos pasirodė vyras, kuris lengvai nešėsi ant galvos nedidelį karstą.

Tai buvo dėžė, sukalta iš paprasčiausių baltų lentų, aklinai uždaryta. Dėžės šonus ir dangtį puošė pigios sidabrinės roželės, rankų darbo gėlės, padarytos iš popieriaus ir šilko skiaučių.

O dėžėje gulėjo...

Berniukai nulydėjo akimis laidotuvių eiseną, kurią sudarė du asmenys. Du, mintyse patvirtino Tomas. Vyras ir dėžė, taip, ir tas, kas buvo dėžėje.

Vyriškis, balansuodamas karstu ant viršugalvio, iškilmingai įžengė į netolimais esančią bažnyčią.

- Ar ten... - pramikčiojo Tomas. - Ar ten, toje dėžėje, buvo Pipkinas?

- O kaip tu pats manai, berniuk? - paklausė Kapininis-Įkapinis.

- Nežinau! - riktelėjo Tomas. - Aš žinau tik tiek, kad man jau gana. Naktis pernelyg užsitęsė. Aš jau visko prisižiūrėjau. Ir jau viską žinau, dievaži, viską!

- Taip, tikrai! - pritarė likusieji berniukai, drebėdami ir spiesdamiesi į krūvą.

- Mums jau metas namo, teisingai? - tęsė Tomas. - O kaipgi Pipkinas? Kur jis? Gyvas jis ar miręs? Ar mes galime jį išgelbėti? O gal jis jau amžiams dingęs? Gal mes pavėlavome? Ką mums daryti?

- Ką? - sušuko visi. Tas pats klausimas veržėsi jiems iš lūpų, tryško iš akių. Berniukai įsikibo į Kapininį-Įkapinį, ėmė trūkčioti jį už alkūnių, tarsi mėgindami išplėšti iš jo atsakymą.

- Ką mums daryti?

- Norite išgelbėti Pipkiną? Jums beliko paskutinė užduotis. Pažvelkite į šį medį!

Ant medžio šakų kabaliavo visas tuzinas Vėlinių pinatų, pilnų saldumynų puodų: velniai, vaiduokliai, skeletai, raganos. Jos lengvai siūbavo vėjyje.

- Perskelkite savo pinatas, berniukai!

Berniukų rankose atsirado lazdos.

- Trenkite!

Jie šaukdami užsimojo ir smogė. Pinatos susprogo.

Iš Skeleto pinatos plūstelėjo tūkstantis mažyčių skeleto pavidalo lapelių - tiesiai ant Tomo. Pakilęs vėjas nusinešė su savimi skeletus, lapus ir Tomą.

Iš Mumijos pinatos pabiro šimtai trapių Egipto mumijų. Jos taip pat nuskriejo į dangų, nusinešdamos su savimi Ralfą.

Ir taip visi berniukai daužė, skaldė savo pinatas, išleisdami į laisvę mažyčius savo pačių atvaizdus, kurie zujo aplinkui lyg čiulkinį grūdantys uodai. O paskui visi tie velniai, vaiduokliai, raganos klykdami pasičiupo berniukus bei lapus ir nuūžė dangumi. Kapininis-Įkapinis kvatodamas nuskriejo iš paskos.

Jie pasišokinėdami nulėkė kraštinėmis miestelio gatvelėmis. Nustryksėjo ežero vandenimis lyg plokšti akmenėliai...

...ir galiausiai suvirto į susipynusių kelių ir alkūnių krūvą ant tolimos kalvos. Berniukai atsisėdo ir apsidairė.

Ir pamatė, jog atsidūrė vidury apleistų kapinių, kur nebuvo nei žmonių, nei žvakių švieselių. Tik akmenys, panašūs į didžiulius vestuvių tortus, aptraukti senos mėnesienos šerkšnu.

Berniukams bežiūrint, Kapininis-Įkapinis grakščiai, lengvai nusileido už kelių žingsnių, greitai pasilenkė ir įsikibo į geležinę rankeną, kyšančią iš žemės. O tada smarkiai trūktelėjo. Šaižiai girgždėdamas, plačiai prasivėrė liukas žemėje.

Berniukai priėję apstojo plačią ertmę.

- Kata... - pralemeno Tomas. - Katakombos?

- Katakombos. - Kapininis-Įkapinis dūrė pirštu žemyn.

Siauri laipteliai leidosi į sausą dulkančią žemę.

Berniukai sunkiai nurijo seiles.

- Ar Pipas ten, apačioje?

- Eikite ir išsiveskite jį, vyručiai.

- Jis ten *vienas?*

- Ne. Su juo dar kai kas. *Kai kas.*

- Kas lips pirmas?

- Tik ne aš!

Tyla.

- *Aš,* - galiausiai ryžosi Tomas.

Jis nuleido koją ant pirmojo laiptelio, grimzdamas į žemę. Žengė dar žingsnį. Ir staiga išnyko.

Likusieji nusekė iš paskos.

Berniūkščiai lipo laipteliais žemyn, ir sulig kiekviena pakopa tamsa vis labiau tamsėjo, su kiekviena pakopa tyla vis labiau slėgė, su kiekviena pakopa naktis vis labiau gilėjo, kol tapo juoda kaip šulinys, o apačioje, ilgame tunelyje, sujudo sukruto palei sienas tūnantys šešėliai, tamsoje išsišiepė keisti padarai. Šikšnosparniai tikriausiai kabėjo kekėmis tiesiai virš berniukų, cypčiodami tokiais aukštais balsais, kad jų visai nesigirdėjo. Tik šunys juos išgirstų, o išgirdę paklaiktų ir spruktų, pabrukę uodegas. Su kiekvienu žingsniu miestelis vis tolo, tolo žemės paviršius ir visi geri žmonės, gyvenantys žemės paviršiuje. Netgi kapinės, esančios virš berniukų galvų, dabar atrodė labai toli. Jie jautėsi tokie vieniši, kad vos neapsiverkė.

Mat su kiekvienu žingsniu žemyn kiekvienas berniūkštis per milijardą mylių nutoldavo nuo gyvenimo, nuo šiltos lovos, jaukios žvakių šviesos, nuo savo mamos balso, tėvo pypkės dūmų ir krenkščiojimų naktyje, kurie duoda suprasti, jog tėvas yra kažkur čia pat tamsoje, gyvas, vartosi per miegus ir gali bet kam užvožti kumščiu, jei reikės užvožti.

Su kiekvienu žingsniu berniukai leidosi vis žemiau, kol pagaliau pasiekė laiptų galą ir sustojo, žvelgdami priešais save į ilgą urvą, ilgą koridorių.

Ten tylėdami laukė *žmonės.*

Jie tylėjo jau labai seniai.

Kai kurie jų tylėjo trisdešimt metų.

Kai kurie keturiasdešimt.

Kai kurie išbuvo visiškai nebylūs daugiau kaip septyniasdešimt metų.

- Štai ir jie, - tarė Tomas.

- Mumijos? - pakuždomis paklausė kažkuris iš berniūkščių.

- Mumijos.

Ilgos mumijų eilės, išsirikiavusios palei sienas. Penkiasdešimt mumijų palei dešiniąją tunelio sieną. Penkiasdešimt mumijų palei kairiąją sieną. Ir keturios tolimajame gale, gūdžioje tamsoje. Šimtas keturios mumijos, dar vienišesnės už juos pačius, vienišesnės kur kas labiau, negu jie kada gyvenime jautėsi, paliktos čia, užmirštos čia, toli nuo šunų amsėjimo, jonvabalių žiburėlių, vyrų dainų ir ilgesingo gitarų skambėjimo naktyje.

- Nieko sau, - nusistebėjo Tomas. - Vargšai žmogeliai. Esu *girdėjęs* apie juos.

- Ką?

- Jų artimieji neišgalėjo sumokėti nuomos už kapų žemę, todėl duobkasiai iškasė šiuos nelaiminguosius ir perkėlė čionai. O žemė čia tokia sausa, kad jie virto mumijomis. Tik pažiūrėkite, kaip jie apsirengę.

Berniukai, įdėmiau įsižiūrėję, išvydo, kad kai kurie iš senovės žmonių buvo apsirengę kaip fermeriai, kiti kaip valstietės samdinės, dar kiti, tikriausiai verslininkai, buvo apsitaisę senomis juodomis eilutėmis, o vienas, matyt, toreadoras, vilkėjo dulkėtą spindintį kostiumą. Tačiau drabužių viduje buvo tik susitraukę kaulai, perdžiūvusi oda, voratinkliai ir dulkės, kurios byrėjo pro mumijų šonkaulius, tereikėjo kam nors šalia nusičiaudėti ir sujudinti orą.

- Kas čia?

- Kas, kas?

- Ša!

Berniukai įsiklausė.

Berniukai įsižiūrėjo į ilgą požemį.

Visos mumijos sužiuro į juos tuščiomis akimis. Visos mumijos laukė tuščiomis rankomis.

Pačiame ilgo tamsaus koridoriaus gale kažkas verkė.

- Aaaa... - pasigirdo tyli dejonė.

- Ojojoj... - atsklido aimana.

- Uhuhu... - rypavo laibas balselis.

- Tai... juk tai Pipas! Tik sykį gyvenime girdėjau jį verkiantį, bet galvą dedu, tai jis. Pipkinas. Jis uždarytas čia, katakombose.

Berniukai dar atidžiau įsižiūrėjo.

Ir pamatė už kokio šimto pėdų, tolimiausiame tunelio kampe, susigūžusią figūrėlę, kuri... krutėjo. Pečiai krūpčiojo. Nulenkta galva virpėjo ant drebančių rankų. O lūpos, uždengtos delnais, vaitojo iš baimės.

- Pipkinai...?

Dejonės nuščiuvo.

- Ar tai *tu?* - sukuždėjo Tomas.

Ilga pauzė, virpantis atodūsis ir galiausiai:

- ...aš.

- Pipai, kad tave šunys, ką tu ten veiki?

- Nežinau!
- Lįsk iš ten.
- Ne...negaliu. Aš bijau!
- Bet, Pipai, jei pasiliksi ten...

Tomas nutilo.

Pipai, pagalvojo jis, jei pasiliksi ten, pasiliksi amžiams. Pasiliksi šitoje tyloje, tarp šių vienišųjų. Stovėsi ilgos rikiuotės gale, ir turistai spoksos į tave, pirks bilietus, kad galėtų ilgiau paspoksoti į tave. Tu...

- Pipai! - pareiškė Ralfas iš po savosios kaukės. - Tu privalai iš ten išeiti.
- Negaliu, - sukūkčiojo Pipas. - *Jie* manęs neišleis.
- Jie?

Tačiau berniukai ir patys suprato, kad jis turi omeny ilgas mumijų eiles. Norėdamas išeiti, Pipas turėjo perbėgti per bausmės rikiuotę lyg koks senų laikų pasmerktasis, tarp dviejų eilių košmarų, paslapčių, siaubų ir šmėklų.

- *Jie* negali tavęs sulaikyti, Pipai.
- O, dar ir kaip gali, - atsakė Pipas.
- ...gali... - atkartojo aidai katakombos gilumoje.
- Aš bijau išeiti.
- O mes... - nutęsė Ralfas.

...bijome įeiti, pagalvojo visi.

- Galbūt jei tarp mūsų atsirastų vienas drąsuolis... - pradėjo Tomas ir užsikirto.

Nes Pipkinas vėl verkė, o mumijos laukė, o naktis ilgame kapo koridoriuje buvo tokia gili, kad atrodė, žengsi bent žingsnį šaltomis grindimis ir prasmegsi jose, ir niekada daugiau nebepajudėsi. Grindys sučiups tave už kulkšnių kaulėtu marmuru ir laikys, kol stingdantis šaltis amžiams pavers tave išdžiūvusia mumija.

- Gal eikime būriu, visi kartu... - pasiūlė Ralfas.

Ir jie pamėgino.

Lyg didžiulis voras su daugybe kojų berniukai bandė prasisprausti pro duris. Du žingsniai pirmyn, vienas atgal. Vienas žingsnis pirmyn, du atgal.

- Uhuhuhu! - pravirko Pipkinas.

Krūptelėję iš netikėtumo, berniūkščiai suvirto vienas ant kito ir klykdami kas stačias, kas keturiomis puolė atgal pro duris. Krūtinėse skausmingai dundėjo širdžių smūgių griūtys.

- O, kad tu prasmegtum, ką gi mums daryti? Jis bijo išeiti, mes bijome įeiti, tai ką daryti, ką, ką? - suaimanavo Tomas.

Už berniukų nugarų atsirėmęs į sieną stovėjo užmirštas Kapininis-Įkapinis. Blanki šypsenėlė suvirpėjo jo lūpose lyg žvakės liepsnelė ir dingo tarp dantų.

- Štai, berniukai, imkite. Išpirkite savo draugą štai *šituo.*

Kapininis-Įkapinis kyštelėjo ranką tarp savo juodo apsiausto klosčių ir ištraukė pažįstamą baltą cukrinę kaukolę, ant kurios kaktos buvo užrašyta:

PIPKINAS!

- Išvaduokite Pipkiną, berniukai. Sudarykite sandėrį.

- Su kuo?

- Su manimi ir kitais, kurių vardų čia neminėsime. Štai. Sulaužykime šią kaukolytę į aštuonis gardžius gabalėlius. Imkite, imkite. P tegu bus tau, Tomai, I - tau, Ralfai, kita P - tau, Ilgši, K atiduosime Dž. Dž., antroji I bus tau, berniuk, N - tau, o tau - A, ir galiausiai S. Laikykite šiuos saldžius gabalėlius, berniukai. O dabar paklausykite. Reikalas, tiesą pasakius, nelabai švarus. Ar tikrai norite, kad Pipkinas liktų gyvas?

Išgirdę tokį klausimą, berniukai taip audringai pasipiktino, kad Kapininiui-Įkapiniui teko atsitraukti per porą žingsnių. Berniukai šūkavo ir tūžo lyg įnirtę šunys - argi reikia klausti tokių akivaizdžių dalykų?! Kaip jie gali nenorėti, kad Pipkinas liktų gyvas?!

- Gerai, gerai, - suskubo tildyti juos Kapininis-Įkapinis. - Matau, kad jūs nuoširdžiai trokštate Pipkinui gero. Taigi, tokiu atveju, ar sutiksite atiduoti už jo gyvybę po vienerius metus iš savo gyvenimo galo, ką, berniukai?

- Ką atiduoti? - nusistebėjo Tomas.

- Tą, ką pasakiau, berniukai. Vienerius metus, vienerius brangiausius metelius iš tolimo gestančio jūsų gyvenimo galo. Mainykime. Jūs man - kiekvienas po vienerius metus, aš jums - gyvą Pipkiną!

- Metus! - sumurmėjo, sušnibždėjo, sušurmuliavo apstulbę berniukai. Jiems buvo sunku suprasti tokį laiko vienetą. Metai tolimoje ateityje buvo išvis ne metai. Vienuolikamečiai, dvylikamečiai berniukai negali mąstyti į priekį kaip septyniasdešimtmečiai seniai. - Vienerius metus? Tik metus? Kodėl gi ne, tikrai, kodėl gi ne...

- Pagalvokite, vyručiai, gerai pagalvokite! Tai ne tuščias sandėris, sudarytas su Nieku. Aš nejuokauju. Tai labai rimta sąlyga, labai rimtas sandėris.

- Kiekvienas iš jūsų turi prižadėti man, kad atiduos vienerius metus. Be abejo, dabar jums šitų metų nereikia, juk jūs dar labai jauni. Kaip matau, jūs dar netgi negalite įsivaizduoti, kas yra gyvenimo galas. Tik gerokai vėliau, praėjus penkiasdešimčiai metų nuo šios nakties, prabėgus šešiasdešimčiai metų nuo šios aušros, kai jūsų laikas jau eis į pabaigą ir jūs karštai trokšite prailginti jį dar bent keletu dienelių, bent viena diena gražaus oro ir džiaugsmo, štai tada pasirodys misteris L., kitaip sakant, Likimas, arba misis G., kitaip sakant, Giltinė, ir pateiks jums savo sąskaitą. O galbūt ir aš pats ateisiu, jūsų vaikystės bičiulis Kapininis-Įkapinis, ir pasakysiu: “Mokėkite”. Ir jūs privalėsite vykdyti savo pažadą. Aš pasakysiu: “Atiduokite!” - ir turėsite atiduoti.

- Ir ką tai mums reikš?

- Tai reikš, kad tie iš jūsų, kurie galėjo išgyventi iki septyniasdešimt vienerių, mirs, būdami septyniasdešimties. Tie, kurie turėjo gyventi aštuoniasdešimt šešerius metus, atsisveikins su šiuo

pasauliu aštuoniasdešimt penkerių. Tai ilgas amžius. Atrodo, nedidelis skirtumas, metais daugiau ar mažiau. Bet galbūt atėjus laikui, berniukai, jūs imsite gailėtis dėl šio savo sprendimo. Tačiau jūs galėsite sau pasakyti: *šiuos* metus aš ne veltui iššvaisčiau, aš atidaviau juos už Pipo gyvybę, aš iškeičiau juos į brangiausiąjį Pipą, gražiausią obuolį, kuris vos nenukrito nuo obels, dar neprinokęs. Kai kurie iš jūsų, kuriems lemta gyventi keturiasdešimt devynerius metus, iškeliausite į kapus keturiasdešimt aštuonerių. Tie, kurie turėtų išgyventi penkiasdešimt penkerius metus, atgulsite Amžinam Poilsiui penkiasdešimt ketverių. Ar dabar suvokiate, apie ką aš kalbu, berniukai? Ar mokate sudėti ir atimti skaičius? Ar aiški jums manoji aritmetika? Vieneri metai! Kas atims iš savęs paties tris šimtus šešiasdešimt penkias dienas, kad sugrąžintų į pasaulį šaunųjį Pipkiną? Pagalvokite, berniukai. Tyliai pagalvokite. O paskui pasakykite.

Stojo ilga slegianti tyla. Berniukai mintyse skaičiavo.

O suskaičiuoti buvo labai nesunku. Jie neabejojo savo pasirinkimu, nors ir žinojo, kad kada nors, po daugelio metų, galbūt prakeiks save už skubotą sprendimą. Tačiau kaip kitaip jie galėjo pasielgti? Tik šokti nuo kranto ir ištraukti skęstantį berniuką, kol jis paskutinį kartą nepaniro į bauginančias dulkes.

- Aš, - pratarė Tomas, - aš atiduodu vienerius metus.

- Ir aš, - pritarė Ralfas.

- Ir aš, - atsiliepė Ilgšis Henris.

“Aš!”, “Aš!”, “Aš!” - pakartojo visi likusieji.

- Ar suprantate, kaip jūs įsipareigojate, berniukai? O, jūs turbūt *tikrai* mylite Pipkiną?

- Taip, *taip!*

- Tada tebūnie taip, berniukai. Krimskite ir kramtykite, vyručiai, kramtykite ir krimskite.

Berniukai susikišo į burnas cukrinės kaukolės gabalėlius.

Jie krimto. Jie kramtė.

- Nurykite tamsą, berniukai, atiduokite vienerius savo gyvenimo metus.

Ir jie nurijo, taip sunkiai nurijo, kad akyse ėmė suktis žiburiai, ausyse ėmė gausti, o širdys pašėlo dundėti.

Ūmai berniukai pajuto, kaip jų krūtinės, jų kūnai atsivėrė lyg narveliai, ir nematomi paukščiai purptelėjo lauk. Jie regėjo, bet nematė, kaip metai, kuriuos jie paaukojo, plasnoja aplink pasaulį ieškodami, kur čia patogiau nutūpti - jų didžiulė skola, jų nesuprantamas įsipareigojimas.

Ir tada jie išgirdo šaukiant:

- Aš!

Paskui:

- Jau!

Ir galiausiai:

- Einu!

Dun, dun, dun, trys žodžiai ir trys dunkstelėjimai į akmenines grindis.

Ilgu koridoriumi pro dvi eiles mumijų, kurios linko į priekį, norėdamos sulaikyti, bet bejėgės sulaikyti, pro begarsių klyksmų ir riksmų rikiuotę galvotrūkčiais, paknopstomis, be atodairos, kilnodamas kojas, švytuodamas alkūnėmis, papūtęs žandus, išplėtęs šnerves, užmerkęs akis, dun dun dundėdamas į grindis aukštyn žemyn aukštyn žemyn švysčiojančiomis pėdomis artėjo...

Pipkinas.

O, kaip jis *bėgo!!!*

- Žiūrėkite, štai jis. Pirmyn, Pipai!

- Jau pusė kelio, Pipai!

- Žiūrėkite, kaip jis bėga! - kartojo berniukai su pilnomis burnomis cukrinės masės, lipniais dantimis sukandę šlovingąjį Pipkino vardą, surakinę tarp žandikaulių jo išgelbėjimą, liežuviais jausdami ant gomurių pačią jo esmę: - Pipai, Pipai, Pipkinai!

- Tik nesustok, Pipai. Nežiūrėk *atgal!*

- Atsargiai, nenukrisk!

- Jau trys ketvirtadaliai kelio!

Pipas bėgo pro bausmės rikiuotę. Bėgo puikiai, vikriai, greitai, teisingai. Jis pranėrė pro šimtą tykojančių mumijų, nė prie vienos neprisilietęs, nė sykio nežvilgtelėjęs atgal, ir - laimėjo distanciją.

- Pipai, tu išbėgai!

- Tu išgelbėtas!

Bet Pipas bėgo toliau. Įveikęs mirusiųjų rikiuotę, jis nelėtindamas greičio praskuodė pro įkaitusių, suprakaitavusių, šūkalojančių berniukų rikiuotę.

O paskui šovė laiptais aukštyn ir dingo iš akių.

- Pipai, viskas gerai, sugrįžk!

Berniukai nusivijo bėglį laiptais.

- Kur jis bėga, misteri Kapinini-Įkapini?

- Na, - atsakė tas, - galiu įsivaizduoti, kad, patyręs tiek baimės, jis tikriausiai dumia... namo.

- Ar Pipkinas išgelbėtas?

- Netrukus patys pamatysite, berniukai. Nagi, oplia!

Kapininis-Įkapinis ėmė suktis vietoje lyg vijurkas. Jo rankos kapojo, čaižė, graibė orą. Jis taip greitai sukosi, kad sukūrė aplink save vakuumą, audros sūkurį. Įsuktas oras, galingas ciklonas, stvėrė berniukus už ausų, nosių, alkūnių, kojų pirštų.

Lyg lapai, nuplėšti nuo medžio, berniukai klykdami pakilo į dangų. Kapininis-Įkapinis šovė aukštyn. Ir jie, jei galima taip pasakyti, nėrė aukštyn iš paskos. Jie pramušė debesis lyg iššautos kulkos. Jie lėkė paskui savo vadovą lyg paukščių pulkas, anksčiau laiko skubantis šiaurėn, namo, namo, namo.

Žemės rutulys tarytum pasisuko iš šiaurės į pietus. Kartu su juo ratu nuskriejo tūkstančiai kaimelių ir miestelių. Meksikoje juos apšvietė mirgančios kapinių žvakelės, šiauriau, kitapus sienos - mirgančios moliūgų žvakelės. Iš pradžių apačioje šmėkšte-

lėjo Teksasas, paskui Oklahoma, Kanzasas, Ajova ir galiausiai Ilinojus, galiausiai...

- Namai! - sušuko Tomas. - Štai teismo rūmai, štai *mano* namas, štai Vėlinių Medis!

Berniukai apsuko vieną ratą apie teismo rūmus, du ratus apie Tūkstančio Šviečiančių Moliūgų Medį ir galiausiai apskriejo aplink senojo Kapininio-Įkapinio namą, aukštąjį namą su daugybe kraigų, daugybe kambarių, daugybe žiojinčių langų, aukštų žaibolaidžių, palėpių, turėklų, raižytinių papuošimų. Namas siūbavo ir dejavo vėjyje, sukeltame berniukų skrydžio. Dulkių tumulai virto pro langus, sveikindami juos. Kituose languose plazdėjo šešėliai - tarytum kažkokių priešistorinių padarų liežuviai, iškišti pažiūrėti mažyčiams paslaptingiems daktarams, atneštiems vėjo. Šmėklos rangėsi lyg baltos vijoklinės gėlės, tai išstypdamos, tai susivydamos, lyg senos suplėkusios vėliavos, niekaip negalinčios išsiskleisti.

Tas namas tarytum įkūnijo pačią Vėlinių dvasią. Kapininis-Įkapinis, plasnodamas senomis kaulėtomis rankomis, juodais apsiausto šilkais bei voratinkliais, nutūpė ant stogo ir pamojo berniukams leistis greta. Čia buvo didžiulis stoglangis, pro kurį matėsi visi namo aukštai.

Berniukai susispietė aplink skaidrų apvalų stoglangį ir pažvelgė žemyn į sraigtinius laiptus, kuriais galėjai patekti į įvairius aukštus, tiksliau, į skirtingas epochas, skirtingus istorinius laikotarpius su savais žmonėmis, savais skeletais ir šiurpia kaulinių fleitų muzika.

- Pažvelkite čionai, berniukai. Ar matote? Čia visa mūsų kelionė per dešimtį tūkstančių metų, mūsų skrydis nuo urvinių žmonių iki egiptiečių, paskui iki graikų namų prieangių, Anglijos javų laukų ir galiausiai iki Meksikos kapinių.

Kapininis-Įkapinis atlapojo didžiulį langą.

- Štai laiptų turėklai, berniukai. Sėskite ant jų ir čiuožkite žemyn! Kiekvienas į savo aukštą, savo amžių, savo laikotarpį. Nušokite ten, kur yra kiekvieno iš jūsų vieta - tose epochose, kurioms, jūsų manymu, priklauso jūsų kostiumai, jūsų kaukės. Nagi, oplia!

Berniukai vikriai nusileido pro stoglangį ant viršutinės laiptų aikštelės. O tada vienas paskui kitą užšoko ant laiptų turėklų ir spygaudami pasileido čiuožti žemyn pro visus aukštus, visus istorijos laikotarpius, saugomus stebuklingame Kapininio-Įkapinio name.

Jie skriejo, sukosi, slydo spirale žemyn slidžiais išvaškuotais turėklais.

Rrrūūūžt-bum! Dž. Dž., persirengęs Beždžionžmogiu, nusileido rūsyje. Jis apsidairė aplinkui. Ir išvydo piešinius ant sienų, dūmus, blausias laužų ugnis, pakumpusių urvinių žmonių šešėlius. Suodžių juodumo tamsoje spingsojo kardadančių akys.

Ralfas, Mumifikuotas Egipto Berniukas, amžiams sutvarstytas drobiniais tvarsčiais, nučiuožė spirale žemyn ir nusileido pirma-

jame aukšte, per kurį išdidžiai žygiavo egiptietiškų hieroglifų armijos, dangumi plasnojo senoviškų paukščių eskadronai, bėgo pulkai dievų-žvėrių ir auksiniai vabalai rideno mėšlo gurvuolius istorijos keliais.

Tarkšt! Pasiutėlis Niblis, kažkokiu būdu sugebėjęs visą naktį išlaikyti rankoje dalgį, nukrito, vos pats savęs nesukapojęs į gabalus, antrajame aukšte, kur ant galinės kambario sienos dunksojo Samheino, Mirusiųjų Dievo, šešėlis, užsimojęs milžinišku dalgiu.

Šlept! Džordžas Smitas, graikiškoji šmėkla? romėniškas vaiduoklis? nutūpė trečiame aukšte šalia derva išteplioty prieangių, kur rypavo prilipusios vėlės!

Plumpt! Ilgšis Henris, Ragana, plumptelėjo tarp raganų, šokinėjančių per aukštus laužus Anglijos, Prancūzijos, Vokietijos miškuose ir laukuose.

O Fredas Frajeris? Penktasis aukštas įtraukė jį, Elgetą, į šūkalojimų, vapaliojimų, raudų chaosą: tai badaujantys elgetos sliūkino Airijos keliais, prašinėdami išmaldos.

Volis Bebas, Chimera, kiek pačiuožęs žnektelėjo šeštajame aukšte, kur iš visų sienų styrojo alkūnės, letenos, galvos, šypsojosi ir raukėsi žaviosios chimeros.

Galiausiai ir Tomas Skeletas nulėkė nuo turėklų viršutiniame aukšte, stačia galva įsirėžė į baltas cukrines kaukoles - lyg kamuolys į kėglius - ir išsitiesė tarp palinkusių ties kapais moterų šešėlių klausydamasis, kaip vos girdimai zyzia kažkur prie ausies miniatiūrinis skeletų orkestras.

Kapininis-Įkapinis, pasilikęs aukštai ant stogo, šūktelėjo į laiptų šulinį:

- Na, berniukai, ar *matote?* Visur tas pats, teisingai?

- Taip... - patvirtino kažkuris.

- Visur panašiai, bet kartu ir skirtingai, ar ne? Visose šalyse, visais laikais. Diena baigiasi. Artėja naktis. O tu taip bijai, ar ne, Beždžionžmogi, ir tu, Mumija, kad saulė daugiau niekada nebepatekės?

- Taip, - pakuždomis atsiliepė keli balsai.

Berniukai pažvelgė aukštyn, kiaurai visus didžiulio namo aukštus, ir išvydo visus žmonijos istorijos amžius, visus žmones, stebinčius tekančią ir besileidžiančią saulę. Beždžionžmogiai drebėjo. Egiptiečiai giedojo gedulo giesmes. Graikai ir romėnai demonstravo savo mirusiuosius. Vasara numirė. Žiema ją palaidojo. Milijardai balsų pravirko. Laiko vėjas sudrebino didžiulį namą. Langai sutirtėjo rėmuose ir lyg žmogaus akys pasruvo kristalinėmis ašaromis. O paskui staiga nuaidėjo džiaugsmingi šūksniai: dešimt tūkstančių milijonų žmonių sveikino grįžtančią skaisčią vasaros saulę, kuri kildama įžiebė ugnį kiekviename lange!

- Ar matote, vyručiai? Jūs tik pagalvokite! Žmonės juk išeidavo amžiams. Jie numirdavo, dievaži, numirdavo! Bet grįždavo sapnuose. Šie sapnai, vadinamosios šmėklos, gąsdino visų epochų gyvuosius...

- O! - išgąstingai aiktelėjo balsai palėpėse ir rūsiuose.

Šešėliai lipo sienomis lyg senų filmų peržiūrose senoviniuose kinoteatruose. Dūmų tumulai kybojo tarpduriuose, vartydami akis ir kažką neaiškiai murmėdami.

- Diena ir naktis. Vasara ir žiema, berniukai. Sėja ir pjūtis. Gyvenimas ir mirtis. Štai kas iš esmės yra Vėlinės. Viskas viename. Vidurdienis ir vidurnaktis. Gimimas, berniukai. Tarsi išsitiesi paslikas, apsimesdamas negyvu kaip šuo. O paskui vėl pašoki ir skalydamas bėgi per mirties tūkstantmečius. Kiekviena diena yra Vėlinės, berniukai, kiekviena naktis. Kiekviena tamsi naktis baugina, kol pagaliau apsipranti su ja, pasislepi nuo jos kokiame nors miestelyje ar nedideliame mieste, kur gali pailsėti, atgauti kvapą.

Ir pradedi gyventi ilgiau, turi daugiau laisvo laiko, ir tada išstumi mirusiuosius, įveiki baimę ir galiausiai pasilieki tik vieną dieną metuose pagalvoti apie naktį ir aušrą, pavasarį ir rudenį, gimimą ir mirtį.

Ir visa tai veda į viena. Prieš keturis tūkstančius metų, prieš šimtą metų, šįmet, visuose pasaulio kraštuose švenčiama *ta pati* šventė...

- Samheino atlaidai.
- Mirusiųjų Metas.
- Vėlinės.
- Mirusiųjų Diena.
- *El Dia de Muerte.*
- Visi Šventi.
- Helouvinas.

Berniukai vardijo skirtingus tos pačios šventės pavadinimus, ir jų laibi balseliai veržėsi pro laiko sluoksnius, smelkėsi iš visų šalių, iš visų amžių.

- Šaunuoliai, berniukai.

Tolumoje miestelio laikrodis išmušė be ketvirčio dvylika.

- Jau beveik vidurnaktis, vyručiai. Šventė artėja į pabaigą.

- Še tau kad nori! - šūktelėjo Tomas. - O kaipgi Pipkinas? Mes sekėme paskui jį per visą istoriją, laidojome jį, lydėjome jį į kapus, traukėme jį iš kapo, žadinome jį. Tai vis dėlto *gyvas* jis ar *ne?*

- Taip, taip! - pritarė visi. - Ar *tikra*i mes jį išgelbėjome?

- Iš tiesų, ar tikrai? - paklausė pats Kapininis-Įkapinis.

Jis pasisuko daubos pusėn. Berniukai pasekė akimis jo žvilgsnį. Dideliame pastate anapus daubos viena paskui kitą geso šviesos.

- Pipkinas ten, ligoninėje, berniukai. Bet užsukite į jo namus ir paklauskite. Paskutinį kartą šią naktį pabelskite į duris. Paskutinį kartą pareikalaukite pokštų ar vaišių. Užduokite paskutinį klausimą. Misteri Marli, *išlydėk* svečius!

Priekinės namo durys plačiai atsilapojo - pokšt!

Belstukas Marlis ant durų pražiojo apриštą žandikaulį, atsisveikindamas su berniukais, kurie jau sliuogė žemyn laiptų turėklais, bėgo prie durų.

Bet Kapininis-Įkapinis dar akimirkai sulaikė juos, šūktelėdamas pavymui:

- Berniukai! Tai kaipgi jums patiko kelionė su manimi? Kas pagaliau tai buvo - vaišės ar pokštai?

Berniūkščiai giliai giliai įkvėpė, minutėlei sulaikė kvapą plaučiuose ir visi kartu triukšmingai iškvėpė:

- Aiškus daiktas, misteri Kapinini-Įkapini - *ir viena, ir kita!*

Kaukšt! kaukštelėjo belstukas Marlis.

Trinkt! užsitrenkė laukujės durys.

O berniukai jau bėgo, bėgo per daubą ir gatve tolyn, gaudydami burnomis karštą orą, pakeliui išmėtę savąsias kaukes, kol pagaliau atsidūrė ant šaligatvio priešais Pipkino namą. Čia jie neryžtingai sustojo, žvilgčiodami tai į namo duris, tai į ligoninę tolumoje.

- Tu eik, Tomai, - pasiūlė Ralfas.

Tomas lėtai nusliūkino prie namo, pastatė vieną koją ant pirmojo laiptelio, užkėlė kitą koją ant antrojo laiptelio ir pagaliau prisiartino prie durų. Jis bijojo belstis, bijojo užduoti paskutinįjį klausimą apie brangųjį Pipkiną ir išgirsti atsakymą. Pipkinas miręs? Pipkinas jau pašarvotas? Pipkinas, Pipkinas išėjęs ir niekada daugiau nebegrįš? Ne!

Tomas pabarbeno į duris.

Berniukai laukė ant šaligatvio.

Durys atsidarė. Tomas įėjo vidun. Stojo ilga tylos akimirka. Berniukai, likę laukti ant šaligatvio, stovėjo šaltyje, leisdami vėjui stingdyti jų baisiausias mintis.

Na? be garso šaukė jie namui, uždarytoms durims, tamsiems langams, na? Na? Ką?

Pagaliau durys vėl atsidarė, Tomas išėjo į prieangį ir sustojo nesuvokdamas, kur atsidūrė.

Paskui jis pakėlė akis ir išvydo savo draugus, laukiančius atsakymo ant šaligatvio, už milijono mylių.

Tomas liuoktelėjo nuo prieangio šaukdamas:

- O velnias, o velnias, O Velnias!

Jis iššoko į šaligatvį, springdamas riksmu:

- Jam viskas gerai, viskas gerai, Pipui viskas gerai! Dabar ligoninėje! šįvakar devintą išpjovė apendiksą! spėjo kaip tik laiku! daktaras sako, jis puikiai jaučiasi!

- Pipkinas...?

- Ligoninėje...?

- Puikiai jaučiasi...?

Berniukai žiopčiojo, žagsėjo, tarytum kas kumščiu būtų daužęs jiems į pilvus. Paskui visi sutartinai įkvėpė ir vieningai iškvėpė, išleisdami gaivalingą, pašėlusį triumfo šūksnį:

- Pipkinai, o, Pipkinai, o Pipai!

Berniukai stovėjo ant vejos priešais Pipkino namą, ant šaligatvio krašto, apstulbę žiūrėjo vienas į kitą, ir jų šypsenos nutįso iki

ausų, akys sudrėko ir džiaugsmo ašaros pasipylė skruostais kartu su pergalingais šūksniais.

- O velnias, o velnias, o velnias, o velnias velnias, - murmėjo Tomas, staiga netekęs jėgų, ašarodamas iš laimės.

- Gali dar sykį pakartoti, - pasiūlė kažkuris, ir jie visi kartu dar sykį tai pakartojo.

Aštuoni berniūkščiai stovėjo gatvėje ir žliumbė iš laimės.

O kai jau visa naktis permirko rūke nuo jų ašarų, Tomas apsidairė aplinkui ir perjungė bėgį:

- Tik pažiūrėkite į Pipkino namą. Siaubingai atrodo, ką? Padarykime štai kaip...!

Berniūkščiai staiga išsibėgiojo į visas puses, bet po minutėlės sugrįžo. Kiekvienas nešėsi po moliūgą su viduje degančia žvakele. Moliūgus išrikiavo ant Pipkino prieangio turėklų, kur jie padaužiškai šypsojosi laukdami, kada Pipkinas grįš namo.

O berniukai dar kurį laiką stovėjo ant vejos, žiūrėjo į tas mielas šypsenas, jų suplyšę, persisukę kostiumai tabalavo ant pečių, ant kojų, grimas tekėjo skruostais, nežmoniškas nuostabus džiaugsmingas nuovargis kaupėsi jų akių vokuose, kojose ir rankose, bet nė vienas dar nenorėjo eiti namo.

Ūmai miestelio laikrodis išmušė vidurnaktį - BAMMM!

Ir taip visus dvylika kartų.

Helouvinas baigėsi.

Visame miestelyje supokšėjo uždaromos durys, ėmė gesti šviesos.

Berniukai ėmė skirstytis, linkėdami vienas kitam Nakties, Nakties, Nakties, kai kurie sakė Labos Nakties, bet daugiausia Nakties, taip, Nakties. Veja netrukus ištuštėjo, tačiau Pipkino namų prieangis liko pilnas žvakių šviesos, šilumos ir keptų moliūgų kvapo.

Vaiduoklis, Mumija, Skeletas, Ragana ir visi kiti išsibėgiojo po savo namus. Užbėgę prieangių laipteliais, jie sustojo, atsigręžė ir kurį laiką dar žiūrėjo į miestelį, prisimindami šią ypatingą naktį, kurios jie neužmirš iki pat gyvenimo galo, žiūrėjo į miestelį ir į vienas kito prieangius, bet labiausiai jų žvilgsniai krypo kitapus daubos, į didįjį Namą, kur ant aukščiausiojo stogo, apjuosto aštriadante baliustrada, stovėjo misteris Kapininis-Įkapinis.

Berniukai pamojavo jam nuo savo prieangių.

Dūmas, rūkstantis iš aukšto gotiško Kapininio-Įkapinio kamino, suplazdėjo, suvirpėjo ir taip pat pamojo jiems atsisveikindamas.

Dabar jau paskutinės dar neuždarytos miestelio durys užsitrenkė nakčiai.

Su kiekvienu durų trinktelėjimu ant milžiniškojo Vėlinių Medžio geso po moliūgą. Štai pokštelėjo dešimt, šimtas, tūkstantis durų. Moliūgai geso, užpūstos žvakelės smilko aromatingais dūmais.

Ragana padvejojo, įėjo vidun, užtrenkė duris.

Medyje užgeso moliūgas raganos veidu.

Mumija šmurkštelėjo į namą ir uždarė duris.
Užgeso šviešelė moliūge su mumijos veidu.
Galiausiai visame miestelyje beliko tik vienas berniukas, tebelūkuriuojantis savo verandoje. Tomas Skeltonas, įsispraudęs į šaltus griaučius, vis dar nėjo vidun, pasiryžęs išspausti paskutinį lašą iš mėgstamiausios metų šventės. Jo mintys nuplaukė nakties oru link paslaptingojo namo anapus daubos:
O misteri Kapinini-Įkapini, kas JŪS?
Ir Kapininis-Įkapinis, tebestovintis ant savo namo stogo, atsakė jam, taip pat mintimis:
Manau, tu jau žinai, berniuk, jau žinai.
Ar mes dar kada susitiksime, misteri Kapinini-Įkapini?
Taip, po daugelio metų aš ateisiu pas tave.
Ir tada Tomas pasiuntė paskutinę mintį:
O misteri Kapinini-Įkapini, ar mes KADA NORS nustosime bijoję tamsos ir mirties?
Ir mintis sugrįžo:
Kai pasieksite žvaigždes, berniuk, o taip, ir amžiams apsigyvensite ten, tada visos baimės išnyks ir pati Mirtis numirs.
Tomas išgirdo ir be žodžių pamojavo.
Misteris Kapininis-Įkapinis tolumoje kilstelėjo ranką.
Spragt. Tomo namų durys tyliai užsidarė.
Kaukolės pavidalo moliūgas ant milžiniškojo Medžio nusičiaudėjo ir užgeso.
Vėjas siūbavo didįjį Vėlinių Medį, ant kurio dabar švietė tik vienas moliūgas, pačioje viršūnėje.
Moliūgas su misterio Kapininio-Įkapinio akimis ir veidu.
Kapininis-Įkapinis ant namo stogo palinko į priekį, įkvėpė ir pūstelėjo.
Jo šviešelė moliūginėje galvoje ant Medžio viršūnės suvirpėjo ir išblėso.
Ir tada dūmai ėmė rūkti iš jo paties burnos, nosies, ausų, akių, tarytum tą akimirką, kai kvapnusis moliūgas išleido paskutinį kvapą, užgeso ir Kapininio-Įkapinio siela, gyvenusi plaučiuose.
Kapininis-Įkapinis prasmego savo namo viduje. Stoglangis užsitrenkė.
Papūtė vėjas. Susiūbavo rūkstantys moliūgai ant galingo ir gražaus Vėlinių Medžio. Vėjas pastvėrė tūkstantį tamsių lapų, iš pradžių išmetė juos aukštai į dangų, paskui nuleido ir nusinešė pažeme link saulės, kuri tikrai turėjo patekėti.
Medis, kaip ir miestelis, užgesino savo liepsningąsias šypsenas ir užmigo.
Antrą valandą ryto vėjas sugrįžo pasiplėšti daugiau lapų.

Vertė
Živilė SAMĖNAITĖ

UGNIES BOKŠTAS

1

Jis išėjo iš žemės, kupinas neapykantos. Neapykanta buvo jo tėvas, neapykanta buvo jo motina.

Buvo taip gera vėl vaikščioti. Buvo taip gera išlįsti iš po žemių, atsistoti, atsitiesti, pasirąžyti ir pamėginti giliai įkvėpti!

Jis *mėgino*. Jis šaukė.

Bet įkvėpti negalėjo. Jis užsidengė veidą rankomis, beviltiškai stengdamasis įkvėpti oro. Tai buvo neįmanoma. Jis vaikščiojo žeme, jis atėjo iš žemės. Bet jis buvo miręs. Jis negalėjo kvėpuoti. Galėjo pagauti oro burna ir jėga nustumti jį iki gerklės vidurio, trūkčiodamas nutirpusius nuo ilgo miego raumenis. Tačiau su šiuo oro gurkšneliu galėjo tik šaukti bei klykti! Jam norėjosi verkti, bet ašarų taip pat negalėjo išspausti. Jis žinojo tik tiek, kad stovi stačias, bet yra miręs ir neturėtų čia vaikštinėti! Jis negalėjo kvėpuoti ir vis dėlto stovėjo.

Aplinkui tvyrojo pasaulio kvapai. Jis mėgino užuosti rudens kvapus, bet veltui. Ruduo degino žemę, palikdamas vien tik degėsius. Visame krašte rūko vasaros griuvėsiai; bekraščiai miškai liepsnojo, pliki kamienai virto ant plikų kamienų. Rudens dūmai buvo tiršti, mėlyni ir nematomi.

Jis stovėjo kapinėse neapkęsdamas. Jis ėjo per pasaulį, bet negalėjo justi nei jo kvapo, nei skonio. Jis girdėjo, tas tiesa. Vėjas ošė jo iš naujo prasivėrusiose ausyse. Bet jis buvo miręs. Nors ir galėjo vaikščioti, suvokė, jog yra miręs ir neturėtų tikėtis pernelyg daug iš savęs ar iš šito nekenčiamo gyvo pasaulio.

Jis apčiupinėjo antkapį virš savo tuščio kapo. Ir vėl žinojo savo vardą. Graveris padirbėjo kaip reikiant.

VILJAMAS LANTRIS

Taip skelbė užrašas antkapyje.

Jis perbraukė virpančiais pirštais per šaltą akmens paviršių.

GIMĖ 1898 - MIRĖ 1933

Atgimė...?

Kuriais metais? Jis pažvelgė į dangų, į rudens nakties žvaigždes, šviesų spiečius, palengva slenkančius vėjuota juoduma. Jis skaitė iš žvaigždžių šimtmečių poslinkius. Orionas štai taip ir taip, štai ten Aurega! O kur Tauras? *Štai!*

Jo akys prisimerkė. Lūpos praskiemenavo metus:

- 2349-ieji.

Keistas skaičius. Kaip kokia suma, gauta aritmetikos pamokoje. Anksčiau sakydavo, kad žmogaus protas negali apimti jokio skaičiaus, didesnio už šimtą. Po šimto viskas taip velniškai abstraktu, kad nėra prasmės skaičiuoti. O dabar štai 2349-ieji metai! Konkretus skaičius, suma. Ir štai jis, žmogus, keturis šimtmečius tysojęs bjauriame tamsiame karste ir neapkentęs savo karsto, neapkentęs gyvų žmonių, kurie gyveno, gyveno ir gyveno, neapkentęs iki pat šios dienos. Dabar, atgimęs iš neapykantos, jis stovi prie savo ką tik išrausto kapo, ore tikriausiai tvyro drėgnos žemės kvapas, bet jis negali to užuosti!

- Aš, - pareiškė jis, kreipdamasis į vėjo krečiamą tuopą, - esu anachronizmas. - Ir blausiai šyptelėjo.

Jis apvedė žvilgsniu kapines. Čia buvo šalta ir nyku. Visi antkapiai, išplėšti iš žemės, gulėjo sumesti į krūvą vienas ant kito lyg kokios plokščios plytos tolimiausiame kampe prie geležinės tvoros. Šis chaosas tęsėsi jau dvi begalines savaites. Gulėdamas savo giliame slaptame karste, jis girdėjo aplinkui negailestingą bruzdesį: tai žmonės smaigstė žemę šaltais kastuvais, plėšė lauk karstus ir nešė deginti suvytusius senus kūnus. Gūždamasis karste iš baimės, jis laukė, kada ateis jo eilė.

Šiandien jie pagaliau prisikasė iki jo kapo. Bet - per vėlai. Iki karsto dangčio liko dar koks colis žemių. Varpo dūžis, penkios valandos, darbo diena baigta. Metas namo, vakarieniauti. Darbininkai išsiskirstė. Rytoj užbaigsime, kalbėjo jie, vilkdamiesi striukes.

Ištuštėjusiose kapinėse įsiviešpatavo tyla.

Tyliai, atsargiai karsto dangtis atsivožė; pabiro į duobę žemių grumstai.

Ir štai dabar Viljamas Lantris virpėdamas stovėjo paskutinėse Žemės kapinėse.

- Prisimeni? - paklausė jis savęs, dėbsodamas į ką tik išraustą žemę. - Prisimeni tas išgalvotas istorijas apie paskutinį žmogų Žemėje? Pasakojimus apie vienišus žmones, klaidžiojančius po griuvėsius? Taigi, tos senos istorijos kaip tik apie tave, Viljamai Lantri. Ar *suvoki* tai? Tu esi paskutinis *negyvas* žmogus visame pasaulyje!

Be jo, pasaulyje nebuvo daugiau negyvų žmonių. Nė vienoje šalyje neliko nė vieno mirusio žmogaus. Neįmanoma! Lantris nesišypsojo. Nieko nėra neįmanomo šiame kvailame, steriliame, nuobodžiame, antiseptiniame švaros ir mokslinių metodų amžiuje! O taip, žmonės mirė, be abejo. Bet - *negyvi* žmonės? Lavonai? Jie neegzistavo.

Kas *nutikdavo* negyviems žmonėms?

Kapinės buvo ant kalvos. Viljamas Lantris žingsniavo per tamsią degančią naktį, kol priėjo kapinių pakraštį. Apačioje matėsi

naujasis Salemo miestas, mirgantis spalvingais žiburiais. Dangų virš jo ugnimi raižė raketiniai laivai, vykstantys iš čia į tolimiausius Žemės uostus.

Metų metus Viljamas Lantris maudėsi ateities pasaulio smurte, kuris gėrėsi į žemę, smelkėsi į jo kapą. Ir dabar jis viską žinojo apie šį pasaulį, viską suprato - taip, kaip gali suprasti neapykanta.

Svarbiausia, jis žinojo, ką šitie mulkiai darė su mirusiaisiais.

Jis pakėlė akis. Miesto centre stūksojo masyvus akmens pirštas, nukreiptas į žvaigždes. Jis buvo trijų šimtų pėdų aukščio ir penkiasdešimties pėdų skersmens. Prie plačių vartų vedė patogi alėja.

Tarkime, mąstė Viljamas Lantris, mieste kaip tik šiuo metu merdėja žmogus. Dar akimirka, ir jis bus nebegyvas. Kas tada? Kūnui net nespėjus ataušti, bus surašytas mirties liudijimas, mirusiojo giminaičiai supakuos lavoną į dėžę, pakraus į mašiną-vabalą ir skubiai nuveš į...

Į Krematoriumą!

Funkcionalusis pirštas, Ugnies Bokštas, rodantis į žvaigždes. Krematoriumas. Koks praktiškas, koks šiurpus pavadinimas. Bet tiesa yra tiesa šiame ateities pasaulyje.

Jūsų misterį Negyvėlį įmes į krosnį lyg kokią pliauską.

Šast!

Viljamas Lantris vėl pažvelgė į gigantišką pistoletą, nukreiptą į žvaigždes. Bokšto viršūnėje plevėsavo plonytė dūmų gairelė.

Štai kur iškeliauja jūsų mirusieji.

- Taigi pasisaugok, Viljamai Lantri, - sumurmėjo jis. - Tu esi paskutinis negyvėlis, retas egzempliorius. Jie išsprogdino visas Žemės kapines. Šios kapinės paskutinės, o tu - paskutinis visų laikų negyvėlis. Šie žmonės nenori turėti pašonėje mirusiųjų, o tuo labiau - vaikščiojančių mirusiųjų. Viską, ko negalima antrąkart panaudoti, praryja liepsna. Taip pat ir prietarus!

Lantris žiūrėjo nuo kalvos į miestą. Na, gerai, mintyse kalbėjo jis, aš nekenčiu jūsų. Jūs nekenčiate manęs, tiksliau, nekęstumėte, jei tik žinotumėte, jog aš egzistuoju. Jūs netikite tokiais dalykais, kaip vampyrai ir šmėklos. Tušti sapaliojimai, šaukiate jūs! Ir prunkščiate. Prunkščiate juoku! Bet, tiesą sakant, aš taip pat netikiu jumis! Jūs man nepatinkate! Jūs ir jūsų Krematoriumai.

Jis krūptelėjo. Juk galas, rodėsi, buvo jau čia pat. Diena iš dienos darbininkai traukė iš kapų mirusiuosius ir degino lyg kokias malkas. Visame pasaulyje buvo paskelbtas specialus įsakas. Lantris girdėjo, kaip dirbdami šnekėjosi duobkasiai.

- Manyčiau, tai gera mintis - išvalyti kapines, - pareiškė vienas.

- Ir aš taip manau, - pritarė kitas. - Šiurpus paprotys. Ar gali įsivaizduoti? Užkasti mirusiuosius į žemę! Juk tai nesveika! Mikrobai ir visa kita.

- Taip, tikrai, kokia gėda. Nors tam tikra prasme gal ir romantiška. Turiu omeny tai, kad šios kapinės buvo išsaugotos. Visas kitas juk seniai išvalė... kada tai buvo, Džimai?

- Gal 2260-aisiais, sakyčiau. Taip, tikrai, 2260-aisiais, beveik prieš šimtmetį. Bet tąsyk kažkokie išsišokėliai iš Salemo Tarybos pareiškė: "Klausykite, palikime šitas vienas kapines, kad primintų mums barbarų papročius". O vyriausybė pasikrapštė pakaušį, pagalvojo ir sutiko: "Gerai. Salemo kapines paliksime. Bet visas kitas sunaikinkite, supratote, visas!"

- Ir jie sunaikino, - tarė Džimas.

- Aha, išskuobė visus kapus ugnimi, gariniais kastuvais ir raketiniais valytuvais. Įsivaizduoji, jei sužinodavo, kad kur nors ganykloje yra žmogaus kapas, ieškodavo tol, kol surasdavo! Žodžiu, evakavo visus. Žiauroka, sakyčiau.

- Nenoriu pasirodyti senamadiškas, bet, antra vertus, čionai juk atvykdavo nemažai turistų - tiesiog pasižiūrėti, kaip atrodė tikros kapinės.

- Tikra tiesa. Per pastaruosius trejus metus čia apsilankė beveik milijonas žmonių. Neblogas pelnas. Bet - įsakymas yra įsakymas. Jei valdžia sako: "Daugiau jokios nešvaros!" - mes skubame valyti. Toks mūsų darbas. Paduok man aną kastuvą, Bilai.

Viljamas Lantris stovėjo ant kalvos, rudens vėjyje. Gera buvo vėl vaikščioti, jausti vėją ir klausytis, kaip taku priešais jį skuba lapai, krebždėdami lyg pelės. Gera buvo matyti žvarbias žvaigždes, beveik užpūstas vėjo.

Netgi gera buvo vėl jausti baimę.

Nes baimė augo jame, ir jis neįstengė jos užgniaužti. Jau vien tas faktas, kad jis vaikšto, darė jį visos žmonijos priešu. Ir visame pasaulyje nebuvo nė vieno draugo, nė vieno mirusiojo, į kurį jis galėtų kreiptis pagalbos ar paguodos. Visas melodramatiškas gyvųjų pasaulis prieš Viljamą Lantrį. Visas vampyrais netikintis, lavonus deginantis, kapines naikinantis pasaulis prieš žmogų juodu kostiumu ant juodos rudens kalvos. Jis ištiesė šaltas baltas rankas į miesto šviesą. Jūs išrovėte antkapius iš kapinių lyg dantis, galvojo jis. O dabar aš pasistengsiu nutrinti nuo žemės paviršiaus jūsų Krematoriumus. Aš vėl prigaminsiu negyvėlių. Jie ir taps mano draugais. Nenoriu būti vienas, nenoriu būti vienišas. Privalau kuo greičiau pradėti gaminti sau draugus. Tučtuojau.

- Karas paskelbtas, - pareiškė Lantris ir nusijuokė. Argi ne paikystė - vienas žmogus skelbia karą visam pasauliui?

Pasaulis jam neatsakė. Tik raketa perkirto dangų ugnies kamuoliu, lyg Krematoriumas staiga būtų sumanęs paskraidyti.

Žingsniai. Lantris nuskubėjo į kapinių pakraštį. Gal tai duobkasiai grįžta užbaigti pradėto darbo? Ne. Šiaip kažkas, kažkoks vyriškis, einantis pro šalį.

Žmogui priėjus kapinių vartus, Lantris ryžtingai žingtelėjo į gatvę.

- Labas vakaras, - šypsodamasis pasisveikino praeivis.

Lantris smogė jam kumščiu į veidą. Žmogus nukrito. Lantris vikriai pasilenkė ir pribaigė jį mirtinu smūgiu delno briauna į kaklą.

Nusitempęs lavoną atgal į medžių šešėlį, Lantris išrengė jį ir apsikeitė su juo apranga. Nedera vaikinui vaikštinėti po ateities pasaulį, apsitaisius senoviškais drabužiais. Užmuštojo kišenėje gulėjo nedidelis kišeninis peiliukas. Ne itin patogus ginklas, bet užtenka ir tokio, jei žinai, kaip laikyti. Lantris žinojo.

Jis įvertė lavoną į vieną iš jau ištuštintų kapų. Paskui greitai užbėrė jį žemėmis - tik tiek, kad iš viršaus nesimatytų. Vargu ar jį kas čia ras. Juk antrąsyk neraus to paties kapo.

Lantris nužvelgė savo naująjį erdvų metalizuotos medžiagos kostiumą. Puiku, puiku.

Kupinas neapykantos, Viljamas Lantris patraukė į miestą, kariauti su Žeme.

2

Krematoriumas buvo atidarytas. Jis niekuomet neužsidarydavo. Platų įėjimą skaisčiai apšvietė sienose paslėptos lempos, priešais jį buvo sraigtasparnių nusileidimo aikštelė ir privažiavimo alėja mašinoms-vabalams. Pats miestas jau rimo po eilinės pašėlusio tempo dienos. Šviesos blėso, ir netrukus visame mieste liko apšviestas tik vienas tylus pastatas - Krematoriumas. O Dieve, koks praktiškas pavadinimas, koks neromantiškas pavadinimas.

Viljamas Lantris įžengė pro plačias, ryškiai apšviestas duris. Tiksliau sakant, ten net nebuvo durų, tik durų anga. Žmonės bet kada galėjo įeiti ir išeiti, žiemą ar vasarą. Viduje visuomet buvo šilta. Šilumą skleidė ugnis, kuri murmėdama plūdo apvaliu aukštu kaminu, drauge su trapiais pilkais pelenais; propeleriai, suktuvai ir oro purkštuvai pūtė juos kaminu aukštyn, o iš ten į dešimties mylių kelionę padebesiais.

Viduje tvyrojo kepyklos karštis. Koridoriai buvo iškloti gumine danga. Net ir norėdamas negalėtum sukelti triukšmo. Kažkur nematomose gerklėse skambėjo muzika. Visai ne mirties muzika. Čia grojo himną gyvenimui ir saulei, liepsnojančiai Krematoriumo viduje. Ar bent jau saulės broliui. Girdėjosi, kaip plazda liepsna už masyvios plytų sienos.

Viljamas Lantris nusileido nuožulniu taku žemyn. Išgirdęs už nugaros šnaresį, jis skubiai atsisuko: priešais įėjimą sustojo vabalas. Sugaudė varpas. Muzika tarsi pagal signalą pakilo į ekstazės aukštumas. Joje skambėjo džiaugsmas.

Vabalo užpakalinės durelės atsidarė, ir pro jas išlipo keli tarnautojai, nešini auksine dėže. Šešių pėdų ilgio dėžę puošė saulės

simboliai. Iš kito vabalo išlipo žmogaus, gulinčio dėžėje, giminės ir nusekė paskui tarnautojus koridoriumi žemyn prie tam tikro altoriaus. Ant jo šono buvo užrašas: IŠ SAULĖS GIMĘ, SAULE IR VIRSIME. Vos tik dėžė atsidūrė ant altoriaus, muzika sugriaudėjo dar garsiau, šios vietos Saugotojas pasakė keletą žodžių, paskui tarnautojai vėl pakėlė auksinę dėžę, nuėjo prie permatomos sienos, už kurios buvo ugnies šliuzo kamera, taip pat permatoma, ir ją atidarė. Vyrai įstūmė dėžę į stiklinę kamerą. Po akimirkos atsidarė vidinės šliuzo durelės, dėžė slystelėjo į Kamino vidų ir akimirksniu išnyko veržlioje liepsnoje.

Krematoriumo tarnautojai nuėjo sau. Giminaičiai be žodžių apsisuko ir taip pat išėjo. Skambėjo muzika.

Viljamas Lantris prisiartino prie stiklinio šliuzo sienos ir pažvelgė į aukštą, akinančią, niekad neužgęstančią Krematoriumo liepsną. Ji degė ramiai, nevirpėdama, taikingai niūniuodama sau pačiai. Ugnis buvo tokia tanki, kad labiau priminė aukso upę, srūvančią iš žemės į dangų. Kad ir ką beįmestum į tą upę, srovė akimirksniu nuneš aukštyn.

Lantris vėl pajuto nepaaiškinamą neapykantą šitam padarui, šitai pabaisai, šiai apvalančiajai ugniai.

Prie jo šono stovėjo žmogus.

- Kuo galiu padėti, sere?

- Ką? - Lantris krūptelėjęs atsisuko. - Ką jūs pasakėte?

- Kuo galėčiau jums pasitarnauti?

- Aš... na, tai yra... - Lantris dirstelėjo į duris ir nuožulnų koridorių. - Dar nė karto nesu čia buvęs.

- Nė karto? - nustebo tarnautojas.

Negerai pasakiau, susivokė Lantris. Bet žodžių atgal nebesugrąžinsi.

- Aš norėjau pasakyti, - pasitaisė jis, - kad lyg ir nebuvau iš tikrųjų. Turiu omeny, kad vaikystėje neteiki tam ypatingo dėmesio. Šįvakar staiga supratau, kad *nežinau,* kas iš tiesų yra Krematoriumas.

Tarnautojas nusišypsojo.

- Nėra pasaulyje dalyko, kurį būtų galima pažinti iki galo, argi ne taip? Mielai jums čia viską aprodysiu.

- O, ne, nesivarginkite. Tai... tai nuostabi vieta.

- Taip, tikrai. - Tarnautojas neslėpė pasididžiavimo. - Viena iš nuostabiausių pasaulyje, sakyčiau.

- Aš... - Lantriui atrodė, kad turėtų dar kažką pridurti. - Nuo to laiko, kai buvau vaikas, nemirė beveik niekas iš mano artimųjų. Tiesą sakant, visai niekas. Taigi, kaip matote, nesilankiau čia jau daug metų.

- Suprantu. - Tarnautojo veidas vėl apsiniaukė.

Ką dabar negerai pasakiau, išsigando Lantris. Dėl Dievo, kur suklydau? Ką blogai padariau? Jei nebūsiu atsargus, mane patį tuoj pašaus į tą klaikią krosnį. Ko dabar raukosi tas žmogėnas? Atrodytų, jis susidomėjo manimi labiau negu įprastu lankytoju.

- Jūs kartais ne vienas iš tų vyrukų, kurie ką tik grįžo iš Marso? - paklausė tarnautojas.

- Ne. O kodėl klausiate?

- Nesvarbu. - Tarnautojas pasisuko eiti sau. - Jeigu jus kas nors sudomins, klauskite manęs.

- Tik vienas dalykas, - sulaikė jį Lantris.

- Koks gi?

- Šitas.

Lantris smogė tarnautojui per kaklą. Žmogus be sąmonės susmuko jo rankose.

Laidotuvių metu Lantris įdėmiai stebėjo, kaip ir ką darė ugnies šliuzo operatorius. Dabar, viena ranka prilaikydamas bejausmį kūną, jis spūstelėjo mygtuką, atidarydamas išorines šliuzo duris, ir įkišo vidun kūną. Muzika suskambo garsiau, atsivėrė vidinis liukas. Žmogus čiūžtelėjo į ugnies upę. Muzika vėl pritilo.

- Gerai padirbėjai, Lantri, gerai padirbėjai.

Lantris net švytėjo iš pasitenkinimo, kai netikėtai pro duris įžengė kitas tarnautojas. Žmogus apsidairė aplinkui, tarsi tikėdamasis čia kažką rasti, paskui priėjo prie Lantrio.

- Kuo galiu jums padėti?

- Tiesiog žiūriu, - atsiliepė Lantris.

- Jau vėloka, - tarstelėjo tarnautojas.

- Negalėjau užmigti.

Ir vėl klaidingas atsakymas. Šiame pasaulyje visi galėjo užmigti. Nė vieno nekankino nemiga. Jei sunku užmigti, tiesiog įsijungi hipno spindulių siųstuvą ir po šešiasdešimties sekundžių jau knarki. O, jis *nuolat* klysta. Iš pradžių padarė fatališką klaidą pareikšdamas, kad iki šiol nė sykio nebuvo Krematoriume. O juk žinojo, kad visi vaikai nuo ketverių metų kasmet atvedami čionai - tokiu būdu siekiama užtvirtinti jų sąmonėje švarios mirties idėją ir pagarbą Krematoriumui. Mirtis - tai skaisti ugnis, mirtis - tai šiluma, tai saulė. Tai ne kokia nors tamsi, gūdi paslaptis. Auklėjant vaikus, labai svarbu įdiegti jiems šią mintį. O jis, blyškiaveidis silpnaprotis mulkis, iškart išsidavė, parodydamas savo neišmanymą.

Ir dar vienas dalykas: tas jo blyškumas. Lantris dirstelėjo į savo rankas, ir jį sukaustė augantis siaubas. Blyškumas šiame pasaulyje taip pat neegzistavo. Balta oda iš karto sukels visiems įtarimą. Būtent todėl pirmasis tarnautojas paklausė: "Jūs kartais ne iš tų vyrukų, kurie ką tik grįžo iš Marso?" Štai ir šis antrasis žvilga tviska lyg varinis pinigas, skruostai sveikai raudoni. Lantris susigrūdo baltas rankas į kišenes. Bet aiškiai juto įdėmų tarnautojo žvilgsnį, tyrinėjantį jo veidą.

- Turėjau omenyje, - pasitaisė Lantris, - kad *nenorėjau* miegoti. Norėjau pamąstyti.

- Ar čia prieš minutėlę vyko apeigos? - paklausė tarnautojas, dairydamasis aplinkui.

- Nežinau, aš ką tik įėjau.

- Lyg ir girdėjau, kaip atsidarė ir vėl užsidarė ugnies šliuzas.

- Nežinau, - pakartojo Lantris.

Vyriškis paspaudė mygtuką sienoje.

- Andersonai?

- Klausau, - atsiliepė balsas.

- Prašau, surask man Solą.

- Apskambinsiu koridorius. - Pauzė. - Niekur nerandu.

- Ačiū. - Tarnautojas pastebimai sunerimo. Jis ėmė trūkčioti šnervėmis, uosdamas orą. - Ar jūs... ką nors *užuodžiate?*

Lantris pauostė.

- Nieko. Kodėl klausiate?

- Aš kažką *užuodžiu.*

Lantris sugniaužė kišenėje peilį. Jis laukė.

- Prisimenu, kartą, kai buvau dar vaikas, radome laukuose nudvėsusią karvę, - ėmė pasakoti tarnautojas. - Ji išgulėjo porą dienų saulėkaitoje. Ir nuo jos sklido tokia pati smarvė. Keista, kas čia galėtų taip dvokti?

- O, aš žinau kas, - ramiai atsakė Lantris, ištiesdamas ranką. - Štai kas.

- Kas?

- Aš, be abejo.

- Jūs?

- Negyvas jau keletą šimtų metų.

- Keisti jūsų juokeliai. - Tarnautojas visai sutriko.

- Tikrai. - Lantris išsitraukė iš kišenės peilį. - Ar žinote, kas tai?

- Peilis.

- Ar jūs dar naudojate peilius prieš žmones?

- Ką jūs turite omeny?

- Turiu omeny, ar žudote žmones - peiliais, šautuvais, nuodais?

- Betgi ir *keistai* jūs juokaujate, - nesmagiai sukikeno vyriškis.

- Aš ketinu jus nužudyti, - pareiškė Lantris.

- Žmonės nežudo žmonių, - atšovė pašnekovas.

- Dabar nebežudo. Bet anksčiau, anais laikais, žudydavo.

- Esu girdėjęs.

- Tai bus pirma žmogžudystė per pastaruosius tris šimtus metų. Aš ką tik užmušiau jūsų draugą. Ir įgrūdau jį į ugnies šliuzą.

Lantrio prisipažinimas paveikė tarnautoją kaip tik taip, kaip jis ir tikėjosi. Vargšas žmogelis tarsi sustabarėjo, priblokštas tokio nelogiško pareiškimo. Lantris žingtelėjo prie jo ir įrėmė peilio galą jam į krūtinę.

- Aš jus nužudysiu.

- Tai kvaila, - pralemeno vyriškis. - Žmonės taip nesielgia.

- Štai taip, - tarė Lantris. - Matote?

Peilis įsmigo į krūtinę. Tarnautojas akimirką spoksojo į jį. Lantris pagavo krentantį kūną.

3

Salemo dūmtraukis sprogo šeštą valandą ryto. Milžiniškas ugnies stulpas suskilo į tūkstančius dalių ir pažiro į dangų, ant žemės ir ant miegančių žmonių namų. Ugnis ir griausmas. Kur kas daugiau ugnies, negu rudens svilinamose kalvose.

Kai įvyko sprogimas, Viljamas Lantris buvo jau už penkių mylių nuo Salemo. Jis matė, kaip plykstelėjo miestas, apimtas naikinančios liepsnos. Lantris krestelėjo galvą, tyliai nusijuokė ir iš smagumo suplojo delnais.

Palyginti labai paprasta. Vaikštai po miestą, žudydamas žmones, kurie netiki, jog žmogus gali nužudyti žmogų, tik iš nuogirdų žino apie panašų seniai užmirštą barbarų laikų paprotį. Taigi eini tiesiai į Krematoriumo valdymo salę ir klausi: "Kaip veikia Krematoriumas?" - ir operatorius tau parodo, papasakoja, nes šiame ateities pasaulyje visi sako tik tiesą, niekas nemeluoja, nes nėra priežasčių meluoti, nėra pavojų, kurių reikėtų vengti. Visame pasaulyje yra tik vienas nusikaltėlis, ir niekas dar nežino, kad JIS yra.

O, planas buvo išties neįtikėtinai žavus. Operatorius paaiškino jam, kokiu principu veikia Krematoriumas, kokie prietaisai reguliuoja ugnies dujų srautą, kylantį kaminu, kokias svirteles reikia spausti aukštyn, kokias žemyn. Jiedu su Lantriu smagiai paplepėjo. Tai buvo draugiškas, laisvas pasaulis. Žmonės pasitikėjo žmonėmis. O po akimirkos Lantris persmeigė peiliu operatorių, pakėlė dujų slėgį kamine tiek, kad perkrova pasireikštų maždaug po pusvalandžio, ir švilpaudamas išėjo iš Krematoriumo pastato.

Bekraštis juodas sprogimo dūmų debesis jau spėjo aptraukti visą dangų.

- Tai tik pirmoji auka, - pareiškė Lantris, žvelgdamas į dangų. - Aš nušluosiu nuo žemės paviršiaus visus Krematoriumus, niekam net nespėjus susiprotėti, kad šioje doroje visuomenėje atsirado kažkoks nedorėlis. Jie nieko nenutuokia apie tokius, kaip aš. Aš esu anapus jų supratimo ribos. Aš nesuvokiamas, neįmanomas, vadinasi, negaliu egzistuoti. Dieve mano, aš iššudysiu tūkstančius žmonių, jiems taip ir nesupratus, kad pasaulyje vėl atsirado žmogus, galintis pakelti ranką prieš kitą žmogų. Aš viską taip suorganizuosiu, kad kiekvienas sprogimas atrodys kaip techninė avarija, nelaimingas atsitikimas. O, kokia puiki mintis, tiesiog neįtikėtinai puiki mintis!

Miestas pleškėjo ugnyje. Lantris ilgai sėdėjo po medžiu, iki pat ryto. Paskui susirado kalvose urvą ir įsitaisė ten miegoti.

Jis nubudo saulei leidžiantis, staiga susapnavęs ugnį. Sapne jis regėjo save, kišamą į krosnį, liepsnų kapojamą į smulkiausias da-

lis, į nieką. Lantris atsisėdo urvo dugne, juokdamasis iš savęs. Jam šovė dar viena mintis.

Grįžęs į miestą, jis įžengė į pirmą pasitaikiusią audio telefono kabiną. Paspaudė mygtuką "Operatorius".

- Prašau sujungti su Policijos Valdyba, - paprašė jis.

- Atsiprašau? - nustebo operatorė.

- Su Teisės Departamentu, - antrąsyk pamėgino Lantris.

- Sujungsiu jus su Taikos Kontrole, - galiausiai pasiūlė operatorė.

Miglota baimė ėmė tiksėti jame lyg mažytis laikrodukas. Kas, jei operatorė visgi suprato tokį anachronizmą, kaip Policijos Valdyba, pasižymėjo jo telefono numerį ir jau išsiuntė ką nors ištirti situaciją? Ne, ji to nepadarys. Ji paprasčiausiai nieko neįtars. Šioje civilizacijoje neegzistavo paranojikai.

- Gerai, su Taikos Kontrole, - sutiko Lantris.

Zyzimas ragelyje. Paskui vyro balsas:

- Taikos Kontrolė. Kalba Stivensas.

- Prašau sujungti su Žmogžudysčių skyriumi, - šypsodamasis paprašė Lantris.

- Su *kuo?*

- Kas tiria žmogžudystes?

- Atsiprašau, nesuprantu, apie ką jūs kalbate?

- Suklydau numeriu. - Lantris pakabino ragelį ir sukikeno. Viešpatėliau, šiame pasaulyje nėra tokių įstaigų, kaip Žmogžudysčių skyriai. Nėra nusikaltimų, nereikia ir seklių. Puiku, tiesiog nuostabu!

Suskambo telefonas. Lantris akimirką padvejojo, bet vis dėlto pakėlė ragelį.

- Ei, - pasigirdo balsas, - sakykite, kas jūs *toks?*

- Žmogus, ką tik skambinęs, jau išėjo, - atsakė Lantris ir vėl pakabino ragelį.

Jis išbėgo iš kabinos. Tas Stivensas iš Taikos Kontrolės, be abejo, atpažino jo balsą ir tikriausiai pasiųs ką nors patikrinti. Juk žmonės čia nemeluoja. O *jis* ką tik sumelavo. Jie atpažins jo balsą. Ir atvažiuos suimti jo, išsiaiškinti, kodėl jis sumelavo. Tik dėl šitos priežasties. Nieko kito jie negali įtarti. Reikia bėgti.

O, kaip atsargiai jis privalo elgtis nuo šios akimirkos. Juk jis nieko nežino apie šį pasaulį, šį keistą, atvirą, teisingą, dorą pasaulį. Čia tu įtartinas jau vien todėl, kad atrodai išblyškęs. Įtartinas vien todėl, kad nemiegi naktimis. Įtartinas vien todėl, kad nesimaudai, kad dvoki kaip... nudvėsusi karvė? Ir taip toliau.

Būtinai reikia nueiti į biblioteką. Bet tai irgi pavojinga. Kaip šiais laikais atrodo bibliotekos? Kas jose saugoma - knygos ar filmai, projektuojantys knygas ant ekrano? O gal visi žmonės turi namuose asmenines bibliotekas, ir nebėra reikalo išlaikyti didžiules viešas knygų saugyklas?

Lantris visgi ryžosi surizikuoti. Jo kalba, pasenę terminai gali ir vėl sukelti įtarimą, bet dabar jam buvo be galo svarbu kuo dau-

giau sužinoti apie niekšišką pasaulį, į kurį jis sugrįžo. Jis susistabdė praeivį gatvėje.

- Kaip patekti į biblioteką?

Žmogus nenustebo.

- Du kvartalai į rytus, vienas į šiaurę.

Štai kaip viskas paprasta.

Po kelių minučių Lantris įžengė į biblioteką.

- Kuo galiu jums padėti?

Jis pažvelgė į bibliotekininkę. Kuo galiu padėti, kuo galiu padėti. Kokie jie čia visi paslaugūs!

- Norėčiau peržvelgti Edgarą Alaną Po.

Kalbėdamas Lantris rūpestingai rinko žodžius. Jis nepasakė "paskaityti". Kas, jei knygos jau seniai nuėjusios į praeitį ir pats spausdinimo menas užmirštas prieš šimtmečius? Galbūt visos "knygos" šiais laikais perteikiamos trimačiais judančiais paveikslais. Tik kaip, velniai rautų, paversti judančiais paveikslais Sokratą, Šopenhauerį, Nyčę ar Froidą?

- Prašau pakartoti autoriaus pavardę?

- Edgaras Alanas Po.

- Tokio mūsų kartotekoje nėra.

- Gal malonėtumėte patikrinti?

Bibliotekininkė patikrino.

- O, taip. Raudona atžyma ant kortelės. Jis buvo vienas iš tų rašytojų, kurių knygas sunaikino per Didįjį Deginimą 2265-aisiais.

- O aš ir nežinojau.

- Nieko tokio, - atlaidžiai tarstelėjo moteris. - Daug apie jį girdėjote?

- Po turėjo įdomių minčių apie mirtį.

- Siaubingų minčių, - pataisė bibliotekininkė, raukydama nosį. - Šiurpių.

- Taip. Šiurpių. Netgi šlykščių. Gerai, kad jį sudegino. Toks purvas. Beje, gal turite ką nors iš Lavkrafto?

- Tai knyga apie seksą?

Lantris nusikvatojo.

- Ne, ne. Tai rašytojo pavardė.

Bibliotekininkė peržiūrėjo kartoteką.

- Jį taip pat sudegino. Kartu su Po.

- O kartu su jais, drįstu spėti, ir Macheną, Derletą bei Embrouzą Biersą, teisingai?

- Taip. - Moteris uždarė kartotekos spintą. - Visi sudeginti. Ir labai gerai, kad sudeginti. - Ji nužvelgė Lantrį šiltu smalsiu žvilgsniu. - Galėčiau lažintis, kad ką tik grįžote iš Marso.

- Kodėl taip manote?

- Vakar čia buvo kitas toks smalsuolis. Ką tik grįžęs iš Marso ekspedicijos. Domėjosi antgamtine literatūra, kaip ir jūs. Atrodo, ten, Marse, dar yra išlikusių "kapų".

- Kas yra "kapai"? - Lantris mokėsi laikyti liežuvį už dantų.

- Na, žinote, tokios duobės, kuriose žmonės kadaise laidodavo mirusiuosius.

- Barbariškas paprotys. Koks siaubas!

- Tai jau tikrai. Taigi, prisižiūrėjusį Marso kapų, jaunąjį tyrinėtoją pagavo smalsumas. Jis taip pat klausė, ar turime jūsų minėtų autorių knygų. Mes, be abejo, neturime nė skiautelės. - Bibliotekininkė įsižiūrėjo į blyškų Lantrio veidą. - Jūs tikrai vienas iš tų Marso tyrinėtojų, ar ne?

- Taip, - atsakė Lantris. - Užvakar grįžau.

- Anas jaunuolis buvo vardu Berkas.

- Na, žinoma! Berkas! Geras mano draugas!

- Apgailestauju, kad negaliu jums padėti. Jūs verčiau pasirūpinkite savo sveikata - susileiskite vitaminų, pasikaitinkite po saulės šviesos lempomis. Atrodote baisiai, misteri ...?

- Lantris. Nesijaudinkite, aš savimi pasirūpinsiu. Ačiū jums. Pasimatysime kitamet per Vėlines!

- O jus šmaikštuolis, - nusijuokė moteris. - Jei *būtų* tokia diena, kaip Vėlinės, tikrai ateičiau į pasimatymą.

- Bet ją taip pat sudegino.

- O, viską sudegino, - patvirtino bibliotekininkė. - Labos nakties.

- Labos nakties. - Ir Lantris išėjo į gatvę.

O, koks stabilus jis buvo šiame pasaulyje, kaip tiksliai subalansuotas! Lyg koks juodas giroskopas, be jokio garso skriejantis apie savo ašį. Labai tylus žmogus. Buvo jau aštunta valanda vakaro. Žingsniuodamas gatve, Lantris pastebėjo, kad aplinkui kažkaip keistai tamsu. Gatvių sankryžose degė įprasti žibintai, bet patys namų kvartalai buvo visai menkai apšviesti. Nejaugi šie įstabūs žmonės *nebijo tamsos?* Nesąmonė! Negali būti! *Visi* bijo tamsos. Net ir *jis* bijojo vaikystėje. Tai juk taip pat natūralu kaip valgymas.

Pro šalį prabėgo berniūkštis, švysčiodamas pėdomis, paskui jį nuskuodė dar šeši. Jie šūkavo, klykavo ir raičiojosi lapuose, ant tamsios vėsios spalio vejos. Lantris kelias minutes juos stebėjo, paskui kreipėsi į vieną iš berniukų, kuris mėšlungiškai traukė orą į mažus plaučius, mėgindamas atgauti kvapą - lyg norėtų pripūsti pradurtą popierinį maišelį.

- Ei, ei, - tarstelėjo Lantris, - šitaip lakstydamas visai nusistekensi.

- Aha, - atsiliepė berniūkštis.

- Ar negalėtum man pasakyti, - tęsė Lantris, - kodėl tarp namų nėra žibintų?

- Kam?

- Aš esu mokytojas, noriu patikrinti tavo žinias.

- Na, - tarė berniūkštis, - todėl, kad tarp namų nereikia šviesos.

- Bet jau tamsu, - mygo Lantris.
- Na, ir kas?
- Argi tu nebijai?
- Ko? - nustebo vaikas.
- Tamsos, - atsakė Lantris.
- Cha cha! Kodėl turėčiau bijoti?
- Bet juk, - ėmė aiškinti Lantris, - tamsa tokia juoda, tokia tiršta. Pagaliau gatvės žibintai tam ir buvo išrasti, kad išsklaidytų tamsą ir baimę.
- Nesąmonė! Gatvės žibintai pastatyti tik tam, kad matytum, kur eini.
- Tu nesuvoki esmės, berniuk... O gal nori pasakyti, kad galėtum visą naktį išsėdėti vidury tuščios aikštės ir nebijotum?
- Ko?
- Ko, ko, ko, tu mažas mulki! Tamsos!
- Cha cha!
- Ar galėtum išeiti į kalvas už miesto ir ten išbūti visą naktį tamsoje? - paklausė Lantris.
- Žinoma.
- Galėtum vienas pasilikti nakčiai tuščiame name?
- Aišku.
- Ir nebijotum?
- Ne, žinoma.
- Melagis!
- Nevadinkite manęs tokiais bjauriais vardais! - supyko berniūkštis.

Iš tiesų, melagis buvo visai netinkamas žodis. Bjauriausias keiksmažodis, kokiu tik gali išvadinti šių laikų žmogų. Lantris visai įsikarščiavo, įsiutintas mažojo siaubūno.

- Žiūrėk į mane, - pareikalavo jis. - Pažiūrėk man į akis...

Berniukas pakluso.

Lantris prašiepė dantis, atkišo rankas, surietęs pirštus lyg plėšrus paukštis nagus, ėmė žvairuoti, gestikuliuoti ir vaipytis. Jo veidas virto klaikia siaubo kauke.

- Cha, cha, - nusijuokė berniūkštis. - Jūs toks juokingas.
- *Ką* tu pasakei?
- Jūs toks juokingas. Padarykite taip dar kartą. Ei, ateikite čionai! - sušuko vaikas savo draugams. - Šitas žmogus rodo juokingas grimasas!
- Ne, ne, nekreipk dėmesio.
- Padarykite taip dar kartą, sere.
- Nekreipk dėmesio. Labos nakties! - Lantris tekinas pasileido gatve.
- Labos nakties, sere! Jau tamsu, sere! - jam pavymui šūktelėjo berniūkštis.

Kokia kvailystė, kokia bjauri, nešvanki, šiurpi, šleikšti kvailystė! Jis gyvenime negirdėjo nieko šlykštesnio! Auginti vaikus be *kruopelytės* vaizduotės! Koks malonumas būti vaiku, jei negali nieko išsigalvoti, nieko įsivaizduoti?

Lantris liovėsi bėgti. Sulėtinęs žingsnį, jis pirmą kartą pabandė žvilgtelėti į save į šalies. Persibraukė delnais veidą, krimstelėjo pirštus ir ūmai atsitokėjo stovįs pačiame kvartalo viduryje. Pasijutęs nejaukiai, jis skubiai nužingsniavo iki gatvės kampo, kur žėravo žibintas. "Taip kur kas geriau", - tarė sau jis, tiesdamas rankas į šviesą lyg sušalęs žmogus į atvirą ugnį.

Lantris įsiklausė į tylą. Jokio garso, išskyrus naktinį žiogų alsavimą. Paskui danguje dusliai ūžtelėjo - pralėkė raketa. Toks garsas, tarsi kas švytuotų deglu ore.

Jis įsiklausė į save ir pagaliau suprato, kodėl atrodo sau toks keistas. Jis neskleidė jokio garso. Tylėjo šnervės, tylėjo plaučiai. Plaučiai netraukė į save deguonies, nepūtė lauk anglies dvideginio; jie nejudėjo. Plaukeliai šnervėse nevirpėjo šilto oro srovėse. Nosyje nesigirdėjo tylaus murkiančio šnabždančio kvėpavimo. Keista. Juokinga. Gyvas tu niekuomet neįsiklausydavai į savo kūno garsus, į kvėpavimą, maitinantį tavo organizmą, o miręs staiga viso to pasigendi. Ir dar kaip pasigendi!

Anksčiau girdėdavai tai tik giliomis bemiegėmis naktimis, kai gulėdavai ir klausydavaisi: iš pradžių tylaus nosies šnopavimo, švelniai skrodžiančio orą, paskui gilaus prislopinto kraujo dundesio smilkiniuose, ausų būgneliuose, gerklėje, maudžiančiuose riešuose, šiltose strėnose, krūtinėje. Visi tie tylūs ritmai dabar nutilę. Dingo tvinksėjimas riešuose, dingo pulsavimas gerklėje, dingo virpėjimas krūtinėje. Nebedunda kraujas, srūdamas aukštyn žemyn aplink kiaurai, aukštyn žemyn aplink kiaurai. Liko tik tyla - tarsi klausytumeisi statulos.

Ir vis dėlto jis *gyvena.* Arba, tiksliau pasakius, juda. Kaipgi tai įmanoma, nepaisant visų mokslinių paaiškinimų, teorijų, abejonių? Kas palaiko jame gyvybę?

Tik ji, tik ji vienintelė.

Neapykanta.

Neapykanta sruvo jo gyslomis aukštyn žemyn aplink kiaurai, aukštyn žemyn aplink kiaurai. Neapykanta buvo jo širdis, nors ir neplakanti, bet šilta. Jis pats buvo - kas? Apmaudas. Pavydas. Jie pareiškė, kad jam daugiau nebegalima gulėti savo karste kapinėse. O jis *norėjo* ten gulėti. Jis niekada neturėjo kažkokio ypatingo noro pakilti ir vaikštinėti po pasaulį. Visus tuos šimtmečius jis tenkinosi tuo, kad galėjo tysoti dėžėje giliai po žeme ir jausti, bet *nejausti,* kaip tiksi aplinkui milijonai vabzdžių-laikrodžių, kaip kruta dirvoje kirmėlės lyg gilių minčių spiečiai.

Bet paskui jie atėjo ir pareiškė: "Lipk lauk ir lįsk į krosnį!" Ar gali būti kas nor dar baisiau? Nedera nurodinėti žmogui, ką jam daryti. Jei tvirtinsi, kad jis miręs, jis nenorės būti miręs. Jei teigsi, kad vampyrų nėra, Dieve mano, jis tyčia pamėgins pavirsti vampyru - vien iš apmaudo. Jei sakysi, kad numirėlis negali vaikščioti, jis nuspręs pramankštinti kojas. O jei tvirtinsi, kad žmogžudysčių daugiau nebebūna, jis padarys taip, kad vėl būtų. Jis įkūnys savyje visus neįmanomus dalykus. Žmonių praktiškumas ir neišmanymas įkvėpė jam gyvybę. O, kaip jie klysta! Reikia juos pamokyti. Ir jis, Lantris, pamokys! Saulė - tai gerai, naktis - taip pat gerai, ir tamsa visai nebaisi, tvirtina *jie*.

Tamsa šiurpi, be garso šaukė Lantris, pasisukęs į mažus gyvųjų namelius. Tamsa sukurta pabrėžti kontrastui. Ir jūs privalote jos bijoti, ar girdite! Taip visuomet buvo šiame pasaulyje. Jūs, Edgaro Alano Po ir šauniojo gražbyliautojo Lavkrafto naikintojai, Vėlinių kaukių ir moliūginių žibintų degintojai! Aš vėl padarysiu naktį tuo, kuo ji kadaise buvo - priešu, nuo kurio gindamasis žmogus apšvietė visus savo miestus ir kuriuo baugino savo vaikus!

Tarsi atsiliepdama į iššūkį, žemai padange pralėkė raketa, vilkdama paskui save ilgą ugnies plunksnų uodegą. Lantris krūptelėjo ir atsitraukė atatupstas.

4

Iki nedidelio Saiens Porto miestelio buvo ne daugiau kaip dešimt mylių. Lantris pėsčias traukė keliu priešaušrio tamsoje. Bet net ir tamsa jam nepadėjo. Ketvirtą ryto sidabrinis vabalas stabtelėjo kelkraštyje šalia jo.

- Sveikas! - šūktelėjo žmogus mašinos viduje.

- Sveikas, - dusliai atsiliepė Lantris.

- Kodėl eini? - paklausė žmogus.

- Keliauju į Saiens Portą.

- Kodėl nevažiuoji?

- Man *patinka* vaikščioti.

- *Nieka*m nepatinka vaikščioti. Gal tu sergi? Sėskis, pavešiu.

- Ačiū, bet man patinka keliauti pėsčiomis.

Vyriškis padvejojo, paskui užtrenkė vabalo dureles.

- Labos nakties.

Mašinai dingus už kalvos, Lantris smuko į pakelės mišką. Pasaulis pilnas paslaugių, rūpestingų žmonių. O dangau, tu negali net pasivaikščioti, jei nenori būti apšauktas nesveiku. Išeitis tik viena. Daugiau nebegalima eiti pėsčiomis. Reikia važiuoti. Reikėjo priimti to žmogelio pasiūlymą.

Likusią nakties dalį Lantris traukė pakele, kuo toliau nuo plento, kad spėtų pasislėpti krūmuose, jei pasirodys mašina. Auštant jis nusileido į išdžiūvusį melioracinį griovį ir užmerkė akis.

Sapnas buvo ryškus ir aiškus lyg snaigės kontūrai.

Jis regėjo kapines, kur gulėjo giliai po žeme ir išsilaikė šimtmečius. Girdėjo žingsnius darbininkų, anksti ryte grįžtančių užbaigti pradėto darbo.

- Paduok man kastuvą, Džimai.

- Štai, imk.

- Palauk, palauk!

- Kas nutiko?

- Žiūrėk. Juk mes vakar nepabaigėme darbo, teisingai?

- Teisingai.

- Buvo likęs dar vienas karstas, taip?

- Taip.

- Štai tas karstas. Jis tuščias!

- Čia tikriausiai kitas kapas, tu suklydai.

- Koks vardas iškaltas antkapyje?

- Lantris. Viljamas Lantris.

- Tada tikrai šitas kapas! Numirėlis dingo!

- Kur jis galėjo dingti?

- Iš kur aš galiu žinoti? Vakar vakare lavonas buvo čia.

- O gal ir nebuvo. Mes juk nežiūrėjome vidun.

- Po perkūnais, žmonės juk nelaidoja tuščių karstų. Numirėlis tikrai buvo dėžėje. O dabar jo nebėra.

- O gal vis dėlto dėžė buvo tuščia?

- Nesąmonė. Užuodi dvoką? Jis buvo čia, galvą dedu.

Pauzė.

- Niekas negalėjo paimti lavono, ar ne?

- Kuriam galui?

- Na, šiaip, iš smalsumo.

- Nepaistyk niekų. Žmonės juk nevagia. Niekas nevagia.

- Na, tada yra tik vienas atsakymas.

- Koks?

- Jis atsikėlė ir nuėjo sau.

Tyla. Lantris niūriame sapne tikėjosi išgirsti juoką. Niekas nesijuokė. Tik po mąslios pauzės duobkasio balsas pratarė:

- Taip. Ko gero, taip ir buvo. Jis atsikėlė ir išėjo.

- Kaip įdomu, - atsiliepė kitas.

- Tikrai!

Tyla.

Lantris nubudo. Visa tai buvo tik sapnas, bet ak, koks tikroviškas. Ir kaip keistai kalbėjosi tie du vyrai. Nors nepasakytum, kad nenatūraliai. Būtent taip ir galėjo kalbėtis ateities žmonės. Ateities žmonės. Lantris gaižiai šyptelėjo. Dar vienas anachronizmas. Juk tai ir *yra* ateitis. Tai vyksta *dabar*. Ne už trijų šimtų metų, bet dabar, ne paskui, ne vėliau. Dabar ne dvidešimtas amžius. O kaip ramiai tie du duobkasiai sapne šnekučiavosi! "Jis atsikėlė ir nuėjo sau." "Kaip įdomu." "Tikrai." Ir nė vieno balsas nevirptelėjo, kastuvas nesudrebėjo rankoje, nė vienas net negrįžtelėjo per petį. Ir,

žinoma, jų dori logiški protai galėjo rasti tik vieną paaiškinimą: lavonas tiesiog atsikėlė ir nuėjo sau. Juk niekas negalėjo jo pavogti. "Niekas nevagia." Tik pats lavonas ir *galėjo* save pavogti. Iš kelių duobkasių pokalbio frazių Lantris suprato, ką jie pagalvojo. Jie tikriausiai pamanė, kad užkastasis šimtus metų išgulėjo užšaldytos gyvybės būsenos - nei gyvas, nei miręs. Triukšmas ir bruzdesys aplinkui sugrąžino jį į gyvenimą.

Kas nėra girdėjęs apie mažytes žalias varlytes, kurios ištisus amžius išbūna įšalusios dumble ar lede ir vis dėlto išlieka gyvos, gyvos! Mokslininkai, iškrapštę jas lauk, sušildo tarp delnų lyg žaislinius rutuliukus, ir mažosios varlytės ima markstytis ir liuoksėti aplinkui. Taigi visai logiška, kad duobkasiai tą patį pagalvojo ir apie Viljamą Lantrį.

O kas, jei per kelias artimiausias dienas skirtingų įvykių fragmentai vis dėlto susijungs į vientisą paveikslą? Jei kas nors susies lavono dingimą su Krematoriumo sprogimu? Kas, jei tas vyrukas, vardu Berkas, kitą dieną vėl ateis į biblioteką paimti knygų, ir jaunoji bibliotekininkė jam pasakys: "O, vakar čionai buvo užsukęs jūsų bičiulis Lantris". O tas atsakys: "Koks Lantris? Nepažįstu žmogaus tokia pavarde". Ir ji supras: "Vadinasi, jis *pamelavo*". O šiais laikais žmonės nemeluoja. Taip detalė guls prie detalės, gabalėlis prie gabalėlio, ir galiausiai viskas atves į vieną žmogų, į jį, Lantrį. Kažkoks išblyškęs žmogus, kuris neturėtų būti išblyškęs, meluoja, o žmonės juk nemeluoja; kažkoks žmogus ėjo pėsčias nuošaliu kaimo keliu, o žmonės šiais laikais juk nebevaikšto pėsti; plius dar dingęs iš kapinių kūnas ir susprogdintas Krematoriumas, ir ir ir...

Gyvieji pradės jo ieškoti. Ir ras. Nes rasti jį nesunku. Jis vaikšto pėsčias. Jis meluoja. Jis išblyškęs. Jie suras jį, nugabens į artimiausią Krematoriumą, įkiš į ugnį, ir iš Viljamo Lantrio liks tik fejerverkas kaip Liepos Ketvirtąją!

Išeitis buvo tik viena. Užduotis, kurią jis tučtuojau turi pradėti vykdyti. Lantris skubiai pašoko. Jo lūpos buvo pražiotos, niūrios akys žibėjo, kūną varstė šiurpas ir karštis. Jis privalo žudyti ir žudyti ir žudyti ir žudyti. Jis privalo paversti savo priešus draugais, tokiais pačiais negyvėliais, kurie vaikštinėja, nors neturėtų vaikštinėti, kurie tokie išblyškę rausvaskruosčių pasaulyje. Jis privalo žudyti ir vėl žudyti ir vėl žudyti. Privalo prigaminti kuo daugiau lavonų, numirėlių, negyvėlių. Naikinti Krematoriumą po Krematoriumo, Krosnį po Krosnies. Sprogdinti ir sprogdinti. Sėti aplinkui mirtį. O tada, kai visi Krematoriumai pavirs griuvėsių krūvomis ir paskubomis įrengtos lavoninės bus prigrūstos lavonų, sprogimų aukų, tada jis pradės ieškotis draugų, verbuoti numirėlius į savo armiją.

Tie, kurie norės sučiupti jį ir nužudyti, žus patys. Iki šiol jis buvo saugus. Jis mokėjo žudyti, o jo aukos nemokėjo. Šie žmonės tiesiog neįsivaizdavo, kaip galima ką nors žudyti. Tai ir buvo jo saugumo garantas.

Lantris išsiropštė iš griovio ir atsistojo šalikelėje. Sugniaužęs kišenėje peilį, susistabdė pravažiuojančią mašiną.

Tai iš tiesų buvo panašu į Liepos Ketvirtąją. Įspūdingiausias fejerverkas iš visų, kiek tik jam teko matyti. Saiens Porto Krematoriumas perskilo pusiau ir išlėkė į orą dalimis. Tūkstantis mažų sprogimų pasibaigė vienu galingu. Bokštas nuvirto ant miesto, traiškydamas namus, degindamas medžius. Žmonės, pabudę iš miego, po akimirkos vėl užmigo, šįkart jau amžiams.

Viljamas Lantris nerūpestingai įvairavo pagrobtą vabalą į aikštelę prie telefono būdelės. Nuvirtus Krematoriumo bokštui, žuvo apie keturis šimtus žmonių. Daugumą prislėgė suploti į blynus namai, kitus išmušė metalo skeveldros. Laikinoji lavoninė buvo įkurta...

Adresą galima sužinoti telefonu.

Lantris užsirašė adresą į bloknotą.

Galima būtų ir toliau taip tęsti, galvojo jis, keliauti iš vieno miesto į kitą, iš vienos šalies į kitą ir naikinti visus kelyje pasitaikančius Krematoriumus, Ugnies Bokštus, kol suirs visas tas didingas sterilios mirties tinklas. Apytiksliu Lantrio paskaičiavimu, iki šiol jo įvykdyti sprogimai nusinešė vidutiniškai apie penkis šimtus gyvybių. Per trumpą laiką šį skaičių galima padidinti iki šimto tūkstančių.

Jis spūstelėjo kojomis grindis, pavarydamas pirmyn savąjį vabaliuką, ir šypsodamasis nušvilpė tamsiomis miesto gatvėmis.

Miesto koroneris rekvizavo lavoninei seną sandėlį. Nuo vidurnakčio iki ketvirtos valandos ryto žvilgančiomis po lietaus gatvėmis pirmyn atgal šmirinėjo pilki vabalai, užsukdami į sandėlį palikti savo krovinio. Ant šaltų betono grindų rikiavosi ilgos lavonų eilės, pridengtos baltomis paklodėmis. Žuvusiųjų srautas nenutrūkstamai plaukė iki pusės penkių, kol pagaliau išseko. Sandėlyje gulėjo apie du šimtus žmonių kūnų, baltų ir šaltų.

Jie čia buvo vieni; niekas iš gyvųjų nepasiliko jų prižiūrėti. Kokia prasmė rūpintis mirusiaisiais? Jokios prasmės. Mirusieji patys gali savimi pasirūpinti.

Apie penktą ryto, kai rytuose jau pradėjo brėkšti, atvyko pirmasis negausus giminaičių būrelis: atpažinti savo sūnų ar tėvų, ar motinų, ar dėdžių. Žmonės skubiai ėjo į sandėlį, žiūrėjo ir skubiai ėjo lauk. Šeštą valandą, dangui pamažu šviesėjant, išseko ir ši srovelė.

Viljamas Lantris perėjo plačią šlapią gatvę ir įžengė į sandėlį. Rankoje jis turėjo gabalėlį mėlynos kreidos.

Prie įėjimo stovėjo koroneris, kalbėdamasis su kitais dviem vyrais. "...pergabensime kūnus į Melintauno Krematoriumą, rytoj..." Balsai nuslopo.

Lantris žingsniavo tolyn nuo sandėlio durų betoninėmis grindimis, jo žingsniai aidžiai skambėjo praėjimuose. Einant pro paklodėmis uždangstytas figūras, jį užplūdo netikėta palengvėjimo banga. Jis vėl buvo tarp saviškių. Ne, dar geriau - jis pats susikūrė sau draugiją. Tai jis nužudė visus tuos žmones! Jis pats prisigamino sau šimtus gulsčių draugų!

Ar koroneris jį stebi? Lantris grįžtelėjo per petį. Ne. Šį niūrų rytą sandėlyje buvo ramu, tylu ir tamsu. Koroneris su dviem padėjėjais dabar žingsniavo per gatvę; ten, kitoje gatvės pusėje, sustojo dar vienas vabalas, ir pareigūnai tikriausiai norėjo pasikalbėti su tuo ar tais, kas atvažiavo.

Viljamas Lantris sustojo ir mėlyna kreida ėmė piešti pentagramas ant grindų šalia kiekvieno kūno. Jis judėjo greitai, vikriai, be jokio garso, net nemirksėdamas. Per kelias minutes, retsykiais vis žvilgčiodamas į duris, ar negrįžta koroneris, jis pažymėjo kreida grindis prie šimto kūnų. Tada atsitiesė ir įsikišo kreidą į kišenę.

Metas visiems doriems žmonėms ateiti į pagalbą savo sąjungininkams, metas visiems doriems žmonėms ateiti į pagalbą savo sąjungininkams, metas visiems doriems žmonėms ateiti į pagalbą savo sąjungininkams, metas...

Per tuos kelis šimtmečius, praleistus po žeme, Lantris sugėrė į save visas praeinančių žmonių mintis, visus praėjusių metų įvykius - pamažu, lašas po lašo, lyg kokia giliai žemėje užkasta kempinė. Ir dabar kažkurioje mirusios atminties kertelėje juoda rašomoji mašinėlė vieną po kitos kaukšėjo juodas lygias reikiamų žodžių eilutes:

Metas visiems doriems žmonėms, visiems doriems žmonėms ateiti į pagalbą...

Viljamui Lantriui.

Ne, *ne tai...*

Pabuski, mano meile, ir išeik...

Vikri ruda lapė strykteléjo per... *Perfrazuok.* Vikrus prisikėlęs lavonas strykteléjo per nuvirtusį Ugnies Bokštą...

Lozoriau, išeik iš kapo...

Jis žinojo reikiamus žodžius. Dabar reikėjo tik ištarti juos taip, kaip jie buvo tariami kadais. Reikėjo tik padaryti atitinkamą gestą rankomis ir atitinkamai ištarti žodžius, šiurpius žodžius, kurie privers sustingusius lavonus suvirpėti, pakilti ir žengti į priekį!

O kai jie pakils, Lantris nusives juos miesto gatvėmis, jie žudys kitus žmones, ir tie kiti taip pat pakils ir eis paskui jį. Iki dienos galo jis turės tūkstančius ištikimų draugų ir bendražygių. O kaipgi naivūs gyvieji šių metų, šios dienos, šios valandos žmonės? Jie visiškai nepasiruošę kovai. Jie neišvengiamai pralaimės, nes jie juk nesitiki jokio karo. Jie net neįsivaizduoja, kad gali įvykti kažkas pa-

našaus. Ir karas bus baigtas anksčiau, negu tie kvaišeliai spės įtikinti save, jog toks nelogiškas dalykas visgi galėjo įvykti.

Lantris iškėlė rankas į orą. Jo lūpos sukrutėjo. Jis ėmė kalbėti. Iš pradžių pašnibždomis, pusbalsiu, paskui vis garsiau ir garsiau. Jis kartojo tuos pačius žodžius stipriai sumerkęs akis, siūbuodamas visu kūnu. Jis kalbėjo vis greičiau ir greičiau. Paskui ėmė vaikščioti tarp lavonų. Niūrūs žodžiai plaukė iš jo burnos. Magiškų formulių kerai užbūrė jį patį. Vaikščiodamas jis vis lankstėsi ir piešė ant betono mėlynus simbolius, mėgdžiodamas seniai išmirusius burtininkus, užtikrintai šypsodamasis. Dar akimirka, ir suvirpės sustingę kūnai, dar akimirka, ir numirėliai pakils, ir šalti lavonai pašoks nuo grindų!

Lantris mostagavo rankomis, linkčiojo galva. Ir vis kalbėjo, kalbėjo, kalbėjo. Kalbėjo garsiai, palinkęs virš gulinčiųjų, įsitempęs visu kūnu, žaibuodamas akimis.

- Nagi, kelkitės! - galiausiai suriko jis. - Kelkitės *visi!*

Bet nieko neįvyko.

- Kelkitės! - suklykė Lantris su nepakeliama kančia balse.

Ant baltų paklodžių virš bežadžių kūnų melsvėjo raukšlių ir klosčių šešėliai.

- Išgirskite mane ir kelkitės!

Tolumoje pasigirdo artėjančios mašinos šnypštimas.

O Lantris šaukė ir šaukė be perstojo, prašė ir maldavo. Jis klaupėsi prie kiekvieno kūno, melsdamas jo išskirtinės šiurpios malonės. Bet veltui. Tada jis vėl ėmė blaškytis tarp lygių baltų eilių, mostaguodamas rankomis ir vis pasilenkdamas prie grindų, kur vis piešė ir piešė mėlynus simbolius!

Lantris vis labiau blyško. Vis dažniau laižėsi sukepusias lūpas.

- Nagi, stokitės, - murmėjo jis. - Juk jie visada, visada prisikeldavo, nuo pat seniausių laikų. Kai nupieši atitinkamą ženklą - štai tokį! - ir ištari atitinkamą žodį - štai tokį! - lavonai būtinai prisikelia! Tai kodėl nesikelia dabar, kodėl neklauso manęs! Nagi, *stokitės,* kol *jie* negrįžo!

Sandėlis skendėjo šešėliuose, kuriuos metė plieninės atramos ir sijos palubėje. Po aukštu stogu nesigirdėjo daugiau jokio garso, išskyrus vienišo žmogaus klyksmus.

Lantris staiga nutilo.

Pro praviras sandėlio duris matėsi paskutinės šaltos ryto žvaigždės.

Ėjo 2349-ieji metai.

Ugnis jo akyse išblėso, rankos bejėgiškai nusviro prie šonų. Jis nejudėjo.

Kadaise, labai seniai, žmonės krūpčiodavo, klausydamiesi vėjo kaukimo pastogėje, kadaise žmonės gindavosi kryžiais ir ama-

lu, kadaise žmonės tikėdavo vaikščiojančiais numirėliais, vampyrais ir vilkolakiais. Ir kol jie tikėjo, tol iš tiesų egzistavo vaikščiojantys numirėliai, vampyrai ir vilkolakiai. Žmogaus protas sukūrė juos ir apgyvendino tikrovės pasaulyje.

Bet...

Lantris nužvelgė baltomis paklodėmis uždengtus kūnus.

Šie žmonės netikėjo.

Jie niekada netikėjo. Ir niekada nepatikės. Jie niekada net neįsivaizdavo, kad numirėliai galėtų vaikščioti. Juk mirusieji sudega į pelenus Krematoriumų liepsnose. Šie žmonės niekada negirdėjo prietarų, niekada nekrūpčiojo, nedrebėjo, nebijojo tamsos. Numirėliai negali vaikščioti, nes tai nelogiška. Pagaliau dabar juk 2349-ieji metai!

Ir todėl šie lavonai negali prisikelti, negali vėl vaikščioti žeme. Jie mirę, sustingę ir šalti. Niekas nepadės vėl pastatyti juos ant kojų - jokia kreida, jokie užkeikimai, jokie prietarai. Jie negyvi ir jie *žino*, kad yra negyvi!

Lantris liko vienas.

Pasaulis buvo pilnas gyvų žmonių, kurie vaikščiojo, vairavo mašinas-vabalus, gėrė nestiprius gėrimus mažuose jaukiuose bariukuose palei kaimo kelius, bučiavo moteris ir smagiai plepėjo su bičiuliais visą dieną, kiekvieną dieną.

Bet Lantris nebuvo gyvas.

Jis pasitrynė rankas ir pečius, kad būtų bent kiek šilčiau.

Čia, šiame sandėlyje, ant šaltų grindų tysojo du šimtai numirėlių. Pirmieji numirėliai per šimtą metų, kuriems buvo leista pabūti lavonais daugiau kaip valandą. Pirmieji, tučtuojau neįgrūsti į Krematoriumą ir nesuliepsnoję lyg fosforo kalnai.

Lantris turėjo jaustis laimingas su jais, tarp jų.

Bet jis nesijautė laimingas.

Šie numirėliai buvo visiškai mirę. Jie nieko nežinojo apie vaikščiojančius lavonus, netikėjo jokiais siaubais iki pat tos akimirkos, kai jų širdys staiga sustojo. Jie buvo negyvesni už negyviausius.

Lantris iš tiesų buvo visiškai vienas, vienišesnis už bet kurį žmogų, kada nors gyvenusį šiame pasaulyje. Vienišumo šiurpulys įsismelkė į jo krūtinę ir ėmė pamažu dusinti.

Viljamas Lantris staiga grįžtelėjo į duris ir aiktelėjo iš netikėtumo.

Kol jis čia stovėjo, kažkoks žmogus įėjo į sandėlį. Aukštas vyriškis žilais plaukais, be skrybėlės, bet užsimetęs lengvą odinį švarką. Kiek laiko jis čia išbuvo? Sunku pasakyti.

Nebuvo prasmės ilgiau čia pasilikti. Lantris apsisuko ir lėtai patraukė link išėjimo. Jis dirstelėjo į žilagalvį nepažįstamąjį, eidamas pro šalį, o tas atsakė jam smalsiu žvilgsniu. Ar jis ką nors girdėjo? Užkeikimus, maldas, klyksmus? Ar jis ką nors įtarė? Lantris dar labiau sulėtino žingsnį. Ar žilagalvis matė, kaip jis kreida piešė ant grindų ženklus? O jei matė, ar supras, kad tai senovinių prietarų simboliai? Tikriausiai nesupras.

Lantris trumpam stabtelėjo prie išėjimo. Tą akimirką jam nieko daugiau nesinorėjo, kaip tik atsigulti ant grindų ir tapti tikru, šaltu lavonu, kurį netrukus drauge su visais išgabens į kurią nors tolimą liesnojančią krosnį, kad ten iš jo liktų vien pelenai ir šnabždanti ugnis. Jeigu jis tikrai vienui vienas šiame pasaulyje ir nėra jokios vilties surinkti savo armiją, tai ko, tiesą sakant, jam eiti lauk? Ką jis veiks išėjęs? Žudys gyvuosius? Taip, jis galėtų nužudyti dar tūkstantėlį kitą. Bet iš to nebus jokios naudos. Vis tiek anksčiau ar vėliau gyvieji jį pričiups.

Lantris pažvelgė į šaltas žvaigždes.

Raketa perskrodė juodą erdvę, vilkdama paskui save ugnies uodegą.

Tarp milijonų žvaigždžių žėravo raudonas žiburėlis - Marsas.

Marsas. Biblioteka. Moteris. Pokalbis. Grįžtantys kosmoso tyrinėtojai. Kapai.

Lantris vos nesušuko balsu ir tik vargais negalais sulaikė ranką, kuri jau tiesėsi į žvaigždes, norėdama paliesti Marsą. Miela raudona žvaigždelė aukštai danguje. Nuostabi žvaigždelė, suteikusi jam netikėtą viltį. Jeigu jo širdis būtų gyva, ji dabar pašėlusiai šokinėtų krūtinėje, prakaitas muštų kūną, pulsas virpėtų, o akys srūtų ašaromis!

Jis nukeliaus tenai, iš kur į kosmosą kyla raketos. Jis nuvyks į Marsą, vienokiu ar kitokiu būdu. Jis susiras Marso kapines. Ten, tuose kapuose, dar yra mirusiųjų kūnų, kuriems jis išlies visą savo neapykantą, ir jie prisikels, jie eis paskui jį ir kausis kartu su juo! Marsiečių civilizacija labai sena, daug kuo skiriasi nuo žemiečių civilizacijos, panašumų turi tik su Senovės Egipto kultūra - jei tik bibliotekininkė sakė tiesą. O Egiptas... gyvenimas ten buvo tiesiog prisotintas šiurpiausių prietarų ir vidurnakčio siaubų. Tad pirmyn į Marsą! Į nuostabųjį Marsą!

Bet jis privalo kuo mažiau traukti į save žmonių dėmesį. Turi būti labai atsargus. Lantriui norėjosi tučtuojau dėti į kojas, taip, sprukti kuo toliau nuo šito sandėlio, bet tai būtų buvęs pats blogiausias ėjimas iš visų galimų. Žilaplaukis vyriškis vis žvilgčiojo į jį, stovintį tarpduryje. Aplinkui buvo ir daugiau žmonių. Jei kas nors nutiks, gali būti riesta. Lantris pajėgė susidoroti tik su vienu žmogumi per kartą.

Lantris prisivertė stabtelėti ant laiptelių, vedančių į sandėlį. Žilaplaukis taip pat išėjo ant laiptelių ir sustojo, žvelgdamas į dangų. Jis tarsi norėjo kažką pasakyti, bet tik pasirausė kišenėse ir išsitraukė pakelį cigarečių.

5

Jie kartu stovėjo priešais lavoninę, susikišę rankas į kišenes - aukštas, rausvaskruostis, žilagalvis vyriškis ir Lantris. Naktis buvo

vėsi, balta mėnulio geldelė plovė iš tamsos tai namą, tai vieną ar kitą gatvės atkarpą, tai dalį upės.

- Rūkote? - Žilagalvis pasiūlė Lantriui cigaretę.

- Ačiū.

Jie kartu prisidegė. Vyriškis dirstelėjo į Lantrio burną.

- Šalta naktis.

- Šalta.

Jie pamindžikavo vietoje.

- Siaubingas įvykis.

- Siaubingas.

- Kiek daug žuvusiųjų.

- Kiek daug.

Lantris jautėsi lyg padėtas ant jautrių svarstyklių. Žilagalvis nežiūrėjo į jį, veikiau klausėsi ar mėgino kažką pajusti. Šitas vos juntamas tyrinėjimas, vertinimas, svėrimas vertė Lantrį jaustis be galo nesmagiai. Jam norėjosi kuo greičiau sprukti iš čia. Tik staiga žilagalvis pratarė:

- Aš vadinuosi Makluras.

- Ten, viduje, kas nors iš jūsų draugų? - pasidomėjo Lantris.

- Ne. Atsitiktinis pažįstamas. Tragiškas įvykis.

- Tragiškas.

Jie toliau tyrinėjo vienas kitą. Pro šalį gatve prašvilpė vabalas, tyliai slysdamas visais savo septyniolika ratų. Mėnulis nušvietė mažą miestelį tolumoje už juodų kalvų.

- Taigi, - vėl prabilo Makluras.

- Taip.

- Ar galėtumėte atsakyti man į vieną klausimą?

- Mielai. - Lantris atlenkė kišenėje peiliuką.

- Jūs vardu Lantris? - pagaliau ryžosi paklausti žilagalvis.

- Taip.

- *Viljamas* Lantris?

- Taip.

- Tai jūs tas žmogus, užvakar išėjęs iš Salemo kapinių, teisingai?

- Taip.

- O dangau, kaip aš džiaugiuosi, jus sutikęs, Lantri! Mes visur ieškome jūsų jau dvidešimt keturias valandas!

Makluras sugriebė Lantrio ranką, keliskart spūstelėjo, patapšnojo per petį.

- Ką, ką? - nesuprato Lantris.

- Dievaži, žmogau, kodėl jūs pabėgote? Nejaugi nesuvokiate, koks tai svarbus įvykis? Mums būtinai reikia su jumis pasikalbėti!

Makluras net švytėjo iš džiaugsmo. Dar vienas rankos spūstelėjimas, dar vienas plekštelėjimas per petį.

- Taip ir *maniau*, kad tai jūs!

Šitas žmogus beprotis, pagalvojo Lantris. Visiškas beprotis. Aš susprogdinau du Krematoriumus, nužudžiau šimtus žmonių, o jis spaudžia man ranką. Pamišėlis, tikrų tikriausias pamišėlis!

- Ar važiuosite su manimi į Rūmus? - paklausė Makluras, imdamas Lantrį už parankės.

- K-kokius rūmus? - Lantris atšlijo.

- Mokslo Rūmus, be abejo. Juk ne kasmet pasitaiko įšalusios gyvybės atvejai. Maži gyvūnėliai, taip, bet žmogus - to dar nebuvo! Tai ar važiuosite su manimi?

- Tai bent spektaklis! - įsiutęs atrėžė Lantris. - Veltui varginatės!

- Ką jūs turite omeny? - apstulbo žilagalvis.

- Nieko, nekreipkite dėmesio. Ar tik dėl šios priežasties ieškojote manęs?

- O kokia gi dar gali būti priežastis, misteri Lantri? Jūs net neįsivaizduojate, kaip aš džiaugiuosi, jus radęs! - Makluras iš džiaugsmo net patrypčiojo vietoje. - Man iškart kilo įtarimas. Kai tik pamačiau jus viduje. Jūs toks išblyškęs ir visa kita. O paskui stebėjau, kaip jūs rūkėte cigaretę, ir dar daug kitų smulkmenų, nesąmoningų smulkmenų. Juk tai jūs, teisingai, tai jūs!

- Taip, aš. Viljamas Lantris, - sausai patvirtino Lantris.

- O, gerasis žmogau! Važiuojam!

Vabalas greitai čiuožė ankstyvo ryto gatvėmis. Makluras visą kelią tauškė neužsičiaupdamas.

Lantris sėdėjo apstulbęs ir klausėsi. Šitas mulkis Makluras atvertė jam visas kortas! Pakvaišęs mokslininkas, ar kas jis bebūtų, net neįtaria, kad prieš jį - pavojingas nusikaltėlis, žmogžudys. Visai priešingai! Jo akimis, Lantris - tik įšalusios gyvybės atvejis. Visiškai nepavojingas asmuo. Toli gražu!

- Na, žinoma! - šypsodamasis kalbėjo Makluras. - Jūs nežinojote, kur eiti, į ką kreiptis. Viskas atrodė jums tiesiog neįtikėtina.

- Taip.

- Aš nujaučiau, kad šiąnakt ateisite čionai, į lavoninę, - patenkintas pareiškė Makluras.

- Tikrai? - Lantris suakmenėjo.

- Taip. Negaliu net paaiškinti kodėl. Jūs... kaip man jus vadinti? Senovės amerikiečiais? Jūsų supratimas apie mirtį buvo toks keistas. Ir jūs taip ilgai išbuvote tarp mirusiųjų. Taigi aš ir pamaniau, kad galbūt jūsų dėmesį patrauks tas nelaimingas atsitikimas, lavoninė ir visa kita. Aišku, tai gan nelogiška prielaida. Netgi kvaila, sakyčiau. Tiesiog toks man kilo jausmas. Nemėgstu aš tų jausmų, bet šitas buvo labai stiprus. Manau, jūs pavadintumėte tai nuojauta, teisingai?

- Galima ir taip pasakyti.

- Taigi jūs buvote būtent ten, kur aš ir spėjau.

- Buvau, - patvirtino Lantris.

- Jūs tikriausiai alkanas?

- Jau pavalgiau.

- Kaip čionai patekote?

- Autostopu.

- *Kaip?*

- Atvažiavau pakeleivingomis mašinomis.

- Neįtikėtina.

- Galiu įsivaizduoti, kodėl jums taip atrodo. - Lantris žiūrėjo į namus pakelėje. - Vadinasi, aš patekau į kosminių kelionių erą, ar ne?

- O, mes jau bemaž keturiasdešimt metų skraidome į Marsą.

- Nuostabu. O kas yra tie aukšti kaminai, didžiuliai bokštai, stovintys kiekvieno miesto centre?

- Šitie? Nejaugi nežinote? Tai Krematoriumai. Ak, taip, jūsų laikais dar nebuvo nieko panašaus. Tik pastarosiomis dienomis su jais dedasi kažkokie keisti dalykai. Per keturiasdešimt aštuonias valandas net du sprogimai - vienas Saleme, vienas čia. Jūs kažką norėjote pasakyti? Sakykite.

- Aš pagalvojau, - atsakė Lantris, - kokia laimė, kad laiku išsigavau iš karsto. Juk galėjau supleškėti viename iš tų jūsų Krematoriumų.

- Visai teisingai.

Lantris žaidė su svirtelėmis ir mygtukais mašinos prietaisų lentoje. Jis neskris į Marsą. Planai pasikeitė. Jeigu šitam kvailiui Maklurui nekilo nė menkiausias įtarimas dėl sprogimų, kai jis, Lantris, pats vos neprasitarė, tai tegu ir toliau lieka kvailio vietoje. Jeigu šitie naivuoliai nesusiprotėjo susieti dviejų avarijų su iš kapo prisikėlusiu žmogumi - ką gi, puiku. Tegu jie ir toliau apgaudinėja save. Jeigu jie negali įsivaizduoti nedoro, žiauraus, piktavalio žmogaus - tepadeda jiems dangus. Lantris pasitrynė delnus iš pasitenkinimo. Ne, Lantri, drauguži, kol kas jokių kelionių į Marsą. Iš pradžių pažiūrėsime, kaip galėtume pagadinti šį pasaulį iš vidaus. Laiko juk marios. Krematoriumai palauks dar savaitėlę kitą. Reikia būti atsargiam, supranti. Dar vienas sprogimas sukeltų tam tikrų nepageidaujamų minčių.

Tuo tarpu Makluras it užsuktas plepėjo toliau:

- Be abejo, jūs neprivalote tučtuojau leistis ištiriamas. Iš pradžių tikriausiai norėsite pailsėti. Galite pagyventi mano namuose.

- Ačiū. Dabar nejaučiu jokio noro būti badomas ir tampomas. Gal po savaitės kitos.

Jie privažiavo prie namo ir išlipo iš mašinos.

- Norėsite kiek nusnūsti, suprantama.

- Snaudžiau ištisus amžius. Nebetraukia prie miego. Visai nesijaučiu pavargęs.

- Gerai. - Makluras įleido svečią pro duris ir pats įėjo iš paskos. Jis patraukė tiesiai prie baro. - Viena kita taurelė mudviem nepakenktų.

- Jūs išgerkite, jei norite, - atsakė Lantris. - Aš gal vėliau. Dabar noriu tik pasėdėti.

- Be abejo, prašau sėstis.

Makluras susimaišė sau kokteilį. Tada apžvelgė kambarį, dirstelėjo į Lantrį, akimirkai sustingo su taure rankoje, pakreipė galvą į vieną pusę, kyštelėjo liežuvį už skruosto. Paskui gūžtelėjo, dar sykį pamaišė gėrimą, nuėjo prie kito krėslo, atsisėdo ir ėmė patylom gurkšnoti. Atrodė, kad jis kažko klausosi.

- Ten, ant stalo, yra cigarečių, - tarė jis.

- Ačiū. - Lantris paėmė vieną, prisidegė ir užsirūkė. Kurį laiką jiedu nesikalbėjo.

Galbūt aš pernelyg juo pasitikiu, galvojo Lantris. Gal reikėtų nudobti jį ir sprukti? Kol kas tik jis vienas mane demaskavo. Galbūt visa tai - spąstai. Gal mes čia tiesiog laukiame policijos. Ar kokios kitos tarnybos, kuri čia šiais laikais atstoja policiją.

Lantris įdėmiai pažvelgė į Maklurą. Ne. Jie laukė ne policijos. Jie laukė kažko kito.

Makluras nekalbėjo. Jis žvilgčiojo į Lantrio veidą, žvilgčiojo į rankas. Ilgą laiką ramiai žvelgė jam į krūtinę. Paskui gurkštelėjo iš savo taurės ir įsmeigė žvilgsnį į svečio kojas.

- Iš kur gavote šiuos drabužius? - staiga paklausė jis.

- Paprašiau sutiktų žmonių, kad duotų man ką apsivilkti, ir jie davė. Labai malonūs žmonės.

- Netrukus pamatysite, kad toks yra visas mūsų pasaulis. Tereikia tik paprašyti.

Makluras vėl nutilo. Bet jo akys judėjo. Tik akys. Sykį ar du jis kilstelėjo taurę su gėrimu.

Kažkur namo gilumoje tiksėjo mažas laikrodukas.

- Papasakokite apie save, misteri Lantri.

- Tai kad nėra ką pasakoti.

- Jūs kuklinatės.

- Tikrai ne. Jūs juk viską žinote apie praeitį. O aš nieko nežinau apie ateitį. Tiksliau, apie šią dieną ir vakar dieną. Gulėdamas karste, nedaug tesužinosi.

Makluras neatsakė. Tik staiga palinko į priekį, paskui vėl atsilošė krėsle ir papurtė galvą.

Jie niekada neįtars manęs, galvojo Lantris. Jie neprietaringi, jie tiesiog *negali* patikėti, kad miręs žmogus galėtų vaikščioti. Todėl man niekas negresia. Aš vis atidėliosiu fizinės būklės patikrinimą. Jie mandagūs. Jie manęs neskubins. Paskui aš kaip nors nusigausiu į Marsą. O ten - kapai, ten galėsiu ramiai, neskubėdamas įgyvendinti savąjį planą. Dieve mano, kokie naivūs šių laikų žmonės!

Taip praėjo penkios minutės. Makluras sėdėjo kitoje kambario pusėje tarsi suakmenėjęs. Sveikas rausvumas pamažu nyko iš jo skruostų - taip išnyksta vaistų spalva iš pipetės, spaudžiant jos galą. Galiausiai jis palinko į priekį ir be žodžių pasiūlė Lantriui cigaretę.

- Ačiū. - Lantris paėmė cigaretę.

Makluras vėl nugrimzdo į krėslą, užsikėlęs koją ant kojos. Jis nežiūrėjo į Lantrį, bet vis dėlto kažkaip žiūrėjo. Vėl grįžo vertinimo ir lyginimo jausmas. Makluras buvo panašus į aukštą, liesą skaliką, mėginantį išgirsti kažką, ko niekas kitas negali girdėti. Yra tokie mažyčiai sidabriniai švilpukai, kurių švilpimą girdi tik šunys. Atrodė, kad Makluras kaip tik ir klausosi to negirdimo švilpimo, klausosi įsitempęs, visais pojūčiais - akimis ir pravira sausa burna, ir skausmingai judančiomis šnervėmis.

Lantris lūpomis traukė cigaretę, traukė cigaretę, traukė cigaretę ir tiek pat kartų pūtė iš burnos dūmą, pūtė dūmą, pūtė dūmą. O Makluras lyg koks liesas rudas skalikas klausėsi ir klausėsi, kiek pakreipęs akis į vieną pusę, ir įtampa jo rankose buvo tokia nežymi, kad ją galėjai tik pajusti, kaip pajunti negirdimą švilpuką - kažkuria smegenų dalimi, jautresne už ausį, už akį, už šnervę.

Kambaryje buvo taip tylu, kad beveik girdėjosi, kaip kyla į palubę cigaretės dūmai. Makluras buvo tarsi termometras, chemiko skalė, budrus skalikas, lakmuso popierėlis, antena; lyg visa tai kartu paėmus. Lantris nejudėjo. Jis laukė. Gal tas jausmas praeis. Juk pirmąsyk praėjo. Makluras taip pat ilgą laiką nejudėjo. Paskui be žodžių linktelėjo į šerio grafiną. Lantris taip pat be žodžių atsisakė. Jie sėdėjo žiūrėdami, bet nežiūrėdami vienas į kitą, vėl ir vėl, ir iš naujo.

Makluras pamažu stingo. Lantris matė, kaip vis labiau blyško įkritę skruostai, kaip ranka vis labiau gniaužė šerio taurę, o akyse pagaliau pasirodė ir daugiau nebeišnyko supratimas.

Lantris nejudėjo. Negalėjo judėti. Žilagalvio elgesys jį taip pakerėjo, kad jam norėjosi tik žiūrėti, tik klausytis, kas bus toliau. Dabar buvo Makluro eilė išeiti į sceną.

Pagaliau Makluras prabilo:

- Iš pradžių pamaniau, kad regiu pirmąją psichozę per visą savo gyvenimą. Turiu omeny jus. Pamaniau, jis pats save įtikino, Lantris pats save įtikino, jis visai pamišęs, jis paliepė sau šitaip kvailai elgtis.

Makluras kalbėjo lyg sapne, kalbėjo ir kalbėjo nesustodamas.

- Tariau sau, jis tyčia nekvėpuoja pro nosį. Aš stebėjau jūsų šnerves, Lantri. Per pastarąją valandą plaukeliai jūsų šnervėse nė sykio nesuvirpėjo. Bet man to buvo negana. Tai buvo tik vienas faktas. Jis tyčia kvėpuoja pro burną, tariau sau. Tada pasiūliau jums cigaretę. Jūs traukėte ir pūtėte, traukėte ir pūtėte. Nė menkiausias dūmelis neišėjo pro nosį. Na, tai kas, tariau sau. Jis nekvėpuoja pro nosį. Ar tai taip jau siaubinga? Tik pro burną, tik pro burną. Ir tada pažvelgiau jums į krūtinę. Aš stebėjau. Ji nė karto nesujudėjo, nė karto nepakilo ir nenusileido. Jis įtikino save, tvirtinau sau. Jis įtikino save šitaip elgtis. Jis nekilnoja krūtinės, tik labai nežymiai, kai mano, kad tu nematai. Šitaip aš sau sakiau.

Žodžiai liejosi tyliame kambaryje, be pauzių, vis taip pat monotoniškai.

- Tada pasiūliau jums išgerti, jūs negėrėte, ir aš pagalvojau, jis negeria, pagalvojau. Bet kas gi čia baisaus? Aš vis stebėjau jus, stebėjau visą tą laiką. Lantris sulaiko kvapą, jis pats save kvailina, maniau. Bet dabar, taip, dabar aš viską suprantu. Dabar žinau, kas ir kaip. Žinote, iš ko supratau? Negirdžiu kvėpavimo kambaryje. Laukiu, laukiu, bet nieko negirdžiu. Širdis neplaka, plaučiai neprisipildo oro. Kambaryje visiška tyla. Nesąmonė, pasakytų kuris kitas, bet aš žinau, kaip yra iš tiesų. Kaip ir Krematoriume. Kai įeini į kambarį, kur ant lovos guli žmogus, iškart pajunti, ar jis pažvelgs į tave ir kažką ištars, ar jau daugiau niekad nieko nepasakys. Galite juoktis, jei norite, tačiau būna toks jausmas. Pasąmoninga nuojauta. Kaip švilpimas, kurį šuo girdi, nors nė vienas žmogus negirdi. Lyg laikrodžis, taip ilgai tiksintis, kad niekas jau nebepastebi tiksėjimo. Kažkas tokio būna kambaryje, kuriame yra gyvas žmogus. Ir to kažko nebūna kambaryje, kai žmogus yra negyvas.

Makluras akimirkai užmerkė akis. Pastatė ant stalo taurę su šeriu. Truputį palaukė. Prisidegė cigaretę, įtraukė ir išpūtė tamsią dūmų srovelę.

- Aš vienas šiame kambaryje, - galiausiai pratarė jis.

Lantris net nekrustelėjo.

- Jūs esate miręs, - toliau kalbėjo Makluras. - Mano protas šito nesupranta. Tai nesuvokiama protu. Nesuvokiama jausmais, nesuvokiama pasąmone. Iš pradžių maniau sau, šis žmogus tik *galvoja*, kad yra miręs, kad jis vampyras, atgimęs iš mirusiųjų. Argi tai nebūtų logiška prielaida? Ar ne taip pagalvotų žmogus, pakilęs iš kapo, kuriame buvo palaidotas prieš tiek amžių, žmogus, užaugęs prietaringoje tamsioje visuomenėje? Taip, labai logiška prielaida. Aš galvojau: šis žmogus tiesiog užhipnotizavo save patį ir taip sureguliavo savo kūno funkcijas, kad jos nesikirstų su jo paranoja, saviapgaule. Jis reguliuoja savo kvėpavimą ir tvirtina sau: aš negirdžiu savo kvėpavimo, todėl esu miręs. Jo pasąmonė neleidžia ištrūkti kvėpavimo garsui. Jis neleidžia sau valgyti ir gerti. Visa tai jis tikriausiai daro miegodamas, kažkuria proto dalimi, slėpdamas savo žmogiškumo įrodymus nuo likusios, apgaudinėjamos proto dalies.

- Bet aš klydau, - užbaigė Makluras savo ilgą kalbą. - Jūs nesate pamišęs. Jūs neapgaudinėjate savęs. Ir manęs taip pat. Visa tai taip nelogiška ir - turiu prisipažinti - netgi baugu. Ar jums malonu galvoti, kad keliate man baimę? Aš negaliu priskirti jūsų jokiai žmonių kategorijai. Jūs iš tiesų labai keistas žmogus, Lantri. Džiaugiuosi su jumis susipažinęs. Pranešimas turėtų sukelti didžiulį susidomėjimą.

- Kas blogo, kad aš negyvas? - paklausė Lantris. - Argi tai nusikaltimas?

- Turite pripažinti, kad tai labai jau neįprastas dalykas.

- Taip, sutinku, bet ar tai nusikaltimas? - neatlyžo Lantris.

- Mūsų pasaulyje nėra nusikaltėlių, nėra teisėjų. Be abejo, mes norėtume ištirti jus, išsiaiškinti, kaip atsitiko tai, kas atsitiko. Žinote, kaip būna su tam tikrais chemikalais - vieną akimirką jie inertiški, o kitą - jau gyvos ląstelės. Ir niekas negali pasakyti, kur kas kaip ir su kuo sureaguoja. Jūs esate kaip tik toks nepaaiškinamas atvejis. Tiesiog iš proto gali išeiti!

- Ar baigę visus tuos tyrinėjimus ir čiupinėjimus, paleisite mane?

- Niekas jūsų prievarta nelaikys. Jei nenorite būti ištirtas, niekas jūsų netirs. Bet tikiuosi, jūs padėsite mums laisva valia.

- Galbūt, - atsakė Lantris.

- Beje, prašau pasakyti, - tarė Makluras, - ką jūs veikėte lavoninėje?

- Nieko.

- Įėjęs girdėjau, kaip jūs kalbėjote.

- Man buvo tiesiog smalsu.

- Jūs meluojate. Tai labai negerai, misteri Lantri. Kur kas geriau sakyti tiesą. Juk tiesa yra ta, jog jūs miręs - argi ne taip? - ir būdamas vienintelis toks visame pasaulyje, jaučiatės vienišas. Todėl ėmėte žudyti žmones, kad susikurtumėte sau draugiją.

- Iš ko jūs darote tokias išvadas?

Makluras nusijuokė.

- Juk tai taip logiška, brangusis bičiuli. Vos tik supratęs, kad jūs iš tiesų negyvas, kad jūs - atrodo, senais laikais buvo toks kvailas žodis... a, vampyras! Tai va, vos tik tai supratau, iškart pamačiau ryšį tarp jūsų ir Krematoriumų sprogimų. Iki tol nebuvo jokios priežasties jus įtarti. Bet vos tik paaiškėjo šis esminis faktas, tai yra tas faktas, kad jūs esate miręs, iš jo savaime išplaukė jūsų vienatvė, neapykanta, pavydas ir visi kiti nesunkiai perprantami vaikščiojančio lavono motyvai. O jau paskui visai nesunku buvo susieti su tais jausmais du liepsnojančius Krematoriumus ir jus, bėgiojantį tarp žuvusiųjų kūnų lavoninėje, ieškantį pagalbos, ieškantį draugų, saviškių, bendražygių...

- Kad tave kur..!

Lantris pašoko iš krėslo. Jis spėjo įveikti pusę atstumo, skyrusio jį nuo pašnekovo, kai Makluras persirito per krėslą ir metėsi į šalį, apversdamas šerio grafiną. Ūmai pagautas klaikios nevilties, Lantris suprato praleidęs vienintelę progą atsikratyti Makluro. Koks jis kvailys! Reikėjo anksčiau nudėti senį. Žudymas buvo vienintelis Lantrio ginklas, vienintelis jo saugumo garantas. Jei žmonės šioje visuomenėje niekada *nežudo* vienas kito, jie niekada ir neįtars, kad kuris nors iš jų gali taip padaryti.

- Ateikite čionai! - Lantris išsitraukė peilį.

Makluras užlindo už krėslo. Kovos, gynybos, sprukimo idėja jam buvo dar visai nauja. Senis, aišku, jau pradėjo kažką nutuokti,

bet visgi buvo dar šioks toks šansas, kad naivuolis vėl leisis apmulkinamas, ir Lantris nusprendė jį išnaudoti.

- O, ne, - atsakė Makluras, laikydamas krėslą priešais save ir taip palengva artėdamas link priešininko. - Aš žinau, jūs norite mane nužudyti. Tai neįtikėtina, bet tiesa. Jūs norite papjauti mane šituo štai peiliu ar kaip nors panašiai, ir aš turiu kaip nors apsiginti, kad jūsų nesuprantama užmačia nepavyktų.

- Aš vis tiek *nudėsiu* tave! - išsprūdo Lantriui. Prakeikimas! Nieko blogiau jis negalėjo pasakyti.

Lantris metėsi per krėslą ir įsikibo į Maklurą.

O senis laikėsi savo logikos.

- Jums nebus jokios naudos iš to, kad mane užmušite. Ir jūs pats tai *suprantate*. - Jiedu grūmėsi, įsikibę vienas į kitą, trypčiodami ir stumdydamiesi vietoje. Stalai virto, visi daiktai, buvę ant jų, išsilakstė po kambarį. - Nejau užmiršote, kas nutiko lavoninėje?

- Man vis viena! - riktelėjo Lantris.

- Jums nepavyko prikeltit *tų* mirusiųjų, juk taip?

- Man vis viena! - suklykė Lantris.

- Paklausykite, - atkakliai įtikinėjo jį Makluras, - tokių kaip jūs daugiau niekada nebebus, niekada, taigi nėra prasmės...

- Tada aš sunaikinsiu jus visus, visus! - subliuvo Lantris.

- O kas paskui? Vis tiek būsite vienas.

- Aš nuskrisiu į Marsą. Ten yra kapinės. Ten susirasiu daugiau tokių kaip aš!

- Ne, - paprieštaravo Makluras. - Vakar buvo paskelbtas specialus įsakas. Visi Marso kapai turi būti ištuštinti. Kūnai bus sudeginti kitą savaitę.

Besigrumdami jiedu nuvirto ant grindų. Lantris abiejomis rankomis sugniaužė Makluro kaklą.

- Prašau, - išstenėjo senis. - Argi nesuprantate, kad vis tiek *mirsite?*

- Ką čia paistai? - riktelėjo Lantris.

- Išžudęs mus visus, jūs liksite vienas ir tada numirsite! Numirs jūsų neapykanta. Juk tai neapykanta verčia jus judėti, *ne kas kitas!* Pavydas varo jūsų kūną. Ne kas kitas! Jūs neišvengiamai mirsite. Jūs nesate nemirtingas. Jūs netgi nesate gyvas, jūs - tik vaikščiojanti neapykanta.

- Man vis viena! - suklykė Lantris ir ėmė smaugti priešininką, kumščiais daužyti per žilą galvą, prilenktą prie bejėgio kūno. Makluras žvelgė į jį mirštančiojo akimis.

Staiga durys prasivėrė. Į kambarį įžengė du vyrai.

- Kas gi čia dabar? - paklausė vienas. - Naujas žaidimas?

Lantris atšoko nuo senio ir puolė prie durų.

- Taip, naujas žaidimas! - atsiliepė Makluras, sunkiai kildamas nuo grindų. - Pagaukite jį, ir jūs laimėsite!

Vyrai pastvėrė Lantrį.

- Mes laimėjome.

- Paleiskite mane! - Lantris mėgino ištrūkti, kumščiais daužė jiems per veidus, prakirto lūpas iki kraujo.

- Laikykite jį stipriai! - suriko Makluras.

Vyrai laikė.

- Žiaurokas žaidimas, sakyčiau, - tarė vienas iš jų. - O ką *toliau* daryti?

Vabalas švilpė žvilgančiu keliu. Pliaupė smarkus lietus, vėjas draskė tamsžalius šlapius medžius. Makluras kalbėjo, uždėjęs rankas ant pusapvalio vabalo vairo. Kuždantis, murmantis senio balsas hipnotizavo. Kiti du vyrai buvo įsitaisę ant užpakalinės sėdynės. Lantris sėdėjo, o tiksliau, gulėjo ant priekinės, atlošęs galvą, primerkęs akis. Žalios prietaisų lentos šviesos mirguliavo ant jo skruostų, ant atvipusios burnos. Jis nešnekėjo.

Makluras kalbėjo ramiai ir logiškai - apie gyvenimą ir judėjimą, apie mirtį ir nejudėjimą, apie saulę ir didžiąją Krematoriumo saulę, apie ištuštintas kapines, apie neapykantą ir apie tai, kaip neapykanta lieka gyva ir verčia molio žmogų gyventi ir judėti, ir kaip nelogiška visa tai, visa tai, visa tai. Kas miręs, tas miręs, miręs, ir tai viskas, viskas, viskas. Ir nereikia bandyti būti kitokiam. Mašina šnarėjo judančiu keliu. Lietus švelniai barbeno į priekinį stiklą. Vyrai ant galinės sėdynės tyliai šnekučiavosi. Kur jie važiuoja, važiuoja... Į Krematoriumą, suprantama. Cigaretės dūmas lėtai kilo į orą, raitydamasis ir vyniodamasis pilkomis kilpomis bei spiralėmis. Jei esi miręs, turi su tuo susitaikyti.

Lantris nejudėjo. Jis buvo bejėgis lyg marionetė, kuriai nukirpo virveles. Tik mažytė neapykantos liepsnelė dar ruseno jo širdyje, jo akyse, panašiose į blėstančias dvynes žarijas.

Aš esu Po, galvojo jis. Aš esu viskas, kas liko iš Edgaro Alano Po, aš viskas, kas liko iš Embrouzo Bierso, ir viskas, kas liko iš žmogaus, keista pavarde Lavkraftas. Aš esu pilkas naktinis šikšnosparnis aštriais dantimis, aš esu juodas keturkampis monolitinis siaubūnas. Aš esu Oziris, Baalas ir Setas. Aš esu Nekronomikonas, Mirusiųjų Knyga. Aš esu Ešerų namas, skęstantis liepsnose. Aš esu Raudonoji Mirtis. Aš esu žmogus, užmūrytas katakombose su statinaite amontiljado... Aš esu šokantis skeletas. Aš esu karstas, įkapės, žaibas, atsispindėjęs seno namo lange. Aš esu belapis rudens medis, vėjo blaškoma, trankoma langinė. Aš esu pageltusi knyga, sklaidoma sudžiūvusios rankos. Aš esu vargonai, skambantys palėpėje vidurnaktį. Aš esu kaukė, kaukolės kaukė už ąžuolo Vėlinių naktį. Aš esu užnuodytas obuolys, plūduriuojantis vandenyje, kad vaikai užkliūtų už jo nosimis, kad suleistų į jį dantukus... Aš esu juoda žvakė, uždegta priešais apverstą kryžių. Aš esu karsto dangtis, paklodė su akimis, žingsnio garsas ant užpakalinių laiptų. Aš esu Dansanis ir Machenas, ir Miego Slėnio Legenda. Aš esu Bež-

džionės Letena ir Rikša Vaiduoklis. Aš esu Katė ir Kanarėlė, Gorila, Šikšnosparnis. Aš esu Hamleto tėvo Šmėkla ant pilies sienos.

Aš esu visa tai. Ir dabar visa tai supleškės ugnyje. Kol aš buvau gyvas, ir *jie* buvo gyvi. Kol aš judėjau, nekenčiau, egzistavau, egzistavo ir *jie*. Aš esu *viskas*, kas juos primena. Aš esu tai, kas dar liko iš jų ir ko nebeliks nuo šio vakaro. Šįvakar visi mes sudegsime - Po ir Biersas, ir Hamleto tėvas. Jie sumes mus į didelę krūvą ir padegs kaip malkas, kaip kad būdavo Gajaus Fokso dieną - benzinas, deglai, ovacijos ir taip toliau!

O, kokią raudą mes užtrauksime. Pasaulis atsikratys mūsų, bet išeidami mes išsakysime, o, taip, išsakysime, koks nuobodus yra pasaulis, atsikratęs baimės, pasaulis, kur nebėra vietos vaizduotei, šiurpui ir įtampai, ir Vėlinių laukimui, nebėra ir niekada nebebus, nes raketų žmonės, Krematoriumų žmonės viską sutrypė, sugrūdo ir sudegino, sugriovė ir sunaikino, pakeisdami visa tai durimis, kurios varstomos be baimės, šviesomis, kurios be baimės įjungiamos ir išjungiamos. O, kad jūs žinotumėte, kaip *mes* kadaise gyvenome, ką mums reiškė Vėlinės, kas mums buvo Po ir kaip mes mėgaudavomės liguistais siaubais. Duokite dar vieną amontiljado gurkšnį, draugai, prieš keliaujant ant laužo. Visa tai, visa tai tebegyvena vienose vienintelėse smegenyse. Šįvakar kartu su jomis sudegs visas pasaulis. Dar gurkšnį, maldauju.

- Štai ir atvykome, - tarė Makluras.

Krematoriumas buvo ryškiai apšviestas. Kažkur šalia liejosi pritildyta muzika. Makluras išlipo iš vabalo, apėjo jį ir atidarė dureles kitoje pusėje. Lantris gulėjo kaip gulėjęs viduje. Visos tos kalbos, logiškos kalbos pamažu iščiulpė iš jo gyvybę. Dabar jis buvo tik vaškinė figūra, ne daugiau, su blausiai žvilgančiomis akimis. Šis ateities pasaulis taip aiškiai ir logiškai paneigė jo gyvenimą. Jie nenorėjo juo patikėti. Netikėjimo jėga vėl sustingdė jį. Lantris nebeįstengė pakrutinti nei rankų, nei kojų. Jis galėjo tik kažką neaiškiai veblenti, blykčiodamas akimis.

Makluras su savo dviem pagalbininkais ištraukė Lantrį iš mašinos, įdėjo į auksinę dėžę ir užkėlę ant stalo su ratukais nuvežė į šiltą šviesų pastato vidų.

- Aš esu Edgaras Alanas Po, aš esu Embrouzas Biersas, aš esu Vėlinės, aš esu karstas, įkapės, Beždžionės Letena, Vaiduoklis, Vampyras...

- Taip, taip, - kuždėjo Makluras, palinkęs virš jo. - Aš suprantu. Suprantu.

Stalas sklendė. Sienos plaukė pro jį ir virš jo, grojo muzika. Tu miręs, logiškai tu miręs.

Aš esu Ešeras, aš esu Malstromas, aš esu Laiškas, Rastas Butelyje, aš esu Šulinys ir Švytuoklė, aš esu Išdavikė Širdis, aš esu Varnas Niekada Niekada.

- Taip, - atsiliepė Makluras, tyliai žengdamas greta. - Aš suprantu.

- Aš esu katakombose, - suriko Lantris.

- Taip, taip, katakombose, - patvirtino šalia einantis žmogus.

- Aš grandinėmis rakinamas prie sienos, o čia nėra nė butelio amontiljado! - iš paskutiniųjų riktelėjo Lantris, užmerkęs akis.

- Taip, - kažkas atsakė.

Judėjimas. Atsivėrė ugnies šliuzo vartai.

- Dabar mane užmūrija kriptoje, mane uždaro!

- Taip, aš *suprantu,* - atsiliepė šnabždesys.

Auksinė dėžė įslydo į ugnies šliuzą.

- Mane užmūrijo! Tai bent pokštas! Leiskite mums išeiti! - Klaikus klyksmas ir beprotiškas juokas.

- Mes žinome, mes suprantame...

Atsivėrė vidinės ugnies šliuzo durys. Auksinis karstas šovė į ugnį.

- *Dėl Dievo meilės, Montresorai! Dėl Dievo meilės!*

Vertė
Živilė SAMĖNAITĖ

DAINUOJU KŪNĄ ELEKTRINĮ!

Dainuoju Kūną Elektrinį;
Tie, kuriuos myliu, grandinėmis juosia mane,
ir aš juos laikau už grandinių;
Jie laiko mane, kad būčiau šalia,
atsiliepčiau į šauksmą,
Kad grąžinčiau jiems galią,
Kad įkraučiau juos Sielos krūviais.

WALT WHITMAN

Senelė!

Prisimenu, kaip ji gimė.

Pala, pala, sakysite jūs, *joks* žmogus negali atsiminti, kaip gimė jo paties senelė.

Vis dėlto *mes* atsimename tą dieną.

Nes mes, jos vaikaičiai, padėjome jai gimti. Mes, Timotis, Agata ir aš, Tomas, iškėlėme aukštai rankas, užsimojome ir garsiai garsiai pliaukštelėjome jai! Mes patys surinkome ją iš įvairiausių gabalėlių, detalių, dalelių ir pavyzdžių, parinkome jai charakterį, skonį, nuotaikas, kurios vėliau kreipė jos kompaso rodyklę į šiaurę, kai reikėdavo mus atvėsinti ir pabarti, į pietus, kai reikėdavo sušildyti ir paguosti, į rytus ir vakarus, kai leisdavomės su ja į kelionę aplink bekraštį pasaulį; jos žvilgsnis nuolat sklendė paskui mus, lūpos dainavo vakarais lopšines, rankos švelniai žadino mus auštant.

Senele, o brangioji, nuostabioji elektrine svajone...

Kai elektros audros šėlsta danguje ir žaibų zigzagai skrodžia debesis, jos vardas ugninėmis raidėmis sublyksi mano užmerktose akyse. Kartais gulėdamas švelnioje tamsoje, aš vis dar girdžiu, kaip ji tiksi ir gaudžia virš mano lovos. Lyg laikrodis-vaiduoklis ji praeina ilgais mano atminties koridoriais, tarsi mąstančių bičių spiečius, skubantis paskui Pasibaigusios Vasaros Dvasią. O kartais trečią valandą ryto vis dar jaučiu savo skruostuose atsispaudusią šypseną, kurią išmokau iš jos...

Na, gerai, gerai! - sušuksite jūs, papasakok pagaliau apie tą prakeiktą dieną, kai gimė ta jūsų stebuklingoji geroji senelė!

Tai atsitiko tą savaitę, kai atėjo pasaulio galas...

Numirė mūsų mama.

Vieną vėlyvą popietę juodas automobilis paliko tėvą ir mus tris ant įvažiuojamojo keliuko priešais mūsų namą. Mes stovėjome, spoksodami į žolę, ir galvojome:

Tai ne mūsų pievelė. Taip, ten vis dar mėtosi mediniai kroketo plaktukai, kamuoliukai ir varteliai, guli taip, kaip iškrito mums iš rankų prieš tris dienas, kai tėtis verkdamas išsverdėjo iš namo ir pranešė baisią žinią. Štai ten guli pamiršti riedučiai, kadaise priklausę vienam berniukui, man, kuris staiga išaugo iš to amžiaus, kai važinėjama riedučiais. Ir dar, taip, dar yra sūpynės, pririštos prie seno ąžuolo šakos. Bet Agata bijo suptis. Ji įsitikinusi, kad šaka nulūš ir ji nukris.

O namas? O, Dieve...

Mes baikščiai žvilgčiojome vidun pro praviras duris, bijodami aido, kuris galėjo tykoti koridoriuose; to aidaus tuštumos skambėjimo, koks atsiranda, kai iš namų išnešami visi baldai, ir niekas nebesušvelnina kalbos garsų upės, srūvančios per kiekvieną namą bet kurią dienos valandą. O juk dabar pati jaukiausia, pati šilčiausia, pati mieliausia, pati svarbiausia mūsų namo interjero dalis išnyko amžiams.

Durys pamažu atsilapojo.

Mus pasitiko tyla. Tikriausiai kažkur liko neuždarytos rūsio durys, nes skersvėjis nešė iš po namo drėgnos žemės kvapą.

Bet, pagalvojau aš, mes juk *neturime* rūsio!

- Na, - tarė tėtis.

Mes nepajudėjome iš vietos.

Į keliuką įsuko didžiulis kanarėlių spalvos limuzinas. Teta Klara!

Mes movėme vidun ir nubėgome į savo kambarius.

Mes girdėjome, kaip jie šaukė, paskui kalbėjosi, vėl šaukė ir vėl kalbėjosi. Tegu vaikai gyvena su manimi! - reikalavo teta Klara. Jie veikiau sutiks numirti! - tvirtino tėtis.

Trinktelėjo lauko durys. Teta Klara išvažiavo.

Mes vos nepradėjome šokti iš džiaugsmo. Bet paskui atsitokėjome ir nulipome laiptais žemyn.

Tėvas sėdėjo vienas, kalbėdamasis pats su savimi, o gal su blyškia mamos šmėkla, išlikusia nuo tų laikų, kai mama dar nesirgo. Bet durų trinktelėjimas tikriausiai pabaidė šmėklą. Tėvas žiūrėjo į savo tuščius delnus ir murmėjo:

- Vaikams juk reikia kažko. Aš myliu juos, bet - faktas yra faktas - privalau dirbti, kad galėčiau mus visus išmaitinti. Tu taip pat myli juos, Ana, bet tavęs nebėra. Klara? Tai neįmanoma. Jos meilė... tiesiog dusina. O auklės, tarnaitės...?

Tėvas atsiduso, ir mes prisiminę atsidusome kartu su juo.

Mums iš tiesų siaubingai nesisekė su auklėmis, guvernantėmis ir prižiūrėtojomis. Neatsimenu, kad tarp jų būtų buvusi nors viena, kuri nebūtų nuolat džyrinusi mus lyg atšipęs pjūklas. Tai buvo ne auklės, bet kirviai ir uraganai. Arba, atvirkščiai, vien sukritę pyragai ir šlapi suflė. Mes, vaikai, joms buvome tarsi kokie baldai, ant kurių galima bet kada prisėsti, nuo kurių reikia nuvalyti

dulkes, pavasarį bei rudenį keisti apmušalus ir kartą per metus išvežti į pakrantę plauti.

- Vaikai, - tyliai pratarė tėtis, - mums reikalinga...

Mes net pasilenkėme arčiau jo, kad išgirstume pašnibždomis ištartą žodį:

- ...senelė.

- Betgi visos mūsų senelės jau seniai mirusios, - pareiškė Tomas su tvirta devynmečio logika.

- Tam tikra prasme taip, bet antra vertus - ne.

Ką čia dabar paisto tas mūsų tėtis!

- Štai, - pagaliau pratarė jis.

Ir ištiesė mums storą spalvingą lankstuką.

Per pastarąsias savaites mes daug kartų matėme jį tėvo rankose, sulankstytą ar išlankstytą, o ypač dažnai pastarosiomis dienomis. Dabar, perduodami lankstuką iš rankų į rankas, mes iš pirmo žvilgsnio supratome, kodėl įsiutusi ir įsižeidusi teta Klara taip audringai paliko mūsų namus.

Timotis pirmasis garsiai perskaitė žodžius viršelyje:

- "Dainuoju Kūną Elektrinį!"

Suraukęs kaktą, jis pakėlė akis į tėtį:

- Ką tai reiškia?

- Skaityk toliau.

Mudu su Agata sutrikę apsidairėme po kambarį, tarsi pabūgę, kad mama tuoj įeis ir aptiks mus, darančius tokią šventvagystę, bet paskui linktelėjome Timočiui, kuris skaitė toliau:

- "Fanto..."

- "Fantočini", - pasufleravo tėtis.

- "Fantočini Ltd". *Mes aiškiaregiai*... Štai jums atsakymas į jūsų skausmingiausias problemas. Vienas Vienintelis Modelis, bet tūkstančių tūkstančiai galimų jo variantų, papildytų, patobulintų pagal jūsų pageidavimą, unikalių, nešančių Laisvę ir Teisingumą visiems."

- *Kur* taip parašyta? - sušukome mes.

- Niekur. - Timotis nusišypsojo - pirmą kartą per pastarąsias dienas. - Aš pats nuo savęs pridūriau. Gerai, klausykite toliau. - Jis ėmė skaityti toliau: - "Tiems, kurie jau pavargo nuo nerūpestingų vaikų prižiūrėtojų, nuo auklių, kurių akivaizdoje negalima palikti markinio gėrimo butelio, nuo geranoriškų dėdulių ir tetulių..."

- O taip, *geranoriškų!* - tarstelėjo Agata, o aš pakartojau lyg aidas.

- "...mes sukūrėme pirmąjį žmogaus pavidalo mikroscheminį robotą su įkraunamomis baterijomis, AC-DC Mark V Elektrinę Senelę...

- Senelę!?

Lankstukas nukrito ant grindų.

- Tėveli...?

- Nežiūrėkite į mane tokiomis akimis, - atšovė tėvas. - Aš jau beveik pamišęs iš sielvarto, beveik pakvaišęs nuo nuolatinio gal-

vojimo apie tai, kas bus rytoj ir poryt. Kuris nors pakelkite lankstuką ir pabaikite skaityti.

- Gerai, aš pabaigsiu, - sutikau aš ir perskaičiau:

"Tai Žaislas, kuris yra daugiau negu Žaislas. "Fantočini" Elektrinė Senelė sukurta be galo rūpestingai ir su meile, kad vėliau galėtų skirti begalinę meilę ir rūpestį jūsų mažiesiems. Mes sukūrėme ją vaikams, jau pažįstamiems su žiauria pasaulio tikrove, o dar labiau su vaizduotės pasaulio tikrove.

Ji užprogramuota mokyti dvylika kalbų vienu metu ir gali persijungti iš vienos kalbos į kitą per tūkstantąją dalį sekundės. Visas žmonijos sukauptas žinias apie religiją, meną ir sociopolitinę pasaulio istoriją mes sudėjome į jos atminties korius..."

- Nieko sau! - pareiškė Timotis. - Atrodo, mes ketiname užsiveisti bičių! Mokytų *bičių!*

- Užsičiaupk! - pyktelėjo Agata.

- "Bet svarbiausia, - toliau skaičiau aš, - ši žmogiška būtybė, nes tokia ji atrodo, ši tobula mąstanti elektroninė žmogiškumo kopija išklausys, supras, mokys ir mylės jūsų vaikus - taip, kaip gali Mylėti ir Rūpintis tik mūsų nuostabieji Kūriniai, mūsų fantastiniai Žaislai. Ši Stebuklingoji Draugė atsilieps į viską, kas vyks išoriniame pasaulyje ar jūsų mažame vidiniame pasaulėlyje. Paklusdama menkiausiam garsui ar prisilietimui, ji dovanos Pasaką tiems, kuriems to reikia."

- Kuriems to reikia, - murmtelėjo Agata.

O, liūdnai pagalvojome mes, tai apie mus parašyta, apie *mus*.

Aš pabaigiau skaityti:

- "Mes nesiūlome šio savo Kūrinio pilnavertėms šeimoms, kur patys tėvai gali auginti, auklėti, formuoti, keisti, mylėti savo vaikus. Niekas neatstos vaikams tėvų. Tačiau yra šeimų, kur mirtis, liga ar negalia sugriauna vaikų laimę. Našlaičių prieglauda - ne išeitis. O auklės dažnai būna savanaudiškos, aplaidžios ar nervingos.

Puikiai suvokdami, kad dar daug ką privalome pergalvoti, keisti, taisyti, nuolat tobulindami mūsų išradimą, mes visgi drįstame siūlyti jums šį modelį, kol kas artimiausią Mokytojo-Draugo-Bendražygio-Giminaičio idealui. Jūs galite paimti jį bandomajam laikotarpiui..."

- Gana, - nutraukė mane tėtis. - Nebeskaityk. Net *man* sunku to klausytis.

- Kodėl? - nustebo Timotis. - Aš kaip tik pagalvojau, kad tai turėtų būti visai įdomu.

Aš sulanksčiau reklaminį lankstuką.

- Nejaugi jie *iš tiesų* turi tokių dalykėlių?

- Gana, nebekalbėkime daugiau apie tai, - atsiliepė tėtis, rankomis užsidengdamas akis. - Tai buvo kvaila mintis...

- Ne tokia jau ir kvaila, - paprieštaravau aš, žvilgčiodamas į Timą. - Tai yra, po galais, kad ir ką jie ten sumeistravo, tai negali būti blogiau už tetą Klarą, teisingai?

Ir tada mes prapliupome kvatoti. Mes jau seniai nebesijuokėme. Aš lyg ir nepasakiau nieko tokio juokingo, bet visi ėmė prunkšti, gagenti ir raičiotis iš juoko. Aš taip pat išsižiojau ir laimingas nusižvengiau.

Pagaliau nustoję juoktis, vėl visi sužiurome į lankstuką, ir aš paklausiau:

- Na?

- Aš... - susiraukė Agata nežinodama, ką atsakyti.

- Mums iš tiesų kažko tokio reikia, ir kuo greičiau, tuo geriau, - išpyškino Timotis.

- Aš atviras bet kokioms naujovėms, - pareiškiau aš kaip įmanydamas mokslingiau.

- Na, taip, galima pabandyti, - atsiliepė Agata. - Žinoma, galima. Bet... pasakykite man, kada mes liausimės taukšti šitas nesąmones ir kada pagaliau grįš namo mūsų *tikroji* mama?

Mes trys sutartinai aiktelėjome, lyg Agata būtų vienu šūviu peršovusi visų mūsų širdis.

Nemanau, kad kuris nors iš mūsų tą naktį bent kiek miegojo. Verkėme iki ryto.

Diena buvo giedra, saulėta. Sraigtasparnis lengvai kresčiojo mus aukštyn žemyn, nardydamas tarp dangoraižių, kol galiausiai išleido mus, beveik linksmus ir nerūpestingus, ant aukšto pastato stogo. Ant jo buvo užrašas, kurį perskaitėme jau iš oro.

- FANTOČINI.

- Kas yra "Fantočini"? - paklausė Agata.

- Tai itališkas žodis, - paaiškino tėtis. - Atrodo, taip vadinamos šešėlių teatro lėlės, o gal sapnų žmonės.

- O ką reiškia "aiškiaregiai"?

- Tie, kurie gali numatyti ateitį ir išaiškinti sapnus, - atsakiau aš.

- Šaunuolis, - pagyrė mane tėtis. - A su pliusu.

Aš patenkintas išsišiepiau.

Sraigtasparnis suplazdėjo virš mūsų galvų triukšmingais šešėliais ir nulėkė sau.

Liftas nėrė žemyn, o mūsų skrandžiai šoktelėjo aukštyn. Mes išėjome iš kabinos tiesiai ant judančio kilimo, lyg žydra vilnonė upė nuplukdžiusio mus prie prekystalio, virš kurio kabėjo įvairios iškabos:

MECHANINIAI ŽAISLAI
Lėlės - mūsų specialybė.
Zuikučiai ant sienų - tai visai paprasta.

- Zuikučiai ant sienų?

Aš sudėjau rankų pirštus taip, lyg laikyčiau juos prieš žvakės liepsną, ir pakrutinau "ausis".

- Štai zuikutis, štai vilkas, o čia štai krokodilas.

- Aišku, - suprato Agata.

Mes stovėjome priešais prekystalį. Aplinkui grojo tyli muzika. Kažkur už sienų lyg tolimas krioklys dusliai ūžė mašinos. Mums priartėjus, lempos palubėje nušvito skaisčiau, ir mes vienas kitam ėmėme atrodyti linksmesni, šiltesni, nors iš tiesų tebebuvome sustingę.

Visur aplinkui buvo lėlės - sienų nišose ir dėžėse, ar tiesiog pakabintos palubėje ant virvelių bei vielelių. Įvairiausios marionetės ir trapios lyg aitvarai bambukinės lėlytės iš Balio salos, tokios lengvos ir skaidrios, kad kai laikai jas prieš mėnulio šviesą, atrodo, jog atgyja tavo slapčiausi sapnai, baisūs ir gražūs. Mūsų judesių sukeltas vėjas sujudino tas pakaruokliškas sielas. Tai panašu į netikėlių kartuves, pagalvojau aš, švenčių progomis statytas Anglijos kryžkelėse prieš keturis šimtus metų. Matote, kaip gerai aš išmanau mūsų istoriją?

Agata taip pat dairėsi aplinkui. Iš pradžių nepatikliai, paskui baikščiai, galiausiai su pasibjaurėjimu.

- Jeigu jos visos tokios, eime iš čia.

- Ša, - nutildė ją tėvas.

- Sykį tu jau buvai padovanojęs man tokią lėlę, prieš dvejus metus, - puolė prieštarauti Agata. - Tos virvelės per pusdienį susinarpliojo į milijoną mazgų. Išmečiau tą kvailą daiktą pro langą.

- Kantrybės, - pareiškė tėvas.

- Tokiu atveju pasistengsime kaip nors apsieiti be virvelių.

Tai pasakė žmogus už prekystalio.

Mes visi sužiurome į jį.

Jam, kaip ir laidotuvių apeigų vedėjui, užteko proto nenusišypsoti. Vaikai nepasitiki suaugusiais, kurie pernelyg dažnai šypsosi - matyt, nujaučia spąstus.

- Gvidas Fantočinis, jūsų paslaugoms, - prisistatė pardavėjas nesišypsodamas, bet ir ne niūriai ar išdidžiai. - Štai kaip mes padarysime, mis Agata Saimons, vienuolikos metų panele.

Tai jau iš tiesų buvo stulbinantis ėjimas.

Jis žinojo, kad Agatai tik dešimt. Pridėdamas jai dar metelius, gudruolis vienu šuoliu atsidūrė pusiaukelėje į jos širdį. Mūsų sesuo net ūgtelėjo per gerą colį. O pardavėjas kalbėjo toliau:

- Štai, imk.

Ir jis įdėjo Agatai į delną mažą auksinį raktelį.

- Kam jis? Prisukti lėlei, kad nereikėtų virvelių?

- Visai teisingai, - linktelėjo pardavėjas.

- Cha! - prunkštelėjo Agata. Tai buvo mandagi santrumpa iš jos įprasto: “Nepūsk arabų!”

- Garbės žodis. Tai raktas nuo jūsų Pasidaryk-Pats-Rinkis-Geriausią Elektrinės Senelės. Kas rytą turėsi ją prisukti. Kas vakarą atleisi spyruoklę. Patikiu jį tau. Tu būsi Raktelio Saugotoja.

Pardavėjas įspaudė rakčiuką Agatai į delną, bet toji ir toliau nepatikliai kraipė galvą.

O aš stebėjau pardavėją. Jis šnairom dirstelėjo į mane ir pamerkė akį, tarsi sakydamas: "Žinoma, ne visai taip, bet... taip juk įdomiau?"

Vos tik aš spėjau mirktelėti jam atgal, Agata pakėlė galvą.

- O kur jį kišti?

- Kai ateis laikas, pati pamatysi. Gal į pilvą, o gal į kairiąją šnervę ar dešiniąją ausį.

Tai buvo geriau už bet kokią šypseną.

Pardavėjas išėjo iš už prekystalio.

- O dabar čionai, prašau. Atsargiau. Prašau stotis ant judančio kilimo. Tiesiai ant bangų. Taip, taip. Puiku.

Jis padėjo mums nužengti nuo amžiams sustingusio takelio ant to, kuris tekėjo pro šalį, tyliai šnarėdamas.

Tai buvo pati šauniausia upė pasaulyje! Ji nešė mus per žalią kilimo veją, kuri driekėsi į tolį begaliniais koridoriais, pro stebuklingas, paslaptingas tamsias olas, kur aidas atkartojo mūsų alsavimą, o mįslingi balsai progiesmiu lyg orakulai atsakinėjo į mūsų klausimus.

- Girdite? - pratarė pardavėjas. - Tai vis moterų balsai. Gerai įsiklausykite ir išsirinkite jums labiausiai patinkantį...!

Ir mes klausėmės: aukštų, žemų, skambių, duslių, tarpinių, pusiau griežtų, pusiau meilių balsų, saugomų čia nuo tų laikų, kai mūsų dar nebuvo šiame pasaulyje.

Tik Agata laikėsi atskirai, už mūsų nugarų, visą laiką atitolusi per porą žingsnių, ir vis mėgino eiti atbula, prieš srovę.

- Kalbėkite, - paragino pardavėjas. - Šūkaukite.

Ir mes kalbėjome, mes šūkavome.

- Ei, jūs! Labas! Aš vardu Timotis!

- Ką man pasakyti! - šaukiau aš. - Padėkite! Gelbėkite!

Agata ir toliau žingsniavo atbula, tvirtai sučiaupusi lūpas.

Tėtis paėmė ją už rankos, bet ji ėmė rėkti:

- Paleisk mane! Ne, ne! Aš nenoriu, kad jie panaudotų mano balsą, nenoriu!

- Puiku. - Mūsų palydovas palytėjo tris diskelius prietaisėlyje, kurį turėjo rankoje.

Prietaiso langelyje pasirodė trys oscilogramos, trys kreivės, kurios tuoj pat persipynė, susimaišė ir atkartojo mūsų šūksnius.

Pardavėjas spūstelėjo kitą mygtuką, ir mes išgirdome, kaip mūsų balsai nusklendė į delfiškų urvų gilumą ir ten pakibo žemyn galvomis, susispietę krūvon, ir spiegė, ir šūkčiojo, nustelbdami kitus balsus. O Gvidas Fantočinis vis sukiojo ir spūsčiojo mygtukus, tikriausiai pridėdamas prie jų dar kažką, trupinėlį to, dalelę ano, galbūt lengvą lyg oras mamos atsidūsėjimą, gal apmaudų tėvo bambėjimą skaitant rytinį laikraštį ar ramų, taikų jo balsą, kai temstant sėdėdavo su vakarine vyno taure rankoje. Mes taip niekada ir nesužinojome, ką tada darė mūsų palydovas su savo prietaisu. Mes tik girdėjome, kaip zujo aplinkui šnabždesiai lyg mašalai, išgąsdinti žaibo blyksnio. Bet pamažu šnypštimas aprimo, nuš-

čiuvo, paskutinį kartą spragtelėjo jungiklis, ir iš elektroninės gelmės atsklido balsas:

- Nefertitė, - pratarė jis.

Timotis sustingo. Aš sustingau. Agata liovėsi bridusi prieš srovę.

- Nefertitė? - paklausė Timas.

- Ką tai reiškia? - griežtai pasiteiravo Agata.

- Aš žinau.

Pardavėjas linktelėjo man, leisdamas pasakyti.

- Nefertitė, - sukuždėjau aš, - išvertus iš egiptiečių kalbos, reiškia "Gražioji atėjo, kad liktų čia".

- Gražioji atėjo, kad liktų čia, - pakartojo Timotis.

- Nefer-titė, - praskiemenavo Agata.

Mes sutartinai pasisukome ir pažvelgėme į jaukią prieblandą, švelnią tolimą gelmę, iš kurios atsklido tas mielas, šiltas, malonus balsas.

Ji tikrai buvo ten.

Ir, sprendžiant iš balso, ji buvo nuostabiai graži...

Štai taip viskas buvo.

Šiaip ar taip, tokia buvo pradžia.

Svarbiausia, aišku, buvo balsas.

Nesakau, kad mes buvome abejingi viskam kitam. Mes, pavyzdžiui, labai ilgai ginčijomės dėl ūgio ir svorio. Senelė neturėjo būti pernelyg kaulėta, kad mes neužsistatytumėme gumbų, atsitrenkę į ją; taip pat neturėjo būti pernelyg stora, kad nenugrimztumėme į ją su visa galva, kai ji mus apkabins.

Jos delnas, kai ji spaus mums rankas ar šluostys prakaitą nuo karščiuojančių kaktų ligos naktimis, neturėjo būti nei šaltas, negyvas lyg ledas, nei karštas, deginantis kaip ugnis: turėjo būti maždaug per vidurį. Geriausia būtų, nusprendėme mes, jeigu jis būtų šiltas kaip viščiukas, ką tik išlindęs iš po mąslios vištos po ilgo nakties miego; taip, būtent tokio šiltumo.

O, mes kruopščiai rinkomės kiekvieną smulkmeną. Mes ginčijomės, barėmės, šaukėme, derinome. Bet kai rinkome akių spalvą, Timotis nenusileido niekam: jo žodis buvo lemiamas. Kodėl? Apie tai sužinosite vėliau.

O plaukai, kokie bus Senelės plaukai? Mes palikome tai spręsti Agatai - nors ji ir buvo nusiteikusi skeptiškai, vis dėlto ji buvo mergaitė ir daugiau nusimanė tokiuose reikaluose. Plaukų spalvą galima buvo rinktis iš tūkstančių gijų, kurios lyg siūlų pavidalo gobelenai kabėjo nuo lubų. Mudu su Timiu susižavėję bėgiojome ir landžiojome tarp tų įvairiaspalvių lietaus čiurkšlių. Agatos šis užsiėmimas visai netraukė, bet matydama, kad mes tuoj viską supainiosime, ji liepė mums pasitraukti į šalį ir viena nuėjo rinktis.

Pagaliau, apėję visus atpigintų prekių sandėlius ir prašmatniausius skyrius "Beno Franklino elektros mašinų" bei "Fantočini Pantomima" parduotuvėje, mes sukomplektavome savo pirkinį.

Niekuomet nesustojanti upė išnešė mus į priešingą krantą. Buvo jau vėlyva popietė...

Kokie visgi išmintingi buvo "Fantočini" darbuotojai...

Kodėl?

Jie privertė mus laukti.

Jie suprato, kad mes dar nenugalėti. Ne iki galo nugalėti, net ne iš dalies.

Ypač Agata, kuri vakarais atsigulusi nusisukdavo veidu į sieną ir vis čiupinėdavo apmušalų piešinius, tikriausiai regėdama juose savo širdgėlą. Kas rytą mes rasdavome ant sienų apmušalų vis naujas jos nagų žymes, mažyčius keistus siluetus, gražius ir kartu baisius. Kai kurie jų išnykdavo vos papūtus, kaip ledo gėlės ant žiemos lango. O kitų net ir skudurėliu negalėdavai nutrinti, kad ir kaip stengdavaisi.

O "Fantočini" tuo tarpu vertė mus laukti.

Taip mes praslankiojome visą birželį.

Taip prasėdėjome liepą.

Taip prabambėjome visą rugpjūtį, kol vieną dieną, rugpjūčio 29-ąją, Timotis staiga pasakė:

- Nujaučiu, kad šiandien...

Ir po pusryčių mes visi išėjome pasėdėti ant vejos.

Galbūt mes ką nors įtarėme iš vakarykščio tėvo pokalbio telefonu, o gal pastebėjome, kaip jis vogčia dirsčioja tai į dangų, tai į plentą, o paskui ir vėl panyra į save. O gal mus perspėjo vėjas, kuris visą naktį plaikstė užuolaidas virš mūsų lovų, siųsdamas paslaptingas telegramas.

Šiaip ar taip, mudu su Timočiu atsidūrėme vidury pievelės, o Agata pasislėpė priebutyje už snapučių vazonų apsimesdama, kad jai visai nesmalsu.

Mes nekreipėme į ją dėmesio. Abu supratome, kad jeigu išsiduosime ją pastebėję, ji pabėgs. Todėl tiesiog sėdėjome ir stebėjome dangų, kur nejudėjo niekas, tik paukščiai ir reaktyviniai lėktuvai aukštai virš debesų. Stebėjome plentą, kuriuo bet kuri iš tūkstančio mašinų galėjo netikėtai pristatyti mums Ypatingąją Dovaną... bet... nieko.

Vidurdienį mes išsitiesėme ant nugarų, kramsnodami žoleles...

Pirmą valandą Timočiui ėmė merktis akys.

Ir staiga tai įvyko - būtent tą akimirką, kai ir turėjo įvykti.

Sakytum, "Fantočini" darbuotojai žinojo mūsų įtampos ribą.

Visi vaikai yra lyg vabalai čiuožėjai. Jie diena iš dienos slysta pačiu vandens paviršiumi, nuolat persekiojami grėsmės įlūžti, pras-

megti, nugrimzti gilyn į save - o tada jau šauk nešaukęs, neprisišauksi.

Taigi tie žmonės tarsi suprato, kad mes daugiau nebegalime laukti, kad mūsų kantrybė tuoj trūks, tuoj, už minutės! už *sekundės!* ir tada viskas, galas, užmiršta!

Būtent tą akimirką, kartoju, tiksliai tą akimirką, kai mes pasiekėme įtampos ribą, debesys virš mūsų namo staiga prasivėrė, praleisdami sraigtasparnį, Apolono vežėčias, atriedančias mitologine padange.

Toji Apolono mašina greitai nusklendė žemyn, genama savo pačios sukelto vasariško vėjo, kurio karštos srovės vėsdamos šukavo mums plaukus, šiaušė antakius, pliaukšėjo kelnių klešnėmis mums per blauzdas, išskleidė lyg vėliavą Agatos plaukus priebutyje. Po minutėlės sraigtasparnis nusileido vidury vejos lyg didžiulis pamišęs kinrožės žiedas, pražiojo savo pilvą, išmetė ant žolės įspūdingo dydžio dėžę, ir tą pačią akimirką, nepasakęs nei labas, nei sudie, šovė atgal į dangų, plakdamas orą dešimčia tūkstančių pašėlusių mostų, pakrypo ant šono lyg koks dangiškas dervišas ir nulėkė tolyn pademonstruoti savo svaiginančio triuko kam nors kitam.

Kurį laiką mudu su Timočiu tiesiog stovėjome ir stebeilijomės į dėžę, bet paskui pamatėme laužtuvą, pritvirtintą prie neobliuotų pušinių lentų dangčio, stvėrėme jį ir puolėme laužti, girgždinti, plėšti lentas, vieną po kitos. Aš pastebėjau, kad Agata vogčia seka mus, ir pagalvojau: ačiū Dievui, ačiū Dievui, kad Agata nematė karsto, kai išėjo mama, jokios dėžės, jokių kapinių, jokios duobės, tik pamaldas didelėje bažnyčioje, jokios dėžės, jokios dėžės, panašios į *šitą...!*

Paskutinė pušinė lenta nulėkė šalin.

Mudu su Timočiu aiktelėjome. Agata, staiga atsidūrusi tarp mūsų, taip pat aiktelėjo.

Nes didžiulėje dėžėje iš neobliuotų pušinių lentų gulėjo puikiausias daiktas, apie kokį tik galėjai svajoti ar įsivaizduoti.

Dėžės viduje buvo geriausia dovana bet kuriam vaikui nuo septynerių iki septyniasdešimt septynerių metų.

Mes užgniaužėme kvapą. O paskui išleidome jį džiaugsmo ir susižavėjimo šūksniais.

Dėžės viduje buvo...

Mumija.

O tiksliau, dar tik mumijos karstas, sarkofagas!

- O, ne! - Timočio akys pritvinko laimės ašarų.

- Negali būti! - sumurmėjo Agata.

- Betgi yra, yra!

- Ji tikrai mūsų?

- Mūsų!

- Tai tikriausiai klaida!

- Taip, jie sugrįš ir pareikalaus grąžinti!

- O ne, nė už ką!

- Žiūrėkite, ar tai tikras auksas?! Tikri hieroglifai! Pačiupinėkite!

- Leisk *man!*

- Visai kaip muziejuje! Kaip muziejuje!

Mes šūkavome vienas per kitą. Atrodo, kelios ašaros nuriedėjo mano skruostais ir lietaus lašais užtiško ant sarkofago.

- Oi, nuplaus dažus!

Agata skubiai nušluostė nuo futliaro lašus.

O auksinė moters kaukė, išraižyta ant sarkofago dangčio, žvelgė aukštyn į mus su vos pastebima šypsena, ir tai buvo tarsi mūsų pačių džiaugsmo atšvaitas, mūsų staiga sukilusios meilės išpažinimas - meilės, kuri netikėtai išplaukė į saulėtą paviršių, nors mes manėme, kad ji jau amžiams nugrimzdo gelmėn.

Jos veidas buvo lyg saulė, iškalta gryniausiame aukse, saulė su dailia nosimi, su švelnia ir kartu tvirta burna. Bet svarbiausia, jos akys, įstatytos į akiduobes, spindėjo dangaus žydrumo, o gal ametisto ar jūros mėlynumo spalva, o gal jų visų trijų lydiniu. Jos kūną puošė liūtai, akys ir varnai, o rankos gulėjo sukryžiuotos ant auksinės krūtinės: viena auksinė pirštinė gniaužė rimbą, paklusnumo simbolį, o kita laikė fantastiško grožio vėdryno žiedą, reiškiantį paklusimą iš meilės, kai rimbas visai nereikalingas...

Mūsų akys smalsiai tyrinėjo hieroglifus, ir staiga mes supratome, visi trys vienu metu:

- Šitie ženklai, jie juk...!

- Taip, vištos pėdos!

- Paukščiai, gyvatės!

Tie hieroglifai nesekė Praeities pasakų.

Jie bylojo apie Ateitį.

Tai buvo pirmoji istorijoje karalienės mumija, kurios sarkofago rašmenys pasakojo apie tai, kas bus už mėnesio, kas bus kitamet, kas bus kitame *gyvenime!*

Ji negedėjo praėjusio laiko.

Ne. Ji sveikino ateinantį laiką, spindinčią monetą, jau nukaltą, jau laukiančią, kada ją ištrauks ir panaudos.

Mes suklupome ant kelių pagarbinti to būsimo laiko.

Rankos nedrąsiai siektelėjo sarkofago, iš pradžių viena, paskui kita, pirštai ėmė lytėti, čiupinėti, glostinėti mįslingus ženklus.

- Žiūrėkite, žiūrėkite, juk tai aš! Aš šeštoje klasėje! - sušuko Agata, kuri dabar buvo penktoje. - Matote mergaitę? Jos plaukai ir suknelė visai kaip mano!

- O čia štai aš dvyliktoje! - pareiškė Timotis, dar toks mažas, bet kas savaitę lipantis ant vis aukštesnių kojūkų, vis išdidžiau žirgliojantis jais po kiemą.

- O čia aš, - tyliai pratariau aš, - koledže. Štai tas vaikinukas su akiniais, jau šiek tiek priaugęs viršsvorio. Tikrai aš, velniai rautų! - Aš sukikenau.

Senelės sarkofagas bylojo apie būsimas žiemas, vėjavaikiškus pavasarius, rudenis su auksiniais, rudais ir variniais lapais-monetomis. O virš viso šito švietė jos pačios saulės simbolis, dievo Ra

dukters amžinasis veidas, negęstantis šviesulys virš mūsų horizonto, kelrodė žvaigždė mūsų gyvenimo kelyje.

- Oho! - vienu balsu sušukome mes perskaitę, o paskui dar sykį perskaitę savo likimo knygą, pasekę mįslingas savo gyvenimo ir meilės linijas, išvedžiotas visur aplinkui. - Ohoho!

O tada visai nesitardami, bet sutartinai, lyg keldami stalą kokiame spiritistiniame seanse, mes įsikibome į žvilgantį sarkofago dangtį, kuris nebuvo pritvirtintas jokiais vyriais, paprasčiausiai užvožtas kaip dubenėlis ant dubenėlio, ir nukėlėme jį į šalį.

O sarkofago viduje, be abejo, gulėjo tikra mumija!

Ji buvo labai panaši į atvaizdą dangtyje, tik dar gražesnė, dar geidžiamesnė, nes buvo žmogaus pavidalo, be to, apmuturiuota naujutėlaičiais drobiniais tvarsčiais, o ne senomis sudūlėjusiomis įkapėmis.

Mumijos veidą dengė tokia pati auksinė kaukė, tik ji buvo jaunatviškesnė už pirmąją ir kažkodėl, kad ir kaip bebūtų keista, atrodė išmintingesnė.

Drobinės juostos, veržiančios jos kojas bei rankas, buvo išrašytos trejopais simboliais: vieni buvo skirti dešimtmetei mergaitei, kiti devynmečiui berniukui, treti trylikamečiui paaugliui.

Po ritinį tvarsčių kiekvienam iš mūsų!

Mes apstulbę susižvalgėme ir staiga užsikvatojome.

Nė vienas to balsu nepasakėme - visgi nedera juoktis iš savo senelės - bet visi pagalvojome:

Ji tiesiog paskendusi mumyse!

Mes nesutrikome. Mums patiko šis "Fantočini" pokštas. Patys pagalvokite, argi ne puikus sumanymas - įtraukti vaikus į ceremoniją, leisti jiems patiems viską padaryti? Taigi mes stvėrėme už tvarsčių, kiekvienas už savo galo, ir suskatome vynioti stebuklingąjį serpantiną!

Veja netrukus virto drobės kalnu.

Sarkofage gulėjo moteris, laukdama savo valandos.

- O, ne! - staiga suklykė Agata. - Ji taip pat mirusi!

Ji šoko bėgti, bet aš ją pagavau.

- Kvaile tu! Ji nei gyva, nei mirusi. Kur raktelis?

- Raktelis?

- Tai žioplė, - pyktelėjo Timas. - Raktelis, kurį tau davė pardavėjas, kad ją prisuktum!

Bet Agata jau graibėsi pirštais ties palaidinės iškirpte, kur kabėjo galbūt būsimos naujos religijos simbolis. Nors ir kaip skeptiškai nusiteikusi, mūsų sesuo visą vasarą nešiojosi raktelį ant kaklo, pasikabinusi ant virvelės. Po akimirkos ji jau laikė raktelį prakaituotame delne.

- Nagi, - paragino Timotis, - kišk!

- *Kur?*

- Dėl Dievo meilės! Ten, kur sakė tas žmogus - į dešiniąją pažastį ar į kairiąją ausį. Duokš man!

Jis stvėrė raktelį ir dusdamas iš nekantrumo ir apmaudo, kad pats nežino, kur yra toji rakto skylutė, ėmė grabinėti po mumijos galvą ir krūtinę, baksnodamas rakteliu, kol pagaliau, gal instinktyviai, gal juokais, o gal iš nevilties dūrė pro paskutinį įkapių sluoksnį tiesiai į bambą.

Ir staiga: p i m m m m!

Elektrinė Senelė pramerkė akis!

Kažkas jos viduje suūžė, suzvimbė, tarsi Timas būtų pataikęs lazda į širšių lizdą.

- Oi, - aiktelėjo Agata, tik dabar supratusi, kad Timas pasikėsino į jos pareigas. - *Atiduok!*

Ji išplėšė raktą Timui iš rankos.

Senelės šnervės *krustelėjo!* Atrodė, ji tuoj iškvėps garų tumulą ar ugnies pliūpsnį!

- Ir aš noriu! - riktelėjau aš, čiupau raktą ir ...*pasukau!*

Gražiosios moters lūpos prasivėrė.

- Aš!

- Aš!

- Aš!

Staiga senelė atsisėdo.

Mes atšokome atatupsti.

Mes supratome, kad tai mes, mes, mes patys davėme jai gyvybę.

Ji gimė, ji *gimė!*

Senelė pasukiojo galvą, pamirksėjo akimis, prasižiojo. Ir pirmiausia, ką ji padarė...

Ji nusijuokė.

Ir mes, dar prieš akimirką traukęsi atbuli, dabar ėmėme linkti artyn, privilioti to netikėto garso, kaip vilioja apžavėtus žiūrovus gyvačių pilna duobė.

Tai buvo tikras juokas, sodrus ir širdingas. Jis nesityčiojo iš mūsų, jis sveikino mus. Jis tarsi sakė: šis jūsų pasaulis, aišku, yra keistas, laukinis, kartais tiesiog absurdiškas, bet vis dėlto jame galima gyventi. Aš neiškeisiu jo į jokį kitą. Neturiu jokio noro vėl užmigti ir grįžti ten, iš kur atėjau.

Senelė pabudo. Mes ją pažadinome. Ir jai beliko tik džiaugsmingai įžengti į gyvenimą.

Ir ji žengė. Ji išlipo iš sarkofago, nusimetė įkapes, žingtelėjo į priekį, delnu brūkštelėjo per drabužius, lygindama raukšleles, ir apsidairė aplinkui, tarsi ieškodama veidrodžio. Ir rado.

Savo atspindžius mūsų akyse.

Tikriausiai Senelei patiko tai, ką ji ten pamatė. Nes jos juokas virto nuostabos pilna šypsena.

Agata, pamačiusi ją gimstant, vėl paspruko į priebutį.

Elektrinė Būtybė apsimetė to nepastebėjusi.

Ji lėtai pasisuko į žalią veją palei ūksmingą gatvę, dairydamasi aplinkui savo naujomis akimis, o jos šnervės virpėjo, tarytum ji

iš tiesų traukė į plaučius orą. Ji atvirai gėrėjosi savo pirmąja diena Rojaus sode ir neketino sugadinti viso malonumo, atsikąsdama obuolio...

Senelės žvilgsnis įsmigo į mano brolį.

- Tu tikriausiai esi...?

- Timotis. Timas.

- O tu esi...?

- Tomas, - atsakiau aš.

Na, argi jie ne gudruoliai, tie žmonės iš "Fantočini"? Juk *jie* žinojo mūsų vardus. Ir *ji* žinojo. Bet Senelei buvo nurodyta apsimesti, kad ji nežino. Kad mes pasijustume mokytojais, kad patys atseit visko ją išmokytume - to, ką ji jau ir taip žinojo! Šauniai sugalvota.

- Atrodo, turėtų būti dar vienas berniukas? - paklausė moteris.

- Mergaitė! - šūktelėjo paniekos kupinas balsas iš priebučio.

- Ak, taip, mergaitė, vardu Alisija...?

- Agata! - Balse iš priebučio skambėjo teisuoliškas pyktis.

- Na, žinoma, Aldžernona.

- Agata! - Mūsų sesuo iškišo galvą ir vėl paslėpė išraudusį veidą.

- Agata, - pakartojo moteris - meiliai, bet ne per daug jausmingai. - Ką gi, Agata, Timoti, Tomai, leiskite man *pasižiūrėti* į jus.

- Ne, - sušukome mudu su Timu, - tai tu leisk mums pažiūrėti į tave. Oho...

Žodžiai užstrigo mums gerklėse.

Mes priėjome arčiau.

Mes lėtai apėjome aplink Senelę, sukdami ratu palei jos teritorijos ribas. O jos teritorija baigėsi ten, kur jau nebesigirdėjo šilto vasariško bičių avilio dūzgimo. Nes būtent tokį garsą skleidė mūsų Senelė. Tai buvo jos išskirtinė ypatybė. Su ja visada būdavo vasara, ankstyvas liepos rytas, kai pasaulis nubunda tobuloje harmonijoje, kai viskas aplinkui suderinta, viskas proporcinga. Netgi dar neatmerkęs akių, jau žinai, kad diena bus būtent tokia. Nori, kad dangus būtų tavo mėgstamiausios spalvos - jis toks ir bus. Nori, kad saulė, prasiskverbusi pro medžių lapus, nunertų ant vešlios pievos kilimą iš šviesos ir šešėlių raštų - ji nuners. Bitės, pakirdusios anksčiausiai už visus, jau spėjo išlėkti ir parlėkti, vėl išlėkti į lankas ir sugrįžti auksiniais skraidančiais pūkeliais, pasipuošusios žiedadulkių epoletais, varvindamos žemėn nektarą. Girdi, kaip jos lekia? pakimba ore? šneka savąja šokio kalba? pasakoja, kur ieškoti tų saldžiųjų gumų, to sirupo, nuo kurio lokiai ima šėlti ir trypti nerangius džiaugsmo šokius, nuo kurio berniukai raičiojasi sultyse, apie kurias nekalbama, o mergaitės pašokusios iš lovų akies krašteliu žvilgčioja į savo nuogus glotnius lyg delfinų kūnus, švytinčius šiltame ore, amžiams sustingusius veidrodžio stiklo žybtelėjime.

Štai tokias mintis žadino mumyse mūsų elektroninė draugė tą ypatingąjį vidurdienį ant vešlios vejos.

Ji traukė mus, viliojo, kerėjo, versdama šokti aplink ją ratu, ragindama prisiminti tai, ko neįmanoma prisiminti - tokia reikalinga mums, ypač dabar, kai jau paragavome jos dėmesio.

Mums - tai Timočiui ir man.

Agata vis dar slėpėsi priebutyje.

Bet jos galva lyg gėlės žiedas kyšojo virš turėklų, o akys sekė viską, ką mes darėme ir ką kalbėjome.

O kalbėti pirmasis pradėjo Timas, pagaliau iškvėpęs:

- Akys.... tavo *akys*...

Jos akys buvo nepaprastai gražios.

Dar gražesnės už dangaus žydrumo akis ant sarkofago dangčio ir ant kaukės, kuri dengė jos sutvarstytą veidą. Pačios nuostabiausios akys pasaulyje žvelgė į mus, ramiai švytėdamos.

- Tavo akys, - iškvėpė Tomas, - yra *lygiai* tokios pat spalvos kaip...

- Kaip kas?

- Kaip mano mėgstamiausi stikliniai rutuliukai.

- Argi gali būti kas nors gražiau už stiklinius rutuliukus? - paklausė Senelė.

Atsakymas buvo vienareikšmis: negali.

Senelės žvilgsnis nusklendė skaidriu oru, slysdamas mano ausimis, nosimi, smakru.

- Na, o tu, ponaiti Tomai?

- Ką aš?

- Ar mudu būsime draugai? Pats supranti, mudu turime būti draugai, jei ketiname kitamet gyventi po vienu stogu...

- Aš... - pradėjau aš ir nutilau.

- Tu, - tarė Senelė, - esi kaip tas šunelis, kuriam baisiausiai norisi loti, bet dantys sulipę. Ar esi kada davęs šuniui tąsių saldainių? Tai labai juokinga, bet kartu ir liūdna. Juokiesi, bet nekenti savęs už tai, kad juokiesi. Verki, puoli gelbėti šunelio ir vėl juokiesi, kai pagaliau pasigirsta pirmas amtelėjimas.

Aš trumpai amtelėjau nusijuokdamas: prisiminiau tą šunelį ir tą dieną, kai sušėriau jam tąsų saldainį.

Senelė pasisuko ir pamatė mano senąjį aitvarą, gulintį ant žolės. Ji iš karto suprato, kas negerai.

- Virvelė nutrūkusi. Ne. Pasimetė pati ritė su virvele. O be jos aitvaro nepaleisi. Tuoj, pažiūrėsime.

Senelė pasilenkė. Mes nežinojome, ką ir begalvoti. Ar gali robotas paleisti mums aitvarą? Senelė atsitiesė, laikydama aitvarą rankose.

- Lėk, - tarė ji aitvarui lyg paukščiui.

Ir aitvaras nulėkė.

Vienu grakščiu, plačiu mostu Senelė paleido jį pavėjui.

Ji ir aitvaras buvo nedaloma visuma.

Nes nuo Senelės smiliaus galo iki aitvaro rėmo tęsėsi plonytis spindintis siūlas, vos įžiūrimas lyg voratinklio gija ar meškerės va-

las, kuris leido aitvarui pakilti per šimtą, ne, per tris šimtus, ne, per tūkstantį pėdų nuo žemės, į svaigias vasaros aukštybes.

Timotis šaukė. Agata, plėšoma prieštaringų norų, taip pat šūktelėjo nuo prieangio. O aš, suaugęs trylikametis, nors ir kaip stengiausi atrodyti abejingas, vis tįsau į aukštį, tįsau ir jutau, kaip veržiasi šūksnis iš mano plaučių, kol jis galiausiai išsiveržė. Aš šūkalojau ir vapėjau kažką apie tai, kaip *aš* norėčiau turėti tokį pirštą, iš kurio kaip iš ritės galėčiau leisti virvelę, ir mano aitvaras pakiltų aukštai aukštai į dangų.

- Jei manai, kad tai aukštai, - atsiliepė mūsų Elektroninė Būtybė, - žiūrėk, kas bus toliau!

Skaidri virvelė sušnypštė, sugaudė, sušvilpė, uždainavo. Aitvaras pakilo į orą dar per tūkstantį pėdų, paskui dar per tūkstantį, kol iš jo liko tik raudonas konfeti taškelis. Ten jis smagiai žaidė su vėjais, nešiojančiais apie pasaulį reaktyvinius lėktuvus ir keičiančiais orą kitame būties lygmenyje...

- Tai neįmanoma! - sušukau aš.

- Įmanoma. - Senelė ramiai stebėjo, kaip iš jos piršto tįsta nesibaigiantis siūlas. - Tai netgi visai paprasta. Specialus skystis piršto viduje, visai kaip voro liaukose. Ore jis sustingsta, ir štai jums tvirtas siūlas...

Kai aitvaras tapo mažesnis už taškelį, mažesnis už dulkelę ties dievų akiračio riba, kaip sako senieji išminčiai, Senelė, net negrįžtelėjusi per petį, net nežvilgtelėjusi priebučio pusėn, kad neįžeistų žvilgsniu, staiga paklausė:

- O tu, Abigaile?

- Agata! - atrėžė piktas balsas.

O išmintingoji moterie, tu sugebėdavai nekreipti dėmesio į akimirkos pykčius!

- Agata, - pakartojo Senelė, ne per daug globėjiškai, ne per daug nerūpestingai - maždaug per vidurį. - Kaipgi man su tavimi susidraugauti?

Kalbėdama Senelė nutraukė siūlą, triskart apvyniojo jį man apie pirštą, ir aš staiga pasijutau pririštas prie dangaus ilgiausia, kartoju, ilgiausia žmonijos istorijoje aitvaro virve! Galiu įsivaizduoti, kas bus, kai parodysiu ją savo draugams! - pamaniau. Jie pažaliuos! Jie taps žali kaip neprinokę obuoliai!

- Kaip, Agata?

- Niekaip! - atsakė Agata.

- Niekaip... - pakartojo aidas.

- Betgi turi būti kažkoks būdas...

- Mes niekada nesusidraugausime! - pareiškė Agata.

- Niekada nesusidraugausime... - atsiliepė aidas.

Mudu su Timočiu krūptelėjome. Iš kur sklinda tas aidas? Net Agata nustebusi kilstelėjo antakius virš priebučio turėklų.

Mes atsigręžėme ir pamatėme.

Senelė stovėjo, sudėjusi delnus lyg jūros kriauklę, ir iš tos kriauklės sklido aidas.

- Niekada... nesusidraugausime...
Ir dar kartą vos girdimas, tilstantis "...draugausime..."
Mes pakreipėme galvas įsiklausydami.
Tai yra mudu su Timočiu pakreipėme galvas.
- Ne! - išrėkė Agata, puolė į namo vidų ir užtrenkė paskui save duris.
- Draugausime... - atkartojo aidas iš rankų kriauklės. - Ne.
Ir kažkur toli, kažkokios vidinės jūros pakrantėje, tyliai pokštelėjo uždaromos durys.
Tokia buvo pirmoji diena.

Paskui buvo antroji diena, žinoma, ir trečioji, ir ketvirtoji. Senelė skriejo milžinišku ratu, mudu su Timočiu, jos planetos, sukomės apie centrinę šviesą, o Agata pamažu, palengva artėjo link mūsų, jei ne bėgioti su mumis, tai bent vaikščioti, jei ne girdėti, tai bent klausytis, jei ne matyti, tai bent stebėti, jei ne paliesti, tai bent siekti.

Šiaip ar taip, po pirmos savaitės ji jau nebesislėpdavo nuo mūsų, bet stoviniuodavo tarpduryje ar sėdėdavo krėsle kiek tolėliau po medžiais, o jei mes eidavome iškylauti, sekdavo iš paskos, atsilikusi per dešimt žingsnių.

O Senelė? Ji tiesiog laukė. Niekada neragindavo Agatos, net nemėgino jos skubinti. Senelė ramiai sau ruošė valgį, kepė abrikosų pyragus, o paskui nerūpestingai palikdavo maistą tai šen, tai ten, lyg masalą smaližėms mergaitėms. Po valandos lėkštelės tikrai būdavo tuščios, pyragėliai ir bandelės suvalgyti, o Agata, aišku, be jokių ačiū ir panašiai čiuoždavo žemyn laiptų turėklais su trupinių ūsais ant viršutinės lūpos.

Na, o mudu su Timu... Mes nuolat vydavomės savo Elektrinę Senelę į kalvos viršūnę, o kai pagaliau užkopdavome ant keteros, ji jau būdavo šlaito apačioje ir kviesdavo mus žemyn.

O nuostabiausia, keisčiausia, puikiausia ir žaviausia buvo tai, kad Senelė visiems mums skirdavo vienodai dėmesio.

Ji klausydavosi, ji iš tiesų klausydavosi visko, ką mes sakydavome, ji įsimindavo kiekvieną skiemenį, žodį, sakinį, mintį ar beprotišką idėją. Mes žinojome, kad joje saugomos visos mūsų dienos ir kad panorėję bet kuriuo metu galime sužinoti, ką pasakėme X dieną, X valandą, X sekundę; tereikia nurodyti tą X, ir Senelė tučtuojau išpyškins arba komiškai sudainuos, jei bus toks pageidavimas, ką mes tuo metu darėme ar sakėme.

Kartais mums šaudavo į galvą ją patikrinti. Sykį kažką entuziastingai taukšdamas apie nieką, aš staiga nutilau, įsmeigiau akis į Senelę ir paklausiau:
- Ką aš dabar pasakiau?
- Tu a-a...
- Nagi, nagi, sakyk!

- Atrodo, - Senelė suskato naršyti po savo rankinę, - atrodo, turėtų būti čia. - Ir ištraukusi kažką iš rankinės gelmių, ištiesė man.

- Vaje, tai juk kiniškas "likimo sausainis"!

- Ką tik iškeptas, dar karštas. Pralaušk jį!

Sausainis beveik degino rankas. Aš pralaužiau kevalėlį ir iškrapščiau iš vidaus šiltą popieriaus ritinėlį, kur buvo parašyta:

- "... viso Vakarų regiono dviračių čempionatas! Ką aš dabar pasakiau? Nagi, nagi, sakyk!"

Aš net išsižiojau.

- Kaip tu tai *padarei?*

- Tai mano maža paslaptis. Vieninteliai kiniški "likimo sausainiai", pranašaujantys Tai, Kas Ką Tik Buvo. Nori dar vieno?

Aš pralaužiau antrąjį sausainį ir perskaičiau:

- "Kaip tu tai padarei?"

Tada susigrūdau sausainius kartu su rašteliais į burną ir eidamas sukramčiau.

- Na?

- Tu talentinga kepėja, - atsakiau.

Ir mes juokdamiesi nubėgome toliau.

Ir tai buvo dar viena nuostabi mūsų Senelės savybė.

Ji mokėjo *vytis.*

Senelė niekada nesistengdavo laimėti lenktynes, niekada neišsiverždavo į priekį - tiesiog risnodavo iš paskos, kad neužgautų berniukiškos savimeilės. Jeigu mergaitė lenkia tave ar skuodžia šalia, tai sunku ištverti. Bet mergaitė, atsilikusi per porą žingsnių - tai visai pakenčiama.

Mudu su Senele dažnai šitaip bėgiodavome, aš priekyje, ji iš paskos, plepėdami po mylią per minutę.

Bet dabar turiu jums atskleisti pačią puikiausią mūsų Senelės ypatybę.

Aš galėjau jos taip niekada ir nepastebėti, jei nebūčiau padaręs keleto Senelės nuotraukų, o paskui palyginęs jas su Timočio darytomis nuotraukomis.

Pamatęs tas nuotraukas, iššokusias iš mūsų žaibiškųjų "Braunių", tučtuojau pasiunčiau besispyriojančią Agatą dar sykį nufotografuoti Senelę.

Tada susirinkau visus Senelės atvaizdus ir užlipau į antrą aukštą. Man reikėjo pagalvoti. Aš niekada nepasakojau Timočiui ir Agatai, ką jose pamačiau. Nenorėjau sumenkinti atradimo žavesio.

Nuėjęs į savo kambarį, išdėliojau nuotraukas priešais save ir ėmiau samprotauti:

- Kiekvienoje nuotraukoje Senelė atrodo *kitokia!*

- Kitokia? - paklausiau savęs.

- Būtent. Štai, žiūrėk.

Aš sukeičiau nuotraukas vietomis.

- Štai Senelė šalia Agatos. Ir čia ji panaši į... Agatą!

- O čia, greta Timočio, ji panaši į Timotį!

- O šitoje, paskutinėje nuotraukoje, kur ji bėga su manimi, o dangau! ji tokia pat baisi, kaip ir *aš!*

Aš priblokštas atsisėdau. Nuotraukos pabiro ant grindų.

Aš puoliau jas rinkti, dėlioti, kaitalioti vietomis, sukioti aukštyn kojomis ir atgal. Taip. Kad tave šunys, taip!

O, mūsų protingoji Senelė!

O, gudrieji "Fantočini" lėlininkai!

Gudresni už gudriausius, geresni už geriausius, kilnesni už kilniausius...

Netardamas daugiau nė žodžio, aš atsistojau ir nulipau laiptais žemyn, kur Agata su Senele taikiai sprendė algebros namų užduotis. Na, jei ne taikiai, tai bent jau atviro karo požymių nesimatė. Senelė vis dar laukė, kol Agata ateis į protą. Ir niekas nežinojo, kurią dieną ir kuriais metais tai įvyks ir kaip padaryti, kad toji diena ateitų greičiau. O tuo tarpu...

Man įžengus į kambarį, Senelė atsisuko. Aš sekiau jos veido išraišką stebėdamas, kaip ji atpažįsta mane. Ar tik man nepasirodė, kad jos akių spalva šiek tiek, vos pastebimai pasikeitė? Ir kad po plonyte oda šiek tiek smarkiau supulsavo kraujas, ar ką jie ten pila į robotų vidų, plūstelėdamas į skruostus ir lūpas? Aš, matote, esu iš prigimties raudonskruostis. Ar tik Senelė nemėgina tapti panaši į mane, man pasirodžius kambaryje? O jos akys? Stebėdamos dirbančią Agatą-Abigailę-Aldžernoną, jos lyg ir buvo žydros kaip Agatos, o ne mėlynos kaip mano.

Bet labiausiai mane domino, ar tomis akimirkomis, kai Senelė kreipdavosi į mane sakydama: "Labas vakaras" arba "Ar jau paruošei namų darbus, mano berniuk?" - jos skruostikauliai nekilstelėdavo po veido oda, suteikdami veidui kitokią rasinę formą?

Mat, reikia pasakyti, mes šeimoje esame trijų rūšių. Agata su savo ilgais arkliškais kaulais - tipiška anglė, kuri užaugusi medžios lapes; ji paveldėjo iš tėvo grynaveislio žirgo žvilgsnį, prunkštimą, nartų būdą ir kūno sudėjimą. Jos kaukolė ir dantys grynai angliški, jei tik marga mūsų salos istorija leidžia kalbėti apie rasės grynumą.

Timotis jau kitoks: jo gyslomis teka itališkas kraujas, paveldėtas iš mamos, kurios mergautinė pavardė buvo Mariano. Mūsų Timas tamsiaodis, tamsiaplaukis, smulkių kaulų ir liepsningomis akimis, kurios kada nors pavers pelenais ne vienos damos širdį.

O štai aš esu slavas. Būtent savo tėvo senelio motinai, kadaise atvykusiai iš Vienos, turėčiau būti dėkingas už aukštus amžinai įraudusius skruostikaulius, įdubusius smilkinius, iš kurių gali vyną semti, ir plačią lyg stepių klajoklio nosį, kuri, nors ir pasislėpusi už šeimos pavardės, visgi atrodė labiau totoriška negu škotiška.

Taigi, patys suprantate, aš lyg užkerėtas stebėdavau Senelę, mėgindamas įžiūrėti, kaip keičiasi jos veidas: kalbant su Agata, jos skruostikauliai ištįsdavo lyg arklio, šnekant su Timočiu, jos profilis užaštrėdavo lyg lenktasnapio florentietiško varno, o kai pasisukdavo į mane, nematomi plastikiniai iškilumai virš skruostų stai-

ga išryškėdavo, ir prieš mane jau stovėdavo pati Jekaterina Didžioji.

Aš niekada nesužinosiu, kaip "Fantočini" pavyko pasiekti tokių neįtikėtinai subtilių transformacijų, bet aš ir nenoriu žinoti, niekada nenorėjau. Man buvo gana nuolat matyti šilumą ir meilę kiekviename Senelės judesyje, kiekviename kūno kryptelėjime, kiekviename žvilgsnyje: nematomos jos veido detalės, konstrukcijos, mazgai, nosies pagrindas, skulptūriškas smakras, žodžiu, viskas buvo pagaminta iš plastiško metalo, minkšto kaip vaškas, visuomet šilto, nuolat kintančio - taip, kad išreikštų meilę. Tai buvo kaukė, bet kiekvienam iš mūsų - vis kita. Šai ji eina per kambarį, lengvai paliečia vieną vaiką, o po jos veido oda jau vyksta stebuklingi pokyčiai, ir kol ji pasiekia kitą vaiką, pavirsta tikra *to* vaiko motina, žvelgiančia į savo kūdikį tokiu pačiu kaip jo veidu.

Na, o jeigu mes *visi* trys būdavome drauge ir tarškėdavome vienu metu, vienas per kitą? Ką gi, tada tie paslaptingi, stebuklingi pokyčiai būdavo visai nežymūs, visai nepastebimi. Ir tik aš, vyriausiasis, juos matydavau, nes tyčia juos sekdavau, nepaliaudamas žavėtis.

Man niekada nesinorėjo patekti kitapus šių magiškų scenų. Man buvo gana pačių iliuzijų. Man buvo nesvarbu, kad Senelės meilė tėra tik cheminės reakcijos rezultatas. Svarbu, kad jos skruostus užlieja pasitenkinimo raudonis, akys žaižaruoja ir švyti, rankos tiesiasi į mus, apkabina, priglaudžia...

Visus mus, išskyrus Agatą, kuri spyriojosi iki pat galo.

- Agamemnona... - šaukdavo Senelė.

Tai jau tapo įprastu žaidimu. Net Agata nebepykdavo, tik apsimesdavo, jog pyksta. Tomis akimirkomis ji jausdavosi pranašesnė už tariamai tobulą mašiną.

- Agamemnona! - sykį niekinamai prunkštelėjo ji. - Kokia gi tu k...

- Kvaiša? - paklausė Senelė.

- Aš šito nesakau.

- Bet galvoji, mano brangioji Agonista Agata... Deja, aš turiu begalę trūkumų, o didžiausias iš jų tai, kad nuolat maišau vardus. Tomą pavadinu Timu, o Timotį tai Tobiju, tai Tomatu...

Agata nusijuokė. Ir tada Senelė padarė vieną iš savo labai retų klaidų. Ji ištiesė ranką ir švelniai patapšnojo mūsų seseriai per petį. Agata-Abigailė-Alisa pašoko lyg įgelta.

Agata-Agamemnona-Alkibiada-Alegra-Aleksandra-Alison spruko į savo kambarį.

- Man atrodo, - vėliau pareiškė Timotis, - ji taip elgiasi todėl, kad Senelė jai pradeda patikti.

- Plepalainė, - atšoviau aš.

- Iš kur prisirinkai tokių žodelyčių?

- Vakar vakare Senelė skaitė man Dikensą. Plepalainė. Šuns poteriai. Niekai. Prakeikimas. Kad tave šunys. Tu per daug protingas savo amžiui, brolau Timai.

- Aha, protingas. Čiagi ir kvailiui aišku - kuo labiau Agata myli Senelę, tuo labiau nekenčia pati savęs už tai, kad ją myli. O kuo labiau visa šita painiava ją gąsdina, tuo labiau ji nekenčia Senelės.

- Argi galima sykiu mylėti ir neapkęsti?

- Tai kvailys. Aišku, galima.

- Šitaip galima ir visai susipainioti. Mano manymu, pradedi nekęsti žmogaus tada, kai jo akivaizdoje jautiesi nuogas, ta prasme, permatomas, aiškus kaip ant delno. Taip jau yra gyvenime. Negali tiesiog mylėti žmogaus, turi MYLĖTI su begale šauktukų.

- O tu taip pat per daug protingas - kaip tokiam kvailiui, - nusišaipė Timas.

- Didžiai dėkingas.

Ir aš nuėjau stebėti, kaip Senelė vėl atsitraukia į pradinę poziciją dvikovoje su mergaite kuo-ji-vardu...

O kokie pietūs būdavo mūsų namuose!

Ką jau ten pietūs! Kokie priešpiečiai, kokie pusryčiai!

Tai visuomet būdavo kažkas nauja, tačiau visuomet atrodydavo, kad šį patiekalą mes kažkada jau ragavome - dar viena efektinga "Fantočini" gudrybė. Senelė niekada neklausdavo mūsų, ką gaminti pusryčiams ar pietums, nes vaikai niekuomet nežino, ko nori, o jeigu jiems pats iš anksto pasakai, ką gaminsi, tuoj puola prieštarauti. Visi tėvai gerai žino, kaip sunku kasdien kovoti šį tylų karą ir kasdien laimėti. O mūsų Senelė mokėdavo laimėti, nesipuikaudama savo pergale.

- Paslaptingieji Pusryčiai Numeris Devyni, - sakydavo ji, statydama dubenį ant stalo. - Tikras jovalas, bijau, kad nenorėsite net paragauti, aš pati virdama vos neapsivėmiau!

Ir mes, mintyse stebėdamiesi, ar gali robotą pykinti, nekantriai laukdavome, kada galėsime pradėti tuštinti lėkštes.

- Nevalgomieji Priešpiečiai Numeris Septyniasdešimt Septyni, - pranešdavo Senelė. - Pagaminti iš plastikinių maišelių, petražolių ir kramtomosios gumos nuo teatro kėdžių dugnų. Pavalgę būtinai išsivalykite dantis, antraip visą dieną jausite burnoje nuodų skonį.

Ir mes pešdavomės tarpusavyje dėl papildomos porcijos.

Kai ateidavo metas valgyti, net Abigailė-Agamemnona-Agata prislinkdavo arčiau ir sukdavo ratus aplink stalą. O tėtis labai greitai priaugo trūkstamus dešimt svarų, ir jo skruostai pagaliau atgavo sveiką spalvą.

Kai Agata neateidavo valgyti, Senelė palikdavo padėklą su pietumis jai prie durų, įsmeigusi į keptą obuolį vėliavėlę su kaukole ir sukryžiuotais kaulais. Užtekdavo tik pastatyti padėklą ant grindų, ir po minutės jis išnykdavo.

Kartais Abigailė A. Agata vis dėlto pasirodydavo per pietus: prišokdavo prie stalo, kaptelėdavo porą trupinių nuo lėkštės ir vėl lėkdavo lauk.

- Agata! - šaukdavo tada tėtis.

- Ne, nereikia, - sakydavo Senelė. - Kada nors ji vis tiek ateis ir atsisės prie stalo.

- Kas gi jai darosi? - kartą neištvėręs paklausiau aš.

- Ji visai kvaištelėjo, štai kas, - pareiškė Timotis.

- Ne, ji bijo, - atsakė Senelė.

- Tavęs? - nustebau aš.

- Ne tiek manęs, kiek to, ką aš galiu *padaryti*, - paaiškino ji.

- Tu juk nepadarysi jai nieko blogo.

- Taip, bet Agata tuo netiki. Turime palaukti, kol ji supras, kad jos baimė neturi pagrindo. Jeigu paaiškės, kad aš klystu, ką gi, tokiu atveju aš pati save išmesiu į sąvartyną.

Už durų pasigirdo prislopintas kikenimas - Agata slėpėsi koridoriuje.

Prikrovusi visiems pilnas lėkštes, Senelė atsisėdo gale stalo priešais tėvą ir apsimetė, kad valgo kartu su mumis. Aš taip niekada ir neišsiaiškinau, nenorėjau aiškintis, ką ji paskui darydavo su prarytu maistu. Senelė buvo burtininkė. Maistas tiesiog pranykdavo joje.

Sykį mums valgant, tėvas nustebęs šūktelėjo:

- Kartą aš jau valgiau šį patiekalą! Paryžiuje, mažame restoranėlyje šalia Les Deux Magots, prieš dvidešimt, ne, prieš dvidešimt penkerius metus! - Ir jo akys netikėtai pritvinko ašarų.

- Kaip tau pavyksta tai padaryti? - galiausiai paklausė jis, nuleisdamas šakutę bei peilį ir įdėmiai žvelgdamas per stalą į tą nuostabųjį kūrinį, mašiną... o gal *moterį?*

Senelė atlaikė jo žvilgsnį ir mūsų žvilgsnius, paprasčiausiai priimdama juos, kaip priimamos dovanos.

- Aš esu gavusi daug visokiausių dalykų, kad galėčiau atiduoti juos jums, - švelniai atsakė ji. - Aš pati *nesuvokiu,* jog duodu, bet procesas vis tiek vyksta. Jūs klausiate, kas aš tokia? Aš mašina. Betgi jūs ir patys suprantate, kad mašina mašinai nelygu, ar ne tiesa? Aš esu visi tie žmonės, kurie mane sugalvojo, sukūrė ir paleido į pasaulį. Taigi aš esu žmonės. Aš esu tai, kuo jie norėjo būti, bet netapo, ir todėl sukūrė didelį vaiką, stebuklingąjį žaislą, įkūnijusį jų svajones.

- Keista, - tarė tėtis. - Kai aš buvau vaikas, visi protestavo prieš mašinas. Mus tikino, kad mašinos žalingos, kad jos neša vien blogį, kad jos gali nužmoginti žmogų...

- Taip, kai kurios mašinos išties žalingos. Tai priklauso nuo to, kokiam tikslui jos sukurtos. Nuo to, kokiam tikslui jos naudojamos. Spąstai lokiams - taip pat mašina, paprasčiausias mechanizmas, pritaikytas stverti, laikyti, luošinti. Šautuvas irgi yra mašina, mašina, kuri žeidžia ir žudo. Bet aš juk ne spąstai. Ir ne šautuvas. Aš esu robotas senelė, vadinasi, daugiau negu mašina.

- Kaip gali būti daugiau, negu atrodai?

- Žmogus niekada neprilygsta dydžiu savo idėjai. Iš to išplaukia, kad mašina, įkūnijanti idėją, yra didesnė už žmogų, ją sukūrusį. Ir kas gi čia bloga?

- Man visai galva apsisuko, - pareiškė Timotis. - Paaiškink iš naujo.

- O, dangau, - atsiduso Senelė. - Negaliu pakęsti filosofinių diskursų ir ekskursų į estetikos sritį. Na, gerai, paaiškinsiu kitaip. Žmogus meta šešėlį ant vejos, teisingai, ir tas šešėlis vis tįsta. Ir žmogus visą gyvenimą stengiasi atitikti savo šešėlį. Bet šešėlis visada ilgesnis. Tik patį vidurdienį tu gali apsiauti savo paties šešėlio batus, užsivilkti savo puikiausią šešėlinį kostiumą, bet tik kelioms minutėms. Tačiau dabar, mūsų amžiuje, mes turime galimybę įgyvendinti savo Puikiąsias Idėjas, įkūnydami jas mašinose. Ir todėl mašinos tampa daugiau negu mašinomis. Ar aišku?

- Kol kas aišku, - atsiliepė Timas.

- Na, argi kino kamera ir projektorius nėra daugiau negu mašinos? Tai daiktai, mokantys sapnuoti. Kartais tai gražūs sapnai, kartais baisūs. Būtų neteisinga vadinti juos tiesiog mašinomis, neįvertinant jų privalumų.

- *Supratau*! - šūktelėjo Timas ir nusijuokė, patenkintas savo supratingumu.

- Jei taip, - įsiterpė tėvas, - tave tikriausiai sukūrė žmogus, mylėjęs mašinas ir nekentęs žmonių, tvirtinusių, jog visos mašinos blogos ir žalingos.

- Teisingai, - sutiko Senelė. - To žmogaus vardas - Gvidas Fantočinis. Jis išaugo tarp mašinų. Ir daugiau nebegalėjo taikytis su klišėmis ir šablonais.

- Klišėmis ir šablonais?

- Su tomis melagystėmis, kurias kalba žmonės, mėgindami pateikti jas kaip absoliučias tiesas. Žmogus negali skraidyti. Tai buvo šabloninė tiesa, kalama žmonėms į galvas tūkstančius metų, ir tik prieš keletą dešimtmečių paaiškėjo, kad tai melas. Žemė yra plokščia; jei atsistosi ant jos krašto - nukrisi, ir tave prarys drakonas. Taip pat kadaise buvęs populiarus melas, kurį paneigė Kolumbas. Na, o kiek kartų per savo gyvenimą jūs girdėjote sakant, kokios žiaurios, nežmoniškos yra mašinos? Kiek protingų, mielų žmonių jums porino tą pačią nuvalkiotą tiesą, kuri iš tiesų yra grynas melas? Atseit, visos mašinos yra šaltos, bukos, nuožmios.

Šiame tvirtinime yra dalelė tiesos. Bet tik dalelė. Gvidas Fantočinis tai suvokė. Ir tas suvokimas išvedė jį iš proto, kaip ir daugelį panašių žmonių. Jis galėjo, aišku, ir likti bepročiu iki pat savo dienų galo, bet jis padarė tai, ką privalėjo padaryti: jis ėmėsi kurti mašinas, įrodančias anos įsišaknijusios melagystės nepagrįstumą.

Fantočinis žinojo, kad mašinoms svetimos moralės sąvokos: jos negali būti nei geros, nei blogos. Bet nuo to, kaip ir kam jūs kursite mašinas, priklausys, geri ar blogi bus žmonės, kurie jomis naudosis - vyrai, moterys ir vaikai. Pavyzdžiui, automobilis: buka nenuspėjama metalo krūva netikėtai tapo didžiausiu žmonių sielų tvirkintoju žmonijos istorijoje. Jis paverčia berniuką-vyrą fanatiku, užvaldytu nepasotinamos griovimo aistros, trokštančiu galios. Argi tie, kurie kūrė automobilius, norėjo šito? Bet taip jau atsitiko.

Senelė apėjo aplink stalą, vėl pripildydama mūsų stiklines tyro šalto mineralinio šaltinio vandens iš savo kairiosios rankos smiliaus.

- Todėl žmonėms reikalingos kitokios mašinos, kompensuojančios tų pirmųjų padarytą žalą. Mašinos, metančios didingus šešėlius ant žemės, skatinančios žmones parungtyniauti su jomis, tapti tokiais pat didingais. Mašinos, kurios lyg milžiniškos dailios žirklės apkarpo žmonių sielas, suteikdamos joms tobulesnę formą, pašalindamos nereikalingus dyglius, ragus ir kanopas. O tam reikalingi pavyzdžiai.

- Pavyzdžiai? - paklausiau aš.

- Kiti žmonės, iš kurių galima mokytis. Ir jeigu jūs, berniukai, elgsitės pakankamai gerai ir pakankamai ilgą laiką, galutinai nusišersite ir daugiau nebebūsite panašūs į piktas klastingas beždžiones.

Senelė vėl atsisėdo už stalo.

- Žmonėms tūkstančius metų reikėjo karalių, dvasininkų, filosofų, žodžiu, pavyzdžių, į kuriuos būtų galima žiūrėti ir sakyti: "Jie tokie puikūs, norėčiau ir aš toks būti. Reikia mokytis iš jų dorybės ir kilnumo". Tačiau net garbingiausieji iš dvasininkų, doriausieji iš filosofų yra tik žmonės, ir jie taip pat klysta, praranda pasitikėjimą ir malonę. Nusivylę žmonės pasiduoda skeptiškoms nuotaikoms ar, dar blogiau, tampa pasyviais cinikais, tada gėriui tenka trauktis ir blogis keliauja per pasaulį septynmyliais žingsniais.

- O tu, tu, žinoma, niekada neklysti, tu tobula, tu geriausia už visus!

Balsas atsklido iš koridoriaus tarp virtuvės ir valgomojo, kur, kaip mes jau žinojome, stovėjo Agata, prisispaudusi prie sienos, ir girdėjo kiekvieną Senelės žodį.

Senelė net negrįžtelėjo į tą pusę ir toliau ramiai kalbėjo, kreipdamasi į mus, sėdinčius prie stalo:

- Ne, aš nesu tobula, nes kas gi yra tobulumas? Bet aš žinau viena: būdama mechaniniu žaislu, aš negaliu nusidėti, negaliu būti godi, pavydi, klastinga ir smulkmeniška, manęs neįmanoma papirkti. Aš nesiekiu valdžios dėl valdžios. Greitis nevaro manęs iš proto. Aš nesiblaškau po visą pasaulį, siekdama patenkinti seksualinį potraukį. Todėl aš turiu begalę laiko, net daugiau, negu reikia, rinkti informaciją apie žmogaus idealą ir išsaugoti tą idealą savo atmintyje, išlaikyti nesuteptą, vientisą, nepakitusį. Tik pasakykite man, kokia vertybė jus domina, koks Idealas jus traukia. Ir aš surinksiu, sukaupsiu, įvertinsiu ir įsiminsiu viską, kas gali būti jums naudinga. Pasakykite man, kokie jūs norite būti: kilnūs, mylintys, rūpestingi, santūrūs, humaniški... ir aš bėgsiu pirma jūsų, tikrindama jūsų pasirinktą kelią - ar jis tikrai nuves į tikslą. Jei priekyje tamsu, įjunkite mane kaip žibintą, ir aš nušviesiu jums kelius visomis kryptimis, aš vesiu jus per nežinomybę.

- Taigi, - tarė tėtis, prisidėdamas prie lūpų servetėlę, - tada, kai mes kursime melagystes vieną po kitos...

- Aš sakysiu tiesą.

- Kai mes neapkęsime...

- Aš toliau dovanosiu jums meilę, tai yra dėmesį ir supratimą. Tai reiškia, kad aš viską žinosiu apie jus, viską, viską, viską, ir jūs žinosite, kad aš žinau, bet daugumos tų dalykų aš niekad niekam nesakysiu, aš išsaugosiu jūsų paslaptis - kad jūs nebijotumėte manęs dėl to, jog viską apie jus žinau.

Kalbėdama Senelė ėmė sukti ratą aplink stalą, rinkdama tuščias lėkštes, braukdama nuo staltiesės trupinius, įdėmiai tyrinėdama mūsų veidus. Laisvoji ranka grakščiai sklendė ore, palytėdama tai Timočio skruostą, tai mano petį, balsas plaukė lyg rami užtikrintumo upė, iki krantų užpildžiusi mūsų ištuštėjusį namą ir mūsų gyvenimus.

- Bet... - Tėvas staiga sulaikė Senelę ir pažvelgė jai tiesiai į akis. Jis giliai įkvėpė, veidas apsiniaukė. Pagaliau jis pratarė: - Visos šitos šnekos apie meilę, dėmesį ir taip toliau... Dėl Dievo, moterie, tavęs, tavęs juk *ten* nėra!

Tėvas parodė į Senelės galvą, veidą, akis - nematomas jautrias linzes, miniatiūrines baterijas ir tranzistorius.

- *Tavęs ten* nėra!

Senelė išlaukė vieną, dvi, tris tylias sekundes.

O tada atsakė:

- Taip, manęs nėra. Bet esate *jūs*. Tomas, Timotis, Agata ir jūs, jų tėvas. Aš kaupiu ir saugau visus jūsų žodžius ir poelgius. Aš esu visa tai, ką šeima ilgainiui užmiršta, apie ką paprastai lieka tik blausūs prisiminimai. Aš sugebu daugiau už senus šeimyninius nuotraukų albumus, kuriuos jūs vartote sakydami: štai čia mes tą žiemą, čia aną pavasarį. Aš išsaugosiu viską, ką užmiršite jūs. Ir nors žmonės tikriausiai dar šimtą tūkstančių metų ginčysis, kas gi yra Meilė, mes su jumis galbūt visgi atrasime, jog meilė - tai gebėjimas grąžinti žmogui patį save. Galbūt meilė - tai kai kas nors, kas viską mato ir prisimena, padeda mums atgauti save, tik jau šiek tiek geresnius, negu mes svajojome tapti...

Aš esu jūsų šeimos atmintis ir galbūt kada nors tapsiu visos jūsų giminės bei tautos atmintimi. Bet visada būsiu jūsų paslaugoms. Aš nepažįstu *savęs*. Aš negaliu jausti, nežinau, kas yra skonis ar kvapas. Ir visgi aš egzistuoju. Ir mano egzistavimas sustiprina jūsų gebėjimą jausti kvapą, skonį bei visa kita. Argi šiuose mainuose nėra meilės? Taigi...

Senelė vis suko aplink stalą, rinkdama indus, kraudama juos į krūveles nei pabrėžtinai nusižeminusi, nei sustabarėjusi iš pasipūtimo.

- Ką aš žinau? Visų pirma aš žinau štai ką: šeimose, kur daug vaikų, kuris nors visada lieka užmirštas. Visiems tarytum nelieka laiko. Na, o aš visiems jums skiriu vienodai dėmesio. Su kiekvienu po lygiai dalinuosi savo žiniomis. Man norisi būti didžiuliu šiltu pyragu, ką tik išimtu iš orkaitės, padalintu visiems po lygiai. Kad niekas neliktų alkanas. Žiūrėk! - šaukia kažkas, ir aš žiūriu.

Klausyk! - šaukia kažkuris, ir aš klausau. Bėgam su manimi palei upę! - ir aš bėgu. Bet vakarui atėjus, aš nebūnu pavargusi, suirzusi, aš nebambu ir nebaru jūsų, norėdama išlieti savo susierzinimą. Mano akys išlieka tokios pat aiškios, balsas stiprus, ranka tvirta, o dėmesys nepraranda budrumo.

- Ir visgi, - vėl netvirtai paprieštaravo tėtis, jau beveik įtikintas, bet vis dar laikydamasis paskutiniojo silpnučio argumento, - ir visgi tavęs visame tame nėra. O juk meilė...

- Jei dėmesys - meilė, aš esu meilė. Jei supratimas - meilė, aš esu meilė. Aš padedu jums nesuklysti ir būti geriems; jeigu tai meilė, aš esu meilė.

Dar sykį kartoju - jūsų šeimoje keturi. Kiekvienam iš jūsų aš skiriu nedalomą dėmesį - kas niekada anksčiau žmonijos istorijoje buvo neįmanoma. Net jeigu jūs visi kalbėsite vienu metu, aš įsiminsiu kiekvieno jūsų žodžius atskirai. Nė vienas neliks nepamaitintas. Aš, jei leisite man pavartoti šį keistą žodį, "mylėsiu" jus visus.

- Aš tau neleisiu! - sušuko Agata.

Šįsyk netgi Senelė atsigręžė. Agata stovėjo tarpduryje.

- Aš nesutinku, aš neleidžiu, tu neturi teisės! - šaukė Agata. - Nedrįsk! Nes tai melas! Tu meluoji! Niekas manęs nemyli. Ji sakė, kad myli, bet ji melavo. *Sakė,* bet tai buvo *melas!*

- Agata! - Tėvas pašoko nuo kėdės.

- Ji? - paklausė Senelė. - Kas ji?

- Mama! - išrėkė Agata. - Ji sakė: myliu tave! Melas! Myliu tave! Melas! Ir tu tokia pati! Tu meluoji. Bet tu viduje tuščia, ir todėl tavo melas *dvigubas!* Aš *nekenčiau* jos. Ir dabar nekenčiu *tavęs!*

Agata apsisuko ir metėsi į koridorių.

Trinktelėjo laukujės durys.

Tėvas jau šoko iš kambario, bet Senelė palytėjo jo ranką.

- Leiskite man.

Ji išėjo iš kambario, greitai perėjo koridorių, o paskui pasileido bėgte, taip, bėgte, pro duris į lauką.

Tai buvo čempiono sprintas. Senelė buvo jau toli, kai mes pagaliau išvirtome iš namo ant vejos ir šaukdami išbėgome į šaligatvį.

Nematydama, kur bėga, Agata skuodė šaligatviu, puldinėjo į šalis, o mes šaukdami dūmėme iš paskos, Senelė pirma visų, taip pat šaukdama. Ir tada Agata šoka nuo šaligatvio, išlekia į gatvę, beveik į patį vidurį, ir staiga mašina, lyg iš po žemės išdygusi, stabdžių cypimas, šaižus signalas, persigandusi Agata metasi į vieną pusę, paskui į kitą, ir štai Senelė jau greta jos, stveria ir sviedžia į šalį, o po akimirkos mašina, galingas energijos kamuolys, svaiginančiu greičiu įsirėžia tiesiai į mūsų Senelę, elektroninę Gvido Fantočinio svajonę... Senelė išlėkė aukštai į orą, skėstelėjo rankomis, tarsi vis dar mėgindama sustabdyti, perkalbėti negailestingąją mašiną, porą kartų persivertė per galvą ir nuskriejo žemėn. Mašina trūktelėjusi sustojo, ir aš pamačiau Agatą, kuri gyva ir sveika gulėjo nuošalėje. O Senelė vis dar krito, kažkaip labai lėtai, kol pa-

galiau atsitrenkė į asfaltą, nučiuožė penkiasdešimt jardų keliu, į kažką atsimušė, atšoko ir pagaliau sustingo, išsikėtojusi ant gatvės. Ir mes visi, suakmenėję vienoje linijoje gatvės vidury, vienu balsu veriančiai suklykėme.

Paskui stojo tyla. Tik Agata, sukniubusi ant asfalto, gailiai kūkčiojo, pasiruošusi pratrūkti ašaromis.

O mes vis stovėjome, sustingę ant mirties slenksčio, bijodami žengti bent žingsnį į vieną ar į kitą pusę, bijodami išvysti, kas guli už mašinos ir Agatos, ir todėl mes pravirkome, tyliai, gailiai, ir tikriausiai kiekvienas, net ir tėtis, stovintis tarp mūsų, mintyse maldavo: o ne, ne, o ne, Viešpatie, ne...

Agata pakėlė galvą. Skausmo perkreiptas veidas atrodė kaip veidas žmogaus, kuris žinojo, nujautė lemtį, bet gyveno sau toliau, tuo netikėdamas, o dabar nieko nebenori žinoti, nebenori gyventi. Mums bežiūrint, ji nukreipė žvilgsnį į pasliką moters kūną, ir jos akys pasruvo ašaromis. Užsidengusi veidą delnais, Agata vėl sukniubo ant šaligatvio, nieko daugiau nenorėdama, tik verkti...

Tada aš pagaliau žengiau vieną žingsnį, paskui dar žingsnį ir dar penkis mažus žingsnius, ir kai pasiekiau savo seserį, ji buvo jau susisukusi į kamuoliuką ir taip žemai nulenkusi galvą, kad jos kūkčiojimas sklido tarsi iš bedugnės gelmės, ir aš išsigandau, kad niekada jos ten nesurasiu, kad ji niekuomet iš ten neišeis, kad ir kaip aš prašyčiau, maldaučiau, meilinčiausi, grasinčiau ar tiesiog sakyčiau. Mes tik girdėjome, kad ji kažką kalba, pasilaidojusi savo pačios kančioje, vis kartoja ir kartoja tą patį, plėšoma sielvarto, skaudžiai sužeista, pagaliau pažinusi ir suvokusi seniai virš jos kabėjusią grėsmę, kuri jau niekados nebeatsitrauks: "Aš taip ir žinojau...juk sakiau jums...melas...melas... abi melagės...viskas melas... kaip ir ta kita...kita...visai kaip...visai...visai kaip ta kita ...kita...kita...!"

Aš parpuoliau ant kelių greta Agatos, stipriai apkabinau ją, tarsi mėgindamas vėl sulipdyti ją, nors iš pažiūros ji ir nebuvo skilusi, tik buvo toks jausmas, kad ji skilusi. Aš žinojau, kad nėra prasmės eiti pas Senelę, jokios prasmės, todėl likau su Agata, glosčiau ją ir verkiau. Tėvas priėjęs palinko virš mūsų, paskui atsiklaupė šalia. Mes buvome panašūs į tikinčiuosius, besimeldžiančius vidury gatvės. Kokia laimė, kad gatvėje tuo metu nebuvo mašinų.

- Kas kita, Age, kas ta *kita?* - dusliai išspaudžiau aš.

- Kita mirusi! - išrėkė ji du žodžius.

- Tu kalbi apie mamą?

- O mama, - sudejavo Agata virpėdama, spausdamasi prie žemės, gūždamasi lyg kūdikis. - O mama, ji mirė, mama mirė, o dabar ir Senelė mirė, o juk žadėjo amžinai, amžinai mus mylėti, mylėti, žadėjo, kad bus kitokia, žadėjo, žadėjo, o dabar matai, matai... Nekenčiu jos, nekenčiu mamos, nekenčiu jos, nekenčiu jų *abiejų!*

- Na, žinoma, - pratarė balsas. - Juk tai taip natūralu. Kokia aš kvailė, kad anksčiau nesupratau.

Balsas buvo toks pažįstamas, kad mes visi net sustabarėjome.

O paskui atsigręžėme.

Agata pakėlė akis, plačiai jas išplėtė, sumirksėjo ir net kilstelėjo ant vieno kelio, spoksodama aukštyn.

- Kokia gi aš kvailė, - pakartojo Senelė, stovėdama mūsų maldos rato pakrašty.

- Senele! - vienu balsu sušukome mes.

Ji stovėjo, šią akimirką aukštesnė už mus visus, klūpančius, raudančius, gedinčius. O mes galėjome tik stebeilytis į ją, vis dar netikėdami savo akimis.

- Tu juk numirei! - riktelėjo Agata. - Mašina...

- Partrenkė mane, - tyliai pratęsė Senelė. - Taip. Aš persiverčiau ore ir plojausi ant žemės. Tai bent buvo smūgis. Iš pradžių net išsigandau, kad bus sutrūkinėję kontaktai, jei tik galima pavadinti išgąsčiu tai, ką pajutau. Bet paskui atsisėdau, gerai pasipurčiau, ir tos kelios dažų molekulės, atskilusios nuo vienos ar kitos schemos, grįžo į savo vietas, ir štai aš, nedūžtantis ir negendantis žaislas, vėl su jumis.

- Aš maniau, kad tu... - pratarė Agata.

- Nieko nuostabaus, kad tu taip pamanei, - atsakė Senelė. - Būtent taip ir atsitiktų bet kuriam kitam, jei jį partrenktų mašina ir dar šitaip švystelėtų į orą. Bet tik ne man, mieloji Agata, tik ne man. Dabar aš suprantu, kodėl tu bijojai manęs ir nepasitikėjai manimi. Tu juk šito nežinojai. O aš neturėjau progos įrodyti jums savo gyvybingumo. Kokia gi aš kvaiša, kad nesusiprotėjau jums parodyti, paaiškinti. Lukterėkit minutėlę.

Kažkur jos galvoje, kūne, jos esybėje įsijungė nematomos juostos, į kurias buvo įrašyta kažkokia sena informacija, vėliau papildyta ir atnaujinta. Senelė linktelėjo.

- Taip. Štai. Tai iš knygos apie vaikų auginimą. Prieš daug metų ją parašė viena moteris, bet žmonės iš jos juokėsi, nes ji užbaigė savo knygą tokiu patarimu tėvams: "Darykite, ką norite, tik nemirkite. Šito vaikai jums niekada neatleis."

- Neatleis, - sušnabždėjo kažkuris iš mūsų.

- "Nes argi gali vaikai suprasti, kodėl jūs staiga išeinate ir daugiau nebegrįžtate, nepasakę nė žodžio, nieko nepaaiškinę, neatsiprašę, nepalikę jokio raštelio, nieko?"

- Negali, - sutikau aš.

- Taigi, - kalbėjo toliau Senelė, atsiklaupusi drauge su mumis šalia Agatos, kuri dabar sėdėjo ašarų pilnomis akimis, bet tai buvo jau kitokios ašaros - ne tos, kurios skandina skausme, bet tos, kurios nuplauna skausmą. - Taigi tavo mama numirė, išėjo ir daugiau nebegrįžo. Kaip tu po to galėjai kuo nors tikėti? Jeigu žmonės vis tiek kada nors miršta, išnyksta, kuo gi vaikui pasikliauti? Ir tada pasirodžiau aš, tokia išmintinga ir kartu tokia neišmanėlė. Aš turėjau suprasti, bet nesupratau, kodėl tu mane atstumi. Nes

tu paprasčiausiai bijojai, kad ir aš kada nors išeisiu, kad aš meluoju, kad aš tokia pat mirtinga. O dvi netektys, dvi mirtys per vienerius metus - to vaikui tikrai per daug. Bet dabar tu tiki manimi, Abigaile?

- Agata, - pataisė Agata, jau pati to nebesuvokdama.

- Ar supranti, kad aš visada, visada būsiu šalia tavęs?

- O, taip! - sušuko Agata ir dabar jau iš tikrųjų pratrūko raudoti, mes taip pat neištvėrę apsiašarojome, glausdamiesi vienas prie kito, o aplinkui jau stojo mašinos, ir žmonės lipo lauk pažiūrėti, kiekgi čia nukentėjusiųjų ir kiek jau pasveikusiųjų.

Istorijos pabaiga

Na, dar ne visai pabaiga.

Po to mes visi kartu laimingai gyvenome.

Visi - tai Senelė, Agata-Agamemnona-Abigailė, Timotis, aš, Tomas, ir mūsų tėvas. Senelė kviesdavo mus pasitaškyti veržliuose lotynų, ispanų ir prancūzų kalbos fontanuose, panardyti bekraštėse poezijos srovėse, kur Mobis Dikas leido savo versališkas čiurkšles, pradingstančias ramybėje ir vėl iškylančias audrose. Senelė, mūsų amžinas laikrodis, švytuoklė, ciferblatas, iš kurio mes žinodavome laiką vidurdienį, o naktimis, iškankinti karštligės, visada matydavome ją šalia savo lovų - ji visuomet būdavo greta, ji kantriai laukdavo, guosdavo mus švelniais žodžiais, šalta ranka vėsindavo karštas mūsų kaktas ar šalto kalnų šaltinio vandens srovele iš smiliaus vilgė sausus šiurkščius liežuvius. Dešimt tūkstančių aušrų ji pjovė žolę vejoje, dešimt tūkstančių naktų klajojo po namą, braukdama dulkių molekules, nusėdančias tykiomis priešaušrio valandomis, arba sėdėjo ir kuždėjo ką nors, ką, jos manymu, mes turėjome išmokti miegodami.

Kol galiausiai vienas paskui kitą mes išvykome iš namų mokytis. Kai jauniausioji iš mūsų, Agata, susiruošė iškeliauti, Senelė taip pat ėmė krautis daiktus.

Paskutinę tos paskutiniosios vasaros dieną mes aptikome Senelę svetainėje tarp visokiausių dėžių ir lagaminų, kur ji mezgė ir laukė. Ir nors ji dažnai kalbėdavo mums apie tai, mes pasijutome priblokšti.

- Senele! - sušukome mes vienu balsu. - Ką tu čia darai?

- Kaip ir jūs, išvykstu į koledžą, taip sakant, - atsakė Senelė. - Grįžtu pas Gvidą Fantočinį, į savo Šeimą.

- Šeimą?

- Taip, į Pinokių šeimą. Taip jis mus iš pradžių vadindavo. Mes - Pinokiai, o jis - tėtušis Džepetas. Tik vėliau jis davė mums savo pavardę - Fantočiniai. Čia mano šeima buvote jūs. O dabar turiu grįžti į savo senąją šeimą, pas savo brolius, seseris, tetas, pusseseres, pas robotus, kurie...

- Kurie *ką?* Ką jie ten daro? - pertraukė Agata.

- Kaip kas, - atsakė Senelė. - Vieni lieka, kiti išeina. Kai kuriuos išardo, ketvirčiuoja, taip sakant, jų detales deda į kitas mašinas, kurioms reikia remonto. Mane taip pat patikrins, pažiūrės, ar aš dar kam tinku, ar netinku. Gali atsitikti ir taip, kad mane rytoj pat išsiųs į kitą šeimą, kur aš auginsiu kitą būrį vaikų, kovosiu su kitomis melagystėmis ir prasimanymais.

- Ne, jie neturi teisės tave ketvirčiuoti! - sušuko Agata.

- Ne, ne! - pritarėme mudu su Timočiu.

- Aš turiu pinigų, - pareiškė Agata, - aš užmokėsiu, kiek reikia...

Senelė liovėsi siūbavusi pirmyn atgal supamajame krėsle ir įsmeigė akis į virbalus bei ryškiaspalvį vilnonį mezginį.

- Aš pati nebūčiau prašiusi, bet jeigu jau jūs užsiminėte, pasakysiu. Už labai *mažą* mokestį galima išnuomoti vietą kambaryje, Šeimos kambaryje. Tai erdvi pritemdyta svetainė, kur trisdešimt ar keturiasdešimt Elektrinių Moterų sėdi, supasi krėsluose ir kalba, kalba paeiliui. Aš ten nesu buvusi. Juk aš dar palyginti nauja, atkeliavau pas jus tik gimusi. Už nedidelį, visai nedidelį mokestį kas mėnesį, kasmet aš galėčiau ten gyventi kartu su kitomis tokiomis pat Senelėmis, klausyčiausi jų pasakojimų apie tai, ką jos sužinojo apie pasaulį, ir pati pasakočiau, kaip gyvenau su Tomu, Timu ir Agata ir kokie laimingi mes buvome. Papasakočiau joms viską, ką išmokau iš jūsų.

- Bet... juk tai *tu* mus mokei!

- Jūs *tikrai* taip manote? - atsiliepė Senelė. - O, ne, tai buvo abipusis mokymasis. Ir visa tai dabar manyje, viskas, dėl ko jūs verkėte, dėl ko juokėtės, viskas manyje. Ir aš pasakosiu apie tai kitoms Senelėms, o jos pasakos man apie savo berniukus, mergaites, apie savo gyvenimą. Mes sėdėsime ten, kasmet įgaudomos vis daugiau ramybės, išminties, gerumo - kas dešimt, kas dvidešimt, kas trisdešimt metų. Šeimos žinių lobynas išaugs dvigubai, keturgubai, jos išmintis nebus prarasta. Mes sėdėsime savo svetainėje ir lauksime, kada jums vėl prireiks mūsų - gal jūsų pačių vaikams ligos atveju arba jeigu, neduok, Dieve, jūsų šeimą aplankys netektis ar mirtis. Mes lauksime bręsdamos, bet nesendamos, kantriai lauksime tos dienos, kai galbūt ir mums nusišypsos juokingo medinuko, kurio vardu mes iš pradžių vadinomės, likimas.

- Pinokio? - paklausė Timas.

Senelė linktelėjo.

Aš supratau, ką ji turėjo omeny. Ji kalbėjo apie tą dieną, kai, pasak senos pasakos, Pinokis, tapęs doras ir darbštus, užsitarnavo teisę tapti gyvu žmogumi. Aš staiga aiškiai įsivaizdavau juos ateityje, visą Fantočinių-Pinokių Šeimą, kaip jie keičiasi patirtimi, pakuždomis dalinasi savo žiniomis erdviose filosofijos svetainėse, laukdami tos ypatingosios dienos. Dienos, kuri gali niekada neateiti.

Senelė tikriausiai perskaitė tą mintį mano akyse.

- Dar pamatysime, - pasakė ji. - Palauksime ir pamatysime.

- O, Senele! - Agata pratrūko raudoti, kaip raudojo prieš daugelį metų. - Senele, tau nereikia laukti. Tu ir taip gyva. Mums tu visada buvai gyva.

Agata pripuolusi apsikabino senąją moterį, mes su Timu apsikabinome, ilgai ilgai laikėme savo glėbyje, o paskui visi išbėgome iš namo, išlėkėme į tolimas mokyklas, į tolimus metus. Bet prieš tai, kai sraigtasparniai pakėlė mus į rudenišką dangų, mes dar išklausėme paskutinius Senelės žodžius:

- Kai jūs pasensite ir tapsite užgaidūs, silpni ir bejėgiai kaip vaikai, kai jums vėl reikės pagalbos bei priežiūros, prisiminkite savo senąją auklę ir mokytoją, kvailą ir kartu išmintingą draugę. Išsikvieskite mane. Ir aš grįšiu. Aš grįšiu, nebijokite, ir mes vėl visi kartu įsikursime vaikų kambaryje.

- Mes niekada nepasensime! - atsiliepėme mes. - To niekada nebus!

- Niekada, niekada!

Ir mes išskridome.

O dabar mes jau seni, Timas, Agata ir aš.

Mūsų vaikai užaugo ir išsiskirstė, mūsų žmonos ir vyrai paliko šį pasaulį, ir dabar, visai pagal Dikensą, galite tikėti, galite netikėti, mes vėl visi trys sugrįžome į savo senuosius namus.

Aš dabar guliu savo miegamajame, kur miegodavau vaikystėje, prieš septyniasdešimt, septyniasdešimt, ar galite patikėti, septyniasdešimt metų. Po dabartiniais sienų apmušalais yra dar kitas apmušalų sluoksnis, o po juo dar vienas ir dar vienas, ir galiausiai pats seniausias, tas, kuris buvo čia, kai man buvo devyneri. Viršutiniai apmušalai jau suplyšę, vietomis nusilaupę. Ir aš matau po jais pažįstamus tigrus, senus dramblius, mielus draugiškus zebrus, nuožmius krokodilus. Aš jau išsikviečiau darbininkus, kad atsargiai nuimtų visus tuos sluoksnius, palikdami tik apatinįjį. Senieji žvėrys vėl gyvens ant mano miegamojo sienų.

Mes išsikvietėme ir dar kai ką.

Mes trys pašaukėme:

Senele! Tu sakei, kad grįši, kai mums vėl tavęs reikės.

Mus vargina mūsų amžius, mūsų laikas. Mes pasenome. Mums reikia *pagalbos.*

Ir vėlų vakarą trijuose vasarnamio kambariuose trys seni vaikai pakyla šaukdami mintyse: Mes *mylėjome* tave! Mes *mylime* tave!

Žiūrėkite! Žiūrėkite! Ten, danguje, galvojame mes, prabudę šįryt. Kas tai, pašto sraigtasparnis? Ar jis leidžiasi ant mūsų vejos?

Štai! Ant žolės priešais prieangį. Ar tai tik ne sarkofagas?

Ar tik ne mūsų vardais išrašyti drobiniai kaspinai, kuriais apmuturiuota miela figūrėlė su auksine kauke?!

Auksinis raktelis vis dar kabo Agatai ant krūtinės, šiltas, laukiantis. O Dieve, ar po šitiek metų jis tilps į skylutę, ar tiks, o dangau, ar *pasisuks?!*

Vertė
Živilė SAMĖNAITĖ

TURINYS

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

Ray Bradbury
AMŽINOS ATOSTOGOS
Apsakymai ir apysakos

GINTARAS ALEKSONIS
redaktorius
AUDRIS ŠIMAKAUSKAS
meninis redaktorius

4,00 Lt

Formatas 84x108 1/32. Popierius ofsetinis. Garnitūra 10 p.
SL Nr. 2021. Ofsetinė spauda 7sąl.sp.l.
Užsakymo Nr. 340 Kaina sutartinė.
"Mažasis Eridanas", 3009 Kaunas, Partizanų 4. Tel. 73-39-67.
Spausdino Adomo Jakšto spaustuvė, Girelės 22, Kaišiadorys.

Magiškos Rėjaus Bredberio
kelionės Žemėje ir kosmose,
žiloje senovėje bei tolimoje ateityje,
poetiškos vizijos ir kraupūs košmarai
norom nenorom privers visus
skaitytojus patikėti, jog vaizduotės
sukurti pasauliai yra tokie
pat realūs, kaip ir mūsų
kasdieninė būtis.